

Міністерство освіти і науки України

Тернопільський національний економічний університет

Факультет фінансів і обліку
Кафедра податків і фіскальної політики

ГЕРЧАКІВСЬКИЙ СВЯТОСЛАВ

МИТНА СПРАВА

Навчальний посібник

Тернопіль – 2020

Герчаківський С.Д. Митна справа: навчальний посібник. – Тернопіль: Видавництво «Економічна думка», 2020. – С.290.

У пропонованому виданні викладено теоретичні та прикладні аспекти митної справи в Україні, досліджено історичні етапи становлення вітчизняної митної системи. Значну увагу приділено питанням митного оформлення, митного контролю, справляння митних платежів, боротьби з контрабандою та протидії митним правопорушенням.

Матеріал представлено на основі норм митного законодавства станом на 31.12.2019 року.

Навчальний посібник є актуальним для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, магістрів, аспірантів, викладачів, працівників податкової та митної служб, державним службовцям, фахівцям та спеціалістам, хто виявляє інтерес до теорії та практики митної справи.

ВСТУП

Інтеграційні процеси, що в останні роки стали ключовими в глобальному розвитку, визначально впливають й на пошук Україною свого місця на міжнародній економічній мапі. На сучасному етапі Україна визначила вектор розвитку своєї зовнішньої політики як шлях інтеграції в Європейський Союз. Європейський вибір України зумовлений усвідомленням інтеграції як чинника сприяння державній незалежності, національній безпеці, політичній стабільності, соціально-економічному розвитку, інтелектуальному прогресу, відновленню європейської сутності країни. Ставлячи перед собою мету інтеграції до європейських структур, Україна усвідомлює, що західним державам належить провідна роль у сучасній міжнародній системі, зокрема у світовому економічному комплексі і в міждержавних інституційних механізмах управління глобальними і регіональними процесами.

Європейська інтеграція, задекларована як стратегічний напрям розвитку України є не лише зовнішньоекономічним вектором, а й орієнтиром цінностей для всього українського суспільства. Однак у цьому стратегічному напрямі розвитку нашої держави виникає багато труднощів об'єктивного і суб'єктивного характеру. Причому їх подолання залежить не тільки від України, а й від зовнішніх чинників, які знаходяться за її межами.

Визначальне місце у подоланні внутрішніх дисбалансів європейської інтеграції України займає побудова адекватної митної політики держави, яка б дозволила мінімізувати ризики у сфері зовнішньоекономічних відносин.

Зовнішньоекономічна діяльність в усіх країнах є важливим чинником економічного зростання і спрямована на реалізацію переваг міжнародного поділу праці, що є важливим в умовах сучасного глобалізованого світу. Регулювання зовнішньоекономічних відносин завжди було в центрі уваги як теоретиків, так і органів державної влади. Зокрема, меркантилісти, як представники першої економічної школи, об'єктом своїх досліджень обрали

зовнішню торгівлю, в якій вбачали основне джерело зростання багатства країни.

Основні напрями регулювання міжнародної торгівлі – протекціонізм та фритредерство – знаходимо і в працях вчених-представників класичної школи політичної економії, які в даний час особливо актуальні. Так, А.Сміт, відстоюючи принципи вільної торгівлі, вважав необхідним запровадження мита як засобу національної безпеки. Д. Рікардо у теорії порівняльних переваг у зовнішній торгівлі зазначав, що «за умов вільної торгівлі кожна країна вкладає свій капітал і працю в галузі промисловості, які приносять їй найбільшу вигоду». Утім, як демонструє світовий досвід, абсолютно вільної торгівлі й відкритої економіки не існувало ніколи і не буде у найближчому майбутньому, отож проблеми митного регулювання завжди були і будуть актуальними.

Для сучасного етапу розвитку зовнішньоекономічних зв'язків характерні тенденції до лібералізації торговельних відносин, які породжують ризики втрати економічної безпеки держави. Тому ефективне здійснення країною активної і цілісної митної політики та реалізація митними органами завдань економічної безпеки є запорукою захисту економічних інтересів держави. Складовою митної справи та однією з основних функцій митних органів будь-якої країни є митно-тарифне та нетарифне регулювання. Мито, як податок на споживання, виконує економічні та торговельно-політичні функції, а саме: слугує засобом захисту національного товаровиробника від іноземної конкуренції, стимулює розвиток окремих видів економічної діяльності, забезпечує надходження коштів до державного бюджету, зменшує ступінь залежності країни від глобальних процесів та є засобом впливу на конкурентів з метою одержання певних вигод.

Застосування новітніх інформаційних технологій, вдосконалення організації та управління в митних органах країн світу, перехід до системи електронної обробки інформації на митних кордонах змінюють цілі і завдання митної системи держави та обумовлюють необхідність якісної професійної підготовки фахівців для роботи в органах доходів і зборів.

Визначальною рисою пропонованого видання є систематизація системи знань, вмінь та навичок, що необхідні для роботи у органах доходів і зборів, які регулюють процес переміщенням товарів та осіб через митний кордон держави, митне оформлення товарів, митний контроль, запобігання контрабанді товарів та протидії митним правопорушенням, вивчення зарубіжного досвіду функціонування митних інституцій.

Підручник «Митна справа» підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни «Митна справа» навчального плану підготовки фахівців напрямів підготовки «Фінанси і кредит», «Оподаткування». Метою видання є сприяння отримання теоретичних та прикладних знань, які необхідні майбутнім фахівцям у сфері митного адміністрування.

Доктор економічних наук, професор

А.І. Крисоватий

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

1.1. Теоретичні засади митної справи

Митна справа у всіх країнах є виключною монополією держави, що передбачає виключне право держави на розробку засад митної політики і механізму її здійснення. Незважаючи на те, що поняття “митна справа” визначається в першу чергу законодавчими актами, в науковій літературі існує значна кількість визначень поняття “митна справа” (табл. 1.1). Однак в науковому середовищі немає єдиної думки щодо однозначного трактування поняття “митна справа” – одні автори визначають її як сукупність засобів реалізації митної політики, інші, як діяльність державних органів при реалізації митної політики або взагалі ототожнюють її з митною політикою.

Таблиця 1.1.

Авторські визначення поняття "митна справа"

Автори	Визначення "митна справа"
Сандровський К. К. ¹	сукупність різноманітних засобів проведення в життя митної політики держави, що забезпечують її економічну (перш за все) охорону кордонів
Єршов О. Д. ²	стосунки, що складаються в системі зовнішньоекономічних відносин
Ківалов С. В., Кормич Б.А. ³	діяльність держави та її компетентних органів щодо встановлення тарифних та нетарифних обмежень стосовно переміщення товарів через митний кордон і контроль за їх виконанням з метою проведення в життя державної митної політики
Додін Є.В. ⁴	особливий вид державної діяльності, оскільки її метою є захист національної безпеки, коли уповноважені органи використовують специфічні засоби та вживають заходи, притаманні тільки відповідним, визначеним законом державним органам та їхнім посадовим особам
Тимошенко І.В. ¹	діяльність державних органів, що здійснюють митну

¹ Сандровський К. Таможенне право в Україні: учебное пособие /К.К. Сандровский . – К.: Вентури., 2000 – С. 3.

² Ершов А.П. Международные таможенные отношения: Учеб. пособие / А.П. Ершов . - СПб. : ИВЭСЭП : С-Петербург.филиал РТА им. В.Б. Бобкова : Знание, 2000. – С. 5

³ Ківалов С. В. Митна політика України: підручник / С. В. Ківалов , Б. А. Кормич . – Одеса: Юридична література, 2002. – С . 8.

⁴ Додін Є. В. Правові основи митної справи України / Є. В. Додін // Митна справа. – 2004. – № 4. – С . 6–18

	політику країни і регулюють суспільні відносини, так чи інакше пов'язані з порядком переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів, стягують митні платежі і проводять митний контроль
Бережнюк І.Г. ²	митні правила, митні процедури та боротьба з контрабандою і порушеннями митних правил, спрямовані на реалізацію митної політики. Де митні правила – це нормативно-правова, а митні процедури та боротьба з контрабандою і порушеннями митних правил – операційно-функціональні складові митної справи

Чинний Митний кодекс України (МКУ) (ст. 7) визначає, що встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної митної політики, становлять державну митну справу.

Загалом основні елементи митної справи можна зобразити схематично, як на рис. 1.1.

Відповідно до законодавства державна митна справа здійснюється на основі принципів³:

- 1) виключної юрисдикції України на її митній території;
- 2) виключних повноважень митних органів;
- 3) законності та презумпції невинуватості;
- 4) єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;

¹ Тимошенко И. В. Таможенное регулирование ВЭД: учеб.-практ. пособие. /И.В. Тимошенко. – М.: Бератор-пресс, 2003. – С. 33

² Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – С.16 .

³ Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>

- 5) спрощення законної торгівлі;
- 6) визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності;
- 7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб;
- 8) заохочення добросовісності;
- 9) гласності та прозорості;
- 10) відповідальності всіх учасників відносин, що регулюються МКУ.

Рис. 1.1. Елементи митної справи

При визначенні поняття митної справи та принципів її здійснення зустрічаються з однієї сторони специфічні, а з іншої – базові для митної сфери терміни – митна територія та митний кордон. Тракткування цих термінів здійснюється в окремих статтях МКУ (ст.ст. 9 та 10 відповідно). Згідно чинного законодавства митну територію України становлять територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також території вільних митних зон, штучні острови, установки і споруди, створені у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять митну територію України. При чому території

вільних митних зон вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України.

Межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, крім меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території зазначених островів, установок і споруд становлять митний кордон України¹.

Митний кордон України становить 7190 кілометрів. Кордон з Росією складає 2063 км, з Молдовою — 1191 км, з Білоруссю — 975 км, з Румунією — 625,4 км, з Польщею — 543 км, з Угорщиною — 135,1 км, з Словаччиною — 98,5 км².

1.2. Правове регулювання митної справи в Україні

За чинним Митним кодексом України законодавство України з питань державної митної справи складається з Конституції України, МКУ, інших законів України, що регулюють питання, пов'язані з регулюванням і здійсненням митної справи, з міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання МКУ та інших законодавчих актів. Відносини, пов'язані із справлянням митних платежів, регулюються Митним та Податковим кодексами України та іншими законами України з питань оподаткування.

Особливу роль у правовому регулюванні митної справи відіграють міжнародні договори та угоди з питань митної справи, так як у ст. 1 МКУ зазначається: "якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>

² Гребельник О. Митна справа. 3-тє вид.перероб. та доп.: Підручник/О.П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С.54

передбачені МКУ та іншими законами України, застосовуються правила міжнародного договору України"¹. Систему митного законодавства зобразимо схематично (рис.1.2):

Рис. 1.2. Система митного законодавства в Україні

У митній справі Україна додержується визнаних у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів та системи митної статистики, інших загальновизнаних у світі норм і стандартів.

При цьому засади державної митної справи, зокрема, правовий статус митних органів, митна територія та митний кордон України, процедури митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, митні режими та умови їх застосування, заборони та/або обмеження щодо ввезення в Україну, вивезення з України та переміщення через територію України транзитом окремих видів товарів, умови

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>

та порядок справляння митних платежів, митні пільги, визначаються вітчизняним законодавством, а саме МКУ та іншими законами України.

1.3. Сутність та підходи до трактування митної політики держави

У сучасних умовах держава відіграє вагомую роль у регулюванні процесів у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Завдання та принципи зовнішньоекономічної політики держави втілюються в митній справі у вигляді реалізації митної політики. Митна політика України виступає різновидом державної політики, а її головним функціональним завданням є забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки України в політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах, оскільки за МКУ державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики.

Митна політика реалізує як економічні, так і політичні цілі, що визначаються державним устроєм, чинною законодавчою базою та соціально-економічним напрямом розвитку суспільства¹. Розгляд визначень поняття “митна справа” показав нерозривність зв'язку митної політики з цією категорією. Однак, на сьогодні як і з поняттям "митна справа" у науковців не склалося єдиного підходу до поняття "митна політика". Найбільш поширенні авторські визначення поняття "митна політика" наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Авторські визначення поняття "митна політика"

Автори	Визначення "митна справа"
Сандровський К.К. ²	система заходів, що регулюють ввезення, вивезення та транзит переміщуваних через кордони даної держави товарів та інших предметів, їх митне обкладення, оформлення і контроль. Митна політика не зводиться лише до техніки митної справи, до власне митних заходів на кордоні чи в зв'язку з його перетином (огляд і випуск вантажів, нарахування мита тощо). Це поняття більш

¹ Митна енциклопедія: У двох томах. Т.2/: Редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С.32

² Сандровский К. Таможенное право в Украине: учебное пособие /К.К. Сандровский . – К.: Вентури., 2000 – С. 4.

	широке, що охоплює різні сторони діяльності держави в області зовнішньоекономічних зв'язків
Габричидзе Б.Н.. ¹	система політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів у сфері митної справи, спрямованих на реалізацію та захист внутрішньо- і зовнішньоекономічних інтересів з метою динамічного здійснення політичних та соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкових відносин
Ківалов С. В., Кормич Б.А. ²	складова внутрішньої та зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи і має на меті захист національних інтересів, національної безпеки та економічного суверенітету держави
Козирін О.М. ³	цілеспрямована діяльність держави щодо регулювання зовнішньоторговельного обміну (обсягу, структури і умов експорту та імпорту) через установавання відповідного митного режиму переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон
Пашко П.В., Бережнюк І.Г. ⁴	система орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання, зорієнтована на забезпечення економічних інтересів і цілей держави.

Чинний МКУ визначає не просто митну політику, а державну митну політику. Отже, державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки⁵.

За МКУ, митні інтереси України - це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи, а митна безпека - це стан захищеності митних інтересів України.

Загалом можна стверджувати, що митна політика являє собою певний комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування митних кордонів, забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки держави у зовнішньоекономічній сфері.

¹ Таможенное право : учебник для вузов / Отв. редактор проф. Б. Н. Габричидзе. – М. : Изд-во БЕК, 1995. – С. 9

² Ківалов С. В. Митна політика України: підручник / С. В. Ківалов , Б. А. Кормич . – Одеса: Юридична література, 2002. – С . 9.

³ Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации / под ред .А. Н. Козырина. – М.: Спарк, 1996. – С . 24.

⁴ Митна енциклопедія: У двох томах. Т.2/: Редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С. 31

⁵ Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>

Формування та реалізація митної політики – складний процес, що проходить всередині державного механізму за участю всіх гілок влади. Під поняттям механізму митної політики, розуміють сукупність інститутів, що беруть участь у формуванні та реалізації митної політики (інституціональна складова), а також набір форм і методів її реалізації, порядок використання компетентними державними органами інструментів митного регулювання (функціональна складова)¹.

Виходячи з такої позиції, суб'єктами формування митної політики та носіями відповідних економічних і політичних інтересів можуть бути²:

– внутрішні державні інститути відповідно до обсягів закріплених за ними повноважень у митній галузі;

– різні недержавні інститути, представлені спілками підприємців, експортерів чи імпортерів, торгово-промисловими палатами, іншими організаціями ділових кіл, а також політичними партіями та громадськими організаціями й асоціаціями, які беруть участь у механізмі формування митної політики передбаченими законом засобами й методами (через представництво в парламенті, уряді, різних дорадчих органах та ін.);

– суб'єкти міжнародного регулювання (іноземні держави, міжнародні організації), що беруть участь у формуванні митної політики через міжнародно-договірний механізм та інтеграційні структури.

На думку Бережнюка І.Г., механізм формування та реалізації митної політики держави працює таким чином. На етапі формування митної політики суспільні уявлення про митне регулювання та митну справу у взаємозв'язку та взаємозалежності з економічними інтересами і цілями держави впливають на визначення орієнтирів митного регулювання. У межах визначеної митної

¹ Козырин А. Н. Правовое регулирование таможенно-тарифного механизма (сравнительно-правовое исследование): дис доктора юрид. наук. 12.00.02/ Козырин Александр Николаевич – М., 1994 С . 17.

² Бережнюк І.Г Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – С. 28.

політики формується система митного регулювання, яка, окрім механізмів митно-тарифного та нетарифного регулювання, включає митну систему¹.

Вплив держави в особі митних органів на інші суб'єкти митних відносин, причетних до переміщення товарів і транспортних засобів, з метою підпорядкування їхніх дій своїм економічним інтересам, запускає механізм митного регулювання, який реалізовується через митну справу.

Виходячи з законодавчого трактування митної справи, більшості авторських визначень понять "митної справи" та "митної політики", прослідковується нерозривний зв'язок цих понять. Крім того, на підставі вищесказаного, доцільно вважати, що митна політика є більш широким поняттям, ніж митна справа, оскільки митна справа є тільки засобом реалізації державної митної політики, і саме митна політика визначає основні цілі, завдання та функції митної справи. Такого ж співвідношення між митною політикою і митною справою дотримуються і багато дослідників у митній сфері, зокрема такі як Б.М.Габричідзе, О.П. Гребельник, А. Єршов та ін.

Підходи до трактування митної політики. При визначенні митної політики необхідно враховувати такі основні підходи до трактування митної політики: владно-правовий, організаційно-інституціональний, економічний і психоетичний² (рис. 1.3). Усі чотири складові митної політики взаємопов'язані і взаємозалежні.

¹ Бережнюк І.Г Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – С. 38

² Гребельник О. Митна справа. 3-тє вид.перероб. та доп.: Підручник/О.П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С. 24-25.

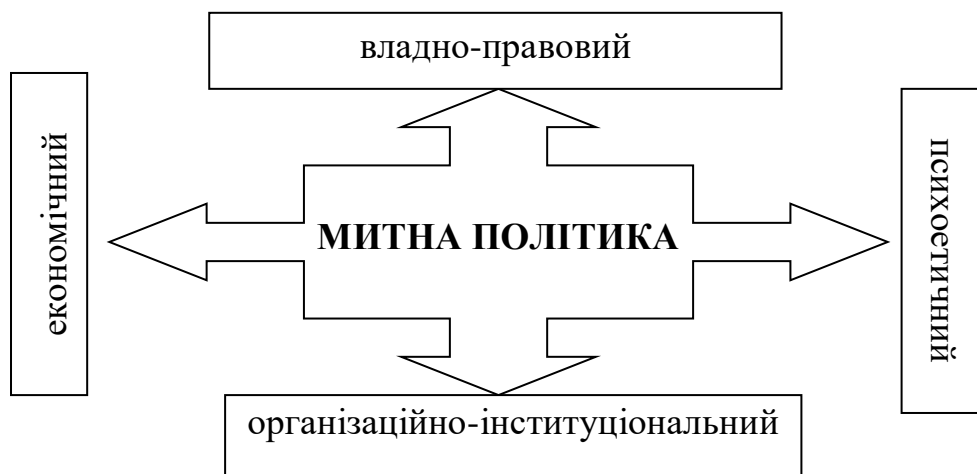

Рис. 1.3. Підходи до трактування митної політики

Владно-правовий підхід до трактування митної політики орієнтується на розкриття її основних положень через дії, спрямовані на отримання, утримання і використання державної влади у сфері регулювання міжнародних економічних відносин. За даним підходом, митна політика - це система або комплекс заходів, правил регулювання зовнішньоекономічної діяльності, передусім, адміністративно-владного характеру, що впорядковується і регулюється за допомогою нормативно-законодавчої бази і т.д.

Організаційно-інституціональний, який зосереджує увагу на законодавчих та виконавчих органах, причетних до розробки та реалізації митної політики.

У цьому підході митна політика формується через державні організації й інститути, в яких вона розробляється, визначається і реалізовується. Це, передусім, виконавчі і законодавчі органи влади, різні компетентні організації й відповідні міністерства і відомства, що розробляють заборонно-дозвільні або обмежувальні системи щодо переміщення товарів і фізичних осіб через митний кордон України та організують їх контроль. На митні органи покладаються функції, передусім, з розробки, реалізації та визначення цієї політики.

Економічний підхід до митної політики пов'язаний в основному з впровадженням у життя зовнішньої і внутрішньої економічної політики країни,

яка ґрунтується на виборі оптимальної моделі взаємовідносин із світовою системою господарювання: протекціонізм, вільна торгівля або гармонійне їх поєднання.

Психоетичний. За психоетичним підходом митна політика сприймається як своєрідна характеристика психологічних відносин, які склалися в процесі її розробки та прийняття. Одне з важливих призначень митної політики розкривається через її ключову мету – поєднання загальнодержавних, колективних та індивідуальних економічних інтересів через митно-тарифні відносини.

1.4. Функції митної політики

Зовнішньоекономічна діяльність держави завжди була нерозривно пов'язана з митною діяльністю та митною політикою, оскільки причиною виникнення зовнішньоекономічної діяльності є наявність міждержавних економічних (торговельних) зв'язків, що є об'єктами державного впливу та контролю. Цей факт зумовлює переважання економічного характеру функцій митної політики. Різні науковці виділяють різну кількість функцій митної політики, наприклад, В. Філатов¹, А. Дубініна, С. Сорокіна, О. Зельніченко² виділяють їх три: фіскальну, захисну та регулятивну. Деяко детальніший підхід до виділення функцій здійснює П. Пашко³, визначаючи такі базові функції митної політики: фіскальну; економіко-регуляторну; захисну; контрольно-організаційну; інформаційно-статистичну; міжнародно-політичну (рис. 1.4).

¹ Філатов В.В. Напрямки сучасної митної політики України / В.В. Філатов // Митна справа. – 2009. – № 4(64). – С. 25-26.

² Дубініна А. Митна справа: Підручник./ А. А.Дубініна, С. В.Сорокіна, О. І.Зельніченко — К.: Центр учбової літератури, 2010. — С. 28.

³ Пашко П.В. Реалізація функцій митної політики України в умовах глобалізації/П. В. Пашко //Вісник КНТЕУ. – 2009. - № 4. – С. 6-8

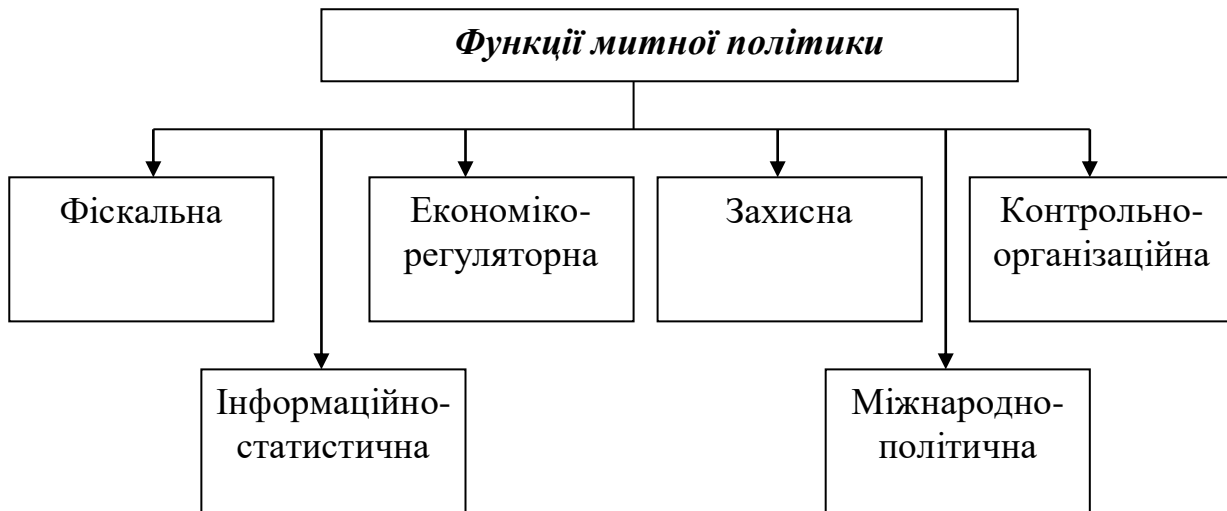

Рис. 1.4. Функції митної політики

Завданням *фіскальної* функції митної політики є наповнення державного бюджету за рахунок стягнення мита, податку на додану вартість, акцизного податку з товарів при переміщенні через митний кордон.

Економіко-регуляторна функція передбачає вплив з боку держави та її компетентних органів на зовнішньоекономічні відносини за допомогою засобів економічного та неекономічного (адміністративного) характеру з метою регулювання останніх щодо забезпечення національних інтересів та інтересів національних товаровиробників і створення сприятливих для них умов, забезпечення виконання державної політики у сфері економіки, виконання міжнародно-правових зобов'язань держави.

Реалізується ця функція у правовій формі як нормотворчість (підготовка, прийняття, відстеження результативності та перегляд регуляторних актів у вигляді Законів України про встановлення ставок мита, рішення компетентних органів щодо введення нетарифних заходів регулювання тощо) і в організаційній формі регулювання, шляхом здійснення митної справи.¹

Захисну функцію іноді називають "правоохоронною", але вона як функція державної політики має дещо ширше значення, ніж просто правоохоронна діяльність держави. Ця функція спрямована на захист держави від зовнішніх і

¹ Пашко П.В. Реалізація функцій митної політики України в умовах глобалізації/П.В. Пашко //Вісник КНТЕУ. – 2009. - № 4. – С. 7.

внутрішніх загроз, а саме: забезпечення національної безпеки держави, підтримання міжнародної безпеки, суспільного порядку, моральності, захист внутрішнього ринку, захист інтересів споживачів, створення умов для підтримання законності щодо порядку переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів, ефективну боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил, захист прав інтелектуальної власності, сприяння антимонопольній політиці, сприяння забезпеченню екологічної безпеки, здійснення заходів антикорупційного характеру, забезпечення судово-експертної діяльності, апеляційної роботи, збереження історико-культурного надбання, сприяння боротьбі з міжнародним тероризмом, злочинністю тощо.

Головне завдання *контрольно-організаційної* функції – формування умов та порядків переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон та їх практична реалізація шляхом проведення митного контролю та оформлення, тобто перевірки законності їх переміщення через митний кордон, видачі дозвільних документів на право займатися декларуванням товарів, відкриттям та експлуатацією митних складів, розміщенням суб'єктів у пунктах пропуску; погодження на відкриття вантажних митних комплексів; здійснення експертних досліджень, тощо

До *контрольно-організаційної* функції належить забезпечення однозначного застосування норм законодавства, створення умов декларативного, документального, доглядового забезпечення для проведення належного митного контролю та митного оформлення, забезпечення системами зв'язку, технічними засобами контролю, оптимізація системи митних органів тощо.

Інформаційно-статистична функція є важливою складовою координування напрямів розвитку митних органів. Це відносно нова функція, вона пов'язана з розвитком інформаційних технологій та появою Інтернету, які дозволяють реалізувати он-лайн спілкування митниці та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом введення електронного декларування та отримання результатів митного оформлення через ці мережі.

Міжнародно-політична функція полягає в забезпеченні міжнародно-інтеграційного процесу, здійсненні міжнародно-правових заходів, розвитку міжнародного митного співробітництва, залученні організаційної та фінансової допомоги для розвитку митної справи.

Митна політика має сприяти забезпеченню та реалізації зовнішньоекономічних завдань та інтересів держави. Поміrkована та врівноважена, а головне, стабільна митна політика сприяє зміцненню національної економіки, розвитку експортного потенціалу вітчизняної продукції, прискоренню та поглибленню інтеграції у світову економічну систему та активізації участі в міжнародних економічних та фінансових організаціях.

1.5. Форми реалізації та заходи регулювання митної політики

Для розкриття механізму функціонування митної політики проаналізуємо форми реалізації та заходи регулювання митної політики держави (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Форми реалізації та заходи регулювання митної політики держави

Митна політика у сфері зовнішньоекономічних зв'язків загалом відбивається у двох моделях, які втілюють загальні підходи до міжнародної

торгівлі: протекціонізм та фритредерство, які визначаються, зазвичай, масштабами втручання держави у зовнішню політику.

Отже, митна політика держави, залежно від масштабів її втручання у свою зовнішню торгівлю, може проявлятися у двох формах: політиці протекціонізму та політиці вільної торгівлі (фритредерства).

Протекціонізм (від англ. protectionism, від лат. protectio – захист, прикриття).¹ Зміст протекціоністської політики полягає в створенні умов для розвитку національної економіки шляхом штучного обмеження конкуренції з боку інших держав та допомозі національним виробникам в освоєнні закордонних ринків збуту, використовуючи зовнішньополітичні позиції держави та державну підтримку експорту². Політика протекціонізму передбачає завищені ставки ввізних мит, застосування нетарифних, адміністративно-правових обмежень або повної заборони щодо імпорту певних видів товарів, державне субсидування, кредитування, надання податкових пільг національним виробникам-експортерам. На сьогоднішній день політика державного протекціонізму суперечить міжнародно-правовим актам з питань торгівлі та митного регулювання і в своєму чистому вигляді майже не зустрічається, поступившись місцем політиці вільної торгівлі.

Фритредерство (від англ. free trade – вільна торгівля) характеризується відсутністю або мінімальним втручанням держави у зовнішню торгівлю, коли експортно-імпортні операції здійснюються в обсягах і за цінами вільного ринку, що склалися на основі співвідношення попиту і пропозиції.³ Політика вільної торгівлі в сучасному розумінні виступає як державна політика з мінімальним державним втручанням у зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі чотирьох базових свобод: вільному русі товарів, послуг, капіталів та людей, що, зокрема, передбачає створення рівних умов для національних та

¹ Митна енциклопедія: У двох томах. Т.2/: Редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С.307.

² Дубініна А. Митна справа: Підручник./ А. А.Дубініна, С. В.Сорокіна, О. І.Зельніченко — К.: Центр учбової літератури, 2010. — С. 29.

³ Митна енциклопедія: У двох томах. Т.2/: Редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С.444.

іноземних товарів, зменшення ставок імпорتنих мит, ліквідацію нетарифних обмежень тощо.

Зазначимо, що класичні форми митної політики (протекціонізму і вільної торгівлі) в чистому вигляді існують лише в теорії. Сучасна світова практика регулювання зовнішньоекономічних відносин рухається шляхом поєднання протекціоністських та лібералізаційних форм для найбільш повного забезпечення національних інтересів держави, але загальною домінуючою тенденцією є все таки політика вільної торгівлі.

Митна політика є складовою частиною державної економічної політики, зокрема зовнішньоторговельної. Серед державного інструментарію для регулювання зовнішньої торгівлі традиційно виділяють економічні (фінансові) та адміністративні¹.

Економічні методи (інструменти) – це такі способи впливу держави, за яких необхідний суспільству результат досягається через економічний інтерес суб'єктів ЗЕД. Зазвичай такі методи передбачають встановлення мита, акцизних податків, інших зборів, політику встановлення банківської облікової ставки, курсу валюти тощо)².

Адміністративні методи (інструменти) – це такі способи впливу держави, за яких необхідний суспільству результат досягається шляхом прямого наказу (обов'язкового припису) компетентного органу, який підлягає виконанню суб'єктом ЗЕД незалежно від того, вигідне це виконання йому, чи ні (заборона окремих видів експорту та імпорту, ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій, застосування технічних, санітарних, фітосанітарних, ветеринарних, екологічних стандартів та вимог, встановлення державної монополії на експорт/імпорт окремих товарів тощо)³

Зважаючи на функціональні характеристики та економічну природу методів впливу держави на суб'єктів ЗЕД і для виконання державою своїх

¹ Бережнюк І.Г Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – С. 35

² Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: словник-довідник / [За ред. В. П. Галушко]. – К.: НУБіП України, 2010. – С. 39.

³ Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: словник-довідник / [За ред. В. П. Галушко]. – К.: НУБіП України, 2010. – С.6-7

функцій у межах митної політики, виділяють 2 групи заходів впливу держави на відповідну групу суспільних відносин: заходи митно-тарифного та нетарифного регулювання, які мають загальнообов'язковий характер, закріплюються відповідними нормами законодавства та реалізуються під час переміщення фізичних осіб та переміщуваних фізичними й юридичними особами товарів через митний кордон України.

Вплив держави на суб'єктів ЗЕД через митно-тарифне і нетарифне регулювання в межах митної політики визначимо через відповідні політики.

Митно-тарифна політика – це складова митної політики держави, яка за своїм змістом є системою економічних заходів, вживаних державою для встановлення певного режиму митного оподаткування товарів і транспортних засобів, що перетинають митний кордон. Відповідно, митно-тарифне регулювання – це регулювання державою митно-тарифних відносин, де митно-тарифні відносини – це сукупність стосунків між суб'єктами цих відносин, що виникають у зв'язку з оподаткуванням товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон, та діяльністю митних органів щодо стягнення митних податків і платежів¹.

Основою тарифного регулювання виступають ставки мита, які систематизовано в митних тарифах, а також інші митні платежі, які справляються при переміщенні товарів через митний кордон держави.

На сьогодні, на міжнародному рівні та багатосторонній основі регулювання митно-тарифної політики здійснюється Генеральною угодою з тарифів і торгівлі (ГАТТ), правонаступницею якої стала СОТ, яка містить такі положення: здійснення зовнішньоторговельної політики головним чином за допомогою митних тарифів, регулярне проведення переговорів про зниження митних зборів, узгодження країнами-учасницями списку тарифних поступок, які потім включаються в ГАТТ тощо. Однак роль митно-тарифної політики в

¹ Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – С. 37

сучасних міжнародних торгових відносинах знижується при зростанні значення нетарифних заходів регулювання.

Під нетарифною політикою розуміється сукупність організаційних заходів, що здійснюються у встановленому порядку державними органами і спрямовані на адміністративне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Регулювання відносин, що виникають під час реалізації даної політики, є нетарифним регулюванням.

Зазвичай під нетарифним регулюванням у митній справі розуміють різного роду заходи контролю для регулювання зовнішньої торгівлі, окрім мита. До цієї категорії зазвичай зараховують різні заходи фінансової, технічної, адміністративної, кредитної й торговельної політики, як свідомо скеровані на регулювання зовнішньої торгівлі (заборони, квотування, ліцензування), так і призначені для інших цілей впливу на зовнішню торгівлю (наприклад, санітарні, ветеринарні й фітосанітарні обмеження)¹.

2.6. Генезис митної справи в Україні

Генезис митної справи – це сукупність політичної, економічної та правової історії. Розглядаючи визначальні напрями історіографії митної справи, слід враховувати те, що в різні історичні періоди українські землі перебували під впливом античної цивілізації, були «яблуком розбрату» кочових держав, входили до складу Київської Русі, належали Золотій Орді – західному улусу великої Монгольської імперії, перебували під владою Великого князівства Литовського, Королівства польського, Туреччини, Речі Посполитої, підлягали Австрійській та Російській імперіям, контролювалися Угорщиною, Румунією, Радянським Союзом. Тому історія митної справи України подається в контексті політико-економічного розвитку державних утворень, до складу яких входили українські землі.

¹ Бережнюк І.Г Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – С. 36

Точних відомостей про час виникнення митної справи на території України немає. Перші відомості про встановлення митного кордону на території нинішньої України сягають V століття до нашої ери. У 427 році між Візантією і Скіфською державою був укладений договір про відкриття ринків у приморських містах Візантії для торгівлі з купцями Скіфії і торгівельні операції мали здійснювати на рівних правах із забезпеченням безпеки для купців. Візантійські товари продавали у містах Причорномор'я. Тоді ще торгівля велася без сплати мита. Але із розвитком власного виробництва товарів у кожній державі виникла потреба у провадженні протекціоністської політики з метою захисту власних виробників. Митні збори і різні податки стягували на утримання державного апарату. Спочатку митні збори стягували тільки з купівлі-продажу товарів на міських ринках, а з розвитком державних відносин виникла потреба у стягуванні мита і за проїзд.

Найбільш активними методами регулювання зовнішньоекономічної діяльності в античний період були методи митної політики. Серед основних інструментів регулювання торгової активності – надання права безмитної торгівлі – ателії. Таке право поширювалось як на приватних осіб, так і на держави. Поняття ателії охоплювало не лише право торгівлі без мита, а й свободу від різного роду податей і ним наділялись як власні громади в період економічного піднесення полісів, так і іноземці, яких нагороджували громадянством і безмитністю переважно за підтримку місцевих купців.

Князі Київської Русі належно оцінили вигідність географічного розташування своєї держави, що давало можливість тримати під контролем водний шлях «з варяг у греки», який, на думку Б.А. Рібакова, слід було б називати «із греків у варяги», оскільки культурні зв'язки частіше простягались у зворотному напрямку по мірі їх впливу з Константинополя через Русь на Захід.¹

Під час спілкування з населенням Причорномор'я, Прибалтики, Приазов'я, участі в товарообміні з сусідами-іноземцями давні східні слов'яни

¹ Рібаков Б.А. Ремесло древній Русі. – М., 1948. – С.99.

не могли уникнути загальноприйнятих порядків справляння мита. Прибування грошей за рахунок податків на провезення товарів як постійне джерело наповнення князівської скарбниці було стабільнішим, надійнішим і безпечнішим ніж доходи з військових походів. Київська Русь вже тоді мала свою митну систему (умовна назва), справляла і сплачувала, за домовленістю з сусідніми державами, митні збори (мито).

На підступах до Києва, Вишгорода та інших міст Київського князівства будували застави - фортеці, де уповноважені князем збирачі справляли мито за перевезення товарів, прогін худоби. Вже тоді існували такі поняття як сухе мито, за переміщення товарів суходолом і мокре мито, за переміщення товарів водними шляхами. В ті ж часи з'явилися такі слова як «мито» і «митник», які у слов'янських мовах означали – «збирач податків», а слово «митниця» – місце збору податків.

Із розвитком держави мито починають сплачувати у прикордонних митницях, проте в містах ще залишалися внутрішні митниці. З часом митна справа перестала бути прерогативою окремих осіб, стаючи важливим елементом державного управління. Київська Русь укладала міждержавні угоди політичного і торгівельного характеру. Вони дали можливість виробляти власну політику та митно-економічну ідеологію, розвивати митні стосунки з іншими державами.

В часи Ярослава Мудрого митною справою займалися державні чиновники - митники. Вони не лише збирали мито з товарів, а й брали участь у вирішенні митних спорів щодо приналежності товарів. Це зокрема підтверджує стаття 37 "Руської правди" - збірника тогочасних законів. У випадку об'їзду митної застави, для ухилення від сплати мита, з винного стягували подвійний штраф. Митні збори збирались не тільки з возів та товарів, а й з осіб, що їх супроводжували. Деякі види мита стягували не тільки для поповнення князівської скарбниці, окремих феодалів, а й для громадських потреб (мостовщина, перевіз). Існувала також низка ринкових митних зборів, що

стягували за зберігання та обслуговування товарів (амбарне, гостинне, полавочне, помірне і ін.).

Після 1132 року Київська Русь втратила політичну єдність і розкололася на півтора десятка князівств. На території яких став домінувати принцип «кождый да держит вотчину свою», започаткований на Любичському з'їзді князів у 1097 році, тобто кожен став проводити індивідуальну митну політику, яка відповідала його інтересам. Створювались митні застави на кордонах князівських вотчин, на яких купці повинні були сплачувати відповідні податки, а то й просто побори, основними з яких були проїзне та торгове мито.¹

1288 року було укладено Острогомський митний статут, в якому йшлося про купців різних країн: Баварії, Польщі, Чехії, Австрії та Київської Русі. Українські митники керувалися в своїй роботі європейськими митними статутами, діяли в єдиному правовому полі з нашими західними сусідами. На підступах до Києва, Вишгорода та інших міст Київського князівства будувалися застави-фортеці, де вповноважені князем збирачі збирали мито за перевезення товарів та прогін худоби.

Роль митниць часто виконували монастирі. Ще в XII столітті (1166-1176) польський король Казимир Справедливий надав монастирям право збирати з Русі мито за сіль, яку провозили через міста. З цього часу починає розвиватися мережа митних сховищ, які слугували не тільки для збереження та перевантаження товарів, але й для їх охорони. В якості таких складів використовували навіть церкви.

Пожвавлення в розвитку митної справи на території України настало після одержання Великим князівством Литовським «історичних прав» на руські землі. Литовський князь Вітовт (1393-1430рр.) одразу почав будувати фортеці в степу, укріплення та причали на Дніпрі, Дністрі та Чорному морі. Була створена ціла система митниць – «комор».

Істотне значення для розвитку митної справи мали постанови про

¹ Гребельник О.П. Основи митної справи: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 600 с.

оподаткування, про митні збори закріплені в Литовських Статутах XVI століття. В першому Статуті 1529 р. митні стосунки регулює стаття 21 під назвою "Хто би новіє мита уставлял". Другий Литовський Статут вже має три артикули (статті), що стосуються митного регулювання. Артикул 15 має назву «Хто би много за мало уприсил, а без данини побрал», артикул 25 – «О митах нових», і артикул 26 – «О ненадате мита шляхте».¹

Сприятливі часи для України скінчилися з виникненням Речі Посполитої. З кінця XIV століття кондомініум Литви і татаро-монголів трансформувалася в кондомініум Литви і Польщі. Збір мита у XV- XVI століттях відбувався до казни Речі Посполитої з прибутку і вивозу товарів, а також у казну єдиних митних комор, які контролювалися певний час Литвою. Річ Посполита мала на українських землях коронного інтигатора з митних зборів, а в прикордонних землях – митного інспектора.²

З середини XVI-XVII століть торгівля в Україні істотно змінилася. З розвитком економіки експорт став різноманітнішим, ніж у княжі часи, збільшились і його обсяги. Змінилися торгові шляхи. Чорноморська торгівля утримувалась до XV століття, проте, коли турки захопили Константинополь, а татари осіли в Криму, вихід до моря ускладнився. За цей період зріс товарообмін з Молдовою, Угорщиною, Росією, що в свою чергу, стимулювало розвиток митних структур. В економічній політиці, в тому числі і в митній справі, спостерігались елементи меркантилізму та відстоювання необхідності активного втручання державної влади в господарче життя країни, заохочення вивозу товарів, покарання українських купців за посередницьку торгівлю, встановлення захисного ввізного та вивізного мита, фінансова допомога підприємницькій діяльності ремісників та купців. Зовнішньоекономічне мито на різні товари, золото, срібло та інші цінності, що вивозились, сплачувалося грошима, а привізні метали і коштовності митом не оподатковувались, що сприяло покращенню фінансового становища країни. За транзит і право

¹ Історія митної справи в Україні/ В.М.Бойко, Г.В.Багрій-Шахматов.- Київ: В-ць В.Карпенко, 2002.- 52 с.

² Чорний В.Б. Україна і митна справа: Історичний нарис. – К., КВЦ. 2000. – 220 с., С.37

складування товарів іноземні купці мусили платити провізне мито.

В 1649 році між Б.Хмельницьким та російським урядом було підписано угоду про безмитну торгівлю. Уряди України та Росії регулювали свої торгівельні відносини шляхом видачі купцям проїзних грамот.

В часи гетьманства митна система Січі сформувалася в чітку структуру, забезпечену нормативно і кадрово. В універсалах Богдана Хмельницького, в 1654 році, уперше в світі, дано визначення ввізного (інфукта) та вивізного (евека) мита. За товар, який ввозився, гетьманська адміністрація стягувала митний податок - евекти (вивозиться), а за товар, який ввозився стягувався митний податок - індукти (запроваджений). Мито, здебільшого, платили тільки чужоземні купці. Польська влада брала мито і з місцевих купців.

Державний скарб (так називалася тоді фінансово-банківська і митна служба України) збирав на кордоні ввізне і вивізне мито з купців. Митні збори на кордонах щорічно приносили в державну скарбницю 100 тис. червінців, здебільшого переважало на той час застосування ввізного мита на товари, які прямували на територію України. Нова система оподаткування запроваджена Б. Хмельницьким передбачала збір мита у розмірі 2 злотих з кожних 250 злотих. Гетьманські універсали заохочували імпорتنу торгівлю та обмежували вивіз коштовностей, коней, селітри, було накладена заборона на продаж хліба у Польщу. Ще одним своїм Універсалом Богдан Хмельницький встановлює мережу митних постів на кордонах з Польщею, Туреччиною і Московією, визначає їх статус, режим і порядок роботи. Створюється спеціальний підрозділ, куди відбираються придатні до митної служби козаки, яких навчають знанням і навичкам необхідним митнику.

Справу Богдана Хмельницького продовжили гетьмани Іван Самойлович (1679 р.) та Іван Скоропадський (1704-1711 р.), які своїми універсалами затверджували розміри індукти та евеки (ввізного і вивізного мита), але як вже зазначалося вище, Росія не була зацікавлена в розвитку державності України. Торгівля, і, відповідно, митна справа на Україні занепадали. 15 липня 1754 року

царським урядом скасовано митні збори у вигляді індукти та еквекти, які збиралися для потреб України.

З року в рік російська митна і фіскальна політика намагалася якомога більше обмежувати економічну самостійність Гетьманщини, Запорізької січі та й України загалом. А в 1783 році на Лівобережній Україні взагалі ліквідовано полковий устрій і створено натомість звичайні губернії Російської імперії.

У ХІХ ст. знов придбали популярність фритредерські ідеї і настрої. У 1817 році в Одесі була введена зона порто франко. Потім був прийнятий помірний тариф, що фактично зняв всі заборони на імпорт іноземних товарів. Ця тенденція переважала на протязь всього століття.

Якщо проаналізувати зміни митної політики за декілька сторіч, то можна зробити наступні висновки про її зв'язок з іншими політиками. У різні періоди історії нашої держави різними державними діячами перед митницею ставилися різні, часто протилежні завдання: фіскальні, протекціоністські і ін. При цьому значущість митної політики для зовнішньої торгівлі також змінювалася. У деякі періоди військові, зовнішньополітичні та інші інтереси держави відсовували митні методи на другий план, і митниця ставала підмогою в рішенні зовнішньополітичних і військових проблем. У інші періоди, навпаки, зовнішньоекономічні завдання ставали головними, митниця перетворювалася на основний інструмент їх рішення і митні методи або стимулювали розвиток суспільного виробництва, або сприяли збільшенню доходів держави.

Радянський період розвитку митної справи мав свої особливості. Після того, як 9 березня 1922 р. РНК РРФСР затвердили перший митний тариф по європейській торгівлі, що привезла, декретом РНК РРФСР від 23 лютого 1922 р. був затверджений Митно-тарифний комітет (МТК), а 13 червня 1922 р. - перший радянський тариф по вивізній торгівлі¹. У його компетенцію входили: складання нових і зміна старих списків заборонених товарів; рішення питань, що вносяться Митним управлінням, по застосуванню тарифу; дозвіл скарг на

¹ Габричидзе Б.М., Полежаєв Д.М. Становлення та розвиток митної служби у державі (1917-1991 рр.) . *Держава і право*. 1992. № 10.

рішення Митного управління з питань застосування тарифу; дача висновків за всіма проектами законів, торгових угод, конвенцій і угод, що мають відношення до тарифної для митниці справи.

Правовий статус МТК уточнювався в Митному статуті 1924 р. і Митному кодексі 1928 р. Він був дорадчо-координаційним органом. Головні його завдання - не виконавчо-розпорядча діяльність, а узгодження і вироблення загальної концепції тарифної для митниці політики.

Прийнятий в 1928 р. Митний кодекс СРСР не вніс значних змін в організацію митного управління, але детальніше, ніж Статут, визначав компетенцію ГМУ. У розвитку митної справи в СРСР в цей час видно тенденція до поступового спрощення системи митних органів. Зокрема, Митний кодекс 1928 р. не передбачав на території СРСР районних митних інспекторських управлінь.

Мабуть, найбільш радикальний етап реформи системи митних органів доводиться на початок 1986 р., коли ГМУ МЗТ було перетворено в Головне управління державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР (ГУДМК при Раді Міністрів СРСР) - самостійний орган державного управління із статусом союзного відомства. Саме з цієї миті почалася перебудова системи управління митною справою, оскільки вперше за всю історію Радянської держави митна служба виділялася організаційно.

Розвиток митної справи аж до ухвалення в 1991 р. нового Митного кодексу і Закону СРСР про митний тариф визначався підзаконною нормотворчістю - ухвалами Ради Міністрів СРСР і відомчими актами. Загальне керівництво митними питаннями здійснював найвищий виконавчо-розпорядчий орган - Рада Міністрів, яка визначала також основні напрями подальшого розвитку митної системи. Координацією діяльності митного відомства з іншими управлінськими структурами, а також безпосереднім оперативним керівництвом митною справою займалася Державна зовнішньоекономічна комісія Ради Міністрів СРСР.

Зі становленням незалежної України в 1991 р. всі митні організації і установи Митного Комітету СРСР, які знаходились на території України, перейшли у відання Державного комітету митного контролю України, який того ж року було перетворено в Державний митний комітет України. 12 грудня 1991 року Верховна Рада України прийняла Постанову про створення Державного Митного Комітету України, як центрального митного органу. В той самий день парламент нашої держави затвердив Митний Кодекс України, який став першою редакцією цього документу.

Проголошення державного суверенітету і незалежності України обумовило нагальну потребу в забезпеченні належного захисту економічних інтересів української держави. Закони України "Про митну справу в Україні" (прийнятий 25 червня 1991 року), „Про Єдиний митний тариф” та Митний кодекс (введені в дію протягом 1991-1992 років) стали законодавчою основою організації митної справи в державі, утворення митної системи України. Указом Президента України від 11 грудня 1991 року „Про утворення Державного митного комітету України” було створено центральний орган державного управління у галузі митної справи - Державний митний комітет України. Основним завданням Держмиткому було визначено забезпечення захисту економічної безпеки України, додержання законодавства про митну справу, здійснення митного контролю та оформлення.

Отже, в спадок від Радянського Союзу Україна отримала 25 митниць, 49 митних постів із чисельністю особового складу в 1991 році 2 тис. осіб (на 1 січня 2004 року штатна чисельність митної служби становила 18,3 тис. одиниць). Функціонувало 29 автомобільних пунктів пропуску, 14 залізничних, 4 авіаційних та 17 морських і річкових пунктів пропуску. Зосереджені переважно на заході та півдні країни, ці митні органи, за своїм технічним і кадровим забезпеченням, а також за умов відсутності законодавчого врегулювання не мали змоги забезпечити належну організацію митного оформлення та контролю на більш, ніж 7 тисячах кілометрів державного кордону.

Питання для самоперевірки

- 1. Розкрийте сутність державної митної справи відповідно до законодавчого трактування*
- 2. Охарактеризуйте вітчизняну систему митного законодавства.*
- 3. Назвіть та охарактеризуйте форми митної політики.*
- 4. Розкрийте зміст захисної функції митної політики.*
- 5. У чому полягає сутність економіко-регуляторної функції митної політики?*
- 6. Дайте законодавче визначення митної політики.*
- 7. Проаналізуйте співвідношення між митною справою та митною політикою.*
- 8. Охарактеризуйте форми реалізації митної політики*
- 9. Назвіть заходи нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі.*
- 10. Розкрийте особливості історичного становлення митної справи та території України.*

Тематика рефератів

- 1. Митна політика УНР.*
- 2. Роль держави в стимулюванні експорту.*
- 3. Митна політика України в контексті асоціативного членства з ЄС.*
- 4. Митна політика в країнах Європейського Союзу.*
- 5. Митна справа за часів козацької доби.*

РОЗДІЛ II

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

2.1. Становлення системи митних органів в Україні

Після проголошення незалежності Україна самостійно почала визначати митну політику та здійснювати митну справу, створюючи при цьому власну систему митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, структуру органів, які б контролювали здійснення такого регулювання та варіант розміщення митних органів на території країни. Вибір оптимальної структури митної служби та варіанта розміщення митних органів на митній території держави є одним з основних принципів ефективного функціонування митної системи держави.

Із становленням України як самостійної держави, паралельно з розбудовою всього державного механізму відбувалося і формування власної системи митних органів в Україні.

Указом Президента України від 11 грудня 1991 року „Про утворення Державного митного комітету України” було створено центральний орган державного управління у галузі митної справи - Державний митний комітет України, основним завданням якого було забезпечення захисту економічної безпеки України, додержання законодавства про митну справу, здійснення митного контролю та оформлення.¹

В період з 1991 по 1993 р. характеризується значним зростанням кількості митних органів (рис. 2.1), які, насамперед, були пов'язані з зростанням товаро- та пасажиропотоків через митний кордон держави, відсутністю системи внутрішніх митниць та митних органів на кордонах з Росією, Білоруссю та Молдовою.

¹ Указ Президент України "Про утворення Державного митного комітету України" від 11.12.1991, № 1 [Електронний ресурс]: Режим доступу з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1/91>

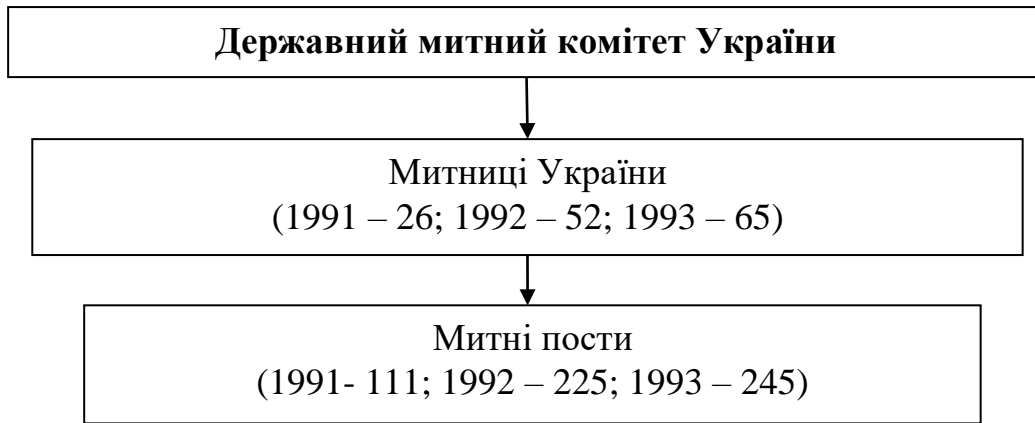

Рис. 2.1. Організаційна структура митних органів України у 1991-1993 рр.¹

У 1994-1996 рр. у систем митних органів відбулися чергові зміни: у 1994 році постановою Кабінету Міністрів України² було створено 8 територіальних митних управлінь, кожному з яких підпорядковувалися від 5 до 15 митниць. Організаційну структуру митних органів цього періоду зображено на рис. 2.2.

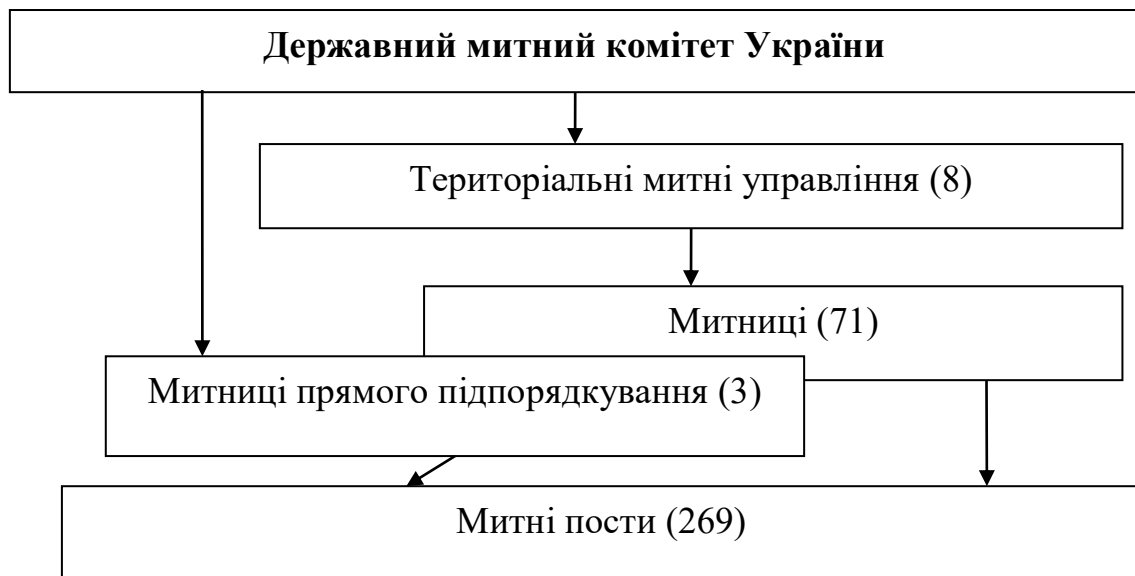

Рис. 2.2. Організаційна структура митних органів України у 1994-1996 рр.³

¹ Актуальні питання теорії та практики митної справи: монографія/ [Бережнюк І.Г., Пашко П.В., Войцещук А.Д. та ін.]; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С. 17.

² Постанова Кабінету Міністрів України "Про створення територіальних митних управлінь" від 08.07.1994 р., № 465 [Електронний ресурс]//Режим доступу з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/465-94-%D0%BF>

³ Актуальні питання теорії та практики митної справи: монографія/ [Бережнюк І.Г., Пашко П.В., Войцещук А.Д. та ін.]; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С. 18

Зазначимо, що на територіальні митні управління покладалося безпосереднє керівництво митними установами (митницями, митними постами та іншими підпорядкованими установами), розташованими на відповідній території, однак у них було відсутнє право на здійснення безпосереднього митного оформлення, тобто територіальні митні управління виконували роль координуючих органів у регіоні, фактично дублюючи управлінські функції Державного митного комітету України у них. Це і стало однією із причин подальшого реформування та пошуку оптимальної організаційної структури митних органів.

У 1996 році Президентом України було підписано "Про Державну митну службу України",¹ за яким на базі Державного митного комітету України, утворено Державну митну службу України (ДМСУ) як центральний орган виконавчої влади та регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні управління та організації, які повинні здійснювати митну справу. Однією з відмінностей регіональної митниці від територіального митного управління стало те, що вона, як і підпорядковані їй митниці, у встановленому порядку отримала функцію безпосереднього здійснення митного контролю та митного оформлення у відповідній зоні діяльності.

Управлінська вертикаль "центральний апарат – регіональна митниця – митниця" функціонувала протягом 1996-2005 рр., хоча у цей період кількість митниць, їх підпорядкування досить часто змінювалась. Систему митних органів у 1996р. зображено на рис. 2.3.

¹ Указ Президент України "Про Державну митну службу України" від 29.11.1996, № 1145/96 [Електронний ресурс]: Режим доступу з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1145/96>

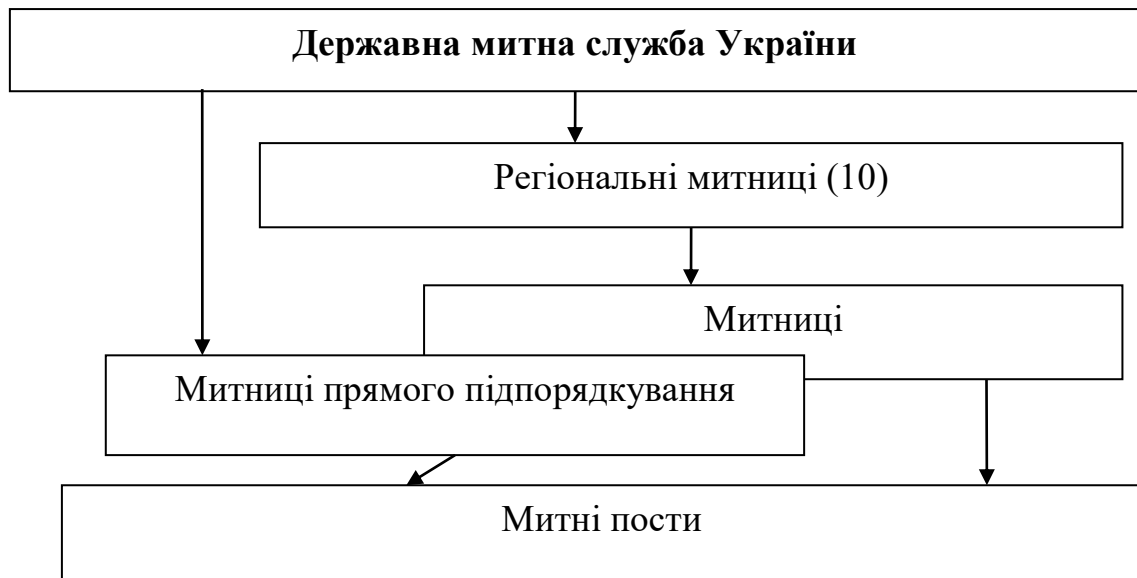

Рис. 2.3. Організаційна структура митних органів України у 1996-2005 рр.¹

Завдяки цій реорганізації було досягнуто вдосконалення організаційної структури і централізації управління митною системою, зміцнення виконавської дисципліни, мобільності митних підрозділів, посилення митного контролю й боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.

Пошук оптимальної організаційної структури митних органів відбувався і у наступні роки.

У 2005 р. всі митниці виведено з підпорядкування регіональних митниць та безпосередньо підпорядковано центральному апарату ДМСУ, що, на думку тодішнього керівництва ДМСУ, сприяло керованості митними органами, скороченню чисельності управлінського апарату і перерозподілу вивільнених працівників на більш важливі ділянки роботи, зменшенню витрат бюджетних коштів, а також покращенню якості виконання завдань, поставлених перед митною службою. На кінець року всі 49 митниць стали митницями прямого підпорядкування². Однак уже у 2006 році знову було створено вертикальну організаційно-управлінську структуру "ДМСУ – регіональні митниці –

¹ Актуальні питання теорії та практики митної справи: монографія/ [Бережнюк І.Г., Пашко П.В., Войцещук А.Д. та ін.]; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С. 20

² Гребельник О. Митна справа. 3-тє вид.перероб. та доп.: Підручник/О.П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С. 58

митниці", організовану за територіальним принципом з урахуванням адміністративно-територіального устрою держави. Наказом ДМСУ¹ було створено Західну, Кримську, Південну, Східну, Центральну регіональні митниці. Разом з Київською, Енергетичною та Інформаційною регіональними митницями всього стало 8. Інші митниці були підпорядковані регіональним.

Ключовим елементом організаційно-управлінської структури створеної у 2006 році було визначено регіональні митниці, а в регіональних митницях – служби координації та контролю діяльності підпорядкованих митних органів. Однак, служби координації та контролю діяльності підпорядкованих митних органів у регіональних митницях фактично позбавлялися управлінського впливу на підпорядковані митниці. Виконання регіональними митницями як суб'єктами управління лише функції регіональних підрозділів - узагальнення та передачі зворотної інформації, зробила таку організаційну структуру прогнозовано неефективною. Формально і в 2007 р. існували регіональні митниці, однак реально вони, як і всі інші митні органи, стали митницями прямого підпорядкування².

Уже у 2008 році відбулися чергові зміни в організаційній структурі митних органів. З метою оптимізації діяльності й структури митних органів, відповідно до Наказу ДМСУ³ з 01.05.2008 року було ліквідовано Західну, Кримську, Південну, Східну і Центральну регіональні митниці (однак залишилися Київська, Енергетична та Інформаційна регіональні митниці), що спричинило перехід до організаційно-управлінської вертикалі "центральний апарат ДМСУ – митний орган". Організаційну структуру митних органів у 2008 році зображено на рис. 2.4.

¹ Наказ Державної митної служби України "Про створення регіональних митниць та ліквідацію деяких митниць" від 15.09.2006 р. № 785 [Електронний ресурс] / Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.11470.0>

² Актуальні питання теорії та практики митної справи: монографія/ [Бережнюк І.Г., Пашко П.В., Войцещук А.Д. та ін.]; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С. 22

³ Наказ Державної митної служби України "Про ліквідацію митних органів" від 29.01.2008 р., № 61, [Електронний ресурс] / Режим доступу з http://uazakon.com/documents/date_b1/pg_gswswm.htm

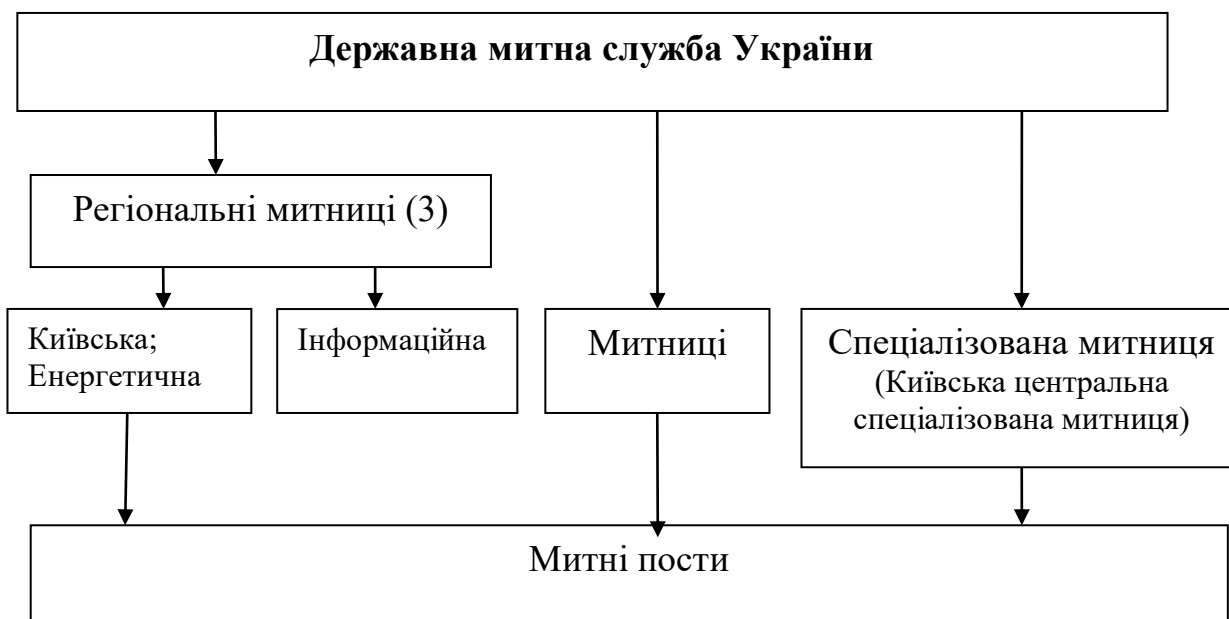

Рис. 2.4. Організаційна структура митних органів України у 2008 р.¹

Новий виток оптимізації організаційної структури митних органів було здійснено у 2010 році. Починаючи з 2010 року Президентом України було прийнято низку указів, спрямованих на оптимізацію чисельності апаратів центральних органів виконавчої влади або їх регіональних відділень, усунення міжвідомчих конфліктів і, як результат - підвищення якості публічного управління та надання адміністративних послуг. Процеси пов'язані з оптимізацією структури митних органів України окреслюються Указом Президента "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади"², результатом такої оптимізації на кінець 2010 року стало приведення її внутрішньої структури у відповідність із адміністративно-територіальним устроєм країни. Тобто, на державному рівні прийняте рішення щодо реорганізації структури митних органів полягало у тому, щоб у кожній області була тільки одна митниця з метою оптимізації діяльності та структури митних органів, удосконалення й уніфікації механізму здійснення митного контролю та

¹ Актуальні питання теорії та практики митної справи: монографія/ [Бережнюк І.Г., Пашко П.В., Войцешук А.Д. та ін.]; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С. 23

² Указ Президента України "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 09.12.10, № 1085/2010 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Режим доступу з http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/U1085_10.html

митного оформлення. На початок 2012 року організаційна структура митних органів мала вигляд, який схематично зображено на рис. 2.5.

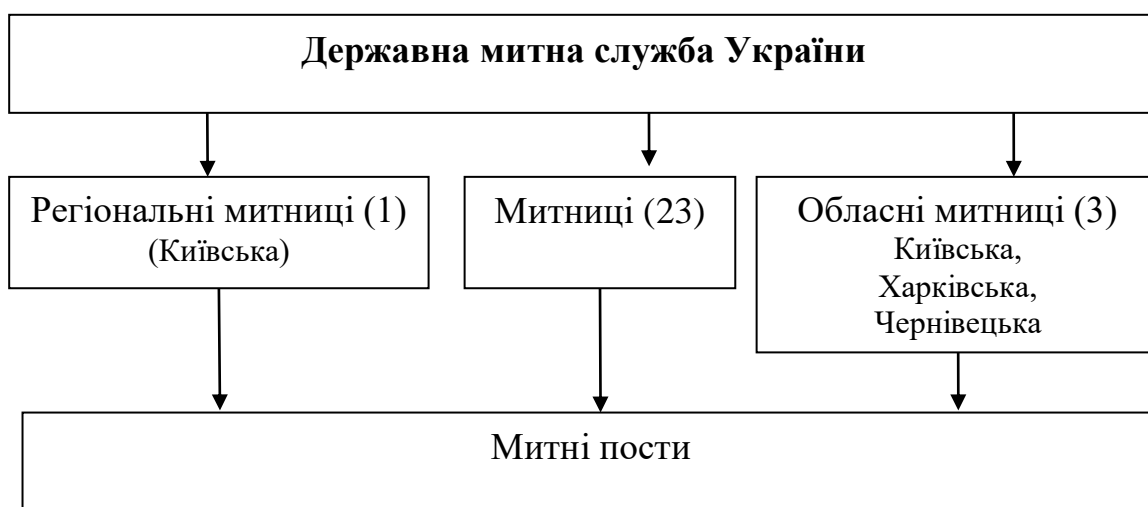

Рис. 2.5. Організаційна структура митних органів України у 2012 р.

Таким чином, протягом усього часу управлінсько-організаційна структура митних органів України не залишається сталою, а перебуває в постійній динаміці під впливом політичних, економічних та соціальних змін, збільшення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх активності на зовнішніх ринках, вантажо- та пасажиропотоків через митний кордон держави і загалом розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки.

2.2. Функціонування митних інституцій в рамках органів доходів і зборів та фіскальної служби України

Наприкінці 2012 року Президентом України було підписано новий указ "Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади"¹, відповідно до якого було утворено Міністерство доходів і зборів України шляхом реорганізації Державної митної служби України та Державної податкової служби України. Результатом такої реорганізації мало стати

¹ Указ Президента України "Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади" від 24.12.2012, № 726/2012 [Електронний ресурс] // Режим доступу з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/726/2012>

підвищення ефективності роботи податкових і митних органів, скорочення витрат й бюрократичних процедур, усунення дублювання їх діяльності тощо.

У чинному Митному кодексі України розділ XX було присвячено органам, які безпосередньо здійснюють державну митну справу – органам доходів і зборів, основним призначенням яких було створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України.

Органи доходів і зборів були складовою частиною системи органів виконавчої влади України і включають (рис. 2.6):

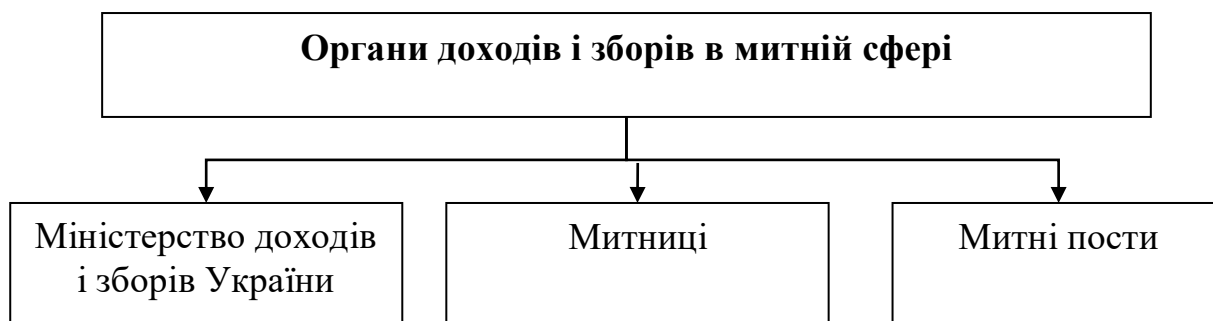

Рис. 2.6. Структура органів доходів і зборів в Україні в митній сфері

Здійснюючи державну митну справу, органи доходів і зборів виконували такі основні завдання¹:

1) забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи;

2) забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, укладеними відповідно до закону;

3) створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом з митними органами інших держав заходів щодо

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>

удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення;

4) здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо;

5) аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю;

6) забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених Митним і Податковим кодексами України та іншими актами законодавства України, організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії;

7) застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;

8) здійснення державного експортного контролю в межах повноважень, покладених на органи доходів і зборів відповідно до МКУ та інших законів України;

9) здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

10) сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів;

11) запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України;

12) здійснення в межах повноважень, визначених МКУ, контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем, та здійснюють інші операції з такими товарами, надання дозволів та видача ліцензій на здійснення зазначених видів діяльності; видача сертифікатів уповноваженого економічного оператора;

13) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

14) ведення митної статистики та обмін даними митної статистики з митними органами інших країн;

15) проведення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України та видача у випадках, встановлених чинними міжнародними договорами, сертифікатів походження;

16) здійснення обміну документами та інформацією (у тому числі електронною) з іншими державними органами України, митними, правоохоронними та іншими органами іноземних держав;

17) впровадження, розвиток та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій в державній митній справі, автоматизація митних процедур, надання підприємствам послуг електронного цифрового підпису;

18) здійснення міжнародного співробітництва у сфері державної митної справи, залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення діяльності органів доходів і зборів;

19) кінологічне забезпечення діяльності органів доходів і зборів;

20) управління об'єктами інфраструктури органів доходів і зборів, розбудова митного кордону;

21) здійснення інших визначених законом повноважень, покладених на органи доходів і зборів.

Структура центрального апарату Міндоходів України подана на рис. 2.7.

Рис. 2.7. Структура Центрального апарату Міністерства доходів і зборів України*

*Примітка. Побудовано на основі інформації офіційного сайту Міндоходів України.

З моменту створення до складу центрального апарату Міндоходів увійшов центральний апарат ДМСУ на базі якого було створено Департамент митної справи, а також частина структурних підрозділів ДМСУ об'єднано із підрозділами центрального апарату колишньої Державної податкової служби за принципом виконання подібних завдань та функцій (Департамент податкового і митного аудиту, Департамент розвитку ІТ, електронних сервісів та обліку платників податків тощо). У складі Міндоходів України функціонував Департамент митної справи, якому підпорядковується 4 управління:¹

1. Управління організації митного контролю та оформлення
2. Управління митної вартості, класифікації товарів та заходів регулювання ЗЕД
3. Управління кадрової роботи
4. Управління аналізу ризиків та аналітичної роботи

Основні завдання Департаменту митної справи Міндоходів України:

- створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
- захист митних інтересів України;
- реалізація єдиної митної політики України;
- запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил;
- організація та контроль роботи митниць Міндоходів із забезпечення своєчасності сплати митних платежів.

Новим етапом функціонування митних органів в складі об'єднаної митно-податкової інституції стало створення Державної фіскальної служби України. Так, 1 березня 2014 року Постановою КМУ №67 було ліквідовано Міністерство доходів і зборів та відновлено діяльність податкової і митної служб як окремих центральних органів, діяльність яких мала координуватися урядом через

¹ Офіційний сайт Міністерства доходів і зборів України станом на 01.01. 2014 р.[Електронний ресурс]/ Режим доступу з <http://minrd.gov.ua>

міністра фінансів України¹. Однак, менше ніж через три місяці стратегічні вектори оптимізації митно-податкових органів кардинально змінилися через відмову від відновлення діяльності самостійних податкового та митного відомств та створення єдиного фіскального органу, що було задекларовано через прийняття постанови КМУ «Про утворення державної фіскальної служби»².

Таким чином, створення Державної фіскальної служби продовжило процес об'єднання податкової та митної систем. При формуванні організаційної структури управління та штатного розпису Державної фіскальної служби було оптимізовано чисельність структурних підрозділів. У жовтні 2015 року відбулось об'єднання на рівні всіх головних управлінь ДФС функцій підрозділів, задіяних у сфері контрольно-перевірочної роботи, що дало змогу скоротити чисельність територіальних органів ДФС на 1280 шт. одиниць. Гранична чисельність працівників апарату ДФС була встановлена у кількості 1530 шт. од., а територіальних органів ДФС - 39648 шт. од., що враховувала скорочення штату на 30 відсотків. В оновленій організаційній структурі ДФС було скорочено кількість самостійних структурних підрозділів з 28 до 23, а чисельність працівників апарату ДФС скорочено на 30 відсотків, а чисельність працівників територіальних органів ДФС у 2015 році - на 13328 шт. од.

Таким чином, територіальними органами ДФС у 2015 році були: 25 головних управлінь ДФС в областях та м. Києві; Міжрегіональне головне управління ДФС - Центральний офіс з обслуговування великих платників; 26 митниць; 318 податкових інспекцій; 3 спеціалізовані департаменти та органи. Функціонування митних органів в системі Державної фіскальної служби здійснювалося на тих же засадах, що і в системі Міндоходів.

¹ Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів України: Постанова Кабінету міністрів України від 1.03.2014 р. № 67 / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/67-2014-%D0%BF>

² Про утворення Державної фіскальної служби : Постанова Кабінету міністрів України від 21.05.2014 р. № 160 // Урядовий кур'єр. – № 101. – від 6 червня 2014 р.

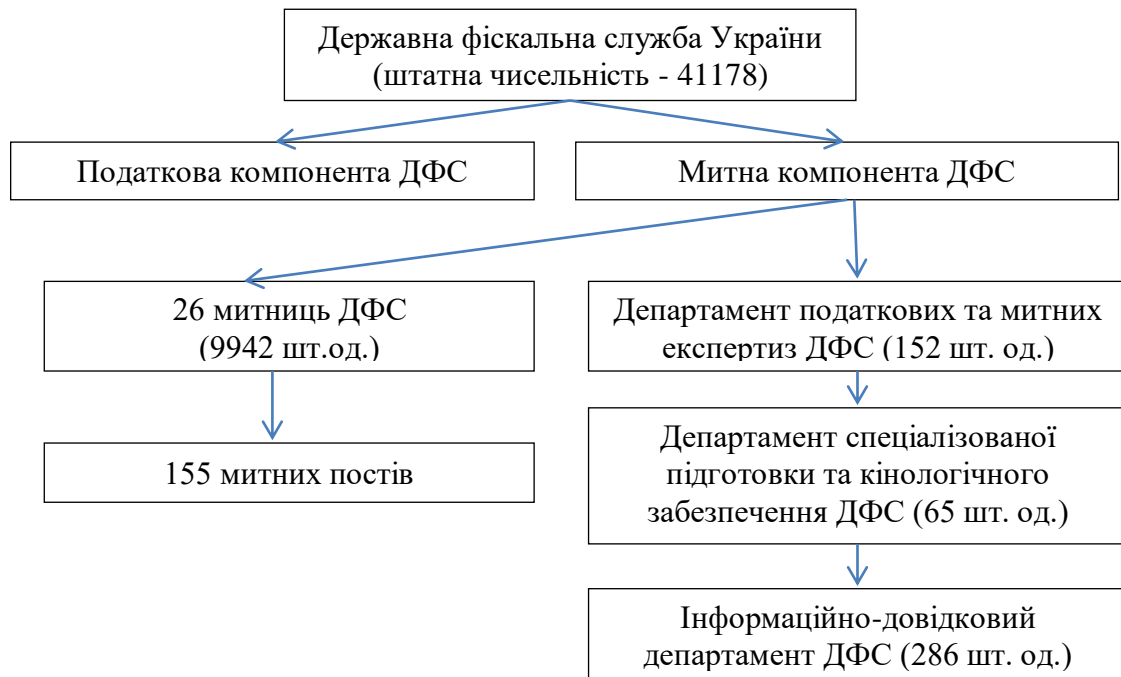

Рис. 2.8. Митна компонента ДФС України станом на кінець 2018 р.

Порушення внутрішніх комунікацій ДФС на горизонтальному та вертикальному рівнях, негативний імідж органів ДФС, розбалансованість всієї системи управління ДФС України потребують реформи у сфері кадрової політики ДФС України, яка повинна стати пріоритетним напрямком в реформуванні всієї служби. Слід констатувати, що діяльність ДФС України протягом 2014-2015 рр. була найбільш закритою та непрозорою в порівнянні з попередніми періодами. Протягом 2015-2016 років відбувалося скорочення як чисельності працівників митниць ДФС, так і кількості їх підрозділів, які безпосередньо реалізують митну політику. Так, чисельність працівників за два роки скоротилась на 10 %, кількість митних постів - на 15 %, пунктів пропуску - на 2%.

Отже, такі структурні зміни передусім пов'язані з втратою контролю над частиною державного кордону України в районі проведення антитерористичної операції, а також суттєвим скороченням обсягів торгівлі (пасажиропотоку) з Російською Федерацією.

2.3. Сучасна парадигма створення Державної митної служби України

18 грудня 2018 року Кабінет міністрів прийняв рішення про утворення Державної податкової та Державної митної служб (ДМС) шляхом реорганізації Державної фіскальної служби шляхом поділу. 6 березня 2019 року уряд затвердив положення про ДПС і ДМС. Кабінет міністрів України 5 липня 2019 року призначив Максима Нефьодова керівником Державної митної служби. Міністерство фінансів затвердило структуру головного апарату ДМСУ і штатний розпис.

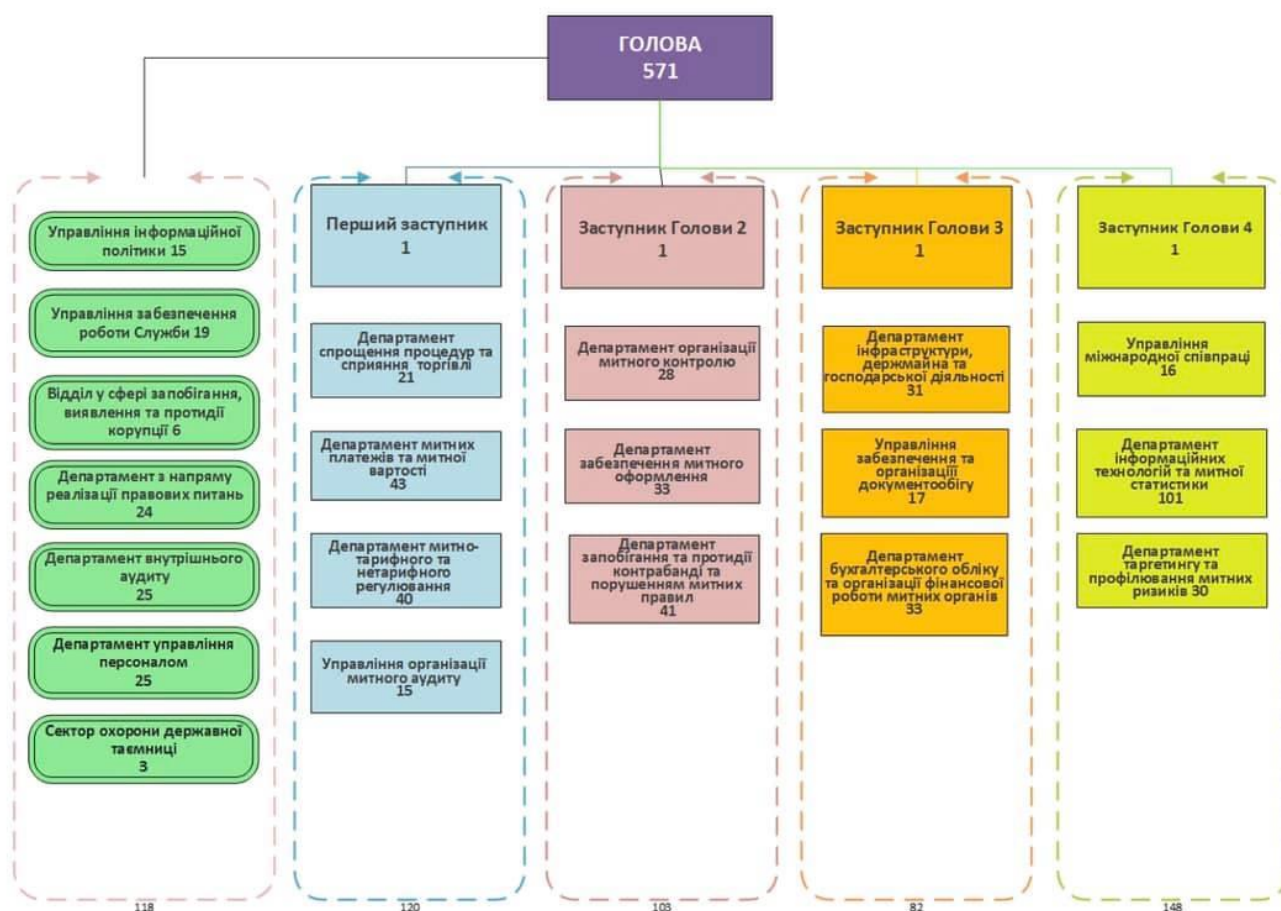

Рис. 2.9. Структура центрального апарату ДМСУ та штатний розпис станом на початок 2020 року

Нова Держмитслужба відповідно до покладених на неї завдань:

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Держмитслужби, вносить в установленому порядку на розгляд Міністра фінансів пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів,

актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади, наказів Мінфіну, а також подає Міністрові фінансів для погодження позицію щодо проектів нормативно-правових актів, розробниками яких є інші центральні органи виконавчої влади;

2) розробляє проекти законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, наказів Мінфіну з питань, що належать до компетенції Держмитслужби, та в установленому порядку подає їх Міністрові фінансів;

3) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства з питань державної митної справи та в межах повноважень, визначених законом, законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на Держмитслужбу, під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;

4) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства з питань державної митної справи на всій території України, у тому числі у вільних митних зонах, територіальному морі, пунктах пропуску через державний кордон, прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах, виключній (морській) економічній зоні України та прилеглий зоні України;

5) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням підприємствами і громадянами установленого законодавством порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;

6) забезпечує та здійснює контроль за застосуванням митних режимів, цільовим використанням товарів, поміщених у відповідний митний режим;

7) вживає заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час провадження зовнішньоекономічної діяльності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів;

8) забезпечує та здійснює в межах повноважень, визначених законом, контроль за дотриманням підприємствами і громадянами вимог законодавства з

питань здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання;

9) проводить перевірку юридичних осіб щодо відповідності критеріям для надання статусу гаранта, надає статус гаранта та веде реєстр гарантів; здійснює допуск перевізників-резидентів до перевезень згідно з Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року;

10) забезпечує та здійснює контроль за наданням територіальним органам гарантій забезпечення сплати митних платежів, організовує та здійснює стягнення коштів у разі невиконання забезпечених гарантіями зобов'язань із сплати митних платежів, взаємодіє з гарантами;

11) здійснює, зокрема разом з іншими державними органами та митними органами іноземних держав, заходи щодо інтегрованого управління кордоном, вдосконалення процедури пропуску через державний кордон товарів і транспортних засобів, виконання митних формальностей відповідно до вимог законодавства з питань державної митної справи;

12) впроваджує спрощені митні процедури відповідно до законодавства та сприяє створенню умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;

13) забезпечує та здійснює контроль за доставкою товарів, які перебувають під митним контролем, до митниць призначення; формує перелік місць доставки;

14) надає дозволи на провадження митної брокерської діяльності, відкриття та експлуатацію митних складів, складів тимчасового зберігання, магазинів безмитної торгівлі, вантажних митних комплексів, вільних митних зон комерційного або сервісного типу;

15) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

16) здійснює разом з іншими органами виконавчої влади відповідно до законодавства контроль за переміщенням через митний кордон України

культурних цінностей та бере участь у вирішенні питань щодо їх безоплатної передачі для постійного зберігання в державну частину музейного, бібліотечного та архівного фондів або релігійним організаціям;

17) забезпечує здійснення заходів офіційного контролю у формі попереднього документального контролю в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон, організовує міжвідомчу взаємодію з органами державної влади;

18) здійснює відповідно до закону державний контроль за нехарчовою продукцією під час її ввезення на митну територію України;

19) організовує та здійснює допуск дорожніх транспортних засобів та контейнерів до перевезення товарів під митними печатками і пломбами;

20) розробляє сучасні технології здійснення митного контролю і митного оформлення, впроваджує нові види технічних та спеціальних засобів митного контролю, здійснює контроль за їх застосуванням територіальними органами;

21) проводить оцінку підприємств щодо відповідності критеріям для надання статусу уповноваженого економічного оператора; видає, зупиняє дію та анулює сертифікати уповноваженого економічного оператора;

22) організовує діяльність митниць з проведення моніторингу діяльності підприємств, що отримали статус уповноважених економічних операторів, та надання підприємствам спеціальних спрощень, передбачених Митним кодексом України;

23) організовує та забезпечує виконання територіальними органами митних формальностей відповідно до вимог законодавства з питань державної митної справи;

24) організовує та вирішує відповідно до Митного кодексу України питання щодо застосування процедури компромісу;

25) організовує та здійснює провадження у справах про порушення митних правил, контролює дотримання вимог законодавства під час провадження у справах про порушення митних правил;

26) запобігає та протидіє контрабанді, здійснює боротьбу з порушеннями митних правил на митній території України;

27) бере участь у міжнародному співробітництві з питань протидії контрабанді та порушенням митних правил;

28) організовує та провадить відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність та здійснює контроль за її провадженням оперативними підрозділами Держмитслужби та її територіальних органів, які ведуть боротьбу з контрабандою; взаємодіє в межах повноважень, визначених законом, з іншими органами, що провадять таку діяльність; вживає в межах повноважень, визначених законом, заходів до відшкодування завданих державі збитків;

29) виявляє причини та умови, що сприяли вчиненню контрабанди та інших правопорушень у сфері державної митної справи, вживає заходів до їх усунення;

30) подає Мінфіну пропозиції щодо складення бюджетної декларації, проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік, у тому числі щодо визначення прогнозних (індикативних) показників доходів державного бюджету на основі макроекономічних показників та тенденцій розвитку світової економіки;

31) організовує та здійснює ведення обліку і адміністрування митних та інших платежів, контроль за справлянням яких законом покладено на Держмитслужбу, забезпечує контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати у повному обсязі платниками податків до відповідного бюджету під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;

32) забезпечує та здійснює контроль за правильністю визначення митної вартості товарів відповідно до законодавства з питань державної митної справи, а також за правильністю класифікації та визначення країни походження товарів, що переміщуються через митний кордон України;

33) організовує та проводить верифікацію (встановлення достовірності) документів про походження товарів з України та здійснює у випадках, визначених міжнародними договорами, видачу сертифікатів про походження товару з України та надання статусу уповноваженого (схваленого) експортера;

34) проводить відповідно до законодавства документальні перевірки дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати у повному обсязі митних платежів, і зустрічні звірки;

35) забезпечує та здійснює контроль за проведенням роботи та надає в межах повноважень, визначених законом, розстрочення сплати митних платежів під час ввезення товарів на митну територію України в установленому законодавством порядку;

36) визначає у передбачених Митним та Податковим кодексами України випадках суми податкових та грошових зобов'язань платників податків;

37) застосовує до платників податків передбачені законом штрафні (фінансові) санкції за порушення вимог законодавства з питань державної митної справи та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на Держмитслужбу, інші санкції та обмеження у торгівлі з окремими країнами відповідно до міжнародних актів;

38) здійснює ведення митної статистики; проводить аналіз та оцінку товаропотоків у розрізі країн-партнерів та окремих країн експорту, імпорту та транзиту;

39) здійснює ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

40) забезпечує та здійснює контроль за застосуванням відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності під час пропуску товарів через митний кордон України, випуску їх у відповідний митний режим, а також після такого випуску;

41) організовує та здійснює ведення обліку осіб, які здійснюють операції з товарами;

42) організовує та здійснює ведення обліку, зберігання, проведення оцінки вилученого, прийнятого на зберігання, розміщеного у митний режим відмови на користь держави майна, а також майна, виявленого в зоні митного контролю, власник якого невідомий, та розпорядження ним;

43) розробляє пропозиції до проектів міжнародних договорів України та забезпечує дотримання і виконання зобов'язань, взятих за міжнародними договорами України, з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;

44) укладає в установленому порядку міжнародні міжвідомчі договори з митними органами іноземних держав, проводить у межах повноважень, визначених законом, переговори та консультації щодо підготовки міжнародних договорів з питань державної митної справи, готує пропозиції щодо укладення таких договорів, а також припинення та/або зупинення їх дії;

45) організовує та здійснює адміністрування міжнародних договорів про вільну торгівлю, тарифних квот;

46) організовує, налагоджує, здійснює міжнародне співробітництво та заходи щодо виконання зобов'язань у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;

47) взаємодіє та здійснює обмін інформацією з державними органами, митними та іншими органами іноземних держав, міжнародними організаціями згідно із законодавством;

48) представляє Україну у Всесвітній митній організації, Підкомітеті з питань митного співробітництва Комітету асоціації України - ЄС у торговельному складі, інших міжнародних організаціях, до компетенції яких належать питання співробітництва в митній сфері;

49) забезпечує розвиток, здійснює впровадження та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, автоматизацію процедур, зокрема контролю за повнотою та правильністю виконання митних формальностей; організовує та здійснює впровадження електронних сервісів для суб'єктів

господарювання; забезпечує функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу “Єдине вікно для міжнародної торгівлі”;

50) проводить аналіз та здійснює управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю, забезпечує проведення моніторингу ризикових зовнішньоекономічних операцій з метою управління ризиками, у тому числі шляхом таргетингу, та ініціювання проведення додаткових заходів щодо митного контролю із залученням мобільних груп, до складу яких входять посадові особи та працівники апарату Держмитслужби та її територіальних органів;

51) здійснює в межах повноважень, визначених законом, формування та ведення реєстрів і баз даних, ведення яких покладено законодавством на Держмитслужбу;

52) збирає, узагальнює та аналізує інформацію щодо динаміки цін на світових товарних ринках та забезпечує митниці ціновою інформацією;

53) надає кваліфіковані електронні довірчі послуги із створення, проведення перевірки та підтвердження кваліфікованого електронного підпису (електронного цифрового підпису) чи печатки;

54) забезпечує в межах повноважень, визначених законом, реалізацію державної політики щодо державної таємниці та захисту інформації, контроль за її збереженням в Держмитслужбі, а також мобілізаційну підготовку, мобілізацію та контроль за здійсненням таких заходів;

55) забезпечує взаємодію інформаційних систем Держмитслужби та ДПС у режимі реального часу в установленому порядку;

56) формує інформаційну політику Держмитслужби та її територіальних органів, інформує суспільство про показники роботи, напрями та підсумки діяльності Держмитслужби у порядку та способи, передбачені законодавством;

57) оприлюднює на офіційному веб-сайті Держмитслужби акти, інші офіційні документи та інформацію з питань, що належать до її компетенції, у тому числі інформацію, яка підлягає оприлюдненню відповідно до законодавства;

58) організовує провадження наукової, науково-технічної, інвестиційної, інформаційної, видавничої діяльності, виступає засновником навчальних закладів, науково-дослідних установ, засобів масової інформації з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;

59) організовує роз'яснювальну роботу щодо застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;

60) надає консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства з питань державної митної справи відповідно до Митного кодексу України;

61) співпрацює з інститутами громадянського суспільства, забезпечує проведення консультацій з громадськістю, зокрема через громадську раду, з питань державної митної справи;

62) здійснює прийом громадян, розгляд звернень (запитів) громадян, народних депутатів України, платників податків, органів державної влади, правоохоронних органів, органів судової влади та інших суб'єктів права на звернення з питань, пов'язаних з діяльністю Держмитслужби, та запитів щодо отримання публічної інформації;

63) організовує та здійснює кінологічне забезпечення діяльності територіальних органів Держмитслужби;

64) організовує в установленому законодавством порядку проведення митних експертиз та дослідження і провадження експертної діяльності у Держмитслужбі та її територіальних органах;

65) здійснює відповідно до законодавства функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Держмитслужби;

66) вживає заходів з метою будівництва, реконструкції, облаштування, технічного переоснащення, утримання і проведення ремонту інфраструктури міжнародних і міждержавних пунктів пропуску для автомобільного сполучення через державний кордон та адміністративних будівель, у тому числі із залученням міжнародної технічної допомоги;

67) забезпечує охорону територій, будівель, споруд та приміщень Держмитслужби та її територіальних органів, охорону зон митного контролю та ін.

Перелічені завдання ДМСУ загалом зводяться в базовий функціонал нової митної інституції (рис. 2.10).

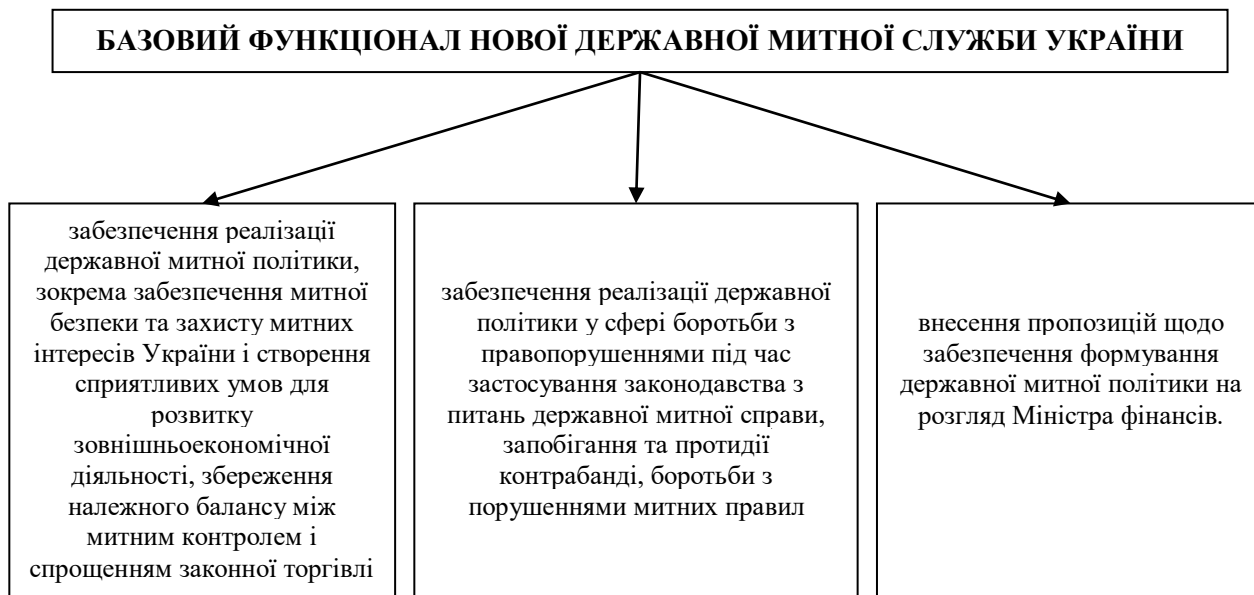

Рис. 2.10. Базовий функціонал нової ДМСУ

Держмитслужба здійснює повноваження безпосередньо та через територіальні органи. До територіальних органів Держмитслужби належать митниці та спеціалізовані органи.

Держмитслужбу очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за пропозицією Комісії з питань вищого корпусу державної служби. Комісія з питань вищого корпусу державної служби вносить на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо кандидатури для призначення на посаду Голови Держмитслужби за результатами конкурсу відповідно до законодавства про державну службу.

Держмитслужба є юридичною особою публічного права, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, прапор, власні бланки, рахунки в органах Казначейства та банках.

На сьогодні процес становлення нової Державної митної служби України набирає обертів. Зокрема, станом на початок 2020 року затверджено чисельність новоствореної структури та її центрального апарату, прийнято рішення про ліквідацію митниць ДФС та створення на їх базі нової митної системи.

Побудова такої системи базується на рекомендаціях МВФ щодо функціонування митниці як єдиної юридичної особи на території усєї України. Реалізація такого варіанту побудови системи управління митною справою передбачається у два етапи: перший - ліквідація існуючих митниць та створення 16 регіональних митниць, другий - формування єдиної юридичної особи на базі реорганізованих регіональних митниць. З 8 грудня 2019 року Державній митній службі передаються повноваження Державної фіскальної служби з реалізації державної митної політики, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи.

2 жовтня 2019 року Кабмін затвердив територіальну структуру Держмитслужби. Цим документом планується створення 16 регіональних та 2 спеціалізованих органи Держмитслужби. Органи створено як окремі юридичні особи (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Організаційна побудова митних інституцій в Україні в 2019-2020 рр.

Орган, що створюється	Дата створення	Орган, який реорганізовується
Азовська митниця Держмитслужби	6 листопада 2019	Донецька митниця ДФС
Буковинська митниця Держмитслужби	6 листопада 2019	Чернівецька митниця ДФС
Волинська митниця Держмитслужби	15 листопада 2019	Волинська митниця ДФС
Галицька митниця Держмитслужби	14 листопада 2019	Івано-Франківська митниця ДФС Львівська митниця ДФС Тернопільська митниця ДФС
Дніпровська митниця Держмитслужби	15 листопада 2019	Дніпропетровська митниця ДФС Запорізька митниця ДФС Кіровоградська митниця ДФС Полтавська митниця ДФС
Закарпатська митниця Держмитслужби	7 листопада 2019	Закарпатська митниця ДФС
Київська митниця Держмитслужби	7 листопада 2019	Житомирська митниця ДФС

		Київська митниця ДФС Київська міська митниця ДФС Черкаська митниця ДФС
Одеська митниця Держмитслужби	6 листопада 2019	Одеська митниця ДФС
Північна митниця Держмитслужби		Чернігівська митниця ДФС
Подільська митниця Держмитслужби	15 листопада 2019	Вінницька митниця ДФС Хмельницька митниця ДФС
Поліська митниця Держмитслужби	14 листопада 2019	Рівненська митниця ДФС
Слобожанська митниця Держмитслужби	6 листопада 2019	Сумська митниця ДФС Харківська митниця ДФС
Східна митниця Держмитслужби	7 листопада 2019	Луганська митниця ДФС
Чорноморська митниця Держмитслужби	7 листопада 2019	Миколаївська митниця ДФС Митниця ДФС у Херсонській області, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі
Енергетична митниця Держмитслужби	7 листопада 2019	Енергетична митниця ДФС
Координаційно-моніторингова митниця Держмитслужби	6 листопада 2019	
Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень Держмитслужби	14 листопада 2019	Департамент податкових та митних експертиз ДФС
Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби		Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення ДФС

Перелік пунктів пропуску, що представлені на сьогодні в Україні представлено на рис. 2.11.

Підсумовуючи вищезазначене, можна прослідкувати значну реформаційну динаміку митних органів України, що має свої переваги та недоліки. Об'єднання податкової та митної служби у єдину інституцію ми розглядаємо як необґрунтоване рішення, позаяк і Міндоходів, і Державна фіскальна служба переважно орієнтовані на виконання фіскальної функції, тобто, на забезпечення надходження податкових і митних платежів до бюджетів усіх рівнів, тоді як до основних функцій митної системи, окрім фіскальної, належать контрольна, регуляторна, правоохоронна, захисна та ін. Лише за умови комплексного виконання фіскальними органами усіх зазначених функцій митної системи можна досягти належного рівня митної безпеки держави.

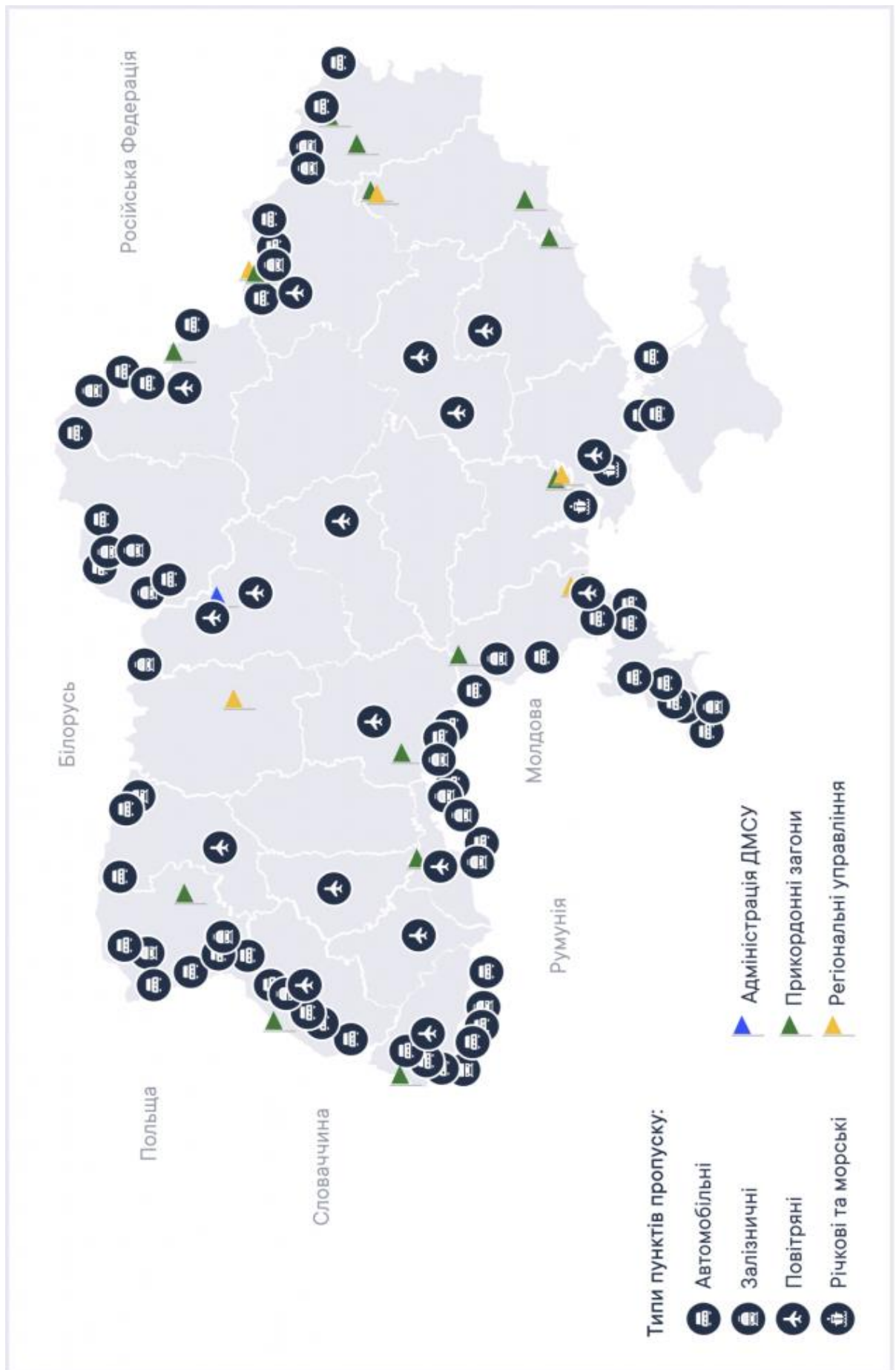

Рис. 2.11. Мережа пунктів пропуску на кордонах України

Таким чином, основними етапами становлення контролюючих органів у сфері митної справи є:

Етап I (1991-1996 рр.) – створення незалежної системи митних органів України шляхом утворення Державного митного комітету України; формування та ускладнення структури митних органів через створення територіальних митних управлінь, збільшення кількості митниць та митних постів;

Етап II (1997-2004 рр.) – створення Державної митної служби України, законодавче затвердження її функціонально-організаційної структури; закріплення повноважень Держмитслужби щодо формування структури та організації діяльності митних органів України через прийняття Митного кодексу України;

Етап III (2005-2011 рр.) – етап активних структурних та організаційних перетворень, що характеризувалися непослідовністю та безсистемністю, а саме: зміна керівництва митної служби на усіх рівнях та повернення до дворівневої структури митних органів (2005 р.); відновлення трирівневої вертикалі митної служби (2006 р.); затвердження нового положення про ДМСУ (2007 р.); розробка Стратегії стабілізації та подальшого розвитку митної служби України на 2010-2015 рр. (2009 р.)

Етап IV (2012-2018) – консолідація податкових та митних органів шляхом об'єднання податкової та митної служб та створення на їх основі Міністерства доходів і зборів України (2012 р.); прийняття нового Митного кодексу України (2012 р.); трансформація Міндоходів у Державну фіскальну службу України (2014 р.); розвиток організаційно-функціональної структури ДФСУ.

Етап V (2019-2020 рр.) – завершення експерименту з об'єднання митної та податкової служб в одну інституцію; створення окремого державного органу в сфері забезпечення митної безпеки України – Державної митної служби України.

Кожен етап характеризується своїми особливостями, що зумовлені конкретними історично-політичними обставинами та зовнішньою кон'юнктурою. Слід констатувати, що ідеальних типів організаційних структур не

існує, оскільки вони повинні ефективно адаптуватися під фактори зовнішнього та внутрішнього середовища. Аналіз еволюції організаційних структур управління в митній справі засвідчив якраз те, що зовнішні фактори активно впливають на формування системи управління та її організаційного відображення.

Питання для самоперевірки

- 1. Визначте основні причини, які зумовлювали постійну реорганізація митних органів в Україні*
- 2. Назвіть основні завдання нової ДМСУ.*
- 3. Охарактеризуйте систему органів доходів і зборів в Україні в митній сфері.*
- 4. Назвіть територіальні органи ДФСУ.*
- 5. Розкрийте базовий функціонал нової ДМСУ.*
- 6. Окресліть основні етапи створення митних інституцій в Україні.*
- 7. Охарактеризуйте порядок призначення Голови ДМСУ.*
- 8. Які основні завдання покладались на Департамент митної справи Міндоходів?*
- 9. Визначте основні завдання та функції Міністерства доходів і зборів України в регулюванні митної справи та формуванні й реалізації митної політики.*
- 10. Назвіть основні завдання ДМСУ щодо протидії митним правопорушенням.*

Тематика рефератів

- 1. Прагматизм взаємодія митних органів України з іншими державними органами.*
- 2. Види діяльності, контроль за провадження яких покладено на митні органи.*

3. Правовий і соціальний захист посадових осіб митних органів України.
4. Особливості матеріального забезпечення працівників митних органів.
5. Протидія корупції в лавах митної служби України.

РОЗДІЛ III

НЕТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД

3.1. Сутність нетарифного регулювання

Нетарифне регулювання виступає важливим інструментом регламентації зовнішньоекономічних відносин. До нетарифних заходів відносять низку інструментів, що застосовуються країнами до товарів імпорту та експорту. Деякі нетарифні заходи використовуються у якості офіційних інструментів торговельної політики (квоти, субсидії, обмеження експорту), інші – не пов'язані з торговельною політикою і орієнтовані на забезпечення охорони довкілля, здоров'я людей, тварин і рослин (технічні бар'єри). Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) спільно з СОТ визначено нетарифні обмеження як «політичні заходи, відмінні від митних тарифів, які потенційно можуть здійснювати економічний вплив на міжнародну торгівлю товарами, змінювати її обсяги чи ціни»¹. Основними причинами дедалі активнішого використання нетарифних заходів у міжнародній торгівлі виступають наступні:

- стрімке зростання показника відкритості національних економік;
- суттєве підвищення частки готової продукції у світовій торгівлі;
- наростання процесів транс націоналізації виробництва та, як наслідок, динамічний розвиток міжнародної кооперації, внутрішньофірмової торгівлі у глобальному масштабі.

Практика багатостороннього регулювання міжнародної торгівлі у рамках ГАТТ/СОТ пов'язана з проблемами використання нетарифних бар'єрів. У цілому можна виділити три етапи побудови системи нетарифного регулювання у рамках СОТ:

¹ Осипчук М. Д. Тенденції та особливості нетарифного регулювання міжнародної торгівлі в сучасних умовах / М.Д. Осипчук // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2013. – Т.18, Вип. 3/3. – С. 8-11.

1) 70-ті рр. ХХ ст. (Токійський раунд) – погодження кодексів поведінки у сфері НТЗ, що охоплюють такі питання, як державні закупки, оцінка вартості імпорту та технічні стандарти.

2) Друга половина 80-х-перша половина 90-х рр. ХХ ст. (Уругвайський раунд) – внесення серйозних коректив у механізм нетарифного регулювання по субсидіях, технічних бар'єрах, антидемпінгових та компенсаційних митах.

3) 90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст. (Доха-раунд) – винесення на порядок денний питання, що відображали інтереси країн, що розвиваються (Індія, Бразилія, Китай, Південна Африка).

Незалежно від мети застосування, нетарифні заходи здатні здійснювати вагомий обмежувачий та деформувачий вплив на міжнародну торгівлю. По-перше, не будучи дискримінаційними номінально, вони часто виявляються дискримінаційними де-факто щодо торговельних партнерів, особливо країн, що розвиваються, які фінансово не спроможні привести виробництво у відповідність до вимог нетарифних заходів через низький рівень розвитку технологій виробництва, інфраструктури, експортних послуг тощо.

По-друге, нетарифні заходи більшою мірою застосовуються до тих товарних груп, які відіграють особливо важливу роль у експорті країн, що розвиваються, і часто у тих галузях, де останні мають порівняльні переваги. Таким чином, загальний обмежувачий вплив нетарифних заходів, зокрема, технічних заходів, на системному рівні спрямований проти країн, що розвиваються, особливо з низьким рівнем доходів, що підтверджується прямою кореляцією між індексом покриття торгівлі технічними заходами та ВВП на душу населення¹. Тобто, вагомість технічних нетарифних заходів у регулюванні імпорту зростає разом із збільшенням обсягу ВВП на душу населення. У той же час, спостерігається закономірність зростання рівня застосування нетехнічних нетарифних заходів (а саме, кількісних обмежень, заходів контролю за цінами)

¹ Key Statistics and Trends in Trade Policy / United Nations Conference on Trade and Development: Trade Analysis Branch, Division on International Trade in Goods and Services, and Commodities. – Geneva, 2013. – 28 p.

країнами з низьким рівнем доходів, та відповідно зменшення у країнах з високим рівнем розвитку.

Відповідно до Митного кодексу Європейського Союзу¹ заходи нетарифного регулювання – це заходи торгової політики, встановлені, як частина загальної торговельної політики, у формі правил ЄС, що регулюють міжнародну торгівлю товарами. Таке визначення досить широке й не конкретизує, що можна зарахувати до заходів нетарифного регулювання. Однак для застосування нетарифних заходів країнами ЄС використовується «тарифна класифікація товарів», що полягає у визначенні однієї з підпозицій чи подальшій деталізації Комбінованої номенклатури або будь-якої іншої номенклатури, затвердженої правилами ЄС. Така класифікація повністю або частково заснована на Комбінованій номенклатурі або, передбачає подальшу її деталізацію, за якою дані товари необхідно класифікувати.

Що стосується України, то в чинній редакції Митного кодексу² нетарифне регулювання визначається через заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини.

Згідно з нормами Податкового кодексу України³, сьогодні заходами нетарифного регулювання виступають наступні:

- ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій;
- застосування спеціальних заходів щодо імпорту товарів в Україну;

¹ Митні кодекси зарубіжних країн [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://kompmp.rada.gov.ua/kompmp/control/uk/publish/category;jsessionid=6980E7A394C083E9041F1F0A3ABB3827?cat_id=46421.

² Митний кодекс України : від 13.03.2012 р. № 4495 // Офіційний вісник України. - 2012. - № 32. - С. 9-218.

³ Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

- процедура реєстрації зовнішньоекономічних контрактів;
- процедура видачі ліцензій на право імпорту, експорту - спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів;
- дозвільна система служби експортного контролю;
- сертифікація товарів, що ввозяться в Україну;
- дозвільна система органів державної влади, що здійснюють санітарно-епідеміологічний, ветеринарний, фітосанітарний, екологічний та інші види контролю;
- реєстрація лікарських засобів, виробів медичного призначення, імунобіологічних препаратів, харчових добавок;
- застосування державного пробірного контролю.

3.2. Загальна характеристика видів нетарифного регулювання ЗЕД

Адміністративні методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності формуються на основі вжиття заходів нетарифного регулювання, які являють собою встановлені законами України заборони й обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, охорону здоров'я та життя людей і тварин, навколишнього середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на збереження національної культурної та історичної спадщини.

Відповідно до класифікації ГАТТ на сучасному етапі в міжнародній практиці вживаються заходи нетарифного регулювання, які можна поділити на п'ять груп, а саме:

- заходи, які регламентують, обумовлюють та визначають порядок участі держави в зовнішньоторговельних операціях (способи, на яких воно базується, угоди, договори і т.ін.);
- комплекс заходів, які об'єднують митні й адміністративні імпорتنі формальності, включаючи методи оцінки митної вартості і визначення

- країни походження товару, форми товаросупровідних документів і вимоги до їх оформлення, товарну класифікацію тарифів;
- технічні бар'єри: стандарти та вимоги, пов'язані із нормами безпеки для національних споживачів і екології, санітарно-ветеринарні норми, вимоги до упакування і маркування товарів,
 - кількісні і валютні обмеження імпорту й експорту;
 - обмеження, спрямовані на забезпечення повноти та своєчасності сплати платежів та податків - імпортні депозити, зміна дисконтної ставки, прикордонний податковий режим і плаваючі збори. Весь комплекс перерахованих заходів реалізується шляхом вжиття заходів економічного (фінансового) впливу і використання інструментів адміністративного регламентування¹.

Класифікаційні схеми, що дістали міжнародне визнання, у цей час нараховують понад 100 видів нетарифних заходів. Найбільш поширені класифікації заходів, які прямо або опосередковано регулюють зовнішню торгівлю, поділяють на такі типи: кількісні обмеження, приховані методи торговельної політики, фінансові методи торговельної політики, неекономічні методи регулювання² (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

**Класифікація нетарифних методів державного регулювання
зовнішньоекономічної діяльності**

Тип методу	Види заходів	Інструменти
Кількісні обмеження	Квотування/ Контингентування	Експортні/імпортні квоти Глобальні/Індивідуальні (контингенти) квоти Сезонні, тарифні квоти
	Ліцензування	Ліцензія разова, генеральна, глобальна, автоматична Розподіл ліцензій через аукціон, за системою наявних переваг, на нецільовій основі найбільш ефективним підприємствам
	Добровільне "обмеження"	Обмеження експорту на основі офіційної міждержавної або неофіційної угоди внаслідок політичного тиску

¹ Ефективність державного управління / Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін. ; за заг ред. І Розпутенка – К. : КІС, 2002 – 420 с.

² Киреев А. П. Международная экономика : в 2-х ч. - Ч 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства : учеб. пособие для вузов / А. П. Киреев. - М. : Междунар. отношения, 1998. -416 с.

	експорту	імпортуючої країни
	Відкриті заборони	Повна, тимчасова, сезонна заборона торгівлі, призупинення видачі ліцензії
Приховані методи торговельної політики	Завуальовані та умовні заборони	Обмеження щодо заходження іноземних суден у внутрішні води, на продаж окремих імпортованих товарів у роздрібній торговельній мережі країни, вимога дотримання постачальником імпортованої продукції встановлених національних правил і норм
	Технічні бар'єри	Стандартизація, сертифікація Вимоги щодо пакування та маркування Митний, екологічний, фітосанітарний, ветеринарний контроль
	Паратарифні заходи, внутрішні податки і збори	ПДВ, акцизний податок, митний збір, портовий збір тощо
	Політика у рамках держзакупівель	Вимога щодо держзакупівель лише в національного виробника
	Вимога про вміст місцевих компонентів	Контроль частки місцевої продукції у готовій продукції
Фінансові методи торговельної політики	Заходи контролю над цінами	Адміністративне фіксування цін "Добровільне" обмеження експортних цін
	Субсидії	Пряма субсидія експортеру Непряма субсидія через надання пільг Внутрішня субсидія Експортна субсидія
	Експортні кредити	Субсидоване кредитування національних експортерів Державне кредитування іноземних імпортерів Страховання експортних ризиків
	Демпінг	Спорадичний демпінг, навмисний демпінг, постійний демпінг, обернений демпінг, взаємний демпінг, антидемпінгове мито
Неекономічні методи регулювання	Торговельні договори	
	Правові режими	Режим найбільшого сприяння Національний режим Спеціальний режим (митний союз, вільна економічна зона)

Оскільки в системі ГАТТ/СОТ як ідеальна модель розглядається регулювання зовнішньої торгівлі винятково за допомогою тарифних заходів, решта заходів об'єднується під загальною назвою нетарифних. Далеко не всі нетарифні заходи застосовуються в Україні, але необхідність послідовного захисту вітчизняних інтересів призведе до перегляду заходів регулювання та

форм їх використання. Це підтверджує доцільність вивчення системи нетарифного регулювання в комплексі.

При всьому різноманітті нетарифних заходів, які використовуються як бар'єри, їх умовно розділяють на дві великі групи: економічні та адміністративні.

Адміністративні нетарифні заходи більш різноманітні: заборона (ембарго), кількісні обмеження (ліцензування і квотування, обмежувальна ділова практика (в тому числі «добровільні» обмеження експорту)), монополістичні заходи, використання з протекціоністською метою стандартів і технічних норм, додаткових митних документів та процедур, правові режими, торговельні угоди, різноманітні види контролю та ін.

Перші діють через механізм ринку та призводять до подорожчання відповідно імпорتنих та експортних товарів, а другі, крім ринкових відносин, обмежують доступ на український ринок імпорتنих товарів і постачання вітчизняних товарів за кордон.

За допомогою заходів кількісного контролю на державному рівні вирішується широке коло завдань загальноекономічного, зовнішньоторговельного і навіть політичного характеру: захист споживача і виробника аналогічних конкуруючих товарів усередині країни, підтримка стабільності на внутрішньому ринку, економія валютних ресурсів, одержання поступок на умовах взаємності від інших країн, обмеження постачання і закупівлі озброєння та військових матеріалів. Кількісні обмеження - це адміністративна форма нетарифного державного регулювання торговельного обороту, що визначає кількість і номенклатуру товарів, дозволених до експорту або імпорту¹.

Кількісне обмеження імпорту в країну може бути досягнуто не тільки за рахунок дій її уряду з введення імпортного тарифу або імпортних квот, а й у результаті вжиття заходів урядом країни, що експортує, в рамках так званих «добровільних» обмежень експорту. «Добровільне» обмеження експорту

¹ Борисенко О.П. Нетарифні заходи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні: проблеми та шляхи вирішення / О.П. Борисенко // Аналітика і влада . - 2011. - № 4. - С. 188-194.

вводиться урядом, як правило, під політичним тиском більш сильної країни, що імпортує, та загрожує вжиттям односторонніх обмежувальних заходів на імпорт у разі відмови "добровільно" обмежити експорт, що завдає шкоди її місцевим виробникам. У такому разі один з торговельних партнерів зобов'язується в рамках офіційної міждержавної або неофіційної угоди про встановлення квот на експорт товару обмежити або, принаймні, не розширювати обсяг експорту.

Поширеними інструментами в державному регулюванні імпорту є приховані обмеження. Зокрема, частину торгівлі сільськогосподарськими продуктами досі контролюють державні або підконтрольні державі кооперативні підприємства. Ці підприємства мають досить багато можливостей, щоб демонструвати прихильність до національних товаровиробників як і в багатьох інших країнах світу, процедури сертифікації якості в Україні можна використати для обмеження конкуренції з імпортними товарами. Митні формальності та особливості здійснення митного контролю також є потужним адміністративним інструментом державного регулювання у сфері зовнішньоекономічних операцій¹.

Установлювати правила гри – монопольне право держави, яка завжди може на власний розсуд інтерпретувати та застосовувати митні процедури і правила.

Зазначені методи державного регулювання створюють на сьогодні основу політики протекціонізму в Україні, хоча застосування регуляторів є несистемним, більше вимушеним заходом під тиском окремих факторів, ніж цілеспрямованою і спланованою дією уряду, має непередбачувані наслідки і потребує особливого дослідження і нового підходу до застосування.

¹ Усков М. О. Інструменти зовнішньоторговельної політики як чинник подолання асиметрії соціально-економічного розвитку регіонів / М. О. Усков // Економіка і регіон. - Полтава : ПолтНТУ, 2009. - № 3 (22). - С. 26-32, 31

Виходячи із норм СОТ українські науковці-правники визначають методи недискримінаційного національного протекціонізму¹: загальні захисні застереження щодо всієї економіки в разі, якщо ввезення іноземного товару порушує платіжний баланс країни, захист окремих галузей економіки в разі різкого підвищення ввезення конкуруючих товарів, що завдають істотної шкоди вітчизняним виробникам; захист у разі недобросовісної конкуренції (демпінг, субсидований експорт тощо), підтримка галузі виробництва, що створюється; залучення інвестицій для утворення нових виробничих потужностей, які мають змогу гідно конкурувати на зовнішньому та внутрішньому ринках, порушення загальних міжнародних обмежень на захисні дії держави, якщо вони мають тимчасовий характер, вживаються країною, що розвивається, для запобігання кризі національної економіки, заходи-відповіді на недружні дії інших держав.

Також необхідно зазначити, що у системі методів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності антидемпінгові, антисубсидійні та спеціальні заходи щодо імпорту товарів в Україну розглядаються з позицій запобігання зовнішній недобросовісній конкуренції. Такі заходи мають подвійну природу. З одного боку, вони є санкціями для конкретного іноземного суб'єкта господарювання, діяльність якого є підставою для їх застосування. З другого боку, антисубсидійні та спеціальні заходи стають загальними захисними заходами для інших суб'єктів у системі методів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Якщо взагалі не визнавати ці заходи санкцією, то виникає невідповідність факту наявності несприятливих наслідків певної діяльності та вжиття цих заходів за правопорушення (недобросовісна конкуренція).

Складовою частиною системи адміністративного регламентування є спеціальні вимоги до імпортних, експортних товарів (технічні норми, стандарти, правила). В Україні діють визначені технічні вимоги до ввезених

¹ Чайковська В. В. Розмежування методів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: правовий аспект//В. В Чайковська//Вісн Одес. нац. ун-ту. Правознавство. - Одеса : [б. в.], 2007. - Т. 12 - Вип. 12 - С 79-86.

товарів Розроблено списки товарів, при ввезенні яких має бути пред'явлений сертифікат системи сертифікації Укрсепро. Сертифікат видається або після випробування товару українськими сертифікаційними центрами, або після пред'явлення сертифіката країни, із якою Україна уклала угоду про взаємне визнання сертифікатів (такі угоди діють, наприклад, із Німеччиною). У міру того, як насичується внутрішній ринок, Україна все рішучіше вдається до суворих заходів санітарного контролю.

Нетарифні бар'єри розміщуються, як правило, на головних напрямках державного втручання в економіку і зовнішню торгівлю. Посилення ролі нетарифних обмежень у сучасному протекціоністському арсеналі закономірно висуває їх у центр торговельно-політичних суперечностей між країнами. Це, у свою чергу, породжує спроби організації багатосторонніх переговорів із їх узгодження, послаблення або усунення. Проте при цьому незмінно виявляється низка специфічних проблем, які суттєво ускладнюють такі переговори, зумовлюють їх затяжний характер і найчастіше безрезультатність.

Таким чином, нетарифне регулювання включає всі організаційно-управлінські заходи, які вживаються державою, крім установлення митних платежів та тарифів, для впорядкування зовнішньоекономічної діяльності, реалізації власної зовнішньоекономічної політики відповідно до конституційних принципів та міжнародних вимог.

3.3. Квотування та ліцензування в системі методів нетарифного регулювання

Квотування (контингентування) – це кількісне чи вартісне обмеження експорту або імпорту, що вводиться на певний термін на окремі товари і послуги визначених країн.

Квотування – це метод регулювання експортно-імпортних операцій шляхом встановлення на визначений період кількісних обмежень обсягів вивозу або ввозу товарів у натуральному чи вартісному вираженні.

Квотування здійснюється шляхом обмеження загальної кількості та/або сумарної митної вартості товарів, яка може бути ввезена (вивезена) за певний період. Під квотою розуміють граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території (імпортувати на територію) певної держави протягом встановленого строку та який визначається у натуральних чи вартісних одиницях.

Види квот зображено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Види квот за напрямком та масштабом дії

Також зазначимо, що в Україні запроваджено 6 видів експортних (імпортних) квот (контингентів)¹:

1) глобальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) без зазначення конкретних країн (груп країн), куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

2) групові – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням групи країн, куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

¹ Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» редакція від 17.11.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

3) індивідуальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням конкретної країни, куди товар (товари) може експортуватись або з якої він (вони) може імпортуватись;

4) антидемпінгові – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом антидемпінгового розслідування та/або антидемпінгових заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру;

5) компенсаційні – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом антисубсидійного розслідування та/або компенсаційних заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру;

б) спеціальні – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру.

Ліцензування зовнішньоекономічних операцій визначається як комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики з надання дозволу на здійснення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності експорту (імпорту) товарів. Ліцензування експорту (імпорту) товарів здійснюється у формі автоматичного або неавтоматичного ліцензування.

Автоматичне ліцензування визначається як комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики з надання суб'єкту ЗЕД дозволу на здійснення протягом визначеного періоду експорту (імпорту) товарів, щодо яких не встановлюються квоти (кількісні або інші обмеження). Автоматичне ліцензування експорту (імпорту) як адміністративна процедура з оформлення та видачі ліцензії не справляє обмежувального впливу на товари, експорт (імпорт) яких підлягає ліцензуванню.

Автоматичне ліцензування імпорту має бути скасовано в разі припинення обставин, що були підставою для його запровадження, а також у разі існування інших процедур, за допомогою яких можна розв'язати завдання, для вирішення яких запроваджується автоматичне ліцензування.

Неавтоматичне ліцензування визначається як комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики з надання суб'єкту ЗЕД дозволу на здійснення протягом визначеного періоду експорту (імпорту) товарів, щодо яких встановлюються певні квоти (кількісні або інші обмеження). Неавтоматичне ліцензування експорту (імпорту) як адміністративна процедура з оформлення та видачі ліцензії використовується в разі встановлення квот (кількісних або інших обмежень) на експорт (імпорт) товарів.

В Україні вводяться наступні види експортних (імпортних) ліцензій:

– ліцензія генеральна - відкритий дозвіл на експортні (імпортні) операції з певним товаром (товарами) та/або з певною країною (групою країн) протягом періоду дії режиму ліцензування з цього товару (товарів);

– ліцензія разова (індивідуальна) - разовий дозвіл, що має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції конкретним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності на період не менший ніж той, що є необхідним для здійснення експортної (імпортної) операції;

– ліцензія відкрита (індивідуальна) - дозвіл на експорт (імпорт) товару протягом певного періоду часу (але не менше одного місяця) з визначенням його загального обсягу;

– ліцензія антидемпінгова - належним чином оформлене право на імпорт в Україну протягом установленого строку певного товару (товарів), який є об'єктом антидемпінгового розслідування та/або антидемпінгових заходів;

– ліцензія компенсаційна - належним чином оформлене право на імпорт в Україну протягом установленого строку певного товару), який є об'єктом антисубсидійного розслідування та/або компенсаційних заходів;

– ліцензія спеціальна - належним чином оформлене право на імпорт в Україну протягом встановленого строку певного товару (товарів), який є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів¹.

3.4. Антидемпінгові заходи та субсидування експорту

Демпінг – засіб фінансової нетарифної торговельної політики, що полягає в просуванні товару на зовнішній ринок за рахунок зниження експортних цін нижче нормального рівня цін, існуючого в цих країнах². Демпінг може здійснюватись як за рахунок ресурсів окремих фірм, що прагнуть опанувати зовнішній ринок своєї продукції, так і за рахунок державних субсидій експортерам. В комерційній практиці демпінг може набувати однієї з наступних форм:

– спорадичний демпінг – епізодичний продаж надлишкових запасів товару на зовнішній ринок за заниженими цінами. Відбувається тоді, коли внутрішній обсяг виробництва товару перевищує ємність внутрішнього ринку і перед компанією постає дилема – або взагалі не використовувати частину виробничих потужностей і не виробляти товар, або виробити товар і продати за більш низьку, ніж внутрішня, ціну на зовнішній ринок;

– навмисний демпінг – тимчасове навмисне зниження експортних цін з метою витіснення конкурентів з ринку і наступного встановлення монопольних цін. На практиці це може означати експорт товару за цінами нижче цін свого внутрішнього ринку або навіть нижче витрат виробництва;

– постійний демпінг – постійний експорт товарів за цінами нижче справедливої;

– зворотній демпінг – завищення цін на експорт порівняно з цінами продажу тих же товарів на внутрішньому ринку. Зустрічається вкрай рідко, зазвичай в результаті непередбачених різких коливань курсів валют;

¹ Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» редакція від 17.11.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

² Панфілова О.Є. Правова природа захисних заходів у зовнішній торгівлі та особливості їх застосування /О.Є. Панфілова// Митна справа. – 2011. – № 5. – С. 39 – 45.

– взаємний демпінг – зустрічна торгівля двох країн одним і тим самим товаром за заниженими цінами. Зустрічається також рідко в умовах високої монополізації внутрішнього ринку певного товару в кожній з країн.

Незважаючи на те, що демпінг приносить країні-імпортеру певну вигоду за рахунок поліпшення умов торгівлі, уряди країн вважають усі види демпінгу іноземних виробників формами несумлінної конкуренції. Тому він заборонений як міжнародними правилами СОТ, так і національним законодавством ряду країн. Якщо факт демпінгу доведено, то країна має право вводити торгові обмеження у вигляді антидемпінгових мит.

Антидемпінгові мита – це мита, які застосовуються в рамках антидемпінгових заходів на тимчасових засадах і з дотриманням відповідних правил та процедур, і які спрямовані на усунення економічних наслідків демпінгу. Вони збираються у додаток до звичайних мит.

Для застосування антидемпінгових заходів (ст. VI п. 2 ГАТТ - антидемпінгові мита) необхідне дотримання таких умов:

– наявність демпінгової різниці (маржі), тобто перевищення нормальної вартості над ціною, за якою експортується товар; демпінгова маржа розраховується у відсотках від експортної ціни;

– наявність фактично доведеного матеріального збитку або загрози матеріального збитку певній галузі національного господарства країни-імпортера;

– існування причинно-наслідкового зв'язку між фактом продажу за демпінговими цінами та збитком¹.

Субсидія – це вклад, дотація уряду чи державної установи, передача коштів, прями переводи, фінансові пільги, податкові пільги і інші форми підтримання доходів і цін. У міжнародній практиці найчастіше вона розглядається як фінансовий внесок, що наданий на територію члена СОТ

¹ Тюріна Н. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [текст] навчальний посібник / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацка. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 408 с.

урядом або будь-яким державним органом. Розрізняють наступні види субсидій¹ (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

Класифікація основних видів субсидій та їх характеристика

Вид субсидій	Характеристика
<i>З погляду механізмів здійснення підтримки</i>	
Прямі субсидії	Безпосередні виплати експортеру або виробнику, обумовлені фактом здійснення експортної операції або виробництва товару. Вони дорівнюють різниці витрат експортера або виробника та отриманого ними доходу
Непрямі субсидії	Форма прихованого дотування експортерів або виробників за рахунок надання їм пільгового кредитування, податкових вилучень та пільг, повернення попередньо оплачених мит, пільгового страхування тощо. Ці субсидії можуть стосуватись як експортних так і імпорتنних товарів
Перехресні субсидії	Дотування однієї галузі або сектору економіки за рахунок іншої галузі або сектору за допомогою заходів державного регулювання. Часто це здійснюється шляхом перерозподілу коштів між галузями через механізм цін.
<i>З погляду утримувачів субсидій</i>	
Внутрішні субсидії	Різні форми субсидування продуцентів товарів, конкуруючих з імпортом. Це найбільш замасковане субсидування
Експортні субсидії	Бюджетні виплати національним експортерам, що дозволяє продавати товар іноземним покупцям за ціною, нижчою, ніж на внутрішньому ринку, і збільшувати тим самим експорт
<i>З погляду об'єкта субсидування</i>	
Субсидування затрат	Дотування використуваних матеріалів, затрат на зарплату, проведення досліджень, створення та використання інфраструктури
Субсидування товару (продукту)	Прямі чи непрямі субсидії, які надаються залежно від обсягу виробництва чи експорту
Субсидування споживання	Субсидування використання відходів або місцевої сировини та компонентів
Субсидування перебудови структурного виробництва	Субсидії на скорочення площ під тією чи іншою сільськогосподарською культурою
Субсидування окремих регіонів	Субсидії найбільш економічно відсталим в економічному та соціальному відношенні регіонам
<i>З погляду законності застосування згідно з Угодою СКЗ</i>	
«Заборонені» субсидії ¹	Обумовлені показниками експортної діяльності або переважним використанням вітчизняних товарів перед імпортними. Стосовно таких субсидій передбачається спеціальний порядок врегулювання

¹ Панфілова О.Є. Правова природа захисних заходів у зовнішній торгівлі та особливості їх застосування /О.Є. Панфілова// Митна справа. – 2011. – № 5. – С. 39 – 45.

	суперечок, основними рисами якого є: прискорений розгляд справи органом з розв'язку суперечок (ОРС) і безумовне скасування субсидій, визнаних «забороненими»
Вид субсидій	Характеристика
Субсидії, «які дають підстави для вживання заходів»	У випадку, якщо субсидії викликають негативні наслідки, а саме: - шкоду національній економіці імпортуючої держави - члена СОТ; - «зникнення» або ураження вигід, які прямо чи непрямо вилучаються державами-членами за ГАТТ-94; - серйозну шкоду інтересам інших держав - членів СОТ
Субсидії, «які не дають підстав для вживання заходів»	Субсидії, які не підпадають під одну з трьох таких категорій допомоги: - допомога на науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські роботи (до 75 % від їх вартості після початку виробництва); - допомога, яка надається у рамках програм регіонального розвитку; - допомога, яка сприяє адаптації наявного обладнання до нових екологічних вимог

Найбільше впливають на розвиток міжнародної торгівлі експортні субсидії. Експортні субсидії – це фінансові пільги, що надаються урядом або приватними структурами фірмам–експортерам на виробництво та вивезення певних товарів за кордон. Метою їх надання є покриття частини витрат національних виробників для підвищення їх конкурентоспроможності на світових ринках.

3.5. Особливості використання інших видів нетарифного регулювання ЗЕД

Одним із різновидів кількісних обмежень є «добровільне» обмеження експорту, яке ґрунтується на зобов'язаннях одного із торгових партнерів обмежити, або, у крайньому разі, не розширювати обсяги експорту, прийняті в рамках офіційної або неофіційної угоди щодо встановлення квот на експорт товару¹. «Добровільне» експортне обмеження є, по суті, тією ж квотою, але запроваджує її не країна-імпортер, а країна-експортер. Проте наслідки застосування такого інструменту регулювання зовнішньої торгівлі для

¹ Угода про субсидії і компенсаційні заходи від 15.04.1994р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/981_015

економіки країни, яка імпортує, мають ще негативний характер, тоді як країна-експортер буде мати прибуток.

Заборони виступають вимушеними засобами захисту, які включають такі інструменти, як ембарго, економічний бойкот, економічна блокада.

Ембарго – це заборона чи обмеження експорту товарів до держав, визначених міжнародними організаціями, членом яких є Україна, або до держав, щодо яких проводиться відповідна національна політика¹. Рішення про введення ембарго може бути прийняте державою або міжнародними організаціями і може стосуватися імпорту, експорту чи транзиту товарів. Воно може застосовуватися у воєнний або мирний час, на визначений та невизначений термін, а також стосуватися одного товару, кількох товарів чи товарів і послуг.

Економічний бойкот – повна або часткова відмова від економічних зв'язків з фізичною або юридичною особою чи державою. У міжнародних відносинах економічний бойкот зазвичай доповнює політичний бойкот і спрямований на обмеження і припинення торгівлі з небажаною країною, а також на заподіяння їй збитків внаслідок цього.

Економічна блокада – економічна ізоляція держави з метою підірвати її економіку шляхом припинення ввезення в країну товарів (сировини, готових виробів, напівфабрикатів тощо) і позбавлення її ринків збуту². При економічній блокаді зовнішньоторговельні, фінансові, кредитні та інші економічні зв'язки з державою, що блокується, забороняються. Блокада може охоплювати лише певні зв'язки (торговельні, кредитні тощо) або мати комплексний характер. Статутом ООН передбачається можливість застосування економічної блокади як колективного заходу країн-членів щодо встановлення та підтримки миру.

Технічні бар'єри – це перешкоди для імпорту іноземних товарів, що виникають у зв'язку з їх невідповідністю до національних стандартів систем

¹ Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» редакція від 02.12.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/549-15>

² Романенко В.В. Класифікація нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі /В.В. Романенко// Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 49 – 56.

виміру та інспекції якості, вимог техніки безпеки, санітарно-ветеринарних норм, правил упаковки, маркування та інших вимо.

Основною рисою всіх типів технічних бар'єрів є те, що офіційною метою їх застосування є забезпечення цінності національної системи стандартизації та безпеки споживання чи використання товарів, а на практиці вони застосовуються як засіб обмеження небажаного імпорту.

Найчастіше технічні бар'єри поділяють на такі групи:

- стандарти й вимоги безпеки;
- вимоги до упаковки та маркування товарів;
- дотримання санітарно-гігієнічних, екологічних та інших норм;
- обов'язкове отримання сертифікатів якості імпоротної продукції;
- перешкоди через відмінності у вимогах до товаросупровідних документах.

Політика державних закупівель як інструмент нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі передбачає надання замовлень на товари, які закупаються державою, лише національним товаровиробникам навіть за умови, коли імпортний товар на вітчизняному ринку дешевший. Це забезпечує тих виробників, що виконують замовлення держави, ринками збуту і звільняє їх від необхідності зменшувати ціну для того, щоб продати товар.

Велика кількість товарів і послуг, безпосередньо закуповуваних національними урядами, а також вплив, який вони здійснюють за допомогою цієї політики закупівель на державні і приватні фірми, зробили преференційну державну закупівлю однією з найбільш характерних ознак торгівлі в даний час, особливо у випадках високотехнологічних товарів і послуг. Міжнародні правила по здійсненню державних закупівель відображені в Угоді про державні закупівлі, яка прийнята у рамках СОТ.

Угода про державні закупівлі встановлює узгоджений комплекс прав і обов'язків її членів щодо їх законодавства, процедур і практики у сфері державних закупівель. Основоположним принципом угоди є принцип недискримінації, тобто, товарам, послугам і постачальникам іншого члена

угоди надається режим не менш сприятливий, ніж вітчизняним товарам, послугам і постачальникам.

Вимоги про вміст місцевих компонентів – прихований метод торговельної політики держави, який законодавчо встановлює частку участі національних виробників у виробництві імпортованого товару. Зазвичай вимога про вміст місцевих компонентів використовується країнами, що розвиваються, у рамках політики імпортозаміщення, яке передбачає створення та нарощування національної бази виробництва імпортованих товарів, з метою наступної відмови від їх імпорту. Уряди розвинених країн використовують вимогу про вміст місцевих компонентів з метою запобігання переміщення виробництва у країни, що розвиваються, з більш дешевою робочою силою і зберегти тим самим рівень зайнятості.

Питання для самоперевірки

- 1. Охарактеризуйте причини, етапи та основні тенденції нетарифного регулювання*
- 2. Дайте визначення сутності нетарифного регулювання згідно вітчизняних та зарубіжних джерел*
- 3. Опишіть основні види нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності*
- 4. Розкрийте зміст квотування та охарактеризуйте основні його види*
- 5. Висвітліть роль ліцензування в системі нетарифного регулювання*
- 6. Назвіть основні причини застосування квотування та ліцензування зовнішньоекономічних операцій*
- 7. Визначіть сутність демпінгу та опишіть умови застосування антидемпінгових заходів*
- 8. Охарактеризуйте основні види субсидій*
- 9. В чому полягає сутність субсидування експорту як регулятора зовнішньоекономічної діяльності*
- 10. Розкрийте зміст політики державних закупівель як засобу нетарифного регулювання ЗЕД.*

Тематика рефератів

1. Міжнародні організації в регулюванні митної справи (СОТ, ГАТТ, ВМО).
2. Демпінг як порушення правил міжнародної торгівлі.
3. Антидемпінгова політика у захисті національного виробника.
Антидемпінговий кодекс ГАТТ/СОТ.
4. Нелегітимне субсидування у міжнародній торгівлі, його вплив на позиції країн на світовому ринку.
5. Сучасні реалії використання нетарифних інструментів в Україні.

РОЗДІЛ ІV

КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ ТА ЙОГО КОДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

4.1. Значення країни походження товарів в міжнародній торгівлі

Визначення країни походження товару є одним з трьох основних чинників, поряд з митною вартістю товару та кодом товару згідно УКТЗЕД, від якого залежить розмір тарифних і нетарифних заходів, що будуть застосовані до нього. Країною походження товару вважається країна, де товари було вироблено або піддано достатній переробці чи обробці, що дозволило отримати вироби з новими, більш якісними характеристиками. При цьому під країною походження товару може розглядатися група країн, митні союзи країн, регіон або частина країни. У визначенні країни походження товару не береться до уваги походження енергії, машин, обладнання та інструментів, що використовуються для його виробництва¹.

Метою визначення країни походження товару є застосування до товарів, що переміщуються через митний кордон України тарифних та нетарифних заходів регулювання, а також забезпечення обліку руху товарів у статистиці зовнішньої торгівлі.

Правила визначення країни походження товарів, що діють в Україні, враховують положення Угоди про правила визначення походження (ГАТТ 1994р.). Участь у цій Угоді є обов'язковою умовою членства у СОТ. Ця Угода зобов'язує країни-учасниці спільно встановити єдині правила походження, які повинні бути зрозумілими, об'єктивними, передбачуваними.

Правила походження використовуються урядами країн для визначення країни, в якій вироблені імпортовані товари. У сучасних умовах суттєвих змін у галузі комунікацій та транспорту виробники отримують у віддалених країнах

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

на більш вигідних умовах фактори виробництва готової продукції. Ця тенденція до отримання ресурсів у різних країн підсилюється заходами, спрямованими на усунення тарифів та інших торговельних бар'єрів. Більшість готової продукції на ринках вироблено не в одній країні (товари широкого споживання — текстиль, косметика, продукція машинобудування тощо).

Причини застосування правил визначення країни походження:

1) для імпорту за преференційними угодами країни-імпортери мають бути впевнені в тому, що нижчі, або преференційні, ставки стосуються продукції з країн, на які поширюються преференції. Тобто їм необхідне підтвердження того, що імпортовані товари були трансформовані у країні, що користується преференціями;

2) для імпорту за тарифними ставками режиму найбільшого сприяння визначення країни походження не має великого значення, оскільки таке мито застосовується на недискримінаційній основі до імпорту з усіх джерел. Однак там, де заходи на кордоні беруть до уваги країну походження, її визначення стає необхідним.

Інформація про походження товару допомагає країнам зводити статистичні дані і надавати споживачам важливу інформацію. Треба звернути увагу на те, що дійсно надпис на продукції «MADE IN ...», який можна знайти майже на всіх товарах, має неабиякий вплив на купівельне рішення.

4.2. Ознаки повністю виготовлених та критерій достатньої переробки товарів

Національні системи визначення країни походження товарів мають певні особливості. Серед країн правила можуть різнитися відносно цілей заради яких вони існують (наприклад, впровадження кількісних обмежень, впровадження преференційного мита, застосування позначок про походження). Існують два аспекти визначення походження товару:

1) коли продукція повністю отримана або вироблена в країні;

2) коли продукція підлягає достатній переробці в країні.

Товар вважається «повністю вироблений» в країні, якщо весь процес виробництва, включаючи застосування матеріалів і комплектуючих, проходив всередині країни. Практично цей спосіб застосовується головним чином до сировини, сільськогосподарської, риболовецької і лісової продукції.

До товарів, повністю вироблених у даній країні, відносяться:

1. корисні копалини, видобуті на її території або в її територіальних водах, на її континентальному шельфі і в морських надрах ,якщо країна має виключне право на розробку цих надр;
2. рослинна продукція, вирощена та зібрана в даній країні;
3. живі тварини, народжені та вирощені в даній країні;
4. продукція, отримана від живих тварин в даній країні;
5. продукція мисливського, рибальського та морського промислів;
6. продукція морського промислу видобута, або вироблена у Світовому океані суднами даної країни, а також суднами, зафрахтованими нею;
7. вторинна сировина та відходи, отримані в результаті виробничої діяльності даної країни;
8. продукція високих технологій, одержана у відкритому космосі на космічних кораблях, що належить цій країні чи орендується нею;
9. товари, вироблені у цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1-8¹.

Якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн, походження товару визначається згідно з критерієм достатньої переробки. Критерій достатньої переробки визначається:

1. країною походження товару вважається та, в якій на основі його переробки відбувалися зміни будь-якого з перших чотирьох знаків класифікаційного коду товару згідно Гармонізованої системи опису та кодування товарів;

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

2. або правилом адвалерної частки, яке твердить, що країною походження товару вважається країна, в якій, в результаті його переробки, відбулася зміна вартості товару. Причому, додана вартість створена в даній країні повинна бути більшою 50% вартості товару. Або частка використаних матеріалів з іншої країни повинна становити менш як 50% від вартості переробленого товару. Додана вартість – це частка вартості декларованого товару, виражена в процентному відношенні і яка визначається різницею між вартістю декларованої продукції та вартістю використаних для її виробництва матеріалів з іншої країни чи країни невідомого походження.

3. або переліком виробничих та технологічних операцій, які хоч і не ведуть до зміни коду чи вартості товару, але вважаються достатніми для встановлення країни, в якій товар був вироблений (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Перелік виробничих і технологічних операцій, які з дотриманням певних умов визначаються достатніми¹

Код товару за УКТЗЕД	Опис товару	Виробничі та технологічні операції
Група 25	Сіль; сірка; землі та каміння; штукатурні матеріали, вапно і цемент	Виготовлення з матеріалів будь-яких позицій в умовах спеціалізованого виробництва відповідно до технології обробки/переробки; збагачення вугіллям, очищення, мелення твердих кристалів, обрізання; кальцинування
Група 27	Енергетичні матеріали; нафта та продукти її переробки; бітумінозні речовини; воски мінеральні	Операції з глибокої очистки або інші спеціальні способи
2818	Корунд штучний з точно визначеним чи не визначеним хімічним складом; оксид алюмінію; гідроксид алюмінію	Виготовлення з матеріалів будь-яких позицій в умовах спеціалізованого виробництва відповідно до технології переробки
3301	Олії ефірні (детерпенізовані чи недетерпенізовані), включаючи так звані "конкрети" та "абсолюти" (екстракти квіткових ефірних олій); резиноїди; екстракти ефірних олій із смолистих речовин; концентрати розчини ефірних олій у жирах, жирних оліях, восках або в інших подібних речовинах, одержані методом анфлеражу або мацерації; терпенові побічні продукти детерпенізації ефірних олій; водні дистилати та водні розчини ефірних олій	Виготовлення з матеріалів будь-яких позицій, у тому числі з інших матеріалів тієї ж позиції, із застосуванням очищення спеціальним способом у виробничих умовах відповідно до технології обробки/переробки. Однак матеріали позиції 3301 можуть бути використані за умови, що їх вартість не перевищує 20% ціни франко-завод продукту
3403	Засоби змащувальні (включаючи змащувально-охолоджувальні емульсії для різальних інструментів, засоби для змащування різьби болтів і гайок, засоби для видалення іржі або антикорозійні засоби та засоби для змащування форм для кращого видалення виробів з форм, виготовлених на основі мастильних матеріалів), а також засобів, які використовують для просочення текстильних матеріалів, шкіри, хутра та	Виготовлення з матеріалів тієї ж позиції за умови, що їхня вартість не перевищує 50% ціни кінцевої продукції

¹ Постанова Кабінету міністрів України «Про порядок встановлення та застосування правила адвалерної частки та виконання виробничих та технологічних операцій» від 20.12.2006 року №1765 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12>

	інших матеріалів, за винятком засобів, що містять 70 мас. % і більше нафти або нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних мінералів	
4001	Каучук натуральний, балата, гуттаперча, гваюла, чикл і аналогічні природні смоли, у первинних формах чи у вигляді пластин, листів чи смуг або стрічок	Розшарування листів натурального каучуку
4017 00	Гума тверда (наприклад ебоніт) у будь-яких формах, включаючи відходи, скрап та уламки; вироби з твердої гуми	Виготовлення з твердої гуми
7103	Дорогоцінне каміння (крім діамантів), оброблене або необроблене, підібране або непідібране, але ненанизане, неоправлене і незакріплене; дорогоцінне каміння (крім діамантів), непідібране і тимчасово нанизане для зручності транспортування	Виготовлення з дорогоцінного чи напівдорогоцінного каміння (крім діамантів), необробленого
7111	Метали недорогоцінні, срібло або золото, плаковані платиною, необроблені або напівоброблені	Електролітичне, хімічне, термічне збагачення, сплавка металів

Примітка:

1. У колонці "Код товару за УКТЗЕД", вказано код продукту, отриманого в результаті переробки матеріалів згідно з УКТЗЕД; у колонці "Опис товару" – опис цього продукту; у колонці "Виробничі та технологічні операції" – перелік виробничих чи технологічних операцій, які хоч і не ведуть зміни коду товару чи його вартості відповідно до правила адвалерної частки, але з дотриманням певних умов визнаються достатніми.

2. Виробничі та технологічні операції, зазначені в третій колонці, застосовуються тільки до матеріалів, що використано для виготовлення продукту та які не походять з країни, у якій виготовляється кінцевий продукт. Обмеження, зазначені в третій колонці, так само поширюються тільки до використаних для виготовлення продукту матеріалів, які не походять з країни, у якій виготовляється кінцевий продукт.

3. Якщо виробничими та технологічними операціями встановлено, що у виробництві продукту можуть бути використані матеріали тієї ж позиції, то це означає, що можуть використовуватись як вироби, так і матеріали аналогічної позиції за умови, що їх опис в УКТЗЕД відрізняється від опису готового продукту згідно з цим переліком.

4. Якщо продукт, виготовлений з матеріалів з іншої країни чи невідомого походження, вважається таким, що походить з країни виготовлення кінцевого продукту, у якій здійснюється його переробка, у результаті виконання критерію достатньої переробки товару, що стосується цього продукту, а потім використовується як матеріал для виробництва іншого товару, то виробничі та технологічні операції застосовувані щодо товару, при виготовленні якого він використовується, до нього не застосовуються.

5. Продукт, що складається з групи елементів чи складений з ряду частин і класифікується відповідно до правил класифікації товарів як єдиний товар, повинен розглядатись як такий, що задовольняє виробничим та технологічним операціям, якщо всі його складові задовольняють такі виробничі та технологічні операції. Якщо частина складових цього продукту задовольняє, а частина не задовольняє виробничим та технологічним операціям, то продукт вважатиметься таким, що задовольняє виробничим та технологічним операціям, якщо вартість складових, які не задовольняють виробничим та технологічним операціям, не перевищує 15% ціни франко-заводу цього продукту.

6. У третій колонці наведені виробничі та технологічні операції, що встановлюють мінімальний обсяг виконання виробничих чи технологічних операцій з переробки товару, який є достатнім для того, щоб товар вважався таким, що походить з тієї країни, де ці операції мали місце.

У випадку застосування правила адвалерної частки, вартість переробленого товару визначається на базі ціни франко-завод виробника товару. Вартість складових цього товару, що походять з інших країн,

визначається за їх митною вартістю, а тих складових, походження яких не визначено, – за встановленою ціною першого їх продажу в цій країні.

Ціна франко-завод – це ціна, що сплачується за продукцію на умовах франко-завод виробникові, на підставі якого була здійснена остання обробка продукції, за умови, що ця ціна включає вартість усіх використаних матеріалів, за винятком будь-яких внутрішніх податків, що відшкодовуються або можуть відшкодовуватися, якщо отримана продукція експортується.

Якщо стосовно конкретного товару або конкретної країни (країн) критерій достатньої переробки окремо не обумовлено, то застосовується правило, згідно з яким товар вважається підданим достатній переробці, якщо в результаті його переробки змінено класифікаційний код товару за Гармонізованою системою опису та кодування товарів на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків. Критерії достатньої переробки для конкретних товарів і країн встановлюються та застосовуються з дотриманням вимог митного законодавства.

Суттєво впливає на застосування митно-тарифних заходів виконання вимог “безпосередньої закупівлі” та “безпосереднього відвантаження”. Країною походження товару може вважатися країна його безпосередньої закупівлі. Країною безпосередньої закупівлі вважається та країна, з фірмою якої імпортер уклав угоду на купівлю товару. “Безпосереднє відвантаження” полягає у тому, що товари з країни-виробника повинні відвантажуватися безпосередньо до країни, яка надає даному товару преференційний режим у країні імпорту.

4.3. Порядок визначення країни походження товару та застосування тарифних заходів

Визначення країни походження товару здійснюється на основі принципів міжнародної практики. Відомості про країну походження товару, що переміщується через митний кордон України, визначаються декларантом і

зазначаються в митній декларації, яка подається митному органу під час оформлення вантажу.

Документами, що підтверджують країну походження товару, є сертифікат про походження товару, засвідчена декларація про походження товару, сертифікат про регіональне найменування товару. Країна походження товару заявляється (декларується) митному органу шляхом подання оригіналів документів про походження товару.

Сертифікат про походження товару – це документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом даної країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару.

Засвідчена декларація про походження товару – це декларація про походження товару, засвідчена державною організацією або компетентним органом, наділеним відповідними повноваженнями.

Декларація про походження товару – це письмова заява про країну походження товару, зроблена у зв'язку з вивезенням товару виробником, продавцем, експортером (постачальником) або іншою компетентною особою на комерційному рахунку чи будь-якому іншому документі, який стосується товару.

Сертифікат про регіональне найменування товару – це документ, який підтверджує, що товари відповідають визначенню, характерному для відповідного регіону країни, та виданий компетентним органом відповідно до законодавства країни вивезення товару¹.

У разі коли в декларації про походження товару та в інших документах, що подаються митному органу є розбіжності у відомостях про країну походження товару, або митним органом у результаті проведення ідентифікаційного огляду товару встановлено інші відомості про країну

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

походження товару, ніж ті, що зазначені в документах, декларант має право надати митному органу для підтвердження відомостей про заявлену країну походження товару сертифікат і додаткові відомості.

Для підтвердження відомостей про заявлену країну походження товару можуть використовуватися дані, що містяться в товарних накладних, пакувальних листах, відвантажувальних специфікаціях, сертифікатах відповідності, якості, фітосанітарному, ветеринарному тощо, митній декларації країни експорту, якими супроводжується товар, а також у паспортах, технічній документації, висновках-експертизах митних та інших уповноважених органів, інших матеріалах, що можуть бути використані для підтвердження відомостей про країну походження товару, у тому числі в письмових поясненнях органу, яким видано сертифікат, або експортера (виробника) товару про причину розбіжностей у відомостях про походження товару.

В окремих випадках не вимагаються документи, які підтверджують країну походження товару. Не потрібні документи, у разі коли:

1) товари, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають письмовому декларуванню;

2) товари ввозяться громадянами та оподатковуються за єдиною ставкою мита;

3) товари ввозяться на митну територію України в режимі тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування;

4) товари переміщуються митною територією України в режимі транзиту;

5) це передбачено міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України;

6) через митний кордон України переміщуються зразки флори, фауни, ґрунтів, каміння тощо для наукових досліджень, відібрані на об'єктах України, які розташовані в полярних регіонах або на островах у нейтральних водах Світового океану, що знаходяться у сфері наукових інтересів України.

Визначення країни походження товару під час вирішення спірних питань здійснюється митним органом у термін, що не перевищує 10 календарних днів.

У виняткових випадках цей термін може продовжуватися за рішенням керівника митного органу, але не більше ніж на 5 календарних днів. При цьому продовження терміну митного оформлення, зумовлене необхідністю визначення країни походження товару не може використовуватися декларантом для одержання фактичної відстрочки у сплаті мита та інших митних платежів.

За відсутності додаткових відомостей або пояснень причини розбіжностей у відомостях про походження товару країна походження товару визначається як невідома. У такому разі товари, країну походження яких достовірно не встановлено, випускаються митним органом у вільний обіг за умови сплати мита за повними ставками. Усі додаткові витрати, пов'язані з підтвердженням заявленої країни походження товару, несе декларант.

У разі виникнення сумнівів з приводу достовірності сертифіката чи відомостей, що в ньому містяться, включаючи відомості про країну походження товару, митний орган може звернутися до органу, що видав сертифікат, або до компетентних організацій країни, зазначеної як країна походження товару, з проханням про надання додаткових відомостей. Товар не вважається таким, що походить з відповідної країни, доти, доки митні органи не одержать належним чином оформлений сертифікат про походження товару або затребувані ними додаткові відомості.

У випадку відсутності сертифіката імпортер зобов'язаний сплатити ввізне мито за максимальними ставками. Повернення стягнутого мита можливе лише у разі пред'явлення митному органу сертифіката не пізніше, ніж через один рік після ввезення товару. Сума надмірно стягнутого мита за бажанням платника може бути зарахована в рахунок майбутніх платежів, або повернута.

В системі ГАТТ/СОТ визначено два типи правил походження: преференційні і непреференційні. Преференційні правила походження використовуються для визначення товару, або групи товарів, які підлягають преференційному тарифному режиму в преференційному торговельному угрупованні країн або в зоні вільної торгівлі. Непреференційні правила

походження, з іншої сторони, застосовуються до країн, що не входять до преференційного угруповання країн.

Правила походження є основою для визначення так званої «національності» продукції. Вони застосовуються країнами-членами зони вільної торгівлі або зони преференційної торгівлі з метою запобігання так званому феномену «торговельного відхилення», який характеризує ситуацію, коли товари з третьої країни імпортуються в зону, наприклад, преференційної торгівлі через країну-члена цієї зони з істотно нижчим тарифом. Потім вони реекспортуються цією країною на ринки країн-учасниць зони преференційної торгівлі за загальноприйнятим преференційним режимом.

На території України для іноземних суб'єктів господарювання запроваджуються такі правові режими:

- національний режим - іноземні суб'єкти господарювання мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарської діяльності України;

- режим найбільшого сприяння - іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав, преференцій та пільг щодо мит, податків та зборів, якими користується або буде користуватися іноземний суб'єкт господарської діяльності будь-якої іншої держави, якій надано згаданий режим, за винятком випадків, коли зазначені мита, податки, збори та пільги по них встановлюються в рамках спеціального режиму, визначеного нижче. Режим найбільшого сприяння надається на основі взаємної угоди суб'єктам господарської діяльності інших держав згідно з відповідними договорами України та застосовується у сфері зовнішньої торгівлі;

- спеціальний режим - застосовується до територій спеціальних економічних зон, митних союзів, до яких входить Україна, і в разі встановлення будь-якого спеціального режиму згідно з міжнародними договорами за участю України.

Підґрунтям митно-тарифного регулювання виступають ставки мита, систематизовані у національних митних тарифах, що поділяються на простий та складний тарифи. Простий митний тариф передбачає для кожного товару одну

ставку мита, яка застосовується незалежно від країни походження товару або інших обставин. Складний митний тариф може передбачати наявність декількох ставок мита, які застосовуються певною країною, залежно від наявності відповідних економічних угод з країнами походження товарів. Складний митний тариф може мати три види ставок автономну, конверсійну та преференційну, які можуть застосовуватися до товару, що походить з різних країн.

Отже, тарифне регулювання зовнішньої торгівлі комплексно впливає на обсяги сум нарахованого мита на товари, що є об'єктом експортно-імпорتنих операцій. Комплексність впливу проявляється у потребі визначення митної вартості товару, з якої нараховуватимуться суми мита, коду товару, відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності, та країни походження товару, що може суттєво вплинути на застосування окремих ставок мита.

4.4. Види сертифікатів про походження товару та їх верифікація

Країна походження товару заявляється митному органу шляхом подання митної декларації під час переміщення товару через митний кордон України. Для підтвердження походження товару митний орган має право вимагати документ, що засвідчує походження товару - сертифікат про походження товару.

Сертифікат походження - документ спеціально установленої форми, який підтверджує, що товари/послуги вироблені або виконані в даній країні, і який містить інформацію для їх ідентифікації.

При вивезенні товарів з митної території України сертифікат про походження товарів у тих випадках, коли він необхідний і це зазначено у відповідних контрактах, у національних правилах країни ввезення або передбачено міжнародними зобов'язаннями України, видається уповноваженими на це органами – Торгово-промисловими палатами (ТПП).

Сертифікат про походження товару подається разом з митною декларацією, декларацією митної вартості та іншими документами, що подаються для митного оформлення. У разі втрати сертифіката приймається його офіційно завіреним дублікат.

За відсутності сертифіката до оформлення приймається декларація про походження товару, яка являє собою заяву (на комерційному рахунку або іншому документі, що стосується товару) про країну походження товару, зроблену виробником, продавцем або особою, що переміщує товар, і засвідчену цими особами або вповноваженим органом, що видає сертифікати.

При ввезенні товару на митну територію України сертифікат про походження товару подається обов'язково:

- на товари, що походять з країн, яким Україна надає преференції за Митним тарифом України;

- на товари, ввезення яких з відповідної країни регулюється кількісними обмеженнями (квотами) чи іншими заходами регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

- якщо це передбачено міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, а також законодавством України в галузі охорони довкілля, здоров'я населення, захисту прав споживачів, громадського порядку, державної безпеки та інших життєво важливих інтересів України;

- у випадках, коли у документах, які подаються для митного оформлення, немає відомостей про походження товарів або у митного органу є достатні підстави вважати, що декларуються недостовірні відомості про походження товарів¹.

При вивезенні товару за межі митної території України сертифікат про походження товару подається обов'язково у випадках, коли його подання передбачено національними правилами країни ввезення чи міжнародними

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

договорами з Україною, укладеними в установленому законом порядку. При цьому країна походження товару визначається з урахуванням таких умов:

– при експорті товарів у країни, з якими укладено угоди про вільну торгівлю або інші торговельно-економічні угоди, що обумовлюють правила визначення країни походження товарів, застосовуються правила, передбачені цими угодами;

– при експорті товарів у країни, з якими не укладено угоди та не встановлено правила визначення країни походження товарів, застосовуються правила, визнані в міжнародній торгівлі.

Сертифікат оформляється на підставі висновку експерта ТПП, яке оформлено у вигляді акта експертизи про походження товару.

Для оформлення сертифіката про походження товару замовник - або відправник - подає в ТПП пакет документів:

- заявку (або заявки) на визначення країни походження товару і на оформлення сертифіката про походження товару певної форми;

- копію зовнішньоекономічного договору;

- копії супровідних документів: рахунок, пакувальний лист, відвантажувальних специфікація;

- копію транспортного документа (автомобільна накладна, залізнична накладна та ін);

- копії документів, що підтверджують право власності продавця на товар;

- оригінали або копії документів, які підтверджують, в якій країні вироблений товар: копію технічних умов виробника або галузевого стандарту, сировинну довідку або інший аналогічний документ, договори на придбання сировини і комплектуючих, сертифікат якості виробника. Сертифікат про походження дійсний протягом 12 місяців з дня видачі.

Верифікація сертифікатів про походження товарів з України - комплекс адміністративно-правових заходів, спрямованих на встановлення достовірності документа (сертифікату), що підтверджує українське походження товарів.

Верифікація сертифікатів про походження товарів з України здійснюється на підставі запитів митних органів зарубіжних країн або за ініціативою митниць.

Верифікація сертифікатів може здійснюватися у формах перевірки сертифіката на автентичність (справжність) та перевірки правильності даних, внесених до сертифіката, зокрема, критерію походження товару. Перевірка сертифіката на автентичність здійснюється шляхом:

- отримання відповідної інформації від ТПП України;
- встановлення на підставі даних ТПП достовірності видачі сертифіката;
- порівняння даних, внесених у графі сертифіката, з даними ТПП;
- проведення, у разі потреби, експертизи бланка сертифіката, відбитку печатки та підпису уповноваженої особи ТПП.

Перевірка правильності даних, внесених до сертифіката, здійснюється шляхом:

- встановлення належного застосування правил визначення країни походження, які діють у країні ввезення;
- експертизи критерію походження, який зазначено в сертифікаті;
- установа достовірності іншої інформації, що міститься в сертифікаті;
- порівняння товару (або його фотокопії), надісланого митним органом зарубіжної країни, з товаром, ідентичним тому, на який видавався сертифікат.

4.5. Гармонізована система опису та кодування товарів

Гармонізована система опису та кодування товарів, що розроблена Всесвітньою митною організацією є багатоцільовим класифікатором товарів, які перебувають в обігу у міжнародній торгівлі. Згідно Міжнародної конвенції¹ гармонізована система опису та кодування товарів (ГС) – це номенклатура, що включає в себе товарні позиції, субпозиції та належні до них цифрові коди,

¹ Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів / Міжнародний документ від 14.06.1983 (приєднання від 17.05.2002) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_079

примітки до розділів, груп та субпозицій, а також основні правила класифікації для трактування Гармонізованої системи.

Гармонізована система опису та кодування товарів включає: 1) номенклатуру ГС; 2) товарні позиції, субпозиції та їх цифрові коди; 3) примітки до розділів, груп та субпозицій; 4) основні правила інтерпретації ГС. Товари упорядковані в логічну структуру та мають чітко визначені правила групування для досягнення уніфікованої класифікації. Гармонізована система використовується більше ніж 200 країнами та складає основу їх митних тарифів, а також використовується для збору міжнародної торгової статистики. В термінах даної системи класифіковано більше 98% товарів міжнародної торгівлі.

Необхідність розробки єдиного міжнародного класифікатора, який міг би використовуватися в різних країнах при оформленні зовнішньоторговельних операцій, була обумовлена труднощами застосування різноманітних класифікаційних принципів в основних міжнародних товарних номенклатурах. Перед міжнародним співтовариством постало завдання максимальної уніфікації системи кодування інформації, що стосується товарів, країн їх походження, одиниць виміру, видів транспорту тощо. Зважаючи на це, у 1970 році Рада митного співробітництва розпочала розробку Гармонізованої системи, яка могла б використовуватися як для митних, так і для статистичних цілей. Основними завданнями такої системи стали: 1) повне охоплення товарів, що були в обігу у міжнародній торгівлі; 2) максимальне відображення технології виготовлення таких товарів у процесі їх опису та кодування.

Паралельно із розробкою Гармонізованої системи проводилася підготовка Міжнародної конвенції з її використання. Базою для формування ГС стали тринадцять різних номенклатур, у тому числі Митна номенклатура зовнішньої торгівлі ЄЕС, Єдина номенклатура товарів Міжнародної спілки залізниць, митні тарифи ряду держав (зокрема, США, Японії, Канади). Гармонізована система опису і кодування товарів набула чинності з 1 січня 1988 року.

Основними елементами номенклатури Гармонізованої системи є система класифікації та система кодування. Система класифікації має шість ступенів: розділи (21), групи (99), підгрупи (33), товарні позиції (1241), підпозиції (3553), субпозиції (5019). Для позначення розділів і підгруп у ГС використовують римські цифри, для позначення груп, товарних позицій та субпозицій – арабські. Поділ товарів на розділи здійснюється відповідно до галузей промисловості за певними ознаками, наведеними у табл. 4.2. Цифровий номер розділу не зазначається у товарному коді. Кожен розділ містить примітку, яка має юридичну силу щодо класифікації товарів.

Таблиця 4.2

**Ознаки формування розділів у Гармонізованій системі
опису та кодування товарів**

Розділи	Ознака групування
I, II, V	Походження
IV, XI, XII, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI	Функціональне призначення
III, VI, VII	Хімічний склад
VIII, IX, X, XIII, XIV, XV	Вид матеріалу, з якого виготовлено товар

Групи мають двозначну нумерацію, яка відповідає першим двом знакам товарного цифрового коду та не має зв'язку із нумерацією розділів. Групи, як і розділи, містять примітки. На рівні груп товари деталізовано у залежності від матеріалу їх виготовлення, функцій та ступеня обробки. Для формування груп у номенклатурі Гармонізованої системи використовується принцип послідовності опрацювання товарів – від сировини до одержання напівфабрикатів та готових виробів. Деякі групи мають додатковий рівень класифікації та поділяються на підгрупи, нумерація яких не відображається у структурі цифрового коду. Позиції мають чотиризначну нумерацію, в якій перші два знаки відповідають номеру групи. Деталізація товарів на рівні товарних позицій здійснюється за більш різноманітними та специфічними ознаками, ніж на рівні груп. Підпозиції

є самим останнім рівнем деталізації товарів, мають шестизначну нумерацію, перші чотири знаки якої відповідають товарній позиції¹.

У товарній номенклатурі окреме значення має спеціальна система пунктуації (кома, крапка з комою та дві крапки), яка застосовується у текстовому описі товарних угруповань (позицій, підпозицій, категорій та підкатегорій). Кома між двома частинами текстового опису угруповання свідчить про те, що будь-який товар, який зазначено до коми, може бути виготовлений з будь-якого матеріалу. Крапка з комою зазначає розмежування товарів з різними ознаками (характеристиками), які об'єднані в одній товарній позиції чи підпозиції. Тобто, будь-які визначення у текстовому описі товарного угруповання товарної номенклатури після крапки з комою не можуть застосовуватися до товарів, зазначених до крапки з комою. Слід пам'ятати, що після крапки з комою починається новий опис іншого товару. Дві крапки означають продовження деталізації товарного угруповання на іншому рівні.

Також, у товарній номенклатурі використовується «дефісна система», що передбачає зазначення певної кількості рисок (дефісів) перед текстовим найменуванням деталізованих угруповань (підпозицій, категорій, підкатегорій). Кількість дефісів відповідає рівню угруповання. Різна кількість поставлених дефісів показує глибину деталізації та полегшує пошук відповідного текстового найменування товару за певним алгоритмом від меншого числа дефісів до більшого. У деяких угрупованнях товарної номенклатури (позиціях та підпозиціях) присутні додаткові рівні деталізації, для яких не передбачено цифрового коду. Вони позначені символами «-» або «- -», поставленими перед текстовим описом. Без врахування вказаного текстового опису товар класифікуватися не може.

Підрозділи національних номенклатур можуть бути доповнені і кодовані понад шестизначний цифровий код, наведений у Номенклатурі Гармонізованої системи. Для прикладу, Комбінована (тарифно-статистична) номенклатура

¹ Класифікація товарів – інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності : Навчальний посібник / за заг. ред. Макаренка А.В. – Хмельницький: ІНТРАДА, 2009. – С. 10

Європейського Співтовариства (КН ЄС) будується на основі Гармонізованої системи, однак, шестизначний код товару за ГС доповнюється сьомим та восьмим знаками, що деталізують субпозицію (рис. 4.1).

<i>Код товару відповідно до КН ЄС</i>							
X	X	X	X	X	X	X	X
6 – значний код товару відповідно до ГС						Додаткова деталізація	

Рис. 4.1. Співвідношення структури кодів Комбінованої номенклатури ЄС та Гармонізованої системи¹

Для забезпечення практичного використання ГС 14 червня 1983 року у Брюсселі було підписано Міжнародну конвенцію про Гармонізовану систему опису та кодування товарів, у якій було задекларовано мету створення ГС, сферу її застосування та відпрацьовано механізм її використання країнами-учасницями Конвенції. Згідно Конвенції було створено Комітет з Гармонізованої системи, що збирається не рідше двох разів на рік. Його засідання скликаються Генеральним Секретарем Ради з митного співробітництва та проходять у штаб-квартирі Ради, якщо учасники Конвенції не домовляються про інше місце проведення. У Комітеті кожна із сторін-учасників домовленості має лише один голос, а рішення приймаються більшістю голосів, що складає не менше ніж дві третіх від загальної кількості членів. За необхідності Комітет може запрошувати на свої засідання представників міжурядових та міжнародних організацій у ролі спостерігачів, а також – створювати підкомітети та робочі групи².

Використання Гармонізованої системи опису та кодування товарів у міжнародній торгівлі забезпечує:

¹ Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – С. 32.

² Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів / Міжнародний документ від 14.06.1983 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_079

- спрощення складання комерційних і митних документів та полегшення їх комп'ютерної обробки;
- скорочення витрат на діловодство, класифікацію та облік зовнішньоторговельних вантажів за майже усіма параметрами (обсяг, вартість, країна призначення);
- спрощення збирання, обліку і порівняння даних щодо зовнішньої торгівлі;
- спрощення обліку тарифних поступок у СОТ.

4.6. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності

У нашій державі для класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон використовується Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), яка складається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів і затверджується законом про Митний тариф України. Порядок ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності затверджений Постановою Кабінету Міністрів України¹.

В УКТЗЕД товари систематизовано за розділами, групами, товарними позиціями, товарними підпозиціями, найменування і цифрові коди яких уніфіковано з Гармонізованою системою опису та кодування товарів. Для докладнішої товарної класифікації використовується сьомий, восьмий, дев'ятий та десятий знаки цифрового коду. Структура десятизнакового цифрового кодового позначення товарів в УКТЗЕД включає код групи (перші два знаки), товарної позиції (перші чотири знаки), товарної підпозиції (перші шість знаків), товарної категорії (перші вісім знаків), товарної підкатегорії (десять знаків) (рис.4.2). Ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує

¹ Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності» / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/428-2012-%D0%BF#n12>

формування та реалізує державну податкову і митну політику, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

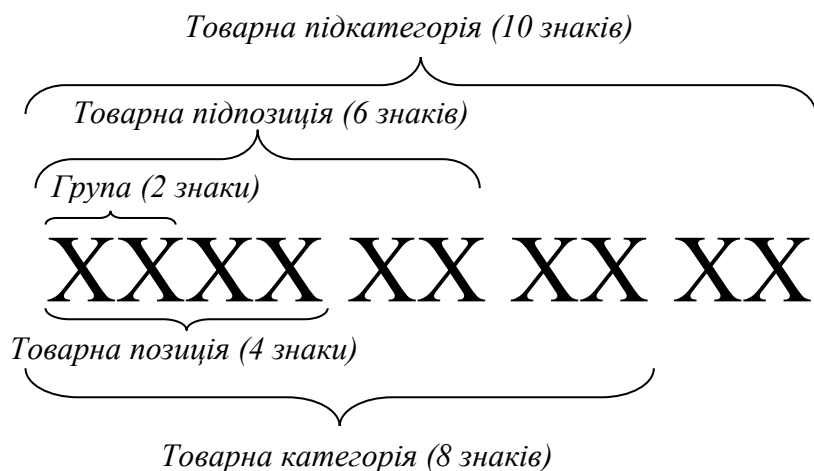

Рис. 4.2. Структура коду УКТ ЗЕД

З метою декларування, товари підлягають класифікації, у процесі якої визначаються коди відповідно до класифікаційних групувань, зазначених в УКТ ЗЕД. Витяг із Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності представлено у таблиці 4.3.

Таблиця 4.3.

Приклад класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності¹

Група 09 Кава, чай, мате або парагвайський чай і прянощі	
Код	Назва
0901	Кава, смажена або несмажена, з кофеїном або без кофеїну; кавова шкаралупа та оболонки зерен кави; замітники кави з вмістом кави в будь-якій пропорції:
	- кава несмажена :
0901 11 00	- - з кофеїном:
0901 11 00 10	- - - для промислового виробництва компонентів кавових напоїв і кави натуральної, смаженої в зернах, меленої, розчинної
0901 11 00 90	- - - інша
0901 12 00 00	- - без кофеїну
	- кава смажена:
0901 21 00 00	- - з кофеїном
0901 22 00 00	- - без кофеїну
0901 90	- інші:
0901 90 10 00	- - шкаралупа та оболонки зерен кави
0901 90 90 00	- - замітники кави, що містять каву

¹ Складено автором за: Митний тариф України. Додаток до Закону України "Про Митний тариф України" від 19 вересня 2013 року № 584-VII / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/584%D0%B0-18/page9>

Митні органи здійснюють контроль правильності класифікації товарів, поданих до митного оформлення. На вимогу посадової особи митного органу декларант або уповноважена ним особа зобов'язані надати усі наявні відомості, необхідні для підтвердження заявлених ними кодів товарів, поданих до митного оформлення, а також зразки таких товарів та/або техніко-технологічну документацію на них. У разі виявлення під час митного оформлення товарів або після нього порушення правил класифікації товарів митний орган має право самостійно класифікувати такі товари.

Інколи, у процесі класифікації товарів виникають складні випадки. Під складним випадком класифікації товару розуміється випадок, коли у процесі контролю правильності заявленого декларантом або уповноваженою ним особою коду товару виникають суперечності щодо тлумачення положень УКТ ЗЕД, вирішення яких потребує додаткової інформації, спеціальних знань, проведення досліджень тощо.

Штрафи та інші санкції за несплату митних платежів та за інші порушення, виявлені у зв'язку з неправильною класифікацією товарів, застосовуються митними органами виключно у разі, якщо прийняте таким органом рішення про класифікацію цих товарів у складному випадку було прийнято на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання заявником всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на характер цього рішення.

Рішення митних органів щодо класифікації товарів для митних цілей є обов'язковими. У разі незгоди з рішенням митного органу щодо класифікації товару декларант або уповноважена ним особа має право оскаржити це рішення до органу вищого рівня. Висновки інших органів, установ та організацій щодо визначення кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД при митному оформленні мають інформаційний або довідковий характер.

1. Дайте визначення поняття «країна походження товару»?
2. З якою метою здійснюється визначення країни походження товару?
3. Які товари відносять до товарів, що повністю вироблені в даній країні?
4. Яким чином визначається критерій достатньої переробки товару?
5. Які операції не відповідають критерію достатньої переробки?
6. Які ставки ввізного мита застосовуються до товарів згідно Митного тарифу України?
7. У яких випадках сертифікат про країну походження товару подається до митних органів в обов'язковому порядку?
8. Охарактеризуйте елементи Гармонізованої системи опису та кодування товарів.
9. Які дії передбачає процес ведення УКТЗЕД?
10. Охарактеризуйте структуру коду УКТЗЕД.

Тематика рефератів

1. Товарна номенклатура, її еволюція. Гармонізована система опису і кодування товарів.
2. Ефективність класифікаційної роботи митних органів в Україні.
3. Прагматизм діяльності митних інституцій в частині ідентифікації країни походження товарів.
4. Верифікація сертифікатів в Україні та її роль в митній справі.
5. Проблеми удосконалення класифікації товарів в Україні.

РОЗДІЛ V

МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ ТА МЕТОДИ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

5.1. Економічний зміст митної вартості товарів та його еволюція

Митна вартість є однією з найважливіших категорій, яка використовується під час здійснення митного контролю та митного оформлення товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. Формування методології визначення митної вартості товарів залежить від прийнятої країною зовнішньоторговельної політики, яка визначає рівень захисту внутрішнього ринку. Крім того, обґрунтованим можна вважати такий рівень захисту внутрішнього ринку, який, з одного боку, не входить у протиріччя з національними інтересами, а з іншого, сприяє розвитку зовнішньоторговельних операцій.

Базовими угодами міжнародної торгівлі щодо оцінювання товарів для митних цілей є Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) 1947 року (стаття VII даної угоди регламентує оцінку товарів для митних цілей) та Угода про застосування статті VII ГАТТ 1994 року. Наступним кроком до міжнародної гармонізації в галузі митної оцінки стало підписання 15 грудня 1950 року Конвенції про створення уніфікованої методології визначення митної вартості товарів, яка проходила в Брюсселі. Конвенція визначила Брюссельську митну вартість (БМВ) як нормальну ціну товару, визначену на умовах СІФ у місці перетинання митного кордону країни — імпортера товару. До Конвенції про БМВ приєдналося понад 70 держав, і до 80-х рр. вона була найпоширенішою методикою визначення митної вартості товару.

Період з 1973 по 1979 р. становив новий етап в історії митної оцінки. За цей час у Женеві відбулися багатосторонні торговельні переговори ГАТТ, відомі як Токійський раунд. У 1979 році в рамках Токійського раунду було підписано Угоду про застосування ст. VII ГАТТ "Оцінка товарів для митних цілей". Митна вартість товару визначалась як ціна, яку фактично сплачено або

підлягає сплаті за товари при продажу з метою експорту до країни імпорту і скоригована з урахуванням встановлених додаткових нарахувань до цієї ціни.

Фінальним етапом розвитку митної оцінки був період 1986-1994 роки багатосторонніх торговельних переговорів Уругвайського раунду. 15 квітня 1994 року у м. Марракеш було підписано Угоду з виконання статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 р. Відповідно до Угоди митна вартість імпортованих товарів є контрактною, тобто фактично сплаченою ціною, або такою, що підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт до країни імпорту. Дана угода практично зберігає принципи і методи митної оцінки, вироблені в результаті Токійського раунду. Рішення щодо випадків, коли митні адміністрації мають підстави для сумнівів щодо правдивості або точності задекларованої вартості (відоме також як Рішення про перенесення тягаря доведення), прийняте в ході Уругвайського раунду за ініціативою країн, що розвиваються переносить тягар доведення на імпортерів.

Першим кроком на шляху створення національного законодавства з митної вартості у напрямі дії даної Угоди було прийняття Закону України «Про Єдиний митний тариф» 5 лютого 1992 р. Відповідно до ст. 16 Закону митна вартість товару – це ціна, що фактично сплачена або підлягає сплаті за товар на момент перетину митного кордону України. Законом започатковано основні організаційно-правові і методологічні принципи системи визначення митної вартості товарів при ввезенні чи вивезенні товарів з митної території України, але практично не визначено механізму реалізації цих принципів, оскільки не було включено основні методи визначення митної вартості.

Економічна трансформація в Україні знайшла втілення в нормативно-правових документах щодо митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон. Розуміння сутності і значущості, усвідомлення ролі і місця митної вартості товарів як визначальної процедури митного контролю та митного оформлення припадає в Україні на період 1997-1998 рр., коли ДМСУ в організаційному і правовому напрямках діяльності були прийняті серйозні стратегічні рішення: виокремлення в митних органах структурних підрозділів,

відповідальних за контроль щодо митної вартості товарів, і затвердження типового порядку дій посадових осіб таких підрозділів.

Вступ України до ГАТТ/СОТ об'єктивно спонукав її до максимально можливої реалізації міжнародних норм і принципів оцінки товарів з митними цілями. Важливим кроком у цьому напрямку було прийняття Митного кодексу України 11.07.02 р., який набрав чинності з 01.01.04 р. У цьому законі було уніфіковані організаційно-правові та методологічні принципи системи визначення митної вартості товарів при імпорті й експорті. Згідно ст.259 МКУ від 11.07.02 р., митна вартість товарів – це заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, яка обчислюється на момент перетинання товарами митного кордону України.

Нові підходи до трактування митної вартості товарів започатковані разом із прийняттям нової редакції Митного кодексу України.

5.2. Нормативно-правове забезпечення митної вартості товарів

На сьогодні методологія визначення митної вартості в Україні базується на загальних принципах митної оцінки, прийнятих у міжнародній практиці. Відповідно до чинного МКУ митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари¹.

Відомості про митну вартість товарів використовуються в наступних напрямках (рис. 5.1).

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>

Рис. 5.1. Напрямки використання відомостей про митну вартість товарів

Митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до норм Митного кодексу України. Заявлення митної вартості товарів здійснюється декларантом або уповноваженою ним особою під час декларування товарів. Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, зобов'язані:

- 1) заявляти митну вартість, визначену ними самостійно, у тому числі за результатами консультацій з митним органом;
- 2) подавати митному органу достовірні відомості про визначення митної вартості, які повинні базуватися на об'єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню;
- 3) нести всі додаткові витрати, пов'язані з коригуванням митної вартості або наданням митному органу додаткової інформації.

Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, мають право:

- 1) надавати митному органу (за наявності) додаткові відомості у разі потреби уточнення інформації;
- 2) на випуск у вільний обіг товарів, що декларуються: у разі визнання митним органом заявленої митної вартості товарів - за умови сплати митних

платежів згідно із заявленою митною вартістю; у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною митним органом; у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій в розмірі, визначеному митним органом;

3) проводити цінову експертизу договору (контракту) шляхом залучення експертів за власні кошти;

4) оскаржувати рішення митного органу щодо коригування митної вартості оцінюваних товарів та бездіяльність митного органу щодо неприйняття протягом строків, для завершення митного оформлення, рішення про визнання митної вартості оцінюваних товарів;

5) приймати самостійне рішення про необхідність коригування митної вартості після випуску товарів;

6) отримувати від митного органу інформацію щодо підстав, з яких митний орган вважає, що взаємозв'язок продавця і покупця вплинув на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари;

7) у певних випадках вимагати від митного органу надання письмової інформації про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана;

8) вимагати від митного органу надання письмової інформації щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих при коригуванні заявленої митної вартості, а також щодо підстав для здійснення такого коригування.

5.3. Методи визначення митної вартості товарів

Визначення митної вартості товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, здійснюється за наступними методами (рис. 5.2).

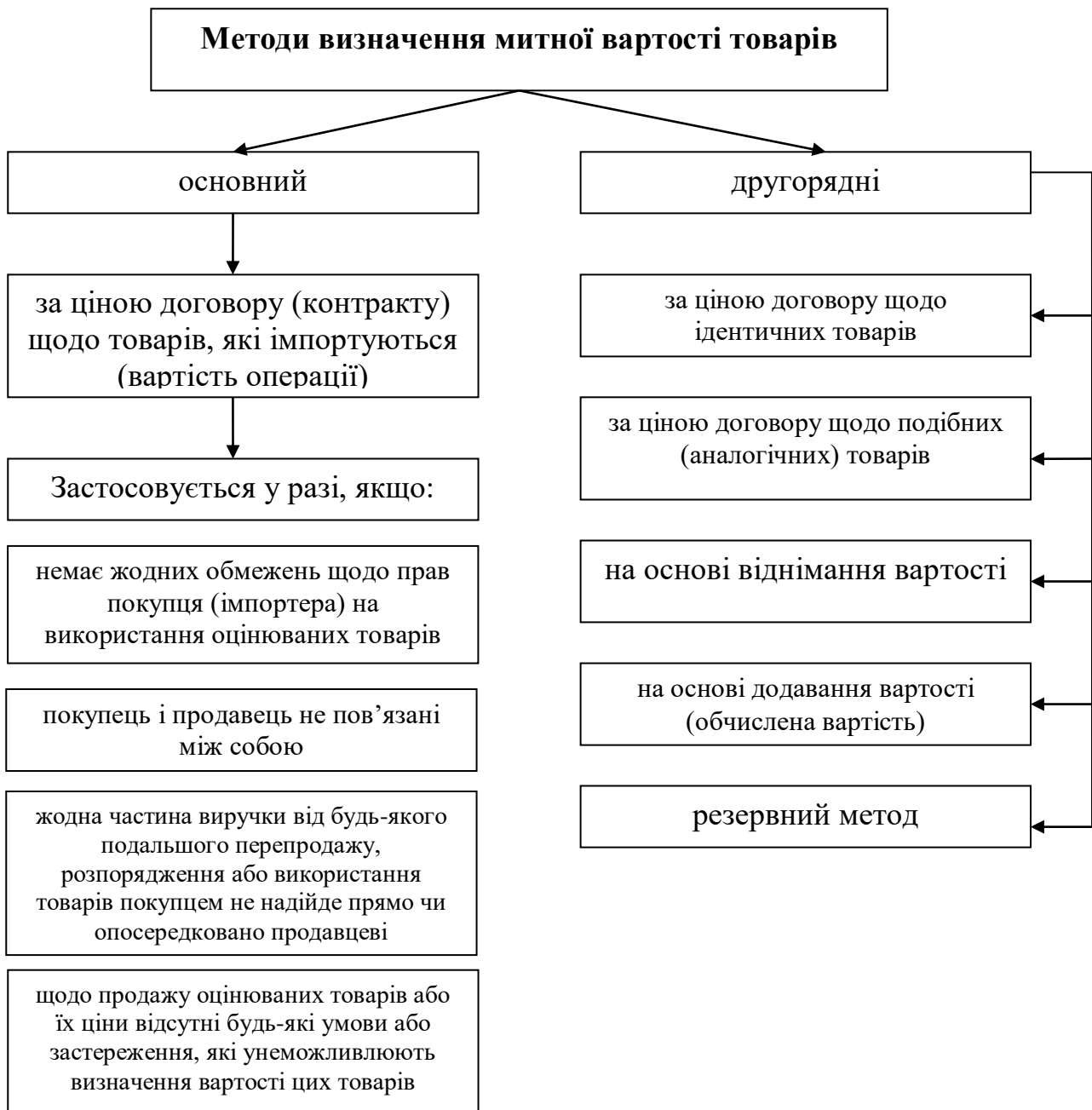

Рис. 5.2. Методи визначення митної вартості товарів

Митна вартість товарів визначається враховуючи наступні особливості:

- 1) товари ввозяться на митну територію України і декларуються в митному режимі імпорту;
- 2) товари ввозяться на митну територію України і декларуються в інших митних режимах, що передбачають сплату митних платежів (крім транзиту);
- 3) товари що ввозяться і декларуються в інших митних режимах, які не передбачають сплату митних платежів;

4) що вивозяться за межі митної території України.

В останніх двох випадках митною вартістю є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі. В перших двох випадках, тобто для товарів, що ввозяться і декларуються в митному режимі імпорту та інших митних режимах, що передбачають сплату митних платежів, митна вартість товарів визначається із застосуванням одного з шести методів.

Основним методом визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є перший метод - за ціною договору (вартість операції).

Кожний наступний метод застосовується лише у разі, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу. Застосуванню другорядних методів передує процедура консультацій між митним органом доходів і зборів та декларантом з метою визначення основи вартості. Під час таких консультацій митний орган та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності.

Методи на основі віднімання та додавання вартості (обчислена вартість) можуть застосовуватися у будь-якій послідовності на прохання декларанта або уповноваженої ним особи. У разі якщо неможливо застосувати жоден із зазначених методів, митна вартість визначається за резервним методом.

Метод визначення митної вартості товарів за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються, не застосовується, якщо використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості не підтверджені документально або не визначені кількісно і достовірні та/або відсутня хоча б одна із складових митної вартості, яка є обов'язковою при її обчисленні.

Митною вартістю товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована в разі потреби з урахуванням певних витрат. Ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, - це загальна сума всіх платежів, які

були здійснені або повинні бути здійснені покупцем оцінюваних товарів продавцю або на користь продавця через третіх осіб та/або на пов'язаних із продавцем осіб для виконання зобов'язань продавця. Платежі можуть бути здійснені прямо чи опосередковано. Прикладом опосередкованого платежу може бути врегулювання покупцем повністю чи частково боргу продавця.

При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються такі витрати (складові митної вартості), якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

1) витрати, понесені покупцем: а) комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, що є платою покупця своєму агентіві за надання послуг, пов'язаних із представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів; б) вартість ящиків тари (контейнерів), в яку упаковано товар, або іншої упаковки, що для митних цілей вважаються єдиним цілим з відповідними товарами; в) вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних із пакуванням;

2) належним чином розподілена вартість нижчезазначених товарів та послуг, якщо вони поставляються прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів, якщо така вартість не включена до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті: а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо, які увійшли до складу оцінюваних товарів; б) інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів; в) матеріалів, витрачених у процесі виробництва оцінюваних товарів (мастильні матеріали, паливо тощо); г) інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами України і безпосередньо необхідних для виробництва оцінюваних товарів;

3) роялті та інші ліцензійні платежі, що стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті. Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються прав на літературні та художні твори, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки та інші об'єкти права інтелектуальної власності.

4) відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу товарів, що оцінюються, їх використання або розпорядження ними на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;

5) витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

6) витрати на навантаження, вивантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

7) витрати на страхування цих товарів.

До митної вартості не включаються нижчезазначені витрати або кошти за умови виділення їх з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, що документально підтверджені та які піддаються обчисленню:

1) плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортованих товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання;

2) витрати на транспортування після ввезення;

3) податки, які справляються в Україні¹.

Використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості повинні бути об'єктивними, піддаватися обчисленню та підтверджуватися документально. Право на автоматичне застосування методу визначення митної

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>

вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), мають уповноважені економічні оператори. Для підтвердження у таких випадках заявлених відомостей про митну вартість товарів, подаються лише такі документи (рис. 5.3).

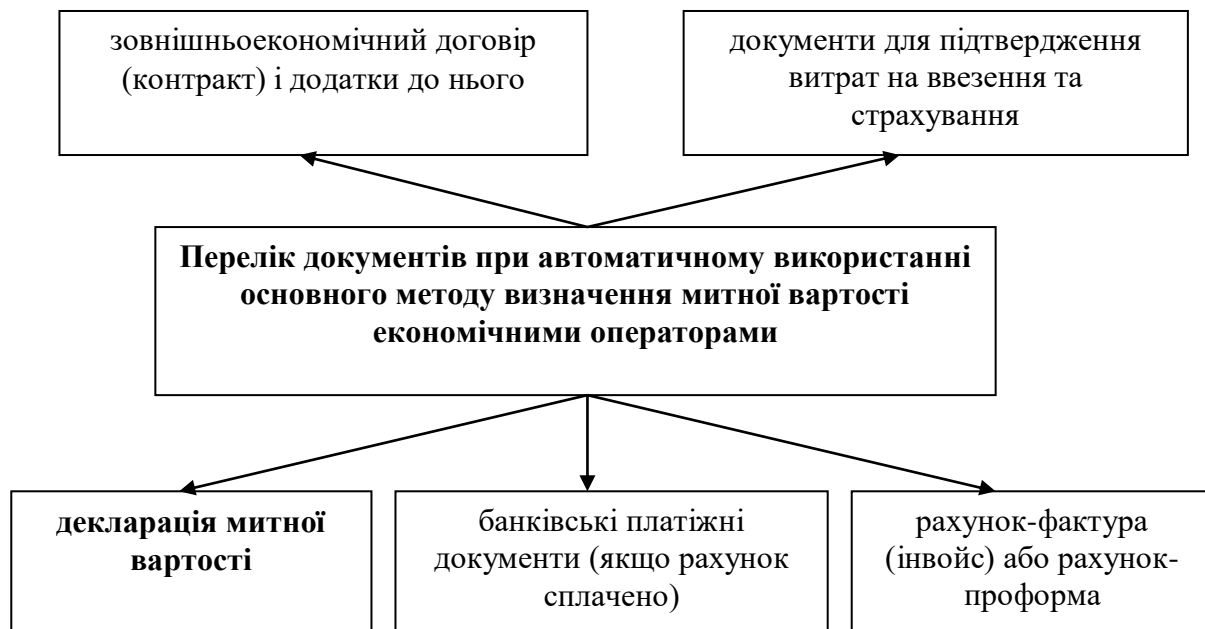

Рис. 5.3. Документи, що подає УЕО при автоматичному використанні основного методу визначення митної вартості

Контроль правильності визначення митної вартості здійснюється виключно після завершення митного оформлення та пропуску товарів через митний кордон України.

Застосування методу визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо ідентичних товарів передбачає виконання ряду умов (рис. 6.4).

Рис. 5.4. Умови застосування методу визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів

Ціна договору щодо ідентичних товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості та на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

У разі відсутності такого продажу використовується вартість операції з ідентичними товарами, що продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більш як одна вартість договору щодо ідентичних товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена за основним методом та за ціною договору щодо ідентичних товарів, за митну вартість береться прийнята митним органом вартість операції з подібними (аналогічними) товарами.

Рис. 5.5. Умови застосування методу визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

Для визначення, чи є товари подібними (аналогічними), враховуються якість товарів, наявність торгової марки та репутація цих товарів на ринку. Ціна договору щодо подібних (аналогічних) товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості і на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

У разі якщо такого продажу не виявлено, використовується вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продавалися в Україні в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна

коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більш як одна вартість договору щодо подібних (аналогічних) товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість. При цьому, товари не вважаються ідентичними або подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо вони не вироблені в тій же країні, що і товари, які оцінюються. Товари, виготовлені не виробником оцінюваних товарів, а іншою особою, беруться до уваги лише у разі, якщо немає ні ідентичних, ні подібних (аналогічних) товарів, виготовлених особою - виробником товарів, що оцінюються. Товари не вважаються ідентичними чи подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо їх проектування, дослідно-конструкторські роботи, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконані в Україні.

У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена попередніми трьома методами, їх митна вартість визначається на основі віднімання вартості, крім випадків, коли на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи послідовність застосування цього методу може бути зворотною.

У разі якщо оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються (відчужуються) на митній території України у незмінному стані, для визначення митної вартості товарів за цим методом за основу береться ціна одиниці товару, за якою оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються на території України у найбільших загальних кількостях покупцю, який не є пов'язаною з продавцем особою,

одночасно або у час, наближений до дати ввезення оцінюваних товарів, за умови вирахування, якщо вони можуть бути виділені, таких компонентів¹:

1) витрат на виплату комісійних, що звичайно сплачуються або підлягають сплаті, чи звичайних торговельних надбавок, які робляться для одержання прибутку та покриття загальних витрат у зв'язку з продажем на митній території України товарів того ж класу та виду. Товарами одного класу та виду є товари, які підпадають під групу або спектр товарів, що виробляються конкретною галуззю чи сектором промисловості та включають ідентичні або подібні (аналогічні) товари. Термін "товари того ж класу або виду" включає товари, імпортовані з тієї ж країни, що й оцінювані товари, а також товари, імпортовані з інших країн.

Сума прибутку та загальних витрат, до яких належать прямі та непрямі витрати, пов'язані із збутом зазначених товарів, повинна братися в цілому. Числове значення витрат для цілей вирахування цієї суми визначається на основі інформації, поданої декларантом або уповноваженою ним особою, якщо тільки ця інформація не є несумісною з даними, одержаними при продажу в Україні ввезених (імпортованих) товарів того ж класу або виду. У разі якщо інформація, надана декларантом або уповноваженою ним особою, є несумісною з такими даними, сума для обчислення прибутку та загальних витрат може ґрунтуватися на іншій відповідній інформації, а не тій, що надана декларантом або уповноваженою ним особою.

При визначенні комісійних або звичайних прибутків та загальних витрат віднесення товарів до "товарів того ж класу або виду" повинно здійснюватися у кожному конкретному випадку з посиланням на відповідні обставини;

2) звичайних витрат, понесених в Україні на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування, та інших пов'язаних з такими операціями витрат;

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>

3) сум податків, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з ввезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів.

У разі якщо ні оцінювані, ні ідентичні чи подібні (аналогічні) товари не продаються в Україні одночасно або в час, максимально наближений до дати ввезення оцінюваних товарів в Україну, митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою відповідно оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) з оцінюваними товари продаються в Україні в кількості, достатній для встановлення ціни за одиницю такого товару, у такому ж стані, в якому вони були ввезені, на найбільш ранню дату після ввезення товарів, які оцінюються, але до сплину 90-денного строку.

У разі відсутності випадків продажу оцінюваних, ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів у такому ж стані, в якому вони перебували на день ввезення в Україну, на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою зазначені товари продаються в Україні після подальшої обробки (переробки) найбільшою партією особам, не пов'язаним з особами, у яких вони купують такі товари.

Вирахування вартості, доданої подальшою обробкою (переробкою), повинні ґрунтуватися на даних, які є об'єктивними, підтверджуються документально, піддаються обчисленню та належать до вартості такої роботи. За основу для обчислень беруться прийняті промислові формули, рецепти, методи будівництва та інша галузева практика.

Для визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість) за основу береться надана виробником товарів, що оцінюються, або від його імені інформація про їх вартість, яка повинна складатися із сум:

1) вартості матеріалів та витрат, понесених виробником при виробництві оцінюваних товарів. Така інформація повинна базуватися на комерційних рахунках виробника за умови, що такі рахунки сумісні із загальновизнаними

принципами бухгалтерського обліку, які застосовуються в країні, де ці товари виробляються;

2) обсягу прибутку та загальних витрат, що дорівнює сумі, яка звичайно відображається при продажу товарів того ж класу або виду, що й оцінювані товари, які виготовляються виробниками у країні експорту для експорту в Україну;

3) загальних витрат при продажу в Україну з країни вивезення товарів того ж класу або виду, тобто витрат на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, їх транспортування до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України, витрат на страхування цих товарів.

Посадова особа митного органу не може вимагати або примушувати будь-яку особу, яка не є резидентом, надавати для вивчення або дозволяти доступ до будь-якого рахунка чи інших записів для цілей визначення обчисленої вартості. Інформація, подана виробником товарів для цілей визначення митної вартості, може бути перевірена в країні - виробникові товарів уповноваженими органами України за згодою виробника і за умови повідомлення заздалегідь уряду країни - виробника товарів та за відсутності заперечень проти такої перевірки.

У разі якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом послідовного використання попередніх методів, митна вартість оцінюваних товарів визначається з використанням способів, які не суперечать законам України і є сумісними з відповідними принципами і положеннями Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ). Така митна вартість повинна ґрунтуватися на раніше визнаних (визначених) митним органом митних вартостях.

Митна вартість імпортованих товарів не визначається резервним методом на підставі:

1) ціни товарів українського походження на внутрішньому ринку України;

- 2) системи, яка передбачає прийняття для митних цілей вищої з двох альтернативних вартостей;
- 3) ціни товарів на внутрішньому ринку країни-експортера;
- 4) вартості виробництва, іншої, ніж обчислена вартість, визначена для ідентичних або подібних (аналогічних) товарів;
- 5) ціни товарів, що поставляються з країни-експортера до третіх країн;
- 6) мінімальної митної вартості;
- 7) довільної чи фіктивної вартості.

У разі якщо резервний метод застосовується митним органом, він на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи зобов'язаний письмово поінформувати їх про митну вартість, визначену таким чином, та про використаний при цьому метод.

Особливості визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України в митних режимах, відмінних від митного режиму імпорту представлено на рис. 5.6.

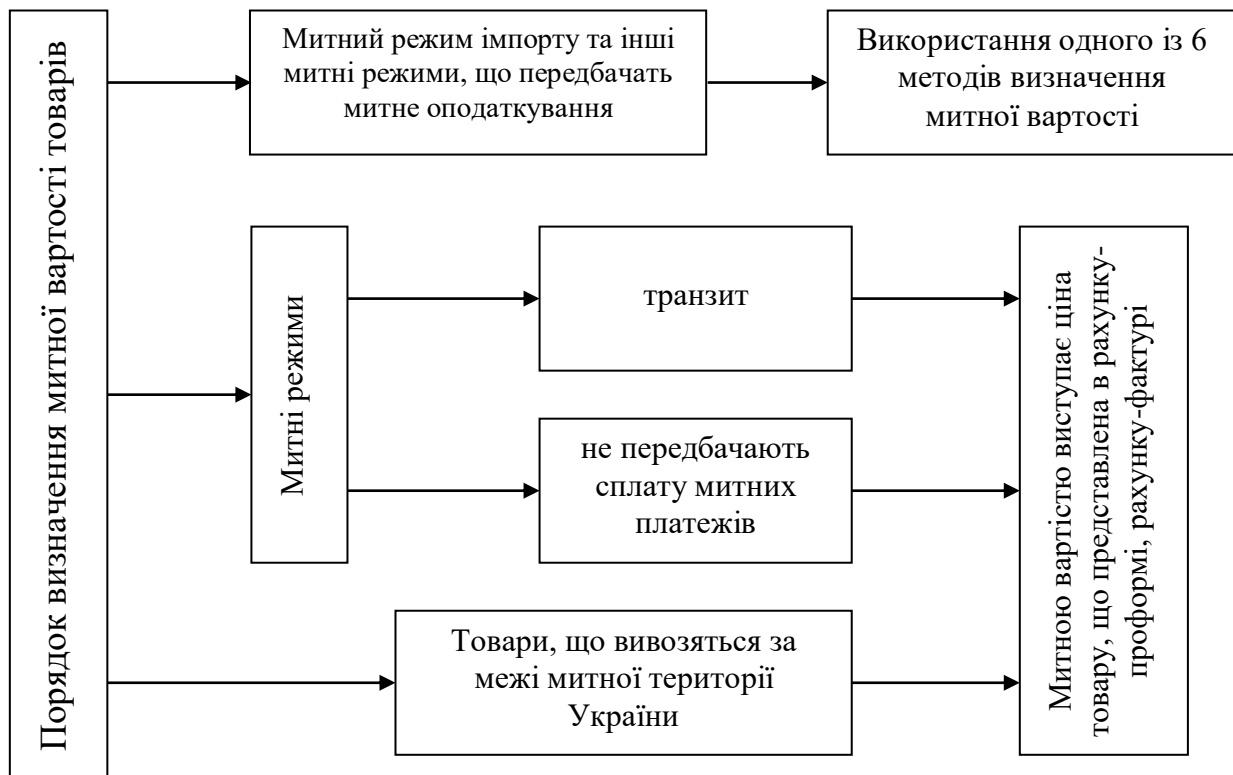

Рис. 5.6. Порядок визначення митної вартості товарів при різних митних режимах

Митною вартістю товарів, що ввозяться в Україну відповідно до митних режимів, відмінних від режиму імпорту, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі. При зміні митного режиму митна вартість, визначена при першому поміщенні товару в митний режим, підлягає заміні митною вартістю, визначеною відповідно до наступного митного режиму.

У 2018 році порівняно із 2017 роком питома вага митного оформлення товарів із застосуванням 1 методу визначення митної вартості товарів збільшилась на 2,5 відсоткові пункти та становить 94,3 відсотка.

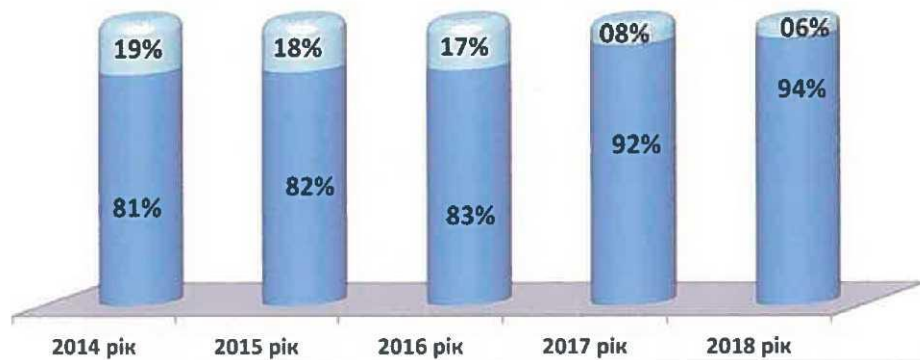

Рис. 5.7. Питома вага застосування I методу визначення митної вартості товарів, %*

*складено за даними ДФС України

Найбільш високим є рівень застосування 1 методу при митному оформленні металів та виробів з них (97,0 відс), продукції хімічної промисловості, каучуку (96,6 відс), паливо-енергетичних товарів (96,5 відс), мінеральних продуктів (95,4 відс), виробів із каміння, скла, кераміки (93,2 відсотка).

5.4. Інкотермс 2020

Базові умови поставок – це сукупність основних обов’язків контрагентів щодо транспортування та страхування товарів на шляху їх переміщення від експортера до імпортера. Упродовж тривалої міжнародної торговельної практики склались певні умови обміну товарами, а також відповідно до цих

умов обов'язки сторін здійснювати певні заходи, сукупність яких формує торгові звичаї. Саме базові умови поставок мають певний вплив на формування митної вартості товарів.

З метою уникнення суперечностей між торговими партнерами Міжнародна торгова палата розробила і в 1936 році вперше опублікувала збірник тлумачень найпоширеніших торгових звичаїв, що дістав назву "Інкотермс". Згодом поправки і доповнення вносились у них у 1953, 1967, 1976, 1980, 1990 р. 2000, 2010, 2019 році (вступили в дію з 1 січня 2020 року) для приведення цих правил у відповідність до сучасної практики міжнародної торгівлі.

У базових умовах поставок визначено обов'язки продавця щодо забезпечення доставки вантажу за встановлену в контракті ціну в певну географічну точку, завантаження товару на транспортний засіб чи передання його транспортній організації. Базові умови визначають й інші обов'язки продавців і покупців, зокрема:

- хто і за чий рахунок забезпечує транспортування товарів територіями країн продавця, покупця, транзитних країн, морськими та повітряними шляхами;
- обов'язки продавців у частині пакування та маркування товарів;
- обов'язки сторін щодо страхування вантажів і оформлення комерційних документів;
- місце і час переходу від продавця до покупця ризиків втрати чи пошкодження товарів.

Умови Інкотермс стандартизовані. Ці умови регламентують момент передачі прав на товар і усі пов'язані з цим ризики.

Таблиця 5.1

Трактування умов поставок Інкотермс-2010

E	<u>Категорія E</u>	<u>Відвантаження</u>
EXW	перевезення будь-яким видом транспорту	Франко завод (...назва місця) EX Works (...named place)
F	<u>Категорія F</u>	<u>Основне перевезення не оплачено продавцем</u>

FCA	перевезення будь-яким видом транспорту	Франко перевізник (... назва місця) Free Carrier(...named place)
FAS	морські і внутрішні водні перевезення	Франко вздовж борта судна (... назва порту відвантаження) Free Alongside Ship (...named port of shipment)
FOB	морські і внутрішні водні перевезення	Франко борт (... назва порту відвантаження) Free On Board (...named port of shipment)
C	<u>Категорія C</u>	<u>Основне перевезення оплачено продавцем</u>
CFR	морські і внутрішні водні перевезення	Вартість і фрахт (... назва порту призначення) Cost and Freight (...named port of destination)
CIF	морські і внутрішні водні перевезення	Вартість, страхування і фрахт (... назва порту призначення) Cost, Insurance and Freight (...named port of destination)
CIP	перевезення будь-яким видом транспорту	Перевезення і страхування оплачено до (... назва місця призначення) Carriage and Insurance Paid To (...named place of destination)
CPT	перевезення будь-яким видом транспорту	Перевезення оплачено до (... назва місця призначення) Carriage Paid To (...named place of destination)
D	<u>Категорія D</u>	<u>Доставка</u>
DAT	перевезення будь-яким видом транспорту	Поставка на термінал (... назва терміналу) Delivered At Terminal (...named terminal of destination)
DAP	перевезення будь-яким видом транспорту	Поставка в пункт(... назва пункту) Delivered At Piont(...named point of destination)
DDP	перевезення будь-яким видом транспорту	Поставка з оплатою мита (... назва місця призначення) Delivered Duty Paid (...named place of destination)

Правила Інкотермс-2010 спрямовані для використання як у випадку міжнародної, так і у випадках внутрішньої торгівлі. Правила Інкотермс-2010 містять 11 термінів. Для полегшення розуміння усі терміни згруповано у 4 категорії відповідно до розподілу зобов'язань між продавцем і покупцем: E, F, C, D

Категорія *E*. Категорія E (від слова Ex, термін - EX WORKS) охоплює варіанти з мінімальною відповідальністю для продавця і максимальною - для покупця. У цій групі продавець відповідає тільки за виробництво товарів, доступних для покупця за узгодженою ціною, які отримує покупець на підприємстві продавця.

Категорія *F*. Категорія F (від слова free, ("F" - терміни - FCA, FAS і FOB)) об'єднує варіанти, для яких характерна відсутність відповідальності у продавця на основній ділянці транспортування. Іншими словами, продавець зобов'язується тільки доставити товари до перевізника, вказаного покупцем.

При цьому він не несе відповідальності за основне перевезення і оплачує тільки частину витрат, потрібних для доставки продукції, — тільки на початковому її етапі.

Категорія C. Категорія C (від *cost* — витрати або *carnage* - перевезення, терміни CFR, CIF, CPT і CIP) включає варіанти, при яких продавець організовує та оплачує перевезення без прийняття на себе пов'язаних з ним ризиків. Тобто продавець несе відповідальність за укладення контракту з основним перевізником і оплату його послуг, але не приймає на себе ризик збитків або псування продукції, а також не оплачує додаткові витрати, що відбулися після транспортування вантажу або його відправки.

Категорія D. Категорія D (від *delivery* –доставка, терміни DAT, DAP і DDP) охоплює варіанти доставки на умовах INCOTERMS, при яких продавець несе відповідальність за всі витрати і ризики, пов'язані з доставкою товарів в країну призначення. Продавець зобов'язаний надати товари у розпорядження покупця в обумовленому місці призначення (забезпечити прибуття).

Крім того усі терміни Правил Інкотермс 2010 згруповані у 2 групи:

- терміни, що використовуються при перевезенні будь-яким видом транспорту (EXW, FCA, CPT, CIP, DAT, DAP, DDP);

- терміни, що використовуються при морських і внутрішніх водних перевезеннях (FAS, FOB, CFR, CIF).

Нові правила Incoterms 2020 набудуть чинності вони 1 січня 2020 року. Передбачаються наступні зміни в нових базисних умовах поставки продукції:

1) Вилучення терміну EXW (самовивіз) з правил Інкотермс. Це буде дуже важливою зміною, оскільки умови поставки EXW використовується компаніями в багатьох країнах тільки для внутрішньої торгівлі і практично не застосовується для міжнародної торгівлі. Крім того, базис поставки EXW в редакції Інкотермс 2010 року суперечить новим Митним кодексом Європейського Союзу, оскільки відповідальність експортера настає після експортного митного оформлення товару для вивозу.

2) Вилучення терміну FAS (вільно уздовж борта судна). Умови поставки FAS (Free Alongside Ship) зараз використовується, коли товар доставляється продавцю в порт відправлення країни експортера і тому застосовується дуже рідко. При використанні базису поставки FCA товари також можуть доставлятися в порт (або док), як і при умовах поставки FAS, так як док є частиною морського порту (терміналу). Фактично, умови поставки FAS використовується тільки для експорту в основному сипучих товарів (мінералів і зернових).

3) Поділ терміну FCA (Франко перевізник) на дві умови поставки. Умова поставки FCA є найбільш часто використовуваним терміном Інкотермс (практично 40% міжнародних торгових контрактів укладається з цим правилом), оскільки він дуже гнучкий і універсальний. Основними перевагами базису FCA є застосування будь-якого виду транспорту і використання будь-якого місця доставки товару, який знаходиться в країні продавця. Це може бути магазин, склад, морський порт, аеропорт, або просто адреса продавця.

4) Зміна умов поставок FOB і CIF для контейнерних перевезень. Наразі умови поставки FOB (Free On Board – Вільно на борту) і CIF (Cost, Insurance and Freight – Вартість, страхування і фрахт) в редакції Інкотермс 2010 року актуальні для вантажів, що перевозяться водним видом транспорту шляхом розміщення товару на борту судна навалом або в упаковці. При розміщенні товару в контейнері продавець передає товар перевізнику на терміналі, а не розміщує його на борту судна, в таких випадках відповідно до Інкотермс 2010 слід застосовувати термін FCA або CIP. Передбачається, що в нових правилах Incoterms 2020 умови поставки FOB і CIF зможуть використовуватися для транспортування контейнерів, як це було в версіях Інкотермс 2000 і попередніх версіях. Дана зміна дуже важливо для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності, так як приблизно 80% світової торгівлі здійснюється в контейнерній тарі. Крім того очікуються зміни в страхових зобов'язаннях між продавцем і покупцем на додаток до страхових інтересам при умовах поставок CIF і CIP.

5) Новий термін в Інкотермс 2020 року – CNI (Cost and Insurance - Вартість і страхування). У Incoterms 2020 вводиться новий термін умови поставки – CNI, розшифровується «Cost and Insurance», перекладається «Вартість і страхування», означає, що продавець виконав поставку, коли застрахований товар розміщений в зазначеному порту відвантаження. Базис поставки CNI буде входити в групу «С», тобто ризик транспортування і пошкодження товару буде передаватися від продавця до покупця в порту відправлення. Але це нове правило Інкотермс 2020 дозволить продавцеві-експортеру нести відповідальність за міжнародне страхування вантажу. Умови поставки CNI призначені для заповнення прогалини між термінами FCA і CFR / CIF. На відміну від терміна FCA, умови поставки CNI включатиме вартість міжнародного страхування за рахунок продавця-експортера, а на відміну від CFR / CIF не включатиме фрахт. Передбачається, що введення нового терміна буде найкращим рішенням, оскільки його можна буде використовувати між базисами FOB і CIF.

б) Два нових правила в Інкотермс 2020, засновані на умовах поставки DDP. У нинішньому вигляді умови поставки DDP зазвичай використовується для таких товарів як, наприклад, запасні частини, які відправляються та доставляються кур'єрами через компанії експрес-доставки, які займаються всіма митними та логістичними процедурами для доставки товару за адресою покупця. Продавець-експортер несе всі витрати, пов'язані з транспортуванням товару до місця призначення, включаючи митне очищення і оплату митних зборів і податків. На основі терміна DDP (який в свою чергу буде видалено) буде створено дві нові умови поставок DTP і DPP.

Умови поставки DTP Інкотермс 2020 (розшифровується «Delivered at Terminal Paid»), перекладається «доставка на терміналі з оплатою мита») означає, що продавець несе відповідальність за будь-які транспортні витрати з оплатою митних зборів, і доставки товарів до терміналу (порт, аеропорт або логістичний центр) в країні призначення покупця.

Умови поставки DPP Інкотермс 2020 (розшифровується «Delivered at Place Paid»), перекладається «доставка до місця з оплатою мита») означає, що продавець несе відповідальність за будь-які транспортні витрати з оплатою митних зборів, і доставки товарів до будь-якого місця, що не є транспортним терміналом (наприклад, за адресою покупця).

5.5. Декларування митної вартості

Для заявлення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту, органу доходів і зборів, який проводить митне оформлення цих товарів, разом з митною декларацією та іншими необхідними для митного оформлення зазначених товарів документами в установленому порядку подається декларація митної вартості (рис. 5.8).

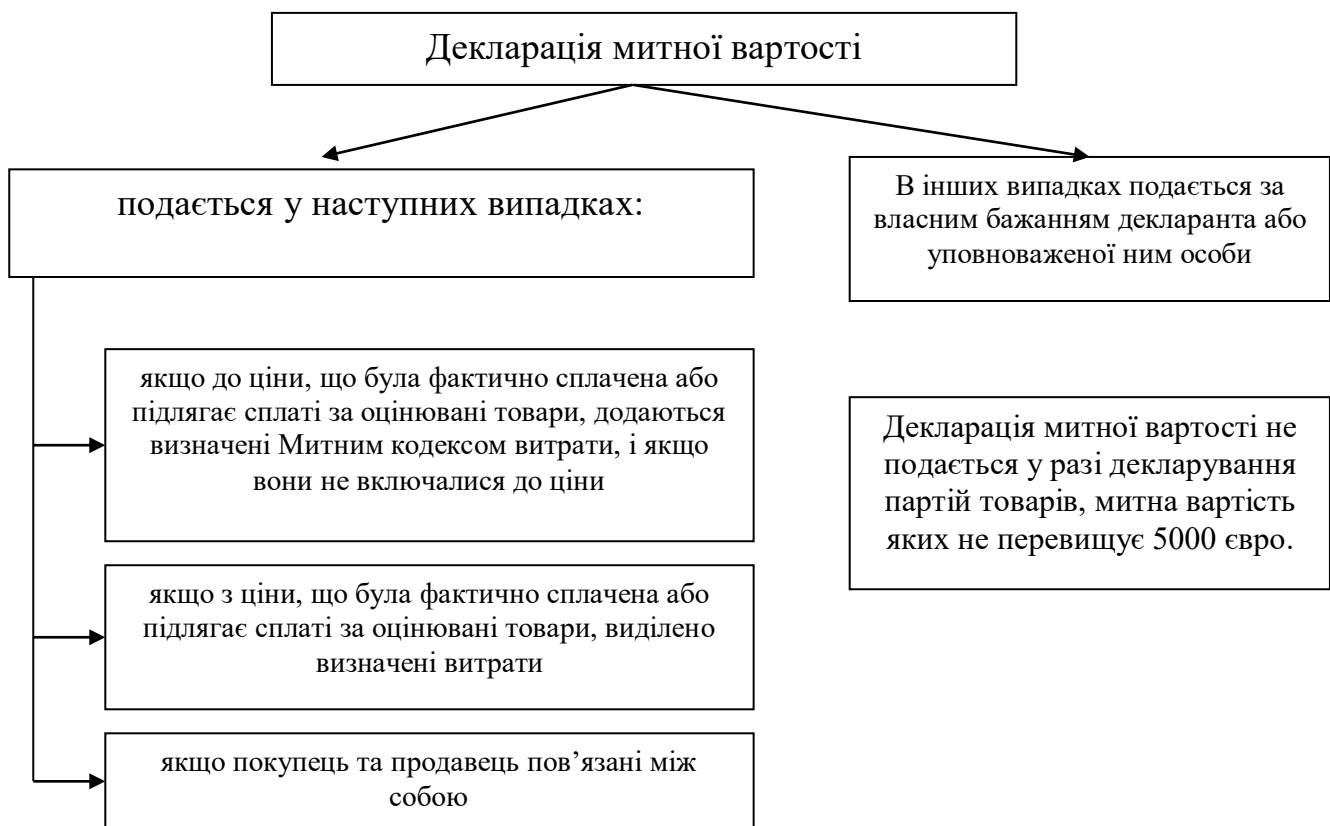

Рис. 5.8. Умови подання декларації митної вартості

У декларації митної вартості наводяться відомості про метод визначення митної вартості товарів, числове значення митної вартості товарів та її складових, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів, та надані документи, що підтверджують зазначене. Форми декларацій митної вартості та порядок її заповнення затверджена наказом Міністерства фінансів України¹.

Заявлення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України в режимах, відмінних від режиму імпорту, здійснюється при декларуванні цих товарів шляхом заявлення в митній декларації відомостей про числове значення їх митної вартості та про документи, що його підтверджують.

При поданні митної декларації на паперовому носії ДМВ подається на паперовому носії. Для електронного декларування, ДМВ подається у формі електронного документа. При поданні митної декларації на паперовому носії ДМВ подається на паперовому носії та супроводжується її електронною копією. ДМВ на паперовому носії подається в одному примірнику, який залишається у справах митного органу. За бажанням декларанта або уповноваженої ним особи ДМВ на паперовому носії може подаватися у двох примірниках, один з яких з відповідними відмітками митного органу повертається декларанту або уповноваженій ним особі.

ДМВ складається з основного аркуша та додаткового, який заповнюється на товари одного - трьох найменувань. Для заявлення відомостей про митну вартість товарів, визначену за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), до основного аркуша ДМВ додається додатковий аркуш А.

Для заявлення відомостей про митну вартість товарів, визначену із застосуванням другорядних методів (за ціною договору щодо ідентичних товарів, за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів, на основі

¹ Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 № 599 "Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення" [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://minrd.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/62386.html>

віднімання вартості, на основі додавання вартості (обчислена вартість) та резервного), до основного аркуша ДМВ додається додатковий аркуш Б.

За наявності в партії товарів більше трьох найменувань до основного аркуша ДМВ залежно від методу визначення митної вартості додається необхідна кількість додаткових аркушів А та Б. Додаткові аркуші можуть бути використані тільки в тому випадку, якщо всі дані, заявлені на основному аркуші ДМВ, повною мірою стосуються й товарів, зазначених у додаткових аркушах цієї ДМВ.

ДМВ заповнюється державною мовою за допомогою комп'ютера. При застосуванні ДМВ на паперовому носії ДМВ друкується декларантом або уповноваженою ним особою на білому папері формату А4. Технічні характеристики паперу, призначеного для виготовлення ДМВ за допомогою комп'ютера, повинні забезпечувати належну якість відбитків службових штампів і печаток митних органів, що використовуються для оформлення ДМВ.

У відповідних графах кожного аркуша ДМВ на паперовому носії повинні бути проставлені особистий підпис та печатка (у разі наявності) декларанта або уповноваженої ним особи.

Декларант або уповноважена ним особа може вносити зміни (доповнення, виправлення) до декларації митної вартості, крім граф з вартісними показниками. Зміни (доповнення, виправлення) граф ДМВ на паперовому носії засвідчуються підписом та печаткою (у разі наявності) декларанта або уповноваженої ним особи.

Внесення змін до ДМВ у формі електронного документа здійснюється шляхом відкликання декларантом або уповноваженою ним особою поданих ДМВ та митної декларації та направлення митному органу нової митної декларації та ДМВ у формі електронного документа.

Одночасно з митною декларацією декларант подає митному органу документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення.

Документами, які підтверджують митну вартість товарів, є:

1) декларація митної вартості та документи, що підтверджують числові значення складових митної вартості, на підставі яких проводився розрахунок митної вартості;

2) зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його замінює, та додатки до нього у разі їх наявності;

3) рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу);

4) якщо рахунок сплачено, - банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару;

5) за наявності - інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;

6) транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не включені у вартість товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів;

7) копія імпортової ліцензії, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню;

8) якщо здійснювалося страхування, - страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування.

Забороняється вимагати від декларанта або уповноваженої ним особи будь-які інші документи, відмінні від тих, які перелічені вище. Декларант або уповноважена ним особа за власним бажанням може подати додаткові наявні у них документи для підтвердження заявленої ними митної вартості товару.

5.5. Контроль правильності визначення митної вартості товарів

Важливе місце в системі митних процедур посідає контроль правильності визначення митної вартості товарів. Він здійснюється митним органом під час проведення митного контролю і митного оформлення шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості.

Контроль правильності визначення митної вартості під час здійснення митного контролю та митного оформлення, здійснюється посадовими особами митного органу, з врахуванням положень Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю правильності визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, затверджених відповідним наказом Держмитслужби¹.

Контроль правильності визначення митної вартості товарів за основним методом - за ціною договору (контракту) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту (вартість операції), здійснюється митним органом шляхом перевірки розрахунку, здійсненого декларантом, за відсутності застережень щодо застосування цього методу.

За результатами здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів митний орган визнає заявлену декларантом або уповноваженою ним особою митну вартість чи приймає письмове рішення про її коригування.

Митний орган з метою здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів має право:

- 1) упевнюватися в достовірності або точності будь-якої заяви, документа чи розрахунку, поданих для цілей визначення митної вартості;
- 2) письмово запитувати від декларанта або уповноваженої ним особи додаткові документи та відомості, якщо це необхідно для прийняття рішення про визнання заявленої митної вартості;
- 3) здійснювати коригування заявленої митної вартості товарів;
- 4) проводити перевірки правильності визначення митної вартості товарів після їх випуску;

¹ Наказ ДМСУ від 13.07.2012 №362 "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю правильності визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України"[Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://minrd.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/kontrol-mitnoi-varnosti/62666.html>

5) звертатися до митних органів інших країн із запитом щодо надання відомостей, необхідних для підтвердження достовірності заявленої митної вартості;

б) застосовувати інші передбачені форми митного контролю.

Рішення про коригування заявленої митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України з поміщенням у митний режим імпорту, приймається митним органом у письмовій формі під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості цих товарів як до, так і після їх випуску, якщо митним органом виявлено, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі невірно визначено митну вартість товарів.

Митницями ДФС в 2018 році забезпечено виконання заходів щодо контролю правильності визначення митної вартості товарів. За результатами вжитих заходів сума додаткових надходжень коштів від коригування митної вартості за 2018 рік склала 4,65 млрд. грн., що на 0,43 млрд. грн., або на 10,3 відс. більше показника 2017 року.

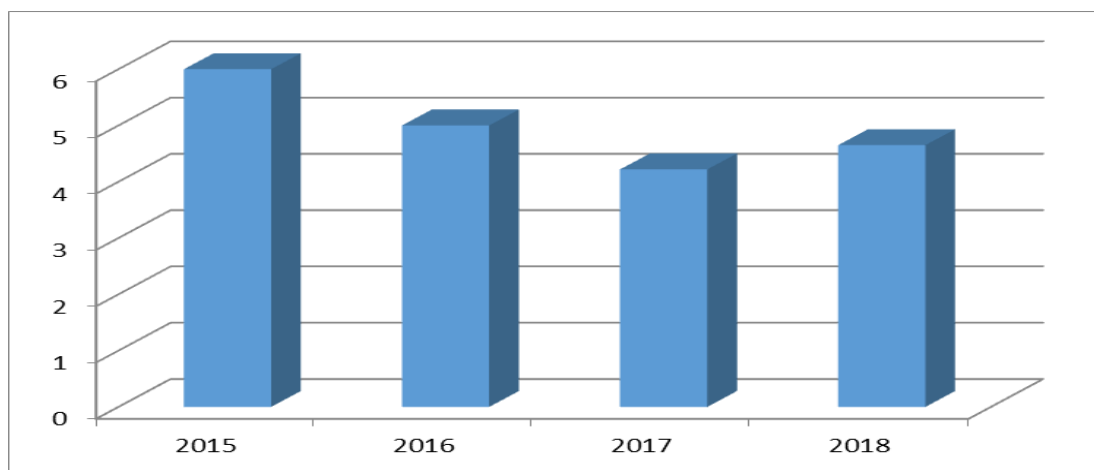

Рис. 5.9. Динаміка донарахування внаслідок коригування митної вартості товарів, млрд. грн.*

*складено за даними ДФС України

В основному додаткові надходження до держбюджету у 2018 році забезпечено від коригування митної вартості:

- машин, устаткування та транспорту (84-90 групи за УКТ ЗЕД) - 46,5 відс. додаткових надходжень;

- продовольчих товарів та сільгосппродукції (1-24 групи за УКТ ЗЕД) - 19,2 відс. додаткових надходжень;

- продукції хімічної промисловості, каучуку (28-40 групи за УКТ ЗЕД) - 12,7 відс. додаткових надходжень;

- текстилю, текстильних виробів, взуття (50-67 групи за УКТ ЗЕД) - 7,1 відс. додаткових надходжень;

- паливо-енергетичних товарів (27 група за УКТ ЗЕД) - 6,1 відс. додаткових надходжень;

- металів та виробів з них (72-83 групи за УКТ ЗЕД) - 3,0 відс. додаткових надходжень.

У цілому за рахунок коригування митної вартості зазначених товарів у 2018 році забезпечено близько 94,5 відс. додаткових надходжень до державного бюджету.

На стан справляння додаткових митних платежів за рахунок коригування митної вартості мали вплив зміна структури імпорту товарів, втрати внаслідок ситуації у Східному регіоні, заміна більш дорогих товарів їх дешевшими аналогами та зміна цін на зовнішніх ринках, курс валют, застосування економічної частини Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі - Угода про асоціацію). При цьому необхідно враховувати, що митні органи не є регулятором здійснення зовнішньої торгівлі, її завданням є митне оформлення товарів та відповідне реагування на ті тенденції, що відбуваються у світі, у тому числі і за напрямом ціноутворення.

Питання для самоперевірки

1. Як трактується митна вартість товарів згідно чинного законодавства?

2. Охарактеризуйте правового регламентування митної вартості товарів.

3. *Який порядок застосування методів визначення митної вартості товарів?*
4. *Назвіть вимоги щодо ідентичності товарів.*
5. *У чому полягає суть використання резервного методу визначення митної вартості товарів?*
6. *Охарактеризуйте порядок заповнення форми декларації митної вартості.*
7. *Дайте загальну характеристику Інкотермс 2020.*
8. *Назвіть особливості контролю митних органів у сфері визначення митної вартості.*
9. *Охарактеризуйте загальні положення Брюссельської конвенції.*
10. *Які нормавно-правові акти регламентують контроль правильності визначення митної вартості товарів?*

Тематика рефератів

1. Проблемні аспекти визначення митної вартості товарів в Україні.
2. Зарубіжні орієнтири ідентифікації митної оцінки товарів.
3. Ефективність діяльності митних органів України щодо визначення митної вартості товарів.
4. Проблематика визначення митної вартості транспортних засобів, які ввозяться в Україну.
5. Фіскальні втрати України внаслідок порушень з визначенням митної вартості товарів.

РОЗДІЛ VI

МИТНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

6.1. Сутність митного оподаткування, класифікація митних платежів

Митне оподаткування – це один з важливих напрямків митної політики держави, спосіб митного регулювання зовнішньоекономічних процесів. Митне оформлення та пропуск товарів через митний кордон може здійснюватися лише після сплати належних платежів або за умов надання митному органу у встановленому порядку гарантії чи відстрочення їх сплати.

До митних платежів законодавець відносить мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

На нашу думку, систему митних платежів доцільно доповнити і деякими іншими обов'язковими податками і зборами, що дотично охоплюють різні аспекти здійснення ЗЕД та митного адміністрування (рис. 6.1).

Рис. 6.1. Система митних платежів в Україні

Механізм нарахування митних платежів відносно податкової бази має певні особливості. Більшість митних платежів є квотарними, тобто їх сума обраховується залежно від обсягу податкової бази або об'єкта оподаткування і

ставок податку. Для більшості митних платежів це – митна вартість, але в окремих випадках застосовуються й інші бази оподаткування.

Митні платежі можна класифікувати за різними ознаками, зокрема:

1. За значенням:

- основні – сплачуються у більшості випадків, не потребують від митних органів спеціальних дій;
- додаткові митні платежі – сплачуються за додаткові послуги митного органу (за оформлення, за зберігання).

2. За каналом надходження:

- сплачуються до Державного бюджету України – мито, ПДВ, акциз;
- надходять на рахунки митних органів – відшкодування витрат за зберігання на складах митних органів тощо;

3. За напрямом:

- ввізні;
- вивізні.

Митні платежі є основою, за рахунок якої формуються митні доходи країни, під якими розуміють всю сукупність грошових внесків, які утворені в результаті справляння або стягнення митних платежів, а також кошти від реалізації конфіскованих предметів контрабанди, від стягнення штрафів та пені. Відповідно до Бюджетного кодексу України митні платежі входять до складу доходів бюджетної системи. Бюджетне законодавство розглядає митні платежі як податкові. Наявність серед митних платежів податків обумовило взаємозв'язок митних правовідносин з податковими, які є видом фінансових. Відповідно до ст. 9 Податкового кодексу України мито, податок на додану вартість, акцизний податок відносяться до системи загальнодержавних податків та зборів¹. В той же час, вони включені законодавцем до системи митних платежів. У зв'язку з цим можна констатувати, що дані платежі займають специфічне місце в системі доходів бюджетної системи.

¹ Податковий кодекс України [Електронний ресурс] // Режим доступу з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

6.2. Справляння мита в Україні

Мито входить до складу митних платежів і займає особливе місце в системі оподаткування ЗЕД. По-перше, такий податок вагомий регулятивний потенціал – виконує важливі функції регулювання зовнішньоторговельного обміну з іноземними державами; здійснює захист національних товаровиробників та створює сприятливі умови для їх розвитку; є важливим засобом регулювання експорту-імпорту товарів шляхом встановлення різних розмірів ставок, що зумовлює збільшення чи зменшення товарообороту. Залежно від класифікаційних ознак виділяють наступні види мита (рис. 6.2).

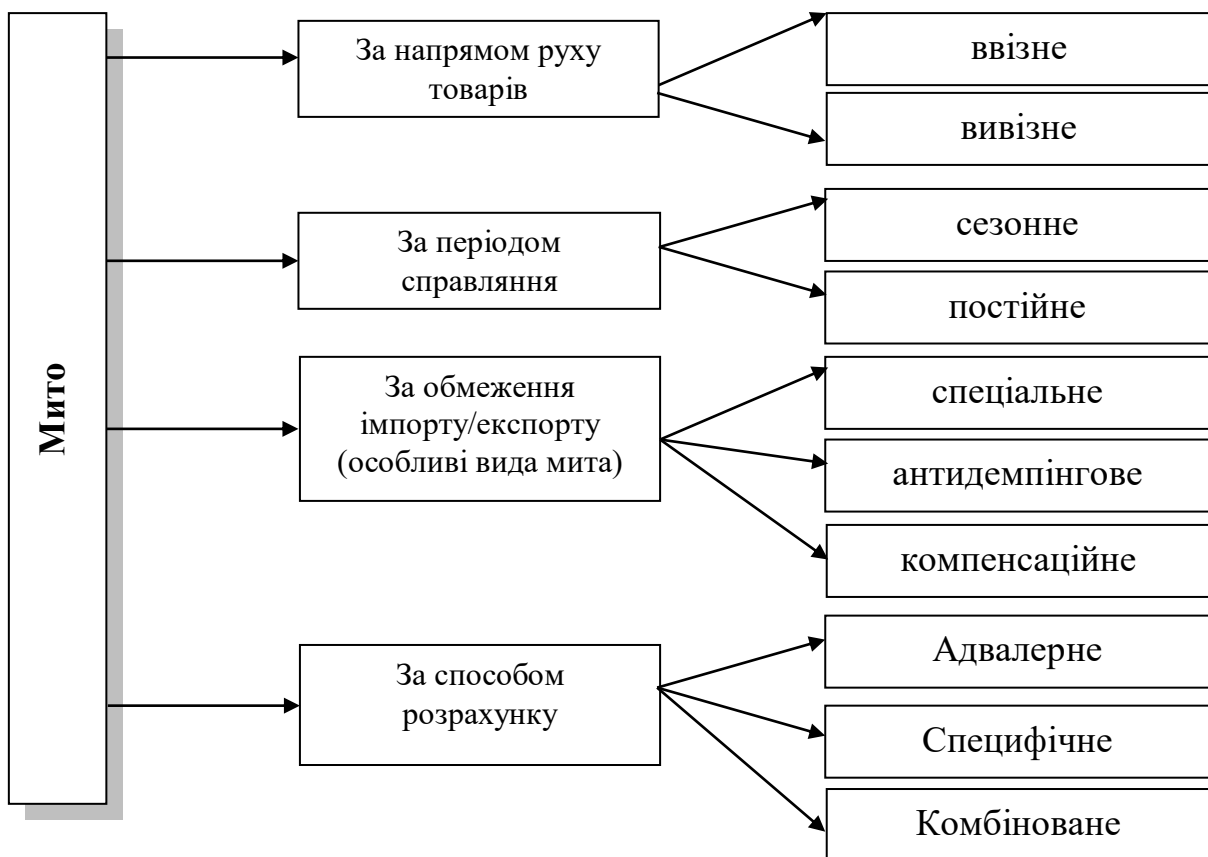

Рис. 6.2. Класифікація мита

Мито виконує наступні функції:

1. фіскальну, яка відноситься і до імпортних, і до експортних мит, оскільки вони є однією із статей дохідної частини державного бюджету;
2. протекціоністську (захисну) - за його допомогою держава захищає вітчизняних виробників від небажаної іноземної конкуренції;

3. стимулюючу - створення передумов для збільшення експорту;
4. регулятивну - через формування раціональної структури імпорту та експорту;
5. статистичну – забезпечує достовірний облік і державний контроль за переміщенням товарів, транспортних засобів та інших вантажів через митний кордон України.

Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюються Верховною Радою України шляхом прийняття законів України. Митний тариф України – це систематизований згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України. В основу товарної класифікаційної схеми Митного тарифу України (товарна номенклатура) покладено Українську класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності, яка базується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів.

Товарно-класифікаційна схема тарифу складається із наступних граф:

Код	Назва	Ставки мита, %			Додаткові ОВО*
		Преференційна	Пільгова	Повна	

*ОВО – одиниці виміру та обліку

Основною одиницею виміру та обліку (ОВО) кількості товарів в УКТЗЕД є одиниця маси - кілограм (кг). У разі потреби для цілей тарифного регулювання, нетарифного регулювання (ліцензування, квотування тощо), збору та оброблення статистичних даних застосовуються додаткові ОВО.

Вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України.

Ввізне мито є диференційованим щодо товарів, що походять з держав, які спільно з Україною входять до митних союзів або утворюють з нею зони вільної торгівлі. У разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість

яких надана Верховною Радою України, застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України. До товарів, що походять з України або з держав - членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита. До решти товарів застосовуються повні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.

З метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватися особливі види мита: 1) спеціальне мито; 2) антидемпінгове мито; 3) компенсаційне мито.

Особливі види мита встановлюються на підставі рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, прийнятих відповідно до законів України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту", "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну".

Спеціальне мито встановлюється: 1) як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику; 2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що

заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Платниками мита є:

1) особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України у порядку та на умовах, встановлених Митним кодексом України;

2) особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях;

3) особа, на яку покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування митом, у разі порушення таких вимог;

4) особа, яка використовує товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям такого звільнення, а також будь-які інші особи, які безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу);

5) особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України із звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення строку, визначеного законом;

6) особа, яка реалізує товари, транспортні засоби комерційного призначення¹.

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>

Базою оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України є (рис. 6.3):

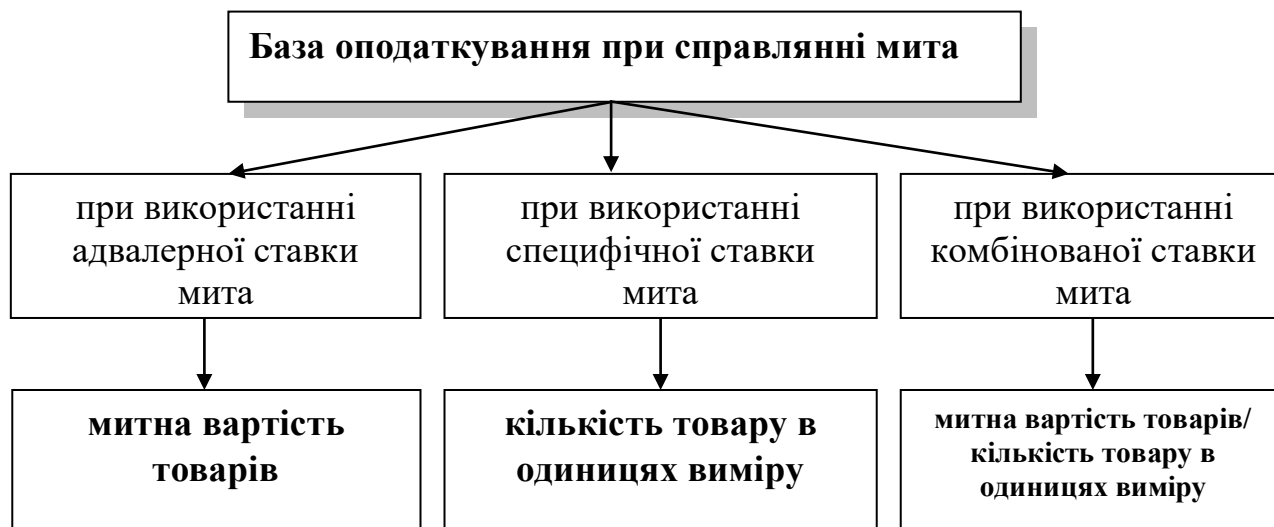

Рис. 6.3. База оподаткування мита

Сезонне мито нараховується за ставками, встановленими Законом України "Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції".

Особливі види мита нараховуються за ставками, встановленими рішеннями Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, відповідно до законів України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту", "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну".

Допускається встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

6.3. Акцизний податок при ввезенні підакцизних товарів на митну територію України

Акцизний податок є важливим інструментом регулювання ЗЕД. Це непрямий податок на високорентабельні товари (продукцію), який включається до ціни товарів.

Рис. 6.4. Платники акцизного податку

Об'єктами оподаткування є операції з:

- реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції);
- реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції) з метою власного споживання, промислової переробки, здійснення внесків до статутного капіталу, а також своїм працівникам;
- ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;
- реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизних товарів

(продукції), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави;

– реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законодавством;

– обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів (продукції), що перевищують встановлені норми втрат;

– операції з продажу, обміну або інших способів відчуження цінних паперів, де відбувається перехід права власності на цінні папери, та операції з деривативами, крім операцій, що здійснюються на міжбанківському ринку деривативів. Для цілей цього пункту під міжбанківським ринком деривативів розуміється сукупність відносин у сфері торгівлі деривативами між банками, між банками та їхніми клієнтами (у тому числі банками-нерезидентами), між банками і Національним банком України, а також Національним банком України і його клієнтами.

– переобладнання ввезеного на митну територію України транспортного засобу у підакцизний легковий автомобіль.

До підакцизних товарів належать: спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво; тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну; нафтопродукти, скраплений газ; електроенергія; автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли тощо.

Датою виникнення податкових зобов'язань щодо підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, є дата їх реалізації особою, яка їх виробляє, незалежно від цілей і напрямів подальшого використання таких товарів (продукції).

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України є дата подання контролюючому органу митної декларації для митного оформлення або дата

нарахування такого податкового зобов'язання контролюючим органом у визначених законодавством випадках.

Суми податку з товарів (продукції), які ввозяться на митну територію України, що підлягають сплаті, визначаються платниками податку самостійно, виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок податку.

Податок із підакцизних товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, обчислюється у національній валюті за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на дату подання контролюючому органу митної декларації до митного оформлення.

У разі втрати товарів, що перебувають під митним контролем у митних режимах, в яких надано звільнення або умовне звільнення від оподаткування, нецільового використання цих товарів або в разі невиконання у строки, встановлені Митним кодексом України, заходів щодо завершення таких митних режимів суми податку, що підлягають сплаті, визначаються виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку, що діяли на день подання митної декларації при розміщенні у відповідний митний режим.

У разі повного або часткового повернення імпортером підакцизних товарів (продукції), ввезених на митну територію України, продавцю у зв'язку з непридатністю їх для реалізації на митній території України, платник податків - імпортер проводить коригування податкових зобов'язань зі сплати акцизного податку у звітному періоді, у якому відбулось повернення невикористаних та пошкоджених марок, або контролюючому органу, який видав марки, надані відповідні документи, що підтверджують втрату марок.

Податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) сплачується платниками податку до або в день подання митної декларації. У разі ввезення маркованої підакцизної продукції на митну територію України податок сплачується під час придбання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації.

У разі виробництва на митній території України алкогольних напоїв і тютюнових виробів чи ввезення таких товарів на митну територію України платники податку зобов'язані забезпечити їх маркування марками встановленого зразка у такий спосіб, щоб марка акцизного податку розривалася під час відкупування (розкривання) товару.

Наявність наклеєної в установленому порядку марки акцизного податку встановленого зразка на пляшці (упаковці) алкогольного напою та пачці (упаковці) тютюнового виробу є однією з умов для ввезення на митну територію України і продажу таких товарів споживачам, а також підтвердженням сплати податку та легальності ввезення товарів.

Марки акцизного податку для вироблених в Україні алкогольних напоїв і тютюнових виробів відрізняються від марок для ввезених на митну територію України алкогольних напоїв і тютюнових виробів дизайном та кольором. Кожна марка акцизного податку на алкогольні напої повинна мати окремий номер та позначення про суму сплаченого акцизного податку за одиницю маркованої продукції, місяць і рік випуску марки. Кожна марка акцизного податку на тютюнові вироби повинна мати окремий номер та позначення про квартал і рік випуску марки.

Контроль за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджету податку з підакцизних товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, під час митного оформлення здійснюється контролюючими органами.

6.4. Податок на додану вартість в контексті експортно-імпортних операцій

Податок на додану вартість є одним із важливих інструментів наповнення Держбюджету більшості країн з ринковою економікою та дієвим засобом у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Податок на додану

вартість (ПДВ) - непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V Податкового кодексу України.

Чинне законодавство визначає платників ПДВ (рис. 6.5):

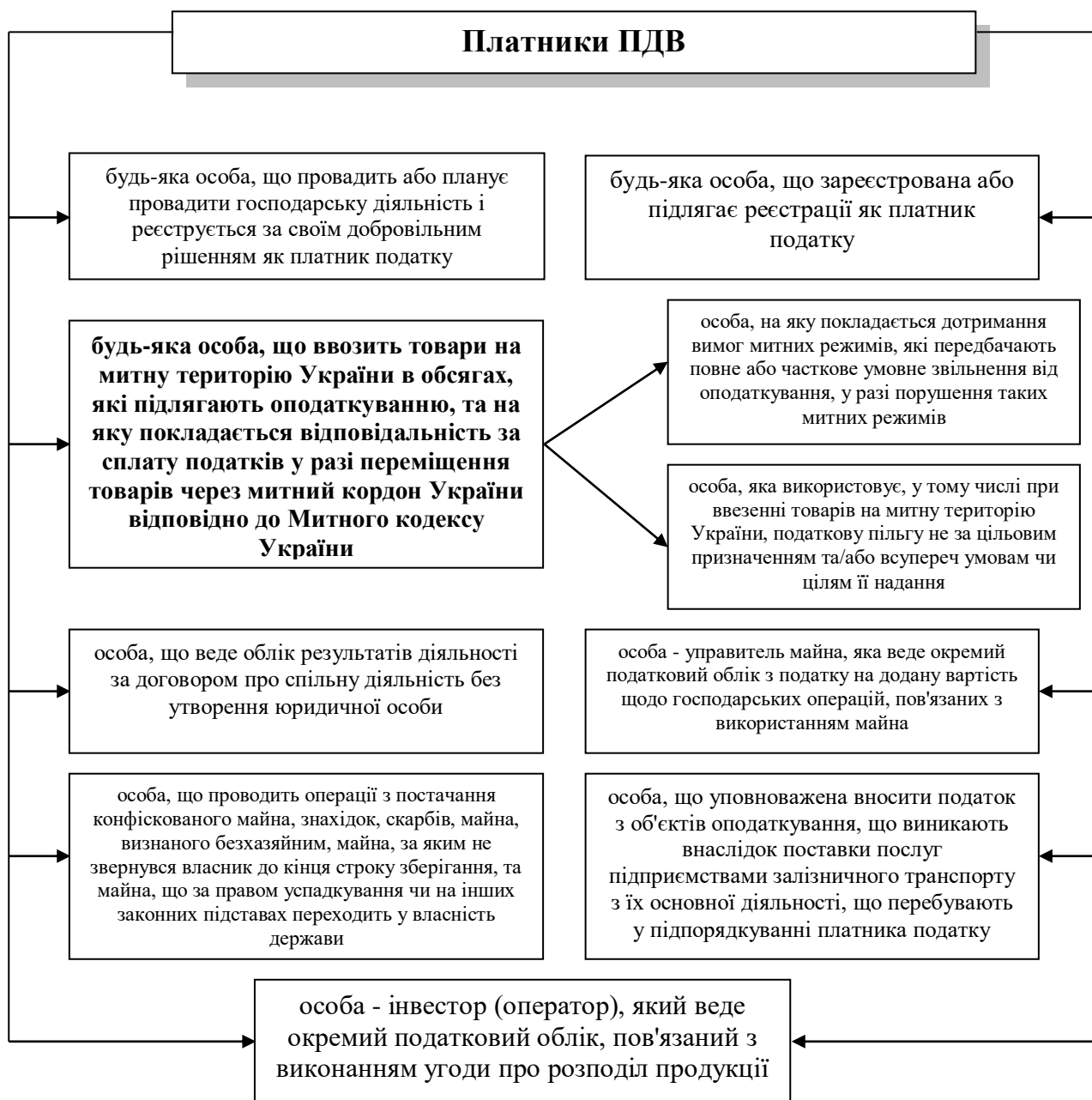

Рис. 6.5. Платники ПДВ

Об'єктом оподаткування є операції платників податку з (рис. 6.6):

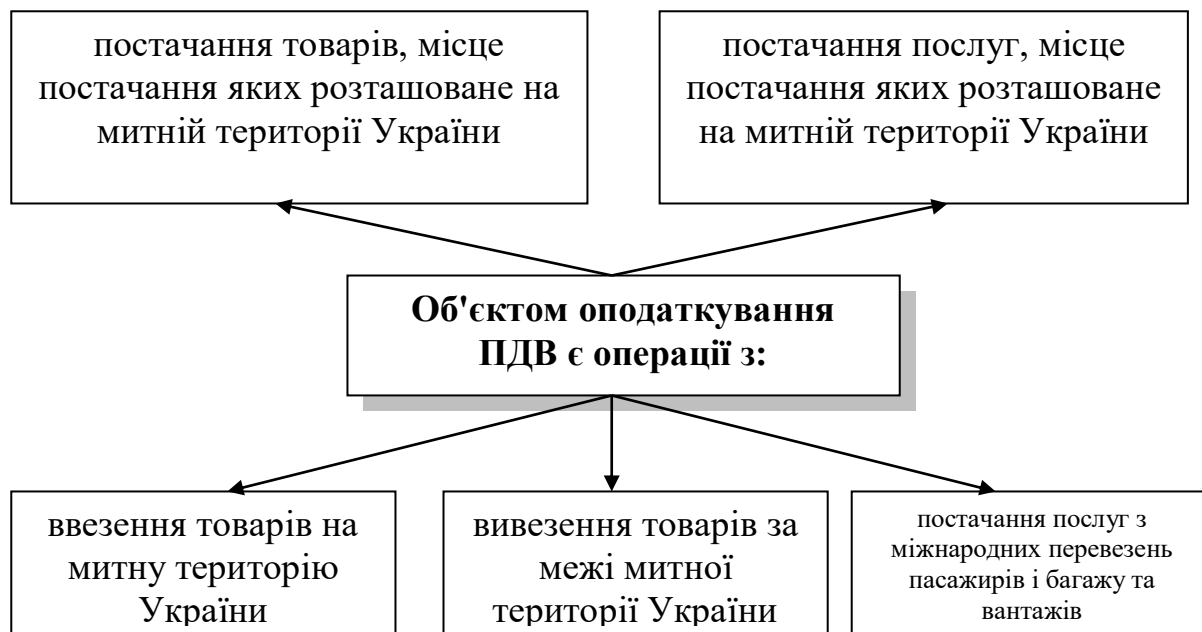

Рис. 6.6. Об'єкт оподаткування ПДВ

З метою оподаткування ПДВ до операцій з ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за межі митної території України прирівнюється поміщення товарів у будь-який митний режим, визначений Митним кодексом України.

Важливим аспектом адміністрування ПДВ при операціях ввезення/вивезення товарів є визначення дати виникнення податкових зобов'язань. Датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг за готівку - дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої - дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів - дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного

кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства, а для послуг - дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку. Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення.

При визначенні бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, перерахунок іноземної валюти у валюту України здійснюється за офіційним курсом валюти України до цієї іноземної валюти, встановленим Національним банком України, що діє на день подання митної декларації для митного оформлення. У разі якщо митна декларація не подавалась, перерахунок іноземної валюти у валюту України здійснюється за офіційним курсом валюти України до цієї іноземної валюти, встановленим Національним банком України, що діяв на день визначення податкових зобов'язань.

За нульовою ставкою оподатковуються операції з вивезення товарів за межі митної території України:

- а) у митному режимі експорту;
- б) у митному режимі реекспорту, якщо товари поміщені у такий режим відповідно до норм Митного кодексу України;
- в) у митному режимі безмитної торгівлі;
- г) у митному режимі вільної митної зони;
- д) магазинами безмитної торгівлі, відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України та ін.

Звільняються від оподаткування операції з постачання та ввезення на митну територію України товарів/послуг, передбачених для власних потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав і представництв міжнародних організацій в Україні, а також для використання особами з числа дипломатичного персоналу цих дипломатичних місій та членами їх сімей, що проживають разом з такими особами. Порядок звільнення від оподаткування та перелік операцій, що підлягають звільненню від

оподаткування, встановлюються Кабінетом Міністрів України виходячи з принципу взаємності стосовно кожної окремої держави.

Сума ПДВ, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню, визначається:

$$\text{ПДВ} = \text{ПЗ} - \text{ПК},$$

де ПЗ - сума податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду, ПК - сума податкового кредиту такого звітного (податкового) періоду.

Платник податку зобов'язаний надати покупцю (отримувачу) на його вимогу підписану уповноваженою платником особою та скріплену печаткою (за наявності) податкову накладну, складену за вибором покупця (отримувача) в один з таких способів:

а) у паперовому вигляді;

б) в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації у порядку, визначеному законодавством, електронного підпису уповноваженої платником особи та умови реєстрації податкової накладної у Єдиному реєстрі податкових накладних. У такому разі складання податкової накладної у паперовому вигляді не є обов'язковим.

У разі ввезення товарів на митну територію України документом, що посвідчує право на віднесення сум податку до податкового кредиту, вважається митна декларація, оформлена відповідно до вимог законодавства, яка підтверджує сплату податку.

Для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України документом, що посвідчує право на віднесення сум податку до податкового кредиту, вважається податкова накладна, податкові зобов'язання за якою включені до податкової декларації попереднього періоду.

Звітним (податковим) періодом є один календарний місяць, а у визначених випадках - календарний квартал.

Податкова декларація з ПДВ подається за базовий звітний (податковий) період, що дорівнює календарному місяцю, протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця.

Платник податку зобов'язаний самостійно сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену у поданій ним податковій декларації, протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку для подання податкової декларації.

Під час ввезення товарів на митну територію України суми податку підлягають сплаті до державного бюджету платниками податку до/або на день подання митної декларації безпосередньо на єдиний казначейський рахунок, крім операцій, за якими надається звільнення (умовне звільнення) від оподаткування.

6.5. Справляння додаткових митних платежів в Україні

В практиці оподаткування товарів, що перетинають митний кордон України існує також єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України. Єдиний збір запроваджено Законом України від 04.11.1999 р. № 1212-XIV «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України».

Єдиний збір встановлюється щодо транспортних засобів вітчизняних та іноземних власників, які перетинають державний кордон України, і справляється за здійснення у пунктах пропуску через державний кордон України відповідно до законодавства України санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю товарів (у тому числі у формі попереднього документального контролю) та радіологічного контролю товарів і транспортних засобів, за проїзд транспортних засобів автомобільними дорогами України та за проїзд автомобільних транспортних засобів з перевищенням встановлених розмірів загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів.

Єдиний збір справляється одноразово залежно від режиму переміщення (ввезення, транзит) за єдиним платіжним документом в залежності від виду,

місткості або загальної маси транспортних засобів. Ставки єдиного збору встановлюються у євро та не можуть змінюватися протягом бюджетного року.

Єдиний збір не може перевищувати вартість витрат пов'язаних зі здійсненням митного контролю при транзиті вантажів і транспортних засобів, санітарного, ветеринарного, фітосанітарного, радіологічного та екологічного контролю вантажів і транспортних засобів, та витрат, пов'язаних з відновленням автомобільних доріг.

Єдиний збір не справляється у разі:

- у разі перевантаження у пункті пропуску через державний кордон України вантажу з водних та авіаційних транспортних засобів і з трубопровідного транспорту на засоби інших видів транспорту (автомобільний, залізничний);

- транзиту вантажу, що не підлягає пропуску через митний кордон та перевантажується на інший транспортний засіб у зоні митного контролю пункту пропуску, який є одночасно пунктом ввезення та вивезення цього вантажу;

- в'їзду та виїзду транспортного засобу в межах одного пункту пропуску через державний кордон без перетинання митного кордону;

- переміщення товарів трубопровідним транспортом та лініями електропередачі;

- з транспортних засобів, якими перевозяться вантажі гуманітарної допомоги, якщо товаросупровідні документи оформлені на отримувачів гуманітарної допомоги в Україні, що внесені до Єдиного реєстру отримувачів гуманітарної допомоги.

Єдиний збір включає плату за контроль вантажу і транспортного засобу; плату за проїзд транспортного засобу автомобільними дорогами; додаткової плати за проїзд автомобільного транспортного засобу з перевищенням встановлених загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів.

Сплата єдиного збору здійснюється:

1. готівкою - до уповноваженої установи банку, що знаходиться у пункті пропуску через державний кордон, через який переміщується транспортний засіб та вантаж, на рахунок митного органу, в зоні діяльності якого розміщено цей пункт;

2. у безготівковій формі - шляхом попередньої сплати на відповідний рахунок митного органу, в зоні діяльності якого розміщено пункт пропуску, через який переміщується транспортний засіб та вантаж.

У разі ввезення залізничним транспортним засобом вантажу, призначеного для використання на митній території України, сплата єдиного збору за здійснення контролю в пунктах пропуску через державний кордон може здійснюватися за рахунок митних органів, в зоні діяльності яких розташовані станції призначення. Підтвердженням факту сплати єдиного збору є відбиток особистої номерної печатки та особистий підпис посадової особи митного органу, яка здійснювала митний контроль, на всіх примірниках єдиного платіжного документа.

Єдиний збір залежить від режиму переміщення (імпорт, транзит), від виду та місткості або загальної маси транспортних засобів. Тому така тенденція збільшення надходжень єдиного збору є результатом збільшення імпорту та кількості пропущених через пункт пропуску транспортних засобів.

Плата за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них. Цей платіж регламентований Наказом Міністерства фінансів України від 23.10.2017 р. №862 «Про затвердження Порядку справляння плати за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них».

Митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів. Відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, митне оформлення у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово. Митне оформлення товарів, транспортних засобів

комерційного призначення здійснюється в будь-якому органі доходів і зборів з пред'явленням їх цьому органу.

За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи митні формальності можуть виконуватися митними органами поза місцем розташування цих органів, а також поза робочим часом, установленим для них. За виконання митних формальностей поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, із заінтересованих осіб справляється плата у розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України.

Таблиця 6.1

Розміри плати за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування таких органів або поза робочим часом, установленим для них

Назва операції	За одну годину роботи (незалежно від кількості посадових осіб митного органу, залучених до виконання митних формальностей), євро
1. Виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування таких органів:	
- у робочий час	20
- у надурочний, нічний час і вихідні дні	40
- у святкові та неробочі дні	50
2. Виконання митних формальностей митними органами у місцях розташування цих органів поза робочим часом, установленим для них:	
- у надурочний, нічний час і вихідні дні	40
- у святкові та неробочі дні	50

При цьому, робота поза робочим часом, установленим для митного органу, - робота посадових осіб цього органу, що здійснюється в надурочний час (понад тривалість робочого дня, установленого для митного органу), нічний час, вихідні, святкові та неробочі дні.

Робочий час, установлений для митного органу, - тривалість робочого дня та режим роботи, встановлені відповідно до законодавства України про працю,

правилами внутрішнього трудового розпорядку і графіками змінності для митного органу.

Плата справляється:

а) за митною декларацією на бланку єдиного адміністративного документа та/або митною декларацією, що подається в електронному вигляді (далі - МД), а саме: тимчасовою митною декларацією; періодичною митною декларацією; попередньою митною декларацією; додатковою митною декларацією;

б) за уніфікованою митною квитанцією МД-1 (далі - квитанція МД-1) у разі здійснення митних формальностей, що не передбачають подання митної декларації.

Платниками плати є декларант або уповноважена ним особа, на звернення якої було прийняте рішення про здійснення митних формальностей поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для цього органу. Митний брокер має право сплатити плату, якщо декларант уповноважує його повністю здійснити всі процедури з декларування та сплати митних та інших платежів.

Плата нараховується виключно за фактичний час здійснення митних формальностей поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для митного органу, незалежно від кількості посадових осіб митного органу, залучених до їх проведення. До часу, витраченого посадовою особою митного органу на здійснення митних формальностей поза місцем розташування митних органів, зараховується також час, витрачений нею на проїзд до місця призначення й у зворотному напрямку.

Плата справляється у гривні за офіційним (валютним) курсом, встановленим Національним банком, що діє на дату подання митної декларації, а у разі, коли виконання митних формальностей не пов'язано з поданням митної декларації, - на дату фактичної сплати.

Наказом Міністерства фінансів України від 15.06.2012 р. №731 запроваджено Порядок відшкодування витрат митних органів за зберігання

товарів, транспортних засобів, зазначених в частині шостій статті 239 Митного кодексу України.

Під складами митних органів розуміються складські приміщення, резервуари, криті та відкриті майданчики, холодильні чи морозильні камери, які належать митним органам або використовуються ними і спеціально обладнані для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Витрати митних органів на зберігання товарів, транспортних засобів, відшкодовуються власниками цих товарів, транспортних засобів або уповноваженими ними особами. Товари, транспортні засоби комерційного призначення можуть зберігатися на складах митних органів протягом 90 днів. Власники товарів, що зберігаються на складах митних органів під митним контролем, або уповноважені ними особи можуть з дозволу та під контролем цих органів здійснювати із зазначеними товарами певні операції.

Товари, що зберігаються на складах митних органів під митним контролем, можуть бути видані їх власникам або уповноваженим ними особам, а також особам, до яких протягом строку зберігання перейшло право власності на ці товари або право володіння ними, лише після митного оформлення зазначених товарів, відшкодування витрат митних органів на їх зберігання та сплати відповідних митних платежів.

Для розрахунку витрат за зберігання використовуються такі розрахункові одиниці використання складських приміщень: 1) піддон розміром 800 x 1200 мм (п.) - при розміщенні товарів на піддонах; 2) кубічний метр (м³) - у разі об'єктивної неможливості розміщення товарів на піддонах.

Витрати митного органу відшкодовуються власником товарів, транспортних засобів або вповноваженою ним особою після їх митного оформлення при фактичному отриманні цих товарів, транспортних засобів. Розміри таких відшкодувань подано в табл. 6.2.

**Розміри відшкодувань за зберігання на складах митних органів
товарів і транспортних засобів**

№ з/п	Категорії товарів	Розмір плати в євро за добу
1	Товари в закритому сховищі (на складі):	
	за піддон (800 x 1200 мм)	2,0
	за кубічний метр (якщо товар зберігається не на піддонах)	1,0
2	Товари на відкритих майданчиках:	
	за піддон (800 x 1200 мм)	1,0
	за кубічний метр (якщо товар зберігається не на піддонах)	0,5
3	Транспортні засоби, за одиницю:	
	мотоцикли, моторолери, мотонарти та інші мототранспортні засоби	5,0
	легкові автомобілі, мікроавтобуси (максимальна вага яких не перевищує 3500 кг і кількість місць для сидіння, крім сидіння водія, не перевищує восьми)	10,0
	вантажні автомобілі, автобуси (дозволена максимальна вага яких перевищує 3500 кг та/або які мають більше восьми місць для сидіння, крім сидіння водія)	22,0
	інші (за квадратний метр займаної площі)	1,0

Витрати відшкодовуються платником у гривнях за офіційним курсом Національного банку України, установленим на дату їх внесення. Витрати відшкодовуються шляхом перерахування відповідної суми в безготівковій формі на спеціальний реєстраційний рахунок митного органу або готівкою до каси митного органу чи через відділення вповноваженого банку.

Строк зберігання товарів і транспортних засобів на складі митного органу для обрахунку витрат обчислюється, починаючи з одинадцятого дня після оформлення відповідних документів про фактичне прийняття товарів і транспортних засобів на зберігання митним органом і до дня їх видачі зі складу митного органу власникам або вповноваженим особам. При обрахунку витрат строк зберігання обчислюється в календарних днях. День видачі зі складу митного органу товарів і транспортних засобів власникам або вповноваженим особам до загального строку при обрахунку витрат не включається.

Витрати не обраховуються та не відшкодовуються, якщо: 1) строк зберігання товарів, транспортних засобів на складі митного органу не перевищує десяти днів з дня їх розміщення на складі; 2) товари, транспортні засоби, що зберігаються на складі митного органу розміщуються їх власником або вповноваженою ним особою у режим відмови на користь держави.

Кошти, отримані як відшкодування витрат митного органу за зберігання товарів, транспортних засобів, використовуються на покриття витрат, пов'язаних з організацією такого зберігання.

Питання для самоперевірки

- 1. Перелічіть класифікаційні ознаки та відповідні класифікації митних платежів.*
- 2. Дайте загальну характеристику порядку справляння мита.*
- 3. Назвіть особливості оподаткування ввезених в Україну піакцизних товарів.*
- 4. Охарактеризуйте загальні положення справляння ПДВ.*
- 5. Які особливості сплати додаткових митних платежів?*
- 6. Коли виникає обов'язок зі сплати єдиного збору, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон?*
- 7. Охарактеризуйте особливості відшкодування витрат за зберігання товарів на митних складах.*
- 8. Який порядок розрахунку витрат за зберігання товарів на митних складах?*
- 9. Назвіть види ставок мита.*
- 10. Які митні платежі справляються при ввезенні товарів в Україну?*

Тематика рефератів

- 1. Вплив митного тарифу на зовнішню торгівлю та економіку України.*
- 2. Особливості сплати митних платежів при переміщенні транспортних засобів через митний кордон України.*

3. Фіскальна роль митних платежів у формуванні бюджетних доходів України.
4. Проблемні аспекти адміністрування митних платежів в Україні.
5. Європейська практика митного оподаткування та уроки для України.

РОЗДІЛ VII

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ І ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ

7.1. Поняття митних режимів, їх роль і місце в митній справі

Згідно п. 25 ст. 4 Митного кодексу України, митний режим – це комплекс взаємопов’язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення¹

Декларант має право самостійно обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, з дотриманням умов такого режиму. Поміщення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей (рис. 7.1).

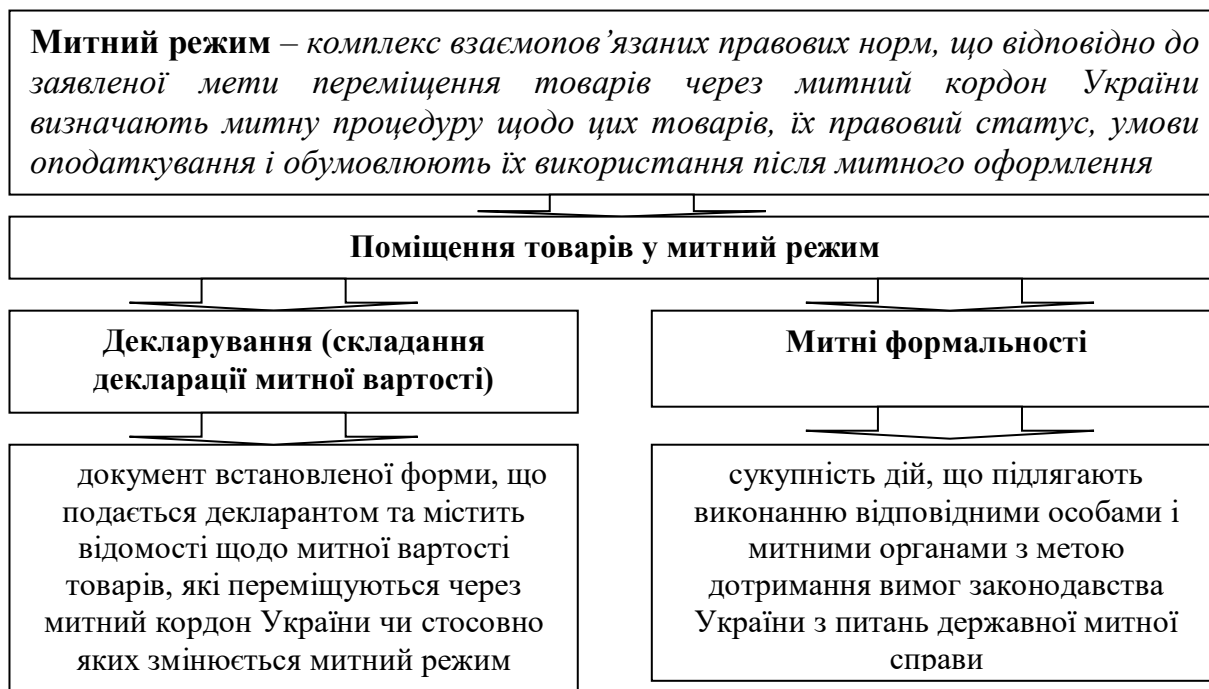

Рис. 7.1. Складові елементи процедури поміщення товарів у митний режим

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI /Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495%D0%B1-17/paran5#n5>

Імпорт (випуск для вільного обігу) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України¹. Даний митний режим може бути застосований до товарів які: надходять на митну територію України; зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим; до продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території.

Процедура поміщення товарів у митний режим імпорту включає наступні етапи:

1) подання митному органу, що здійснює випуск товарів, документів на такі товари;

2) сплату митних платежів, якими відповідно до законів України обкладаються товари під час ввезення на митну територію України в режимі імпорту;

3) виконання встановлених відповідно до закону вимоги щодо заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Товари, поміщені у митний режим імпорту, набувають статусу українських товарів.

Реімпорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Митний режим реімпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495%D0%B1-17/paran5#n5>

митним контролем або поміщені в інший митний режим. Вимоги до товарів, що можуть бути поміщені у митний режим реімпорту представлені на рис. 7.2.

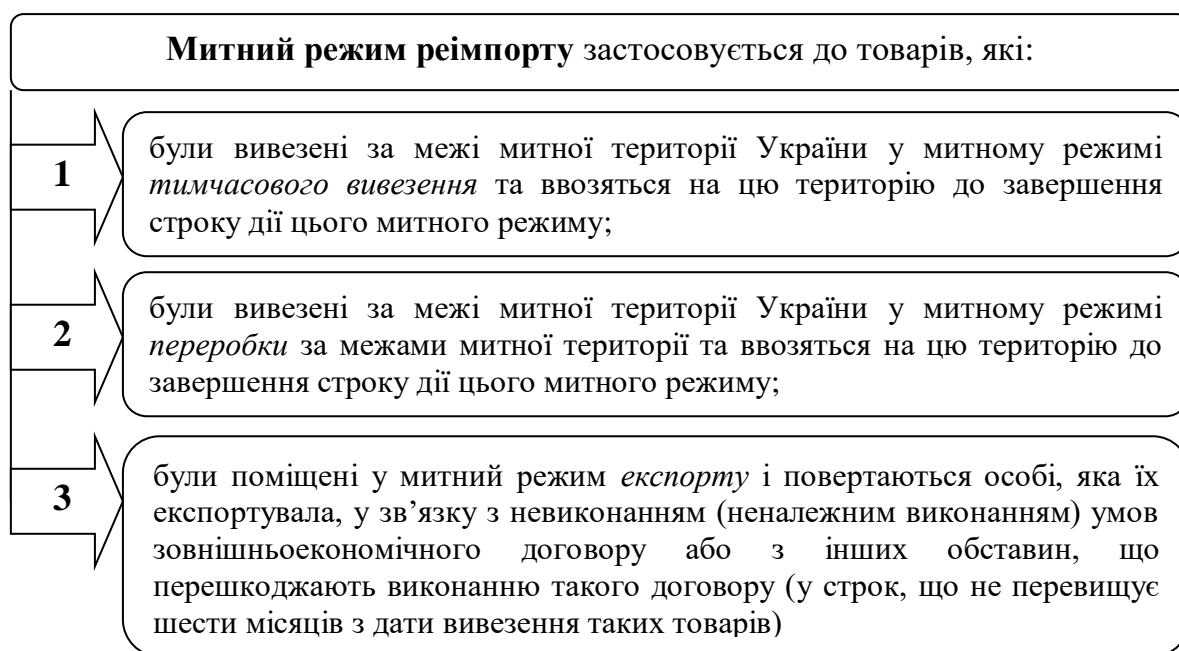

Рис. 7.2. Вимоги до товарів, що можуть бути поміщені у митний режим реімпорту згідно Митного кодексу України

Товари, що поміщаються у митний режим реімпорту повинні знаходитися у тому ж стані, в якому вони були вивезені або ж оформлені у митний режим експорту крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації). Зміни у характеристиках таких товарів допускаються лише у випадках, якщо за межами митної території України: 1) вони піддавалися технічному обслуговуванню чи ремонту або ж іншим операціям, необхідним для їх збереження; 2) стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Експорт (остаточне вивезення) – це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення. Митний режим експорту може бути застосований до товарів, що призначені для вивезення за межі митної території України, та до товарів, що вже вивезені за межі цієї

території та перебувають під митним контролем, за винятком товарів, заборонених до поміщення у цей митний режим відповідно до законодавства.

Товари, у митному режимі експорту, втрачають статус українських товарів з моменту поміщення їх у такий режим або ж їх фактичного вивезення за межі митної території України.

Реекспорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митний режим реекспорту може бути застосований до товарів, які при ввезенні на митну територію України мали статус іноземних та відповідали одній із умов, представлених на рис. 7.3.

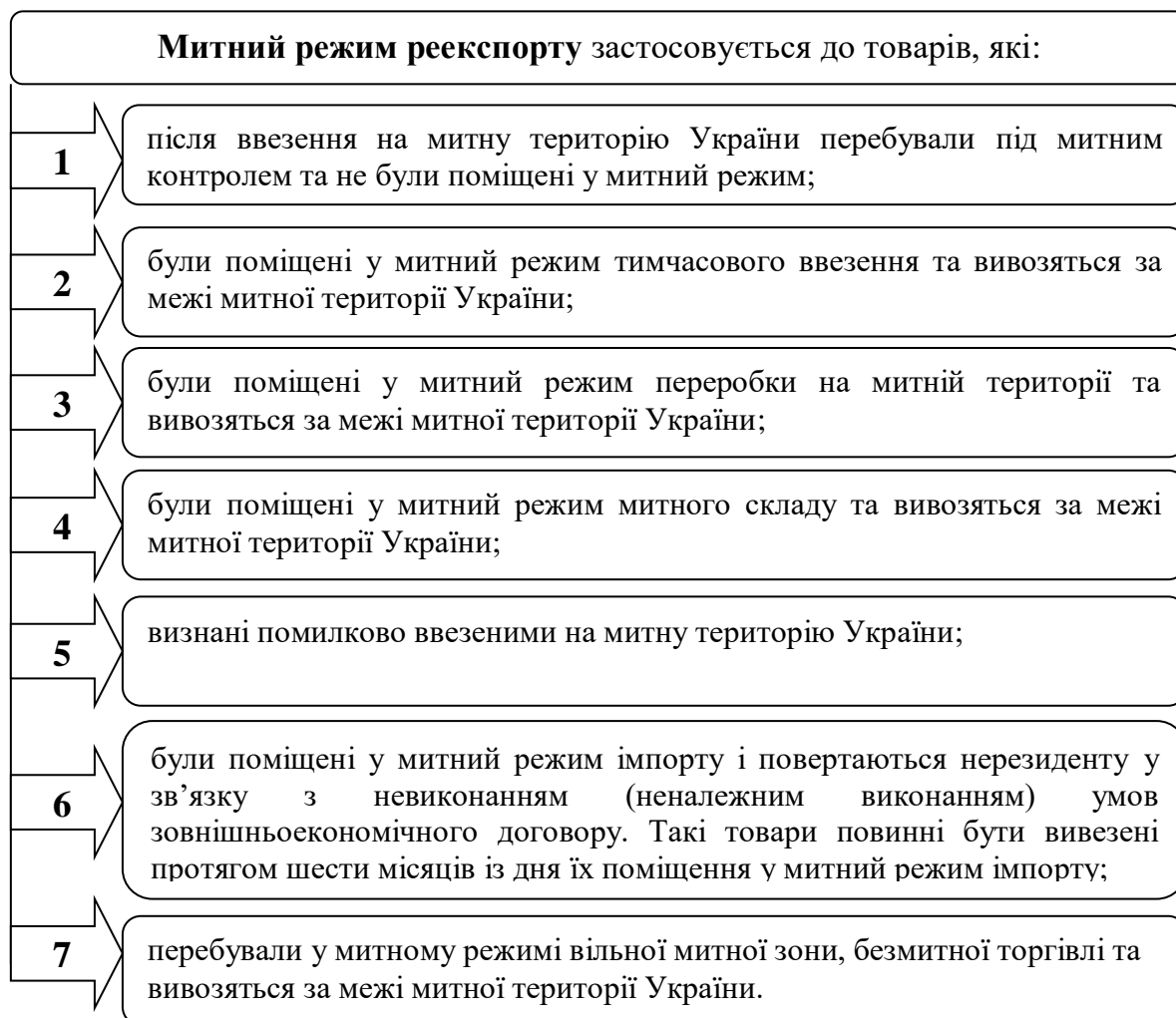

Рис. 7.3. Вимоги до товарів, що можуть бути поміщені у митний режим реекспорту згідно Митного кодексу України

Товари, що поміщаються у митний режим реекспорту повинні знаходитися у тому ж стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, або у вигляді продуктів їх переробки. Зміни у характеристиках допускаються лише у випадках, якщо під час перебування таких товарів на митній території України: 1) вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту; 2) стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Переміщення товарів у митному режимі транзиту здійснюється як прохідний або внутрішній транзит, або каботаж (рис. 7.4).

Під каботажом розуміється перевезення українських та іноземних товарів шляхом завантаження їх на морське (річкове) судно в одному пункті на митній території України і транспортування в інший пункт території України, де здійснюватиметься їх вивантаження. При цьому товари, ввезені на митну територію України морським (річковим) судном, допускаються до каботажного перевезення між митними органами або в межах одного митного органу після їх перевантаження на інше морське (річкове) судно, що ходить під прапором України, або, за умови отримання на це дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, на іноземне судно¹.

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI /Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495%D0%B1-17/paran5#n5>

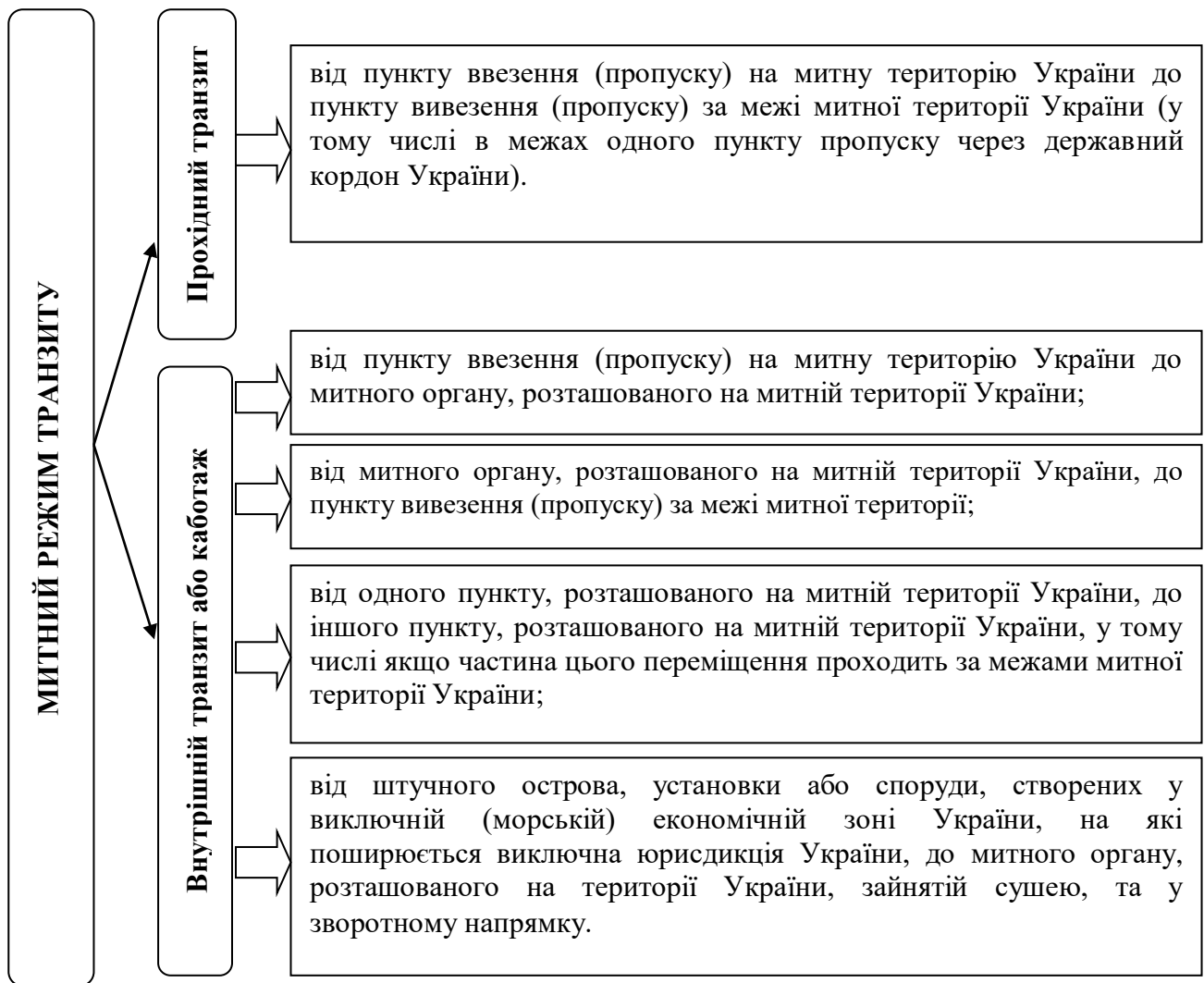

Рис. 7.4. Види транзиту

Митний режим транзиту завершується вивезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, за межі митної території України. Таке вивезення здійснюється під контролем митного органу призначення. При ввезенні товарів на митну територію України з метою подальшого їх поміщення у відповідний митний режим митний режим транзиту завершується фактичним доставленням товарів до митного органу призначення. Митний режим транзиту також припиняється у разі конфіскації товарів, їх повної втрати у наслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Тимчасове ввезення – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або

частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Митний режим тимчасового ввезення може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, який передбачає їх перебування під митним контролем. Законодавством України з питань державної митної справи можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення в митний режим тимчасового ввезення замість митної декларації.

Забезпечення дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення здійснюється шляхом: 1) застосування міжнародного митного документа, що містить чинну міжнародну гарантію сплати митних платежів, встановлених законом на імпорт товарів; 2) надання фінансової гарантії у порядку, передбаченому Митним кодексом України.

Під міжнародним митним документом мається на увазі документ на тимчасове ввезення, що приймається як митна декларація і дозволяє ідентифікувати товари та містить міжнародну чинну гарантію на покриття ввізного мита і податків. До таких документів належать: книжка АТА (використовується для тимчасового ввезення товарів, за винятком транспортних засобів) та книжка CPD (використовується для тимчасового ввезення транспортних засобів).

Іноземні товари, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, зберігають статус іноземних товарів.

Тимчасове вивезення – це митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання

зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання. Митний режим тимчасового вивезення може бути застосований до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо вивозяться за межі митної території України.

Українські товари, поміщені в митний режим тимчасового вивезення, зберігають статус українських товарів. Митний режим тимчасового вивезення завершується шляхом реімпорту товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх в інший митний режим.

Митний склад – це митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Товари, що ввозяться на митну територію України і розміщуються на митних складах, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, поміщуються у митний режим митного складу на підставі електронного повідомлення утримувача митного складу, що містить кількість та опис товарів, підписаного електронним цифровим підписом.

Строк зберігання товарів у митному режимі митного складу не може перевищувати 1095 днів від дня поміщення цих товарів у зазначений митний режим. Строк зберігання в митному режимі митного складу підакцизних товарів, іноземних товарів, які були попередньо поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення або переробки на митній території України, а також продуктів переробки не може перевищувати 365 днів від дня поміщення їх у митний режим митного складу.

Іноземні товари, поміщені в митний режим митного складу, зберігають статус іноземних товарів. Українські товари, поміщені в митний режим митного складу, втрачають статус українських товарів з моменту

відшкодування сум податку на додану вартість відповідно до положень Податкового кодексу України.

Вільна митна зона – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання.

Згідно ст. 430 Митного кодексу України вільна митна зона це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Поміщення українських товарів у митний режим вільної митної зони для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів. Іноземні товари, що ввозяться на територію вільної митної зони, допускаються на зазначену територію з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами. Поміщення товарів у митний режим вільної митної зони, а також зміна цього митного режиму здійснюються митним органом, у зоні діяльності якого знаходиться така зона.

Іноземні товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, зберігають статус іноземних товарів. Товари, виготовлені (вироблені, одержані) у вільній митній зоні, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим вільної митної зони. Українські товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, отримують статус іноземних товарів.

Випуск у вільний обіг продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони, здійснюється зі сплатою митних платежів та процентів, що підлягали б сплаті у разі перенесення строків сплати митних платежів у зв'язку з наданням розстрочення або відстрочення їх сплати.

Безмитна торгівля – це митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних і водних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У митний режим безмитної торгівлі поміщуються іноземні та українські товари, які ввозяться з-за меж митної території України або вивозяться з митної території України. Поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі, а також зміна цього митного режиму здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого розташований відповідний магазин безмитної торгівлі. Товари можуть перебувати в митному режимі безмитної торгівлі протягом всього строку їх придатності для споживання та/або використання. Протягом строку перебування у цьому митному режимі товари знаходяться під митним контролем.

Іноземні товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, зберігають статус іноземних товарів, а українські – отримують статус іноземних товарів.

Переробка на митній території – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки. Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території здійснюється з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами. У процесі переробки іноземних товарів не допускається використання українських товарів (крім палива та енергії), на які законом встановлено вивізні мито.

Товари, поміщені в митний режим переробки на митній території, а також продукти їх переробки протягом всього строку перебування в цьому режимі знаходяться під митним контролем. Митні органи можуть проводити їх перевірку у будь-якої особи, яка здійснює операції з переробки таких товарів.

Переробка за межами митної території – це митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту. Операції з переробки можуть включати власне переробку (обробку, монтаж, демонтаж тощо) або ремонт товарів.

Повне звільнення від оподаткування митними платежами застосовується до товарів, які були поміщені у митний режим переробки за межами митної території та в межах визначеного строку повертаються на митну територію України: 1) у тому самому стані, в якому вони були вивезені за межі митної території України; 2) у відремонтованому вигляді, якщо ремонт проведено в рамках гарантійних зобов'язань.

Знищення або руйнування – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається митним органом безоплатно протягом трьох робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви. У разі відмови у видачі дозволу митний орган зобов'язаний у зазначений строк письмово або в електронній формі повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про підстави відмови.

Якщо товари, які передбачається знищити або зруйнувати, можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави, митний орган письмово пропонує декларантові обрати цей митний режим. За згоди власника товарів з пропозицією митного органу ці товари поміщуються в митний режим відмови на користь держави.

Знищенню або руйнуванню можуть підлягати наступні товари: 1) лікарські і наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори; 2) неякісна та небезпечна продукція; 3) військова, мисливська, спортивна вогнепальна зброя та боєприпаси до неї; 4) холодна і пневматична зброя; 5) вибухові речовини; 6) спеціальні засоби, заряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, засоби індивідуального захисту, засоби активної оборони та засоби для виконання спеціальних операцій і оперативно-розшукових заходів.

Відмова на користь держави – це митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь. У митний режим відмови на користь держави поміщуються іноземні товари. Іноземні товари поміщуються у даний митний режим із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митний режим відмови на користь держави завершується після розміщення товарів на складі митного органу. Відповідальність за неправомірне розпорядження товарами шляхом їх поміщення в митний режим відмови на користь держави несе декларант. Митні органи не відшкодовують будь-які майнові претензії осіб, які мають повноваження щодо товарів, від яких декларант відмовився на користь держави.

7.2. Сутність, значення та мета митного оформлення товарів

Митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Митні формальності становлять сукупність юридичних дій, що підлягають виконанню

суб'єктами ЗЕД та органами контролю. При цьому, сукупність митних формальностей і порядок їх виконання визначають митні процедури, що застосовуються до товарів переміщуваних через митний кордон України.

В загальному митне оформлення – це сукупність дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів.

Митне оформлення товарів є вимогою митного законодавства, виконання якої обов'язкове як суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, так і громадянами, які переміщують товари і транспортні засоби через державний кордон. Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також забезпечення статистичного обліку переміщення товарів через митний кордон України. Такі процедури проводяться шляхом засвідчення відомостей, одержаних під час митного контролю товарів та транспортних засобів, а також оформлення результатів такого контролю. Митне оформлення здійснюється у місцях розташування підрозділів митного оформлення митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів, незалежно від територіальної реєстрації суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Митному оформленню товарів передують попередні операції головною метою яких є сприяння прискоренню митного оформлення товарів і транспортних засобів, а також здійсненню передбачених Митним кодексом України митних процедур. Під попередніми операціями розуміють дії, що виконуються до початку митного оформлення товарів і транспортних засобів. Умови та порядок застосування попередніх операцій не залежать від країни походження товарів або країни їх відправлення і передбачають:

- подання документів митним органам у пунктах пропуску на митному кордоні України;
- інформування митних органів про намір ввезти товари на митну

територію України та про намір вивезти товари за межі митної території України;

- доставка товарів та документів у місце, визначене митним органом.

Основними повноваженнями митних органів в процесі митного оформлення товарів є засвідчення початку митного контролю та митного оформлення шляхом проставлення відповідних відміток на митній декларації та товаросупровідних документах. Процедура митного оформлення має бути здійснена протягом однієї доби з моменту пред'явлення товарів та транспортних засобів до митного контролю та митного оформлення при наданні відповідним чином оформленої митної декларації та супровідних документів. Процедури митного оформлення товарів виконуються виключно посадовими особами митних органів з метою застосування засобів державного (тарифного і нетарифного) регулювання ввезення, вивезення чи транзиту товарів та інших предметів.

З метою переміщення товарів, із застосуванням митних режимів визначених митним законодавством України, можна виділити декілька місць митного оформлення. В загальному митне оформлення товарів, що вивозяться з України резидентами або ввозяться на митну територію країни, крім переміщення товарів через територію України в режимі транзиту, здійснюється у будь-якому митному органі з обов'язковим їх пред'явленням.

При переміщенні транспортних засобів митною територією України на умовах транзиту, митне оформлення здійснюється митним органом, в зоні діяльності якого починається транзитне переміщення. Митне оформлення товарів, що переміщуються нерезидентами через митний кордон України на підставі книжок (карнетів) А.Т.А., здійснюється митним органом, розташованим у пункті пропуску через державний кордон.

Транспортні засоби, що використовуються резидентами та нерезидентами для переміщення товарів через митний кордон України, підлягають митному оформленню разом з переміщуваними товарами, за винятком морських, річкових і повітряних суден, митне оформлення яких здійснюється в порту чи

аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України.

Митне оформлення розпочинається після подання митному органу митної декларації, а також усіх необхідних для здійснення митного контролю та оформлення документів, відомостей щодо товарів і транспортних засобів, які підлягають митному оформленню. Прийняття товарів, предметів і документів до митного оформлення здійснюється шляхом проставлення відповідних відміток на митній декларації та товаросупровідних документах.

Процедури митного оформлення не можуть відбуватись без особи, яка виступає уповноваженою здійснювати митне оформлення товарів у задекларовані режими. Такими особами виступають декларанти, які можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, які пред'являються ними для такого оформлення. У випадку застосування такої форми митного контролю як огляд та переогляд товарів і транспортних засобів присутність декларантів під час митного оформлення є обов'язковою.

Отже, система митного оформлення вантажів виступає важливою складовою як митної політики держави, так і митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Запровадження конкретних правил митного контролю і митного оформлення вантажів є досить серйозним інструментом за допомогою якого держава може регулювати, стимулювати або встановлювати певні заборони чи обмеження, що може трактуватись як серйозна протекціоністська перешкода для суб'єктів ЗЕД.

7.3. Характеристика митних документів та специфіка їх застосування

Особи, які переміщують через митний кордон України товари та інші предмети або здійснюють діяльність контроль за якою покладено на митні органи зобов'язані надавати цим органам документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення.

Документи необхідні для здійснення митного контролю і митного оформлення товарів подаються митним органам при переміщенні товарів через митний кордон, а також при здійсненні інших контрольних функцій покладених на такі органи. Перелік документів, які потрібно для митного контролю та митного оформлення товарів і інших предметів залежить від характеру переміщуваних товарів, декларованого митного режиму і здійснюваних митних процедур. Сукупність таких документів в сучасній митній практиці прийнято називати зовнішньоекономічною документацією.

Повна класифікація зовнішньоекономічних документів необхідна для митного оформлення показана на рисунку 7.5. До митних документів відносять в основному ті документи, які виступають підставою для випуску товарів на митну територію України, а також при вивезенні товарів за межі цієї території. Основними митними документами є митні декларації всіх типів і видів, рішення про визначення країни походження та коду товарів. Не менш важливими документами, які оформлюються виключно в митних цілях виступають доповнюючі митні декларації – декларація митної вартості, сертифікат країни походження товарів, документи, що підтверджують право на пільгу зі сплати митних платежів.

Митна декларація виступає письмовою заявою встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури¹.

¹ Митний кодекс України : введений в дію Законом України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

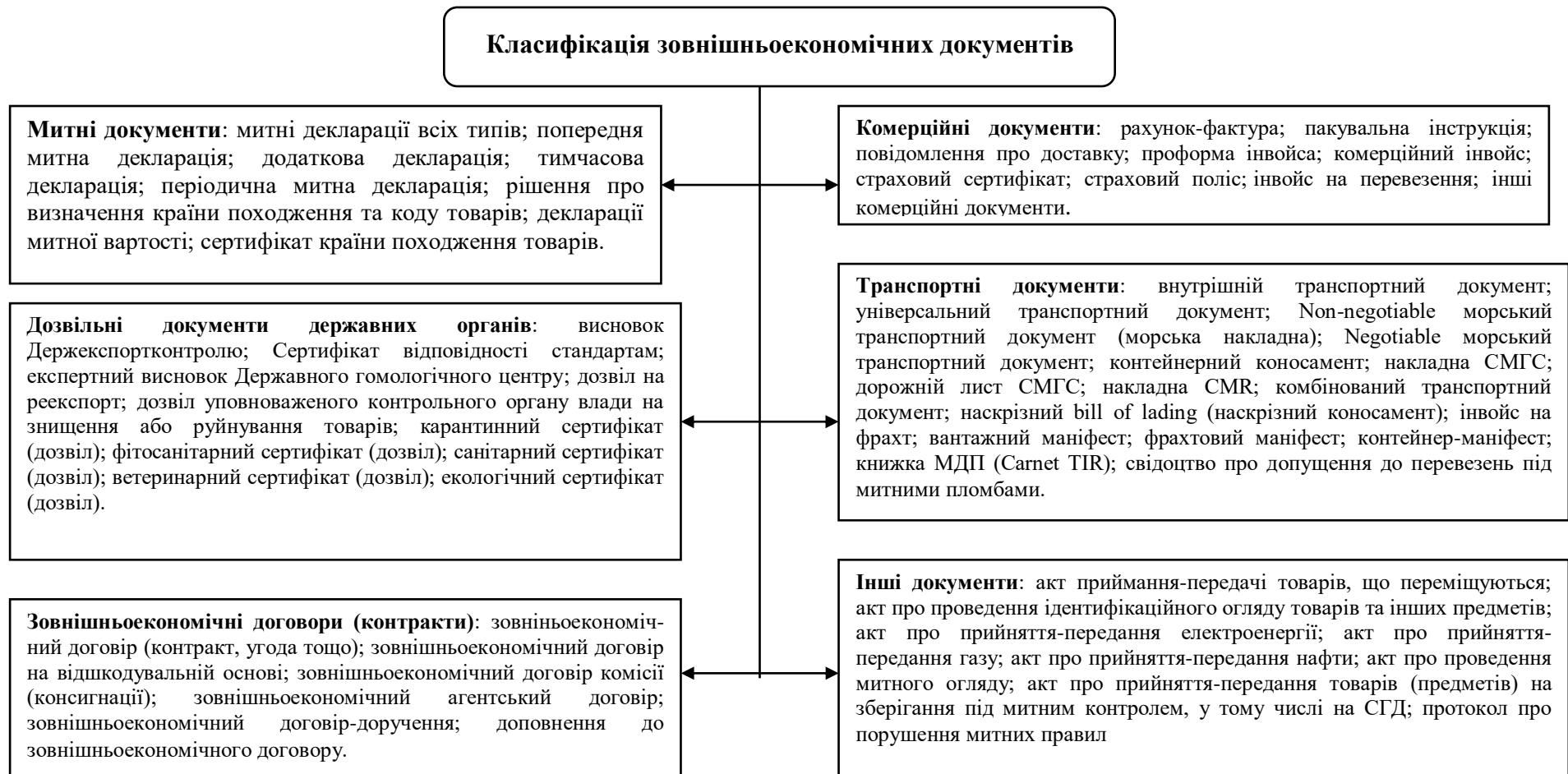

Рис. 7.5. Класифікація зовнішньоекономічних документів необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення

Сьогодні виділяють основні типи і форми митних декларацій. До типів декларації відносять імпорتنі, експортні і транзитні декларації, які мають свою аббревіатуру. Класифікація типів митних декларацій подана в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1.

Класифікатор типів декларацій¹

Напрямок переміщення	Літерний код напрямку переміщення	Особливості декларування	Літерний код типу декларації
Вивезення	ЕК	Митна декларація, заповнена у звичайному порядку	АА
		Тимчасова митна декларація на товари, відомості про кількісні характеристики яких можуть бути встановлені після навантаження товарів на транспортний засіб	ТК
		Тимчасова митна декларація на товари, ціна яких визначається за формулою	ТФ
		Періодична митна декларація	РР
		Додаткова декларація до періодичної митної декларації	ДР
		Додаткова декларація до тимчасової декларації	ДТ
		Додаткова декларація для внесення змін до раніше оформленої митної декларації, заповненої в звичайному порядку	ДМ
Ввезення	ІМ	Митна декларація, заповнена у звичайному порядку	АА
		Тимчасова митна декларація на товари, відомості про кількісні характеристики яких можуть бути встановлені після розвантаження товарів з транспортного засобу	ТК
		Тимчасова митна декларація на товари, ціна яких визначається за формулою	ТФ
		Тимчасова митна декларація на товари, точні відомості про код згідно з УКТЗЕД яких можуть бути встановлені після проведення їх дослідження	ТН
		Періодична митна декларація	РР
		Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для випуску товарів у митний режим	ЕА
		Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для пропуску товарів через митний	ЕЕ

¹ Класифікатор типів декларацій : затверджений наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

		кордон України та доставлення до митного органу призначення	
		Додаткова декларація до тимчасової декларації	ДТ
		Додаткова декларація до періодичної митної декларації	ДР
		Додаткова декларація до попередньої митної декларації	ДЕ
		Додаткова декларація для внесення змін до раніше оформленої митної декларації, заповненої в звичайному порядку	ДМ
Транзит	ТР	Митна декларація, заповнена у звичайному порядку	АА
		Періодична митна декларація	РР
		Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для випуску товарів у митний режим	ЕА
		Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для пропуску товарів через митний кордон України та доставлення до митного органу призначення	ЕЕ
		Додаткова декларація до періодичної митної декларації	ДР
		Додаткова декларація до попередньої митної декларації	ДЕ

Кожній формі декларації притаманні основні функціональні завдання щодо розкриття змісту і характеру проведеної зовнішньоекономічної операції, використання їх як додаткових носіїв інформації.

До вантажів, які прямують транзитом, через митну територію України, тимчасово ввозяться чи вивозяться, тобто підлягають митному оформленню в митних режимах транзиту, тимчасового ввезення (вивезення) застосовуються книжки (карнети) А.Т.А. Використання карнетів А.Т.А. здійснюється відповідно до положень Стамбульської конвенції про тимчасове ввезення.

Крім митних декларацій до митних документів відносять попередні повідомлення. Попереднє повідомлення оформляється в тих випадках коли суб'єкт ЗЕД має намір ввезти на митну територію України товари. Оформлення даного документу здійснюється з метою контролю доставки товарів.

Декларація митної вартості товарів представляє собою заяву, яка містить інформацію про митну вартість товарів і виступає обов'язковим документом,

потрібним для митного оформлення. Така декларація подається декларантом одночасно із необхідними для проходження митного контролю та митного оформлення товарів документами.

Важливим документом в процесі митного оподаткування виступає сертифікат походження товарів. Цей документ необхідний для визначення країни походження товару, що імпортується. Його важливість полягає у тому, що даний документ може свідчити про наявність пільг при застосуванні митного тарифу. Під сертифікатом країни походження товарів розуміють документ спеціально установленої форми, який підтверджує, що товари вироблені в чітко визначеній країні, і який містить інформацію для їх ідентифікації.

З метою забезпечення контролю з боку митних органів за правомірністю використання пільгового режиму оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України митним законодавством передбачено подання спеціальних документів, які засвідчують право на отримання пільг в оподаткуванні при переміщенні товарів через митний кордон України. До документів, що використовуються для підтвердження застосування податкових пільг в обкладенні ввізним або вивізним митом, податком на додану вартість або акцизним податком, відносять спеціальні реєстри, свідоцтва про реєстрацію препаратів (наприклад, лікарських засобів, препаратів для лікарського призначення). Також до відповідних митних документів можна віднести сертифікати країни походження товарів, якими підтверджено право на застосування пільги.

При ввезенні на митну територію України товарів і матеріальних цінностей, які призначені для виконання угод про розподіл продукції, підтверджуючим документом виступає договір або контракт з інвестором. Якщо поставка обладнання відбувається в межах угоди укладеної між урядом України з іншими державами, то відповідним документом на одержання пільги може виступати довідка органу виконавчої влади (наприклад, довідка органу центральної виконавчої влади про підтвердження пільг в оподаткуванні товарів,

що надходять у рамках міжнародних договорів з надання матеріально-технічної допомоги).

Для здійснення митного контролю та митного оформлення подаються транспортні документи, які безпосередньо супроводжують товари і транспортні засоби, що переміщуються через державний кордон. Транспортні документи виписуються перевізником товарів для підтвердження факту прийняття товарів і інших предметів до перевезення. В таких документах зазначаються реквізити перевізник, осіб імпортера чи експортера товарів.

Складним і одночасно важливим інститутом зовнішньоекономічної діяльності виступає зовнішньоекономічний договір (контракт). Під таким документом у вітчизняному законодавстві розуміють договір або контракт як «матеріально оформлену угоду двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, який спрямований на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності».

До комерційних документів відносяться: рахунок (проформа-рахунок), специфікація, рахунок-фактура, пакувальний лист, сертифікат якості тощо. Документи комерційного характеру виписуються у валюті контракту.

Рахунок-фактура виписується на партію товарів, що відправляються, у ньому містяться відомості про кількість товару, ціну за одиницю товару і загальну суму партії товару, що відправляється, а також дата, найменування та адреса продавця та покупця, номер контракту, скорочений опис товару, відомості щодо кількості місць та упаковки, умови доставки та інші необхідні дані.

До дозвільних документів відносяться різного виду дозволи державних органів на які покладено повноваження регулювання деяких зовнішньоекономічних операцій. Основними документами, що дозволяють переміщення товарів і інших предметів через митний кордон України є: довідка про декларування валютних цінностей; експортні та імпорتنі ліцензії; дозволи закладів Міністерства охорони здоров'я України; дозволи міністерства

культури; разова (індивідуальна) ліцензія на здійснення зовнішньоекономічної операції (Мінекономрозвитку України); дозвільні документи органів Держстандарту; сертифікат якості відповідних органів; ліцензія НБУ на операції з валютними цінностями та ін.

7.4. Митні формальності при митному оформленні товарів із використанням митної декларації

Митне оформлення передбачає виконання відповідних митних формальностей, які представляють собою сукупність дій митних органів пов'язаних з прийняттям до митного оформлення, перевіркою та оформленням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа. Послідовність дій показана на рисунку 7.6.

Рис. 7.6. Послідовність виконання митних формальностей при митному оформленні товарів

Результати виконання митних формальностей вносяться до АСМО¹. У разі виникнення затримки у виконанні митної формальності, до автоматизованої системи вноситься відповідна відмітка. Митна декларація на паперовому носії, яка подається декларантом, вводиться до АСМО у вигляді електронної копії митної декларації та декларації митної вартості, за допомогою інформаційного терміналу.

Перевірка електронних митних декларацій та електронних документів проводиться з використанням АСМО в автоматичному режимі у порядку черговості їх надходження. Під час виконання митних формальностей за електронною митною декларацією декларанту за допомогою АСМО надсилається інформація про:

- отримання митним органом електронних документів;
- результат проведення формато-логічного контролю правильності заповнення граф електронної митної декларації;
- занесення документу до ЄАІС² митних органів України;
- реєстраційний номер, присвоєний електронній митній декларації;
- прийняття електронної митної декларації митним органом для оформлення;
- відмову в прийнятті електронної митної декларації до оформлення;
- необхідність надання додаткових документів;
- необхідність пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного огляду;
- відмову в митному оформленні товарів, задекларованих за електронною митною декларацією;
- завершення митного оформлення товарів за митною декларацією³.

¹ АСМО - автоматизована система митного оформлення.

² ЄАІС митних органів України – єдина автоматизована інформаційна система митних органів України.

³ Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа: затверджено наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

На початковому етапі, митні формальності за митною декларацією, яка заповнена у звичайному порядку, відбуваються через її реєстрацію. Процедура реєстрації передбачає повноцінну перевірку встановленим вимогам, що оформлення та подання електронної копії митному органу, у якому присвоюється даному документу реєстраційний номер.

Перевірка митної декларації здійснюється на основі поданих документів: рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару. Загалом процедура перевірки передбачає контроль за правильністю заповнення граф митної декларації із використанням програмного забезпечення.

Прийняття митної декларації для оформлення здійснюється шляхом проставляння на митних деклараціях і документах відбитка штампа підрозділу митного контролю.

При здійсненні митного оформлення митної декларації виконуються митні формальності, що передбачають перевірку дотримання строків подання митної декларації та наявності відміток про завершення переміщення товарів. Контроль співставлення (автоматизоване порівняння) даних, які містяться в електронній копії митної декларації, та інших документах, поданих для митного оформлення, зокрема: 1) співставлення реквізитів уповноваженого банку; 2) співставлення курсу валюти України до іноземної валюти; 3) перевірка наявності діючих (не скасованих) спеціальних санкцій, застосованих до українського суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності; 4) співставлення з картками відмови та митних декларацій, в оформленні яких відмовлено; 5) співставлення відомостей, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України; 6) співставлення відомостей про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування; 7) співставлення з інформацією, що надходить з митних та правоохоронних органів іноземних держав.

На завершальному етапі митного оформлення посадовими особами митного органу виконуються митні формальності шляхом перевірки відомостей

про виконання митних формальностей, сформованих за результатами оцінки ризику та перевірка правильності нарахування митних та інших платежів, правильності заповнення граф 47 та В митної декларації, контроль і облік векселів. Крім того, фактом завершення митного оформлення є проставлення на митній декларації відповідної особистої номерної печатки посадової особи та зазначення дати та часу завершення митного оформлення і внесення цієї інформації до автоматизованої системи митних органів.

Митне оформлення товарів завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту їх пред'явлення митному органу. Строк митного оформлення може бути продовжений, на час виконання митних формальностей виключно у разі: 1) виконання митних формальностей поза місцем розташування органу; 2) підтвердженого письмово бажання декларанта або уповноваженої ним особи подати додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару; 3) проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів; 4) виявлення порушень митних правил; 5) зупинення митного оформлення відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»; 6) подання додаткових документів, які свідчать про відсутність факту порушення порядку визначення митної вартості товарів; 7) призупинення митного оформлення у випадку порушення прав інтелектуальної власності.

7.5. Основи декларування товарів і транспортних засобів

Сутність декларування полягає у тому, що особа шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) надає точні відомості про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомості, необхідні для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії.

Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках. Оптимізація процесу декларування товарів ґрунтуватись на зменшенні паперового документообігу і підвищенні значення електронного декларування за принципом «єдиного вікна». Тобто такий процес повинен бути реалізований через безконтактну форму співпраці суб'єктів ЗЕД і посадових осіб митних органів.

Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей справляння митних платежів, формування митної статистики, а також для забезпечення додержання вимог законодавства України при переміщенні товарів через митний кордон. Сьогодні митним кодексом визначено декілька видів митних декларацій, які у вигляді цілісної системи показано на рисунку 7.7.

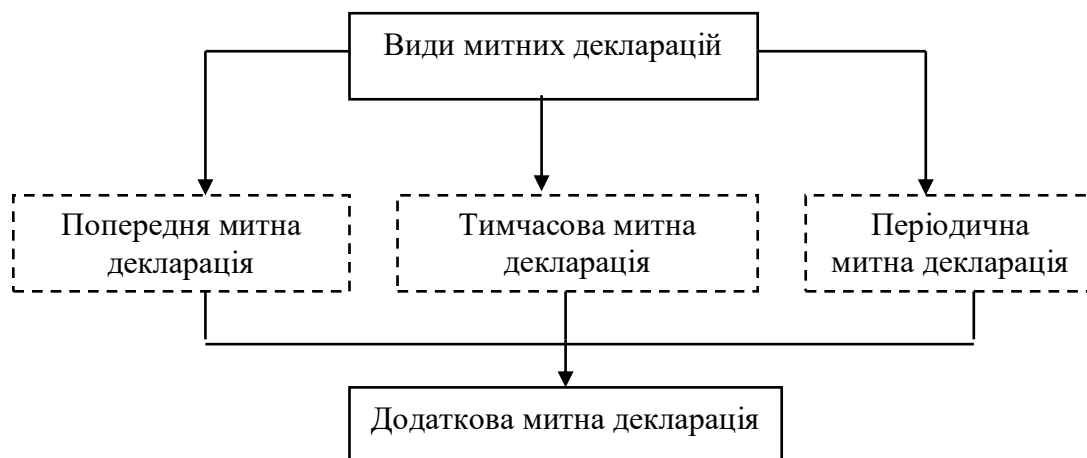

Рис. 7.7. Види митних декларацій

Бланки єдиного адміністративного документа використовуються для оформлення митних декларацій (митної декларації, заповненої у звичайному порядку, попередньої, тимчасової, періодичної та додаткової митних декларацій). Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється з використанням форми МД-2, до якої у разі потреби можуть додаватися доповнення форми МД-6 та додаткові аркуші форми МД-3 або

специфікація форми МД-8. В одній митній декларації на бланку єдиного адміністративного документа може бути задекларовано не більш як 999 товарів¹.

Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється на партію товарів, що переміщуються через митний кордон України на підставі одного зовнішньоекономічного договору (контракту). У разі наявності в партії товарів, що можуть декларуватись з поданням замість митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа іншого документа, декларування таких товарів здійснюється з поданням такого іншого документа.

Попередня митна декларація подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення (у тому числі з метою транзиту) або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України. Попередня митна декларація подається декларантом або уповноваженою ним особою митного органу, в зоні діяльності якого товари, транспортні засоби комерційного призначення будуть пред'явлені для митного оформлення, з метою проведення аналізу ризиків та прискорення виконання митних формальностей.

Якщо декларант або уповноважена ним особа не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідні для заповнення митної декларації у звичайному порядку, вона може подати митному органу тимчасову митну декларацію на такі товари за умови, що вона містить дані, достатні для поміщення їх у заявлений митний режим, та під зобов'язання про подання додаткової декларації у строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації.

Якщо під час митного оформлення товарів за тимчасовою митною декларацією митним органом бралися проби (зразки) цих товарів для

¹ Положення про митні декларації : затверджено постановою Кабінету міністрів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) і рішення митного органу за результатами такого дослідження (аналізу, експертизи) не може бути прийнято у 30-денний строк з дня оформлення тимчасової митної декларації, цей строк продовжується органом доходів і зборів, але не більше ніж на 15 днів.

У разі подання попередньої, тимчасової або періодичної митної декларації декларант або уповноважена ним особа повинні подати додаткову декларацію, яка містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

У разі відсутності інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості товарів, яка стане відомою після випуску товарів у вільний обіг та сплати роялті, ліцензійних платежів, інших складових вартості, які визначаються залежно від обсягів продажу або прибутку від продажу, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 180 днів з дати випуску товарів.

Питання для самоперевірки

- 1. Охарактеризуйте поняття «митне оформлення» і «митні формальності».*
- 2. Вкажіть мету митного оформлення товарів.*
- 3. У якому митному органі розпочинається митне оформлення товарів при їх переміщенні транзитом?*
- 4. За якими митними документами справляється плата за митні формальності?*
- 5. Вкажіть типи митних декларацій, що використовуються при митному оформленні товарів.*
- 6. Які документи використовуються з метою визначення країни походження товарів.*
- 7. З якою метою оформлюється собою книжка МДП і А.Т.А. (CPD) і які*

особливості їх використання?

8. На якому етапі контролю виявляються помилки у заповненні митної декларації?

9. Розкрийте сутність декларування товарів.

10. Охарактеризуйте митні режими, які використовуються в Україні.

Тематика рефератів

1. Міжнародна діяльність по врегулюванню митних формальностей.
2. Міжнародні уніфіковані правила декларування вантажів.
3. Проблемні аспекти митного оформлення товарів в Україні.
4. Діджиталізація процесів митного декларування в Україні та світі.
5. Європейська практика митного оформлення та її імплементації в Україні.

РОЗДІЛ VIII

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

8.1. Сутність та економічний зміст митного контролю

Митний контроль розглядають як один із засобів реалізації митної політики держави та одночасно сукупність заходів, що здійснюються митними органами. Така сукупність заходів реалізується з метою забезпечення дотримання учасниками митних відносин вимог норм митного законодавства. Його основна мета – визначення за допомогою різного роду контрольних заходів відповідність проведених суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності дій у сфері митної справи вимогам норм митного законодавства та виявлення на основі цього митних правопорушень¹.

Відповідно до Митного кодексу України, митний контроль – це сукупність заходів, що здійснюються виключно органами доходів і зборів для виконання мінімуму митних процедур з метою забезпечення додержання митного законодавства. Митному контролю притаманна вибірковість, тобто форми та обсяги контролю, достатнього для забезпечення дотримання митного законодавства при митному оформленні обираються митницями на підставі результатів застосування системи управління ризиками².

Основними завданнями митних органів виступає контроль за переміщенням товарів, забезпечення національних інтересів держави та наповнення державного бюджету³. Така діяльність займає провідне місце у системі контрольних заходів і виступає важливою формою реалізації загальної концепції «контролю у сфері митної справи».

¹ Батычко В.Т. Таможенное право в вопросах и ответах / В.Т. Батычко. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2005. – 235 с., с. 125

² Митний кодекс України : введений в дію Законом України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

³ Митниця в 21 сторіччі. Зростання росту та розвитку шляхом сприяння та безпеки кордону: Бачення Всесвітньої митної організації. ВТО. – Брюссель. – 2018. – Червень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.wcoomd.org/files/1.%20Public%20files/PDFandDocuments/Annex%20II%20%20Customs%20in%20the%201st%20Century.pdf.

Основними елементами митного контролю виступають: 1) організація митного контролю, що передбачає формування типових і деталізованих технологічних схем пропуску через державний кордон, а також визначення напрямів взаємодії з державними органами, що здійснюють контроль на кордоні і транспорті; 2) створення і функціонування зон митного контролю з метою забезпечення здійснення заходів пов'язаних із контролем, виявленням, попередженням і припиненням контрабанди і порушень митних правил; 3) форми митного контролю і система управління ризиками.

В окрему підсистему виділяють митний контроль за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон громадянами, сутність якої ґрунтується на певних спрощеннях і звільненнях залежно від статусу особи, яка їх переміщує, напрямом транспортування, обранням відповідної каналної системи проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

Отже, з економічної точки зору митний контроль – це складова митної системи держави, яка реалізується з метою виконання митними органами основних функцій покладених на них. На сучасному етапі розвитку контролюючих органів важливе значення приділяється фінансовому пріоритету митного контролю, як важливого інструменту забезпечення надходжень від мита та митних платежів. З цією метою митниці використовують арсенал існуючих форм і методів визначених митним законодавством України.

8.2. Принципи та форми здійснення митного контролю

Митний контроль розглядається як складова механізму, що забезпечує процес законного переміщення через кордон товарів і транспортних засобів. Необхідність контролю за товарами, що переміщуються через митний кордон України обумовлена економічними і фінансовими наслідками торгівлі контрабандною і контрафактною продукцією. Результатом чого є зменшення

надходжень податків на міжнародну торгівлю дохідну частину бюджету, пригнічення розвитку легального виробництва і призупинення процесів створення нових виробничих потужностей та залучення у господарський оборот якісної продукції національного виробництва, а також інші фактори, що сприяють розвитку національної економіки країни.

Здійснення митного контролю будується на системі спеціальних принципів, які виступають важливою складовою здійснення митного контролю. Принципи – це вихідні, визначальні ідеї, положення, установки, які складають моральну й організаційну основу виникнення, розвитку і функціонування права¹ та економічних процесів. Основним принципом є принцип законності, закріплений в основному законі будь-якої країни. Він означає, що всі дії учасників митного контролю не повинні суперечити митному законодавству, а також міжнародно-правовим нормам. Принцип поваги прав і свобод суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності виражається у повазі посадовими особами митних органів законних інтересів підконтрольних об'єктів.

Система принципів митного контролю визначена статтею 318 Митного кодексу. До таких принципів віднесено:

1) загальність митного контролю. Тобто митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України;

2) мінімальність митних процедур і формальностей. Митні органи повинні застосовувати мінімум митних формальностей, необхідних для забезпечення митного оформлення та митного контролю;

3) типологізація схем митного контролю. Митний контроль товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до типових технологічних схем, які затверджені КМУ;

4) взаємодія митних органів із суб'єктами ЗЕД, уповноваженими економічними операторами, центральними органами виконавчої влади, що

¹ Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. 2-е изд., перераб. и доп. – М.:, 2001. – 234 с., с. 151

забезпечують формування та реалізує державної політики у сфері транспорту і захисту державного кордону¹.

Інші принципи митного контролю деталізовано Митним кодексом України залежно від реалізації тих чи інших заходів митного контролю чи іншому напрямку реалізації державної митної справи. До таких принципів митним законодавством України віднесено: 1) використання системи управління ризиками при виборі форм митного контролю; 2) можливість звільнення від застосування окремих форм митного контролю; 3) використання методів аналізу ризиків для визначення і ступеня перевірки; 4) співробітництво з митними органами іноземних держав; 5) неприпустимість заподіяння неправомірного шкоди при проведенні митного контролю; 6) безпека застосування технічних засобів митного контролю.

Найважливішим принципом митного контролю виступає принцип вибіркової. Його поява завдячує реалізації нової парадигми проведення митної політики держави у напрямку спрощення митних процедур щодо міжнародних товаропотоків. Вибірковість полягає у тому, що при проведенні митного контролю митні органи використовують ті форми митного контролю, які є достатніми для забезпечення дотримання норм митного законодавства. Цей принцип викладений у статті 320 Митного кодексу України, а підґрунтям його реалізації виступає система управління ризиками.

Принцип вибіркової означає, що немає необхідності проводити контроль у повному обсязі, тобто перевірку всіх товарів. Зміст цієї норми показує, що митне законодавство України побудовано з урахуванням міжнародних стандартів, і насамперед положень Кіотської конвенції, які використовуються багатьма митними службами зарубіжних країн. Даний принцип має «демократичне та альтернативне підґрунтя». Застосування тих чи інших способів проведення митного контролю, «ступінь жорсткості» застосовуваних

¹ Митний кодекс України : введений в дію Законом України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

заходів визначаються необхідністю забезпечення дотримання митного законодавства і обставинами кожного конкретного випадку його застосування¹.

У випадку, якщо за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідності проведення митного огляду товарів, митне оформлення та випуск можуть бути здійснені без їх пред'явлення митниці або з пред'явленням, але без проведення їх митного огляду.

Основу принципів митного контролю, як невід'ємної складової митної системи, становлять загальні, притаманні державному контролю як такому. Одним з основних є принцип контрольованості переміщення через митний кордон, який хоча й містить винятки, але хибною є думка про можливість повного звільнення від проходження цієї митної процедури. Оскільки навіть при переміщенні товарів громадянами, які обрали канал, позначений символами зеленого кольору (зелений канал), зобов'язує їх проводити усне інформування про переміщувані товари.

Зазначені принципи митного контролю пронизують всі правовідносини, що виникають при здійсненні митного контролю. Основні положення митного контролю направлені на реалізацію його цілей. Ці принципи показують головні напрямки нормативного регулювання діяльності учасників зовнішньоторговельних відносин.

Головними функціями митного контролю виступають: а) коригування; б) фіскальна; в) інформативно-статистична; г) превентивна. А сам митний контроль представляє сукупність перевірних заходів, здійснюваних митними органами в межах своєї компетенції на засадах вибірковості, з метою забезпечення додержання норм нормативно-правових актів з питань митної справи та міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Фіскальна складова державної політики у сфері митної справи полягає у наповненні державного бюджету за рахунок адміністрування митних платежів

¹ Погодина Н.А. Основные принципы проведения таможенного контроля / Н.А. Погодина. // Вопросы экономики и права. – 2009. - № 8. – С. 30-33., с. 32

під час переміщення товарів через митний кордон¹. Така функція реалізується через порядок справляння митних платежів, оцінку митної вартості, управління ризиками і проведення документальних перевірок.

Інформаційно-статистична функція² виступає важливою складовою координації напрямів розвитку митних органів. Це відносно нова функція, вона пов'язана з розвитком інформаційних технологій та появою Інтернету, які дозволяють реалізувати он-лайн спілкування митниці та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом введення електронного декларування та отримання результатів митного оформлення через ці мережі. Інформативно-статистична функція виступає більше складовою або елементом основних функцій, але сама по собі не розкриває сутності митного контролю.

Функцією митного контролю може виступати і координаційна функція. Митні органи при проведенні заходів митного контролю зобов'язані координувати роботу й інших органів контролю на кордоні й транспорті. Це продиктовано тим, що Україна хоча й повільно застосовує міжнародні стандарти, проте, поступово. Таке положення викладено у статті 26 Модернізованого кодексу Європейського товариства: у випадку, коли одні й ті самі товари підлягають контролю іншому, аніж митний, який має проводитись компетентними органами іншими, аніж митні органи, то митні органи ... відіграють координаційну роль³.

Форми митного контролю, у митному законодавстві України, використовуються починаючи із введення в дію митного кодексу у 1992 році. Їх перелік є незначним, виходячи з того, що у той період тільки закладались основи митного контролю у молодій незалежній державі. До таких форм було віднесено: 1) перевірка документів, необхідних для митного контролю; 2) митний огляд (огляд транспортних засобів, товарів та інших предметів); 3)

¹ Лялька А.Б. Фіскальна функція митних органів України / А.Б. Лялька. // Митна справа. – 2012. – № 5. – С. 56-60., с. 59

² Пашко П. Реалізація функцій митної політики в умовах глобалізації / П. Пашко. // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 4. – С. 5-12., с. 9

³ Regulation (EC) № 450/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 laying down the Community Customs Code (Modernized Customs Code). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008R0450:EN:NOT>.

особистий огляд; 4) переогляд; 5) облік предметів, які переміщуються через митний кордон України; 6) інші форми митного контролю визначені митним законодавством України¹.

Форми митного контролю є різними за характером та механізмами реалізації. Реалізація таких форм залежить від механізму митного контролю, місця та часу його проведення, порядок здійснення митних процедур при проведенні митного контролю та митного оформлення товарів.

Процедури митного контролю здійснюються митними органами, які виступають суб'єктами митного контролю. Такі суб'єкти митного контролю реалізують його за двома основними видами: документальний контроль і фактичний (фізичний) контроль.

Документальний контроль передбачає встановлення сутності і достовірності операції за даними первинних документів, а також іншої зовнішньоекономічної документації. На відміну від документального, фактичний (фізичний) контроль полягає в установленні дійсного реального стану об'єкта шляхом зважуванням, вимірюванням, лабораторним аналізом. До об'єктів фактичного (фізичного) контролю належать: товари, предмети і транспортні засоби, які знаходяться або можуть перебувати на складах зберігання під митним контролем.

Основні форми митного контролю визначені статтею 336 Митного кодексу України, здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом (рис. 8.1).

Перевірка документів і відомостей здійснюються під час переміщення товарів і транспортних засобів візуально зі застосуванням інформаційних технологій, а також у інші способи. Крім візуальної перевірки використовують форматологічний контроль, тобто автоматизована перевірка митних декларацій на правильність їх заповнення, проведення статистичного та валютного контролю, контролю правильності застосування заходів

¹ Митний кодекс України (втратив чинність): від 12 грудня 1991 року № 1970-ХІІ [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

нетарифного регулювання. Дана форма митного контролю передбачає співставлення і порівняння даних митних декларацій із даними наведених в документах, що подані до митного оформлення. Контроль із застосуванням системи управління ризиками проводиться на даному етапі.

Концепція митного контролю базується на системі заходів оцінки ризиків, що дозволяє створити ефективну систему точкового контролю етапів митного оформлення, де прогнозується найбільший ризик здійснення правопорушень, що зазіхають на економічну безпеку країни. Принцип вибірковості митного контролю має максимально спростити і скоротити час з дотримання митних формальностей учасникам зовнішньоекономічної діяльності¹.

Найбільш розповсюдженою формою митного контролю виступає митний огляд. Її дієвість є беззаперечною з позиції візуальної ідентифікації об'єкта контролю. Така форма реалізується у вигляді огляду та переогляду товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем. Проведення митного огляду та переогляду здійснюється у можливо короткий термін, після прийняття рішення про його проведення.

¹ Шавшина В.П. Таможенное регулирование. Таможенный контроль. Взгляд на желаемое, действительное и возможное. Таможенно-правовая политика России в условиях вступления в ВТО / В.П. Шавшина. // Материалы международной научно-практической конференции 14-15 апреля 2006 года. – Саратов, 2006. – С. 141-142., с. 142

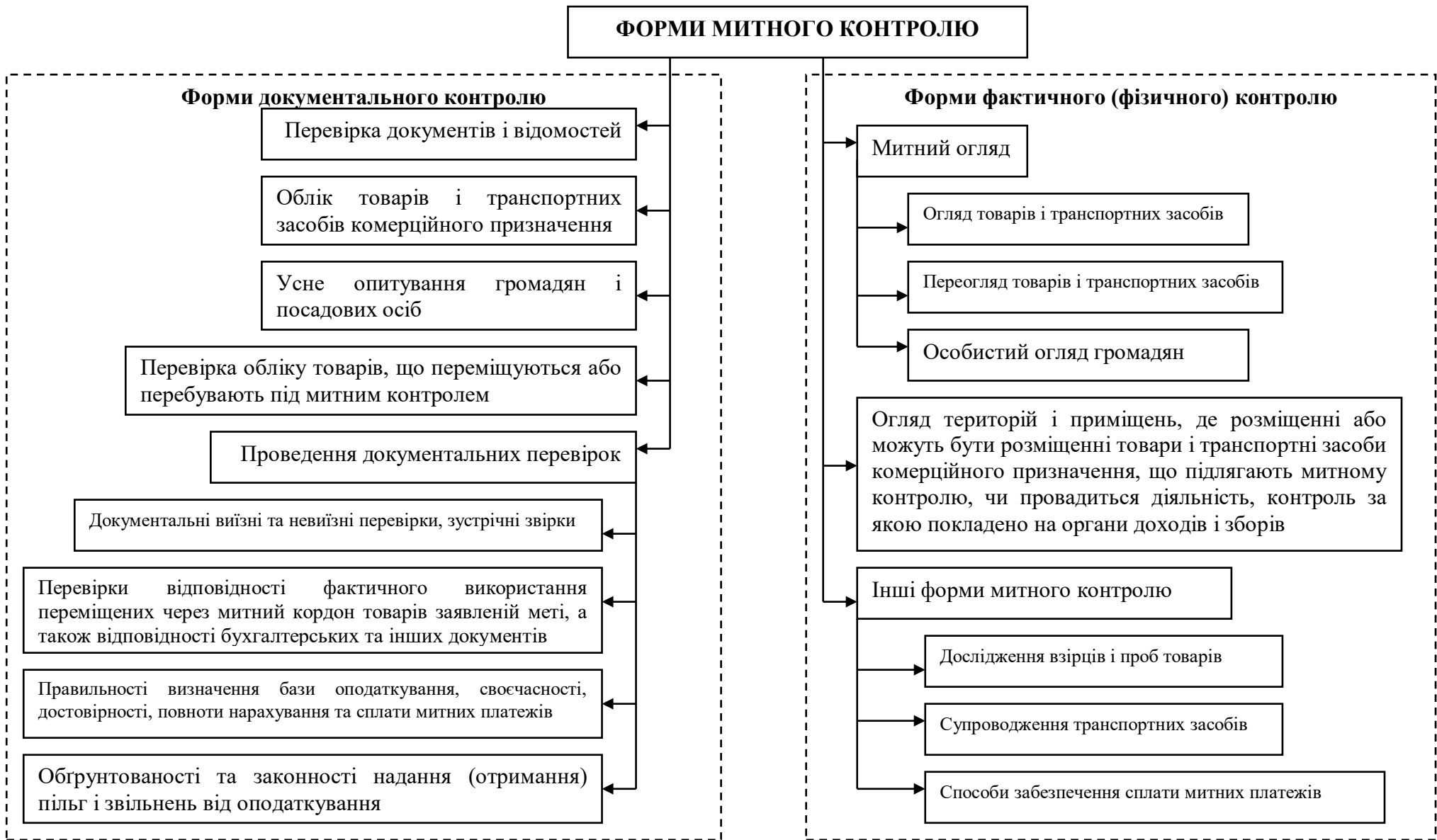

Рис. 8.1. Форми митного контролю

Митним кодексом України визначена частковість і повність ідентифікації товарів і транспортних засобів. Часткова ідентифікація – з розкриттям до 20 відсотків пакувальних місць і вибіркоvim обстеженням транспортного засобу та повним – з розкриттям до 100 відсотків пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу¹.

Переогляд товарів і транспортних засобів проводиться у разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, або за наявності достатніх підстав, які свідчать, що товари і транспортні засоби переміщуються поза митним контролем або з приховуванням від нього.

Огляд і переогляд ручої поклажі громадян, як форма митного контролю, проводиться у випадках, коли посадові особи митних органів мають достатні підстави вважати, що переміщувані товари підлягають обов'язковому обліку і відповідним видам контролю, нарахуванню митних платежів, або до них встановлено обмеження чи заборони. Особистий огляд громадян застосовується як виняткова форма митного контролю за письмовим рішенням керівника у випадках, коли є достатні підстави вважати, що громадянин приховує предмети контрабанди чи предмети, які є безпосередніми предметами порушення.

Огляд приміщень і територій проводиться за письмовим рішенням керівника митного органу, з метою перевірки законності ввезення товарів і транспортних засобів, а також дотримання порядку їх вивезення. Проведення діяльності суб'єктів митного контролю також передбачає перевірку відповідності приміщень і територій встановленим вимогам і правил. Такий огляд повинен проводитись не більше як протягом одного дня.

Перевірка обліку товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, - це проведення дій щодо встановлення відповідності документації про зазначені товари вимогам, встановленим митним законодавством.

¹ Митний кодекс України: введений в дію Законом України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств під час здійснення митного контролю, вперше в Україні була запроваджена у 2004 році. Усне опитування, як форма митного контролю – це отримання посадовою особою митного органу інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією. Під час проведення усного опитування складається протокол, а особа, яка опитується, попереджається перед початком опитування.

Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи (крім житла громадян), може здійснюватися посадовими особами митного органу за письмовим рішенням керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки, з метою. Така форма митного контролю реалізується з метою:

1) перевірки законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності нарахування та повноти сплати митних платежів;

2) перевірки відповідності фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям, заявленим у митній декларації;

3) перевірки дотримання встановлених правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи.

Огляд територій проводиться протягом одного дня. За результатами огляду складається акт, один примірник якого вручається відповідно особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації.

Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, проводяться митними

органами з урахуванням строків давності. У такий спосіб митний контроль реалізується шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи.

Документальна перевірка – це сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів.

Митні органи здійснюють митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи щодо:

- 1) правильності визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;
- 2) обґрунтованості та законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування;
- 3) правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД товарів, щодо яких проведено митне оформлення;
- 4) відповідності фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення та/або відповідності фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів (контрактів), калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості, за якими проведено митне оформлення товарів у відповідному митному режимі;

5) законності переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території¹.

Документальні перевірки проводяться виключно посадовими особами митних органів за наявності підстав та за умови пред'явлення керівнику відповідного підприємства або уповноваженій ним особі під розписку посвідчення на право проведення перевірки, в якому зазначаються дата його видачі, назва митного органу, мета проведення перевірки, вид (планова чи позапланова) та підстави її проведення, дати початку та закінчення перевірки, посади, спеціальні звання та прізвища посадових осіб митного органу, які проводитимуть перевірку, пред'явлення службових посвідчень зазначених осіб, а також надання копії наказу митного органу про проведення перевірки. Ненадання керівнику підприємства або уповноваженій ним особі копії наказу про проведення перевірки, службових посвідчень посадових осіб, які проводитимуть перевірку, та посвідчення на право проведення перевірки або їх надання (пред'явлення) з порушенням вимог є підставою для недопуску посадових осіб митного органу до проведення перевірки.

8.3. Організаційні аспекти митного контролю

Під попереднім документальним контролем розуміють контрольні заходи, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державних санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю, та здійснюються митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України щодо товарів, у тому числі продуктів і сировини тваринного походження, які переміщуються через митний кордон України.

¹ Методичні рекомендації щодо порядку оформлення документів у ході проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, а також реалізації їх матеріалів : затверджені наказом Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

Попередній документальний контроль запроваджено на вимогу Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах з метою створення сприятливих умов і спрощення процедури контролю товарів під час переміщення через державний кордон України. Схема реалізації такого контролю ґрунтується на взаємодії митних органів з іншими центральними органами влади та оптимізації державного контролю через ідею делегування повноважень митним органам щодо здійснення санітарно-епідеміологічного, ветеринарного, фітосанітарного, екологічного у вигляді попереднього документального контролю товарів, що ввозяться на митну територію України.

У разі виявлення пошкодження упаковки або явних ознак псування товарів, або закінчення строку придатності товарів, або відсутності хоча б одного документа чи відомостей, необхідних для здійснення попереднього документального контролю, або невідповідності умов переміщення встановленим законодавством вимогам, або наявності інформації державного органу про заборону переміщення цих товарів через державний кордон України митні органи приймають рішення щодо припинення попереднього документального контролю та залучення посадових осіб відповідних державних органів для проведення видів контролю, які закріплено за ними у пунктах пропуску через державний кордон України. Такі види контролю, здійснюються:

1) у пунктах пропуску через державний кордон України – щодо встановлених законодавством України заборон щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України;

2) при поміщенні в митний режим – щодо встановлених законодавством України обмежень щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України.

Переміщення окремих товарів контролюється іншими державними органами за принципом «єдиного вікна» відповідно до міжнародної практики та рекомендацій міжнародних організацій із застосуванням єдиної з органами

доходів і зборів інформаційно-телекомунікаційної системи. Такий контроль здійснюються з використанням засобів інформаційних технологій, у тому числі електронної бази даних щодо товарів, переміщення яких контролюється іншими державними органами. Державні органи, що здійснюють зазначені види контролю, зобов'язані надавати митним органам для здійснення такого контролю необхідну інформацію в електронному вигляді.

Для здійснення попереднього документального контролю товарів перевізник або експедитор, або уповноважена особа подає посадовій особі митного органу документи та/або відомості, необхідні для здійснення відповідного виду державного контролю. Таких перелік документів залежно від виду контролю подано у таблиці 8.1. Реквізити документів (крім тих, які видаються компетентними органами іноземних держав, а також свідоцтва про допуск транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів та свідоцтва про підготовку водіїв транспортних засобів, які перевозять небезпечні вантажі) вказуються в попередній митній декларації.

Радіологічному контролю підлягають товари групи 1-97 згідно УКТЗЕД (крім електроенергії та товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом). Такий вид контролю здійснюється один раз: 1) у разі ввезення на митну територію України – у пунктах пропуску через державний кордон України або в митних органах призначення; 2) у разі вивезення за межі митної території України – в митних органах відправлення або у пунктах пропуску через державний кордон України, крім випадків переміщення (пересилання)

Таблиця 8.1

Види попереднього документального контролю¹

ВИДИ КОНТРОЛЮ	Санітарно- епідеміологічний контроль (крім транзиту)	Ветеринарно-санітарний контроль товарів	Фітосанітарний контроль товарів, крім дерев'яного пакувального матеріалу	Екологічний контроль товарів
ДОКУМЕНТИ ТА ВІДОМОСТІ, ЩО ПОДАЮТЬСЯ МИТНИМИ ОРГАНАМИ	Міжнародний санітарний сертифікат, що видається країною-експортером (оригінал документа), якщо такий сертифікат вимагається санітарними заходами.	Міжнародний ветеринарний сертифікат, що видається країною-експортером (оригінал документа) (під час ввезення товарів на митну територію України або транзиту).	Фітосанітарний сертифікат, що видається державним органом карантину й захисту рослин країни-експортера, який засвідчує фітосанітарний стан товару (оригінал документа).	Свідоцтво про допуск транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів (оригінал документа).
		Реквізити дозволу на ввезення в Україну об'єктів ветеринарно-санітарного контролю (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту).	Реквізити карантинного дозволу, що видається Держветфітослужбою.	Свідоцтво про підготовку водіїв транспортних засобів, які перевозять небезпечні вантажі (оригінал документа).
		Відомості про включення товарів до державного реєстру ветеринарних препаратів, кормових добавок, преміксів та готових кормів, а саме: номер реєстраційного посвідчення й дата реєстрації (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту).		Реквізити висновку Мінприроди про те, що відходи, які включені в Зелений перелік відходів, не підпадають під дію контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням.
				Відомості про включення товарів до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, а саме: серія, номер реєстраційного посвідчення й дата реєстрації.

¹ Примітка: складено на основі: Порядок здійснення попереднього контролю в пунктах пропуску через державний кордон України : затверджено постановою Кабінету міністрів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН»; Попередній документальний контроль <http://ukrcs.com.ua/ua/misc/customs-clearance/46/>.

товарів у міжнародних поштових відправленнях та експрес-відправленнях; 3) у разі транзиту – у пунктах пропуску через державний кордон України (пунктах ввезення на митну територію України), крім випадків переміщення (пересилання) товарів у міжнародних поштових відправленнях та експрес-відправленнях¹.

Попередній документальний контроль припиняється, якщо: 1) відсутній хоча б один документ, необхідний для здійснення попереднього документального контролю, або інформація про видачу; 2) державними органами запроваджено заборону на ввезення на митну територію України товарів (у тому числі з метою транзиту); 3) під час проведення митного огляду товарів і транспортних засобів виявлено: пошкодження упаковки, яка безпосередньо контактує з товаром; закінчився термін придатності товару; виявлено ознаки псування товару; виявлена невідповідність транспортних засобів, якими перевозяться небезпечні вантажі, вимогам екологічної безпеки.

У разі припинення здійснення попереднього документального контролю посадова особа митного органу негайно вживає заходів для залучення посадової особи контролюючого органу, яка для здійснення відповідного виду державного контролю товару прибуває в пункт пропуску через державний кордон України.

Товари, які переміщуються через митний кордон пред'являються у незмінному стані для митного контролю, а документи на них подаються митним органам у пунктах пропуску через державний кордон України та в інших місцях на митній території України, встановлених органами доходів і зборів для здійснення митного контролю та митного оформлення, не пізніше ніж через три години після їх прибуття. Особа, яка доставила товари, транспортні засоби комерційного призначення у місце, визначене митними органами, зобов'язана повідомити про це митницю у мінімально можливий строк, а в разі прибуття поза робочим часом – у мінімально можливий строк

¹ Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України : затверджено постановою Кабінету міністрів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

після початку роботи митниці. Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, в яких перевозяться пасажери, у разі в'їзду на митну територію України декларуються не пізніше ніж через три години з моменту їх прибуття, а в разі виїзду за межі митної території – не пізніше ніж за три години до перетинання митного кордону України.

Організаційні аспекти реалізації заходів митного контролю зумовлюють початок і закінчення митного контролю, тобто час їх перебування до випуску у заявлений митний режим. Так, у разі ввезення на митну територію України товарів, транспортних засобів комерційного призначення митний контроль розпочинається з моменту перетинання ними митного кордону України, а при їх вивезенні митний контроль розпочинається з моменту пред'явлення для митного оформлення та їх декларування в установленому порядку.

Перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем закінчується:

1) у разі ввезення на митну територію України – після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму;

2) у разі вивезення за межі митної території України – після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Посадові особи митних органів з метою здійснення митного контролю мають право безперешкодного доступу на територію чи в приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та сфери управління, де знаходяться або можуть знаходитися товари, що підлягають митному контролю.

8.4. Зони митного контролю

Митний контроль та митне оформлення товарів і транспортних засобів здійснюється митними органами у зонах митного контролю. Порядок створення та функціонування таких місць регламентовано главою 48 Митного кодексу України. Під зоною митного контролю розуміють місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого здійснюється сукупність дій, що підлягають виконанню посадовими особами митних органів з метою дотримання вимог митного законодавства. В основному в зонах митного контролю проводяться заходи, пов'язані з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди і порушень митних правил. Зони митного контролю створюються митними органами за погодження з відповідними службами:

Рис. 8.2. Порядок створення зон митного контролю в Україні

Межі зон митного контролю визначаються митними органами з відповідними службами та адміністраціями, які здійснюють контроль та управління на території її розташування. Зони митного контролю можуть бути

постійними, у разі регулярного розміщення на їх території товарів, що підлягають митному контролю, або тимчасовими, які утворюються на час здійснення митного контролю.

В зонах митного контролю також розташовуються служби, які проводять контрольні заходи щодо товарів переміщуваних через митний кордон України.

Постійні зони створюються у випадку регулярного знаходження на їх території товарів, що підлягають митному контролю. Вони створюються у пунктах пропуску через державний кордон, на територіях і в приміщеннях митниць, а також підприємств, які проводять діяльність, що контролюється органами доходів і зборів. Такі зони функціонують в межах, визначених рішенням про їх створення, що підтверджується план схемою.

Тимчасові зони митного контролю створюються і функціонують на підставі план-схем, на яких позначаються їх межі. Їх створення здійснюється виключно митними органами за погодження відповідних служб охорони кордону та адміністрацій: 1) на повітряних суднах, стоянках повітряних транспортних засобів, у залах митного огляду та інших приміщеннях аеропортів і аеродромів; 2) у вагонах пасажирських поїздів закордонного сполучення, на перонах вокзалів, на територіях залізничних станцій, що розташовані в межах пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон для залізничного сполучення; 3) на суднах закордонного плавання, на причалах та інших територіях морських і річкових портів, що розташовані в межах пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон для морського та річкового сполучення; 4) у місцях стоянки для транспортних засобів, які не пропущені, в межах пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон для автомобільного сполучення; 5) на територіях і в приміщеннях підприємств, на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги за умови дотримання ними вимог щодо забезпечення режиму зони митного контролю та здійснення митного контролю в повному обсязі¹.

¹ Порядок створення зон митного контролю : затверджений наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

Функціонування зони митного контролю передбачає встановлення режиму її роботи. Відповідно до статті 332 Митного кодексу України: «режим зони митного контролю – це встановлені законодавством України приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт»¹. У відповідності до встановленого режиму зони митного контролю визначаються дії посадових осіб митниць, суб'єктів ЗЕД і громадян.

Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митний кордон України, посадових осіб інших, крім митниць, а також посадових осіб державних органів, які не здійснюють види контролю відбуваються з дотриманням режиму зони митного контролю і допускаються тільки з письмового дозволу керівника відповідної митниці (митного поста). Якщо такі особи перебувають у зоні митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України, вимагається погодження з начальником відповідного органу охорони державного кордону. Особам, допущеним у зону митного контролю, забороняється втручатися у дії посадових осіб митниці (митного поста), які здійснюють митний контроль та митне оформлення, а також вчиняти будь-які дії щодо товарів, транспортних засобів, а також інших осіб, які знаходяться у зоні митного контролю, якщо інше не передбачено законом.

Під технологічною схемою митного контролю розуміють обов'язкову для виконання послідовність дій співробітників підрозділів митного органу під час здійснення операцій митного контролю. Технологічна схема регламентує діяльність як одного окремо взятого підрозділу, так і декількох підрозділів митного органу в комплексі, а також взаємодію підрозділів митного органу з підрозділами інших контролюючих органів (служб): ветеринарної, санітарної,

¹ Митний кодекс України : введений в дію Законом України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

фітосанітарної, екологічної, підрозділами охорони кордону. За допомогою технологічних схем, погоджених з відповідними службами, врегульовуються питання взаємодії під час здійснення митного контролю та митного оформлення. В Україні розроблено технологічні схеми митного контролю, які показано на рисунку 8.3.

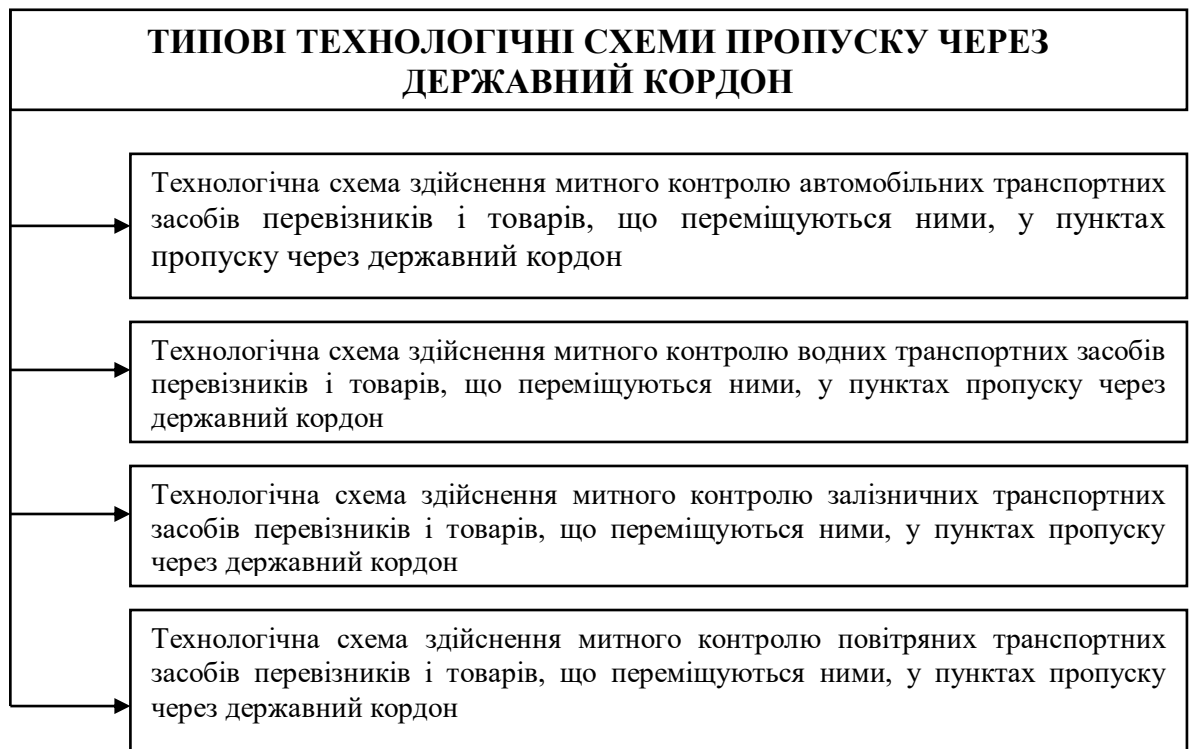

Рис. 8.3. Технологічні схеми митного контролю

На відміну від типових технологічних схем митного контролю деталізовані розробляються конкретним митним органом на підставі типових технологічних схем з урахуванням особливостей характеру і способів переміщення товарів, місцезнаходження й розташування структурних підрозділів, інфраструктури тощо і регламентують діяльність як одного окремо взятого структурного підрозділу, так і декількох структурних підрозділів митного органу в комплексі, а також взаємодію структурних підрозділів митного органу з підрозділами інших органів (служб), причетних до здійснення контролю осіб, товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

8.5. Застосування системи управління ризиками у митному контролі

Митним законодавством України, під управління ризиками, розуміється робота контролюючих органів з аналізу ризиків, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів. При цьому, ризик у розумінні МКУ – це ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

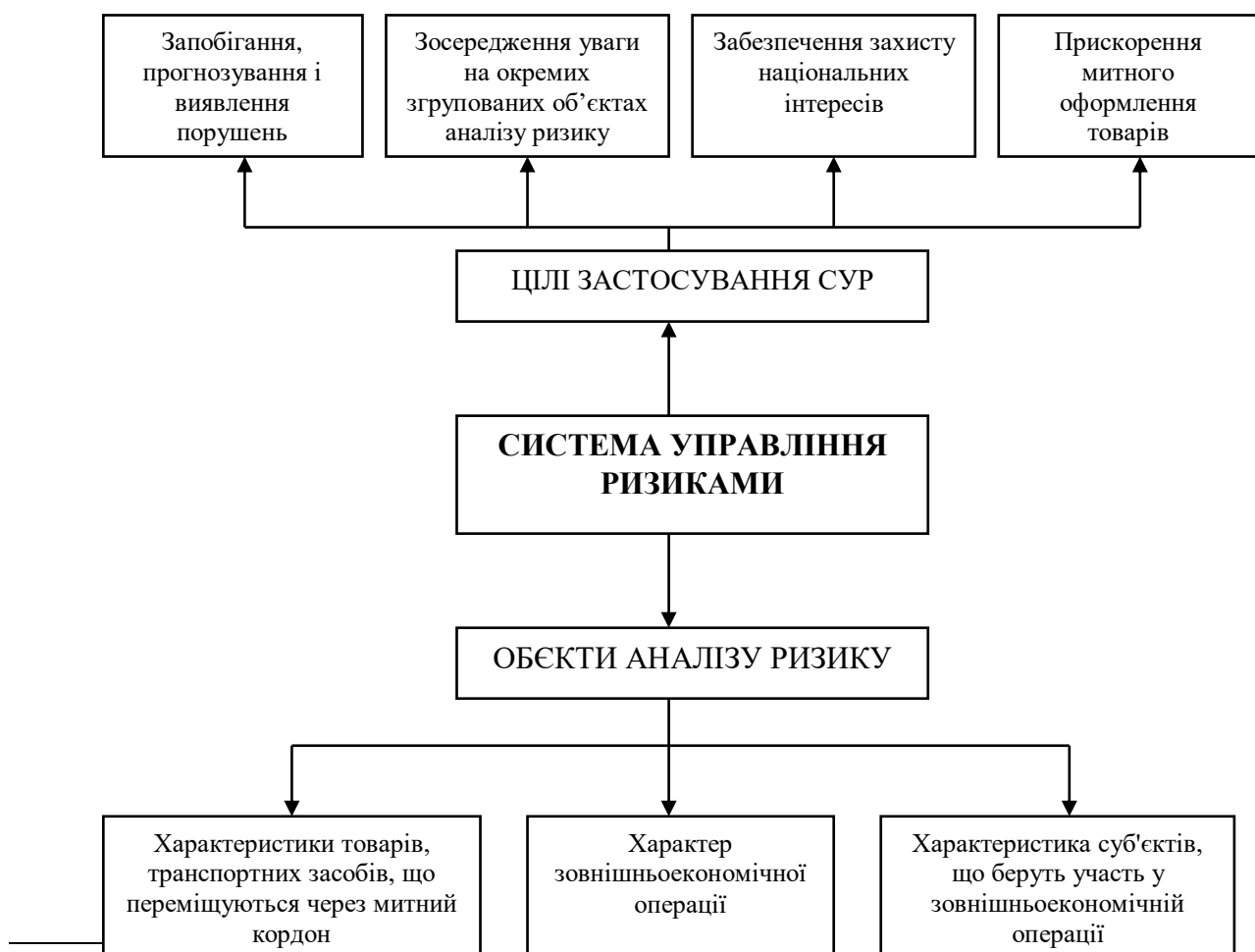
Система управління ризиками (СУР) передбачає наявність відповідної автоматизації процесів та формування автоматизованої системи. Така система дістала назви «автоматизована система аналізу та управління ризиками, як сукупність програмно-інформаційних комплексів, які забезпечують функціонування системи управління ризиками під час контролю із застосуванням СУР»¹. СУР покликана підтримувати баланс між протилежними, взаємовиключними задачами: спрощення митних процедур з одного боку і забезпечення митного контролю з іншого. Ефективність контролю залежить від інформаційного наповнення баз даних на основі яких, в автоматизованому порядку, приймається рішення про застосування форм та обсягу контролю. Функціонування СУР залежить від безперебійного обміну релевантної інформації між всіма її складовими. Дана інформація надається у процесі неперервного відбору загальної маси відомостей. Застосування системи управління ризиками дозволяє визначити товари і документи, які підлягають митному контролю, а також форми митного контролю, що застосовуються до таких товарів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю.

Основними цілями управління ризиками є забезпечення національної безпеки країни, а також застосування комплексу заходів із запобігання, прогнозування і виявлення порушень митного законодавства (рис.8.4). Кожен ризик, виявлений під час митного контролю та митного оформлення підлягає

¹ Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України : затверджений наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

аналізу митними органами. Зміст аналізу ризику, визначено статтею 362 МКУ, тобто, це систематичне використання митними органами, наявної у них інформації для визначення обставин та умов виникнення ризиків, їх ідентифікації і оцінки ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи. Ідентифікація і оцінка ймовірних наслідків недотримання вимог митного законодавства здійснюється залежно від окремих характеристик переміщуваних товарів і транспортних засобів, зовнішньоекономічної операції і суб'єктів ЗЕД.

Здійснення митними органами аналізу, виявлення та оцінки ризиків, у тому числі з використанням інформаційних технологій, включають систематичне: а) виявлення умов і факторів, що впливають на виникнення ризиків; б) визначення областей ризику; в) визначення індикаторів ризику; г) здійснення оцінки імовірності виникнення ризиків та можливої шкоди у разі їх проявлення¹.

¹ Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України : затверджений наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

Рис. 8.4. Цілі застосування СУР і об'єкти аналізу ризику

Аналіз, виявлення та оцінка ризиків, розроблення і реалізація практичних заходів з управління ризиками, аналіз результатів та коригування вжитих заходів здійснюються митними органами та їх структурними підрозділами в межах компетенції. Основними підрозділами, які приймають участь у даному процесі виступають підрозділи митного контролю та виконання митних формальностей.

Управління ризиками в митних органах здійснюється на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях. На стратегічному рівні управління ризиками здійснюється за результатами аналізу, виявлення та оцінки ризиків, шляхом визначення пріоритетних напрямів реалізації заходів з управління ризиками та затвердження Реєстру ризиків. Такий реєстр повинен містити, зокрема: а) пріоритетні напрями розробки та реалізації заходів з управління ризиками; б) структурні підрозділи, спеціалізовані органи, митниці, відповідальні за реалізацію відповідного напрямку; в) орієнтовні показники щодо частки відібраних для контролю переміщень товарів та транспортних засобів.

На тактичному рівні управління ризиками митні органи за результатами аналізу, виявлення та оцінки ризиків та відповідно до Реєстру ризиків розробляють заходи з управління ризиками. Для цього використовуються такі інструменти: а) індикатори ризику; б) профілі ризику; в) орієнтування; г) методичні рекомендації щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків за певними напрямками контролю під час митного контролю та оформлення; г) випадковий відбір.

Залежно від можливості автоматизації застосування профілю ризику можуть бути використані в документальному (неавтоматизований контроль) або електронному вигляді (автоматизований або комбінований контроль).

Профіль ризику повинен бути представлений у формах паспорта профілю ризику і програмного коду профілю ризику.

Паспорт профілю ризику формується для документальних та електронних профілів ризику і використовується для документального опису профілю ризику. Форма паспорта документального профілю ризику містить перелік областей ризику, індикаторів ризику, заходів, необхідних для запобігання або мінімізації ризиків (форм та обсягу митного контролю), а також відомості про митний орган, який затвердив профіль ризику, термін дії профілю ризику. Паспорт профілю ризику призначений для використання виключно митними органами і є документом для службового користування.

У випадках, коли розробка окремих профілів ризику недоцільна, зокрема, якщо індикатори ризику не можуть бути використані автоматизовано, формуються переліки індикаторів ризику. Під індикаторами ризику розуміються критерії із заданими наперед параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об'єкта контролю, що становить ризик.

Перелік індикаторів ризику як документ об'єднує кілька альтернативних (тобто таких, що застосовуються не тільки при одночасному їх виконанні, а також окремо один від одного) індикаторів ризику, пов'язаних спільними областями ризику, заходами з мінімізації ризиків. Такий перелік містить індикатори ризику та заходи, необхідні для запобігання або мінімізації ризиків (форми та обсяг митного контролю).

Переліки індикаторів ризику розробляються структурними підрозділами митними органами та підлягають погодженню із центральним підрозділом з питань координації застосування СУР. Рішення про затвердження переліків індикаторів ризику, змін до них, припинення їх дії приймається митним органом, який їх розробив. Затверджений митницею перелік індикаторів ризику застосовується у зоні діяльності митниці. Актуалізація переліків індикаторів ризику, що були розроблені здійснюється не рідше, ніж раз на півріччя.

Випадковий відбір реалізується із застосуванням інформаційних технологій, де це можливо. Елементи випадкового відбору можуть

застосовуватись в рамках окремого профілю ризику для зменшення його селективності.

На оперативному рівні управління ризиками митні органи застосовують зазначені інструменти з управління ризиками у конкретних випадках переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України, зокрема при здійсненні контролю із застосуванням СУР, для визначення форм та обсягу митного контролю.

8.6. Технічні та спеціальні засоби митного контролю

На сучасному етапі організації митного контролю в Україні митні органи в своїй діяльності використовують технічні та спеціальні засоби митного контролю. Під технічними і спеціальними засобами митного контролю розуміють комплекс пристроїв і інструментів, які застосовуються в процесі фактичного контролю товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон, з метою перевірки відомостей зазначених в товаросупровідних документах, а також виявлення предметів порушення митних правил і контрабанди товарів.

Правова база застосування технічних засобів ґрунтується на статті 324 Митного кодексу України, де визначено, що «з метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності митні органи можуть використовувати технічні та спеціальні засоби, а також службових собак». При цьому, застосування для здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів повинно бути безпечним для життя і здоров'я людини, тваринного та рослинного світу і не завдавати шкоди товарам, транспортним засобам.

Введення в практику митного контролю спеціальних технічних засобів пов'язано з необхідністю ідентифікації вмісту вантажу, транспортних засобів і їх конструкційних вузлів, що можуть використовуватись як схованки для приховування предметів контрабанди. Тому для досягнення ефективності

митного огляду об'єктів митного контролю використовують спеціальні технічні засоби. Застосування технічних і спеціальних засобів митного контролю з економічної точки зору забезпечує зменшення часу на проведення огляду і переогляду вантажів і транспортних засобів, які їх переміщують.

Технічні засоби класифікують наступним чином:

Рис. 8.5. Класифікація технічних засобів митного контролю

Пошукові засоби як прилади оперативної-технічної дії передбачають обстеження важкодоступних місць транспортних засобів і товарних (вантажних) упаковок, локацію схованок, застосування спеціальних контрольних міток, а також застосування технічних засобів і пристосувань для відбору проб вмісту об'єктів митного контролю.

Місцями митного обстеження в даному випадку є кабіна, салони, функціональні і конструкційні відсіки легкових і вантажних автомашин, автобусів, службові, пасажирські помешкання залізничних вагонів, морських і річкових суден, літаків і ін., а також конструктивні елементи різноманітних видів контейнерів, рефрижераторів, вантажних відсіків автотранспортних засобів, окремі види вантажів, розміщення яких на транспортному засобі

створює внутрішні закриті важкодоступні місця.

Технічні засоби дозволяють для огляду цих об'єктів використовувати природні технологічні або конструкційні порожнини й отвори в контрольованих об'єктах, одержувати візуальну інформацію про можливе перебування там сторонніх вкладень. Такі важкодоступні місця, як правило, бувають практично неосвітлені, мають невеличкі розміри прорізів і отворів, розташовані в незручних для їхнього огляду місцях (розташовуються в стельових зонах або в області підлоги і стін транспортного засобу або контейнера, знаходяться в безпосередній близькості від комунікаційних мереж, що важко переглядаються і т.п.), що звичайно не дозволяє одержати швидкий доступ до них. Пошукові засоби включають три основні групи: технічні засоби обстеження важкодоступних місць об'єктів митного контролю (доглядові щупи і дзеркала, ендоскопи, телевізійні комплекси віддаленого доступу, освітлювачі та ін.); технічні засоби локації схованок і прихованих вкладень (К910В, "Рось-4", металошукачі, вимірювачі довжини); спеціальні позначкові засоби (флуоресцентний фломастер у комплекті з ультрафіолетовим ліхтарем тощо).

Рентгенівські апарати можуть використовуватися для оперативного виявлення заборонених вкладень у предметах та вантажах, які перетинають митний кордон. При цьому тільки вони можуть дати найбільш достовірну інформацію про наявність прихованих вкладень за дуже короткий час. В практиці митних органів активно використовуються мобільні системи Rapiscan.

Рис. 8.6. Rapiscan Eagle M4507

Металошукачі призначені для виявлення металевих предметів у неметалічному середовищі. Робота цих приладів базується на зміні частоти автогенераторів при наявності металевих предметів в електромагнітному полі пошукових елементів. Металошукачі розподіляються на стаціонарні типу "КС-7" і "Метекс" та переносні типів: "МКХ-900" і "МКД-9903", "КС-1", "Денсок", "Гамма".

Рис. 8.7. Металошукач “АКА-7202”

Ендоскопи, зокрема Трубка доглядова гнучка ТСТ 10.1000.0-60-07-И, призначена для передачі зображення важкодоступних ділянок об'єкта, контролю елементів конструкції, що досліджуються при догляді.

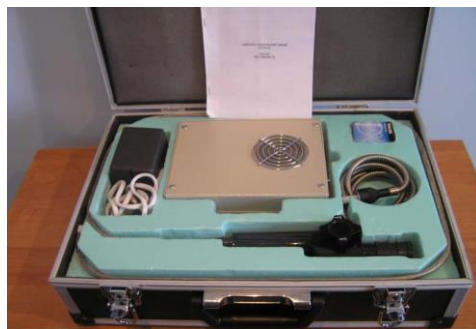

Рис. 8.8. Ендоскоп типу ЭТГ-6 – 1,5.

Для огляду важкодоступних неосвітлених місць у транспортних засобах використовуються комплекти дзеркал з підсвіченням. Для огляду в кабінах та

салонах автомашин, літаків та інших місцях можна застосовувати дзеркала типу "СГ-142", телескопічна ручка яких складається з двох частин. У складеному вигляді дзеркало легко вміщується в кишені. За допомогою наявних шарнірів дзеркало встановлюється під будь-яким кутом до рукоятки.

Рис. 8.9. Комплект оглядових дзеркал ОАД-2

Сфера використання ендоскопів — огляд важкодоступних місць транспортних засобів (в тому числі бензобаків) та контейнерів, вони мають більші можливості огляду порівняно з оглядовими дзеркалами.

Портативний детектор контрабанди К910В (Бастер) був розроблений для митниці США компанією CSECO в рамках закритої програми у 1982- 1984 роках. Одразу отримав визнання, оскільки до програми створення цього приладу з самого початку були залучені інспектори-практики. Зберігав статус “чутливого товару” до того часу, коли його у 1996 році передали у користування співробітникам американських правоохоронних відомств.

Рис. 8.10. Портативний детектор контрабанди К910В (Бастер)

Основним призначенням технічних засобів ідентифікації є одержання необхідної і достатньої кількості (сукупності) діагностичних ознак, за якими можна було б попередньо віднести виявлені в процесі митного огляду об'єкти до таких, переміщення яких через митний кордон регламентується спеціальними правилами (умовами) або пропуск яких заборонено, а також визначити стан істинності таких об'єктів. До таких об'єктів належать: дорогоцінні метали; дорогоцінні камені; наркотичні засоби; вибухові речовини; матеріали, що розщеплюються (радіоактивні). Для ідентифікації (оперативної діагностики) речовин і матеріалів використовуються: спеціальні хімічні набори (дорогоцінні метали, наркотичні засоби, вибухові речовини); електронні прилади (дорогоцінні метали і камені, радіоактивні матеріали); механічні прилади (каратомір для визначення розмірних величин діамантів). У випадках, коли при класифікації об'єкта виникли сумніви у відповідності його якостей визначеним властивостям або виявлена невідповідність реальних характеристик (ознак) декларованим відомостям про нього, митні органи мають право на тимчасову адміністративну затримку об'єкта, узяття зразків або проб для призначення експертизи.

До детекторів дорогоцінних металів відносять тестер золота (типу "Gold star") призначений для швидкого і точного визначення вмісту золота різних кольорів від 210 до 958 проби, дослідження покритих золотом чи золотовмісних металів. Додатково цей прилад ідентифікує платину і паладій. Індикатор дорогоцінних металів "Тест" використовується для експрес-контролю дорогоцінних металів на поверхні досліджуваного зразка. Для ідентифікації дорогоцінних каменів використовують наступний детектор.

Рис. 8.11. Детектор дорогоцінних каменів

NDS-2000 може виявляти найменші сліди кокаїну, препаратів опію (героїну та морфіну), канабісу (марихуани і гашишу) та стимуляторів амфетамінного типу (амфетамін, екстазі і метамфетамін). Візуалізація цього технічного засобу подана на рисунку.

Рис. 8.12. NDS-2000

SABRE 4000 використовується для виявлення стандартних військових хімічних бойових речовин, токсичних промислових сполук, вибухівки та наркотиків. APD 2000 призначення полягає в тому, щоб допомогти визначити потенційно небезпечні речовини, що можуть бути діючими засобами хімічної війни.

Прилад "Спектр Відео М-20" дає змогу проводити дослідження документів та бланків з використанням різноманітних типів підсвічування, що в комплексі дозволяє виявляти виправлення і підчистки в тексті, а також ознаки підробки бланків документів. Використовуючи малогабаритну телевізійну камеру, виводять зображення документа на екран відеомонітора, що створює додаткові зручності при дослідженні.

Компактний прилад "РЕГУЛА" 1013 також призначений для експертного контролю достовірності документів і захищених паперів.

Рис. 8.13. Компактний прилад “Регула” 1013

Спеціальні засоби класифікують на ультрафіолетові ліхтарі; флуоресцентні фломастери; лупи та мініскопи; слідчі валізи; прилади контролю документів. Вони призначені для виявлення слідів підробок, виправлення, приписок на митних деклараціях, банківських білетах та інших документах із метою ідентифікації їх справжності. До засобів технічного забезпечення належать акумулятори, зарядні пристрої, реле часу, ваги, засоби зв'язку та ін.

Засоби аудіовізуального контролю, такі як аудіо-і відеокасети, диски для лазерних систем зчитування (аудіо-, відео- або програмні), накопичувачі на жорстких магнітних дисках персональних комп'ютерів, переносні персональні комп'ютери типу "Notebook", грамплатівки, фотоплівки та ін., які переміщуються через митний кордон України фізичними або юридичними особами. Для цих цілей використовуються такі засоби аудіовізуального контролю: відео- та аудіомагнітофони, відеокамери, програвачі дисків для лазерних систем зчитування, засоби обчислювальної техніки, слайдоскопи, кінопроектори, засоби стирання магнітних записів. Крім названих технічних засобів митного контролю, в митницях можуть використовуватися й інші засоби.

Наприкінці 2019 року Державна митна служба України запустила в роботу перші стаціонарні сканери.

Рис. 8.14. Скануючі системи стаціонарного типу

Стаціонарні сканери або скануючі системи стаціонарного типу – це спеціальне обладнання, призначене для виявлення товарів, що переміщуються прихованими серед інших товарів, задекларованих до переміщення.

8.7. Кінологічне забезпечення процедур митного контролю

Собаківництво виникло та використовувалось людством із давніх часів. Недарма собака завжди символізував вірність, пильність, відчайдушність. Існує гіпотеза, що саме собаки допомогли виживанню предків сучасної людини. Наші пращури широко та з великою користю для себе використовували собак. Багато народів зводили їх у ранг священних тварин, наприклад народи Стародавньої Греції, Індії, Ірану, Мексики, Месопотамії. У Київській Русі собаки охороняли міста і села, супроводжували в походах дружини князів.

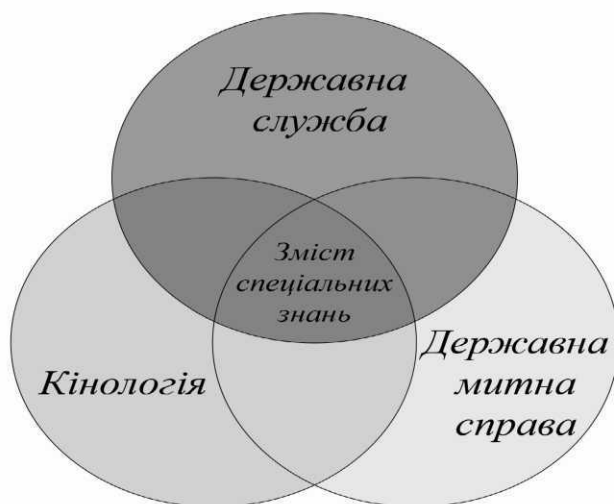
Офіційною датою зародження службового собаківництва вчені вважають 21 січня 1788 р., коли Наполеон Бонапарт писав одному зі своїх командувачів в Єгипті про те, що в Олександрії має бути безліч собак, здатних нести добру службу¹. Можливості службового собаківництва привернули увагу охоронців кордону. Вперше на митниці службові собаки з'явилися в 1908-1909 рр. у Німеччині. У той час собаки, які залучались до роботи на митницях (зокрема,

¹ Виноград О.В. Основи службової кінології /О.В. Виноград. -Хмельницький : Меркьюрі-Поділля, 2011. - 192 с.

німецькі вівчарки), не займалися пошуком наркотичних чи вибухових речовин, а допомагали затримувати контрабандистів.

Розширення сфер застосування службових собак супроводжувалось теоретичними та методичними напрацюваннями практиків та науковців. Ці доробки лягли в основу нової науки - кінології (від грецького «kynos» - собака). Це наука про собак, їхні породи та догляд за ними. Пройшовши певні етапи розвитку, сучасна кінологічна наука набула прикладного, практичного характеру. Сьогодні більш ніж у 70 країнах світу використовують службових собак для захисту національної безпеки та митних кордонів держав¹.

Кінологічне забезпечення, згідно нормативно-правових актів, що регламентують діяльність, пов'язану з організацією кінологічного забезпечення визначається як порядок добору інспекторів-кінологів, підбору та придбання службових собак, підготовки та використання кінологічних команд, облік, утримання, годівля, забезпечення спорядженням, ветеринарне обслуговування, перевезення службових собак². Для виконання безпосередніх посадових обов'язків, ефективної організації службової діяльності, усвідомленого виходу зі складних ситуацій, уникнення напружених ситуацій, ефективного розподілу свого часу тощо, інспектор-кінолог повинен володіти спеціальними знаннями.

¹ Бочкарев С.В. Справочник кинолога (для сотрудников силовых ведомств) [Електронний ресурс] / С.В. Бочкарев, А.В.Герасимов., С.П. Дорошенко, П.А. Мигун. и др. - М.: Объедин. ред. МВД России, 2005. -256 с. - Режим доступа : <http://www.lawlibrary.ru/izdanie55111.html>

² Про затвердження Положення про кінологічне забезпечення територіальних органів Міністерства доходів і зборів України : наказ [видано Міністерством доходів і зборів України від 08.07.2014 № 396]

Рис. 8.15. Спеціальні знання інспектора-кінолога при здійсненні державної митної справи

Спеціальні знання інспекторів-кінологів - сукупність знань, отриманих в процесі спеціальної підготовки та відпрацьованих до автоматизму навиків, які дозволяють ефективно проводити митний контроль та протидіяти контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та митним правопорушенням.

Відповідно до визначених вимог кандидати на посаду кінолога повинні мати вищу освіту, пройти навчання на початкових курсах спеціалізованої підготовки вперше прийнятих працівників на державну службу в митні органи, знати основи ветеринарії та кінології. Основними морально-вольовими якостями повинні бути: витривалість, рішучість, наполегливість, ініціативність тощо. Спеціальна підготовка включає: первинну підготовку кінологічних команд; підвищення кваліфікації кінологічних команд; тренування кінологічних команд.

Потужним засобом відбору службових собак для навчання та використання у службовій діяльності, зокрема це перевірка фізичного стану, зору, слуху, нюху, рухової активності, здатності до орієнтування, апортування, екстраполяції, переважаючих реакцій, схильності до пошуку шуканого предмету, оцінка типологічних особливостей вищої нервової діяльності тощо є знання теоретичних основ ветеринарії, зоопсихології, етології. Ці знання надають можливість урахування фізіологічних, індивідуальних особливостей собаки, організації правильного харчування, моціону, відповідного догляду, утримання та розведення. Слід зауважити, що митний огляд з використанням кінологічних команд проводиться в морських портах, аеропортах, залізничних вокзалах, у вантажних і пасажирських транспортних засобах тощо, тому обмеженість знань про вплив зовнішнього середовища (кліматичних, метеорологічних, фізичних та хімічних факторів) на організм та поведінку собаки, особливостей адаптації собаки до місця та умов роботи, чергування праці та відпочинку, впливу стресових чинників та несприятливих подразників,

стимулювання роботи собаки позначиться на ефективному використанні кінологічної команди.

До спеціальних знань відносяться знання теорії спеціального дресирування службових собак щодо пошуку наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів та грошових знаків у вигляді банкнот, які включають вивчення фізіологічних основ поведінки та дресирування собаки, дозволяють розуміти особливості психічної діяльності та поведінки, правильно планувати повсякденну та службову діяльність¹.

Досвід України свідчить про підвищення інтересу митниць до використання кінологічних команд у пунктах пропуску та на митницях. Так, у 2015 р. кінологічними командами було виявлено 226 випадків контрабанди та порушення митних правил із залученням службових собак, у 2016 р. - 228, у першій половині 2017 р. - 159 випадків.

Таблиця 8.2

Динаміка випадків виявлення контрабанди наркотичних засобів, зброї та порушень митних правил України за допомогою кінологічних команд

Митниця	Кількість випадків виявлення		
	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Львівська	69	72	63
Волинська	79	50	22
Харківська	46	37	26
Закарпатська	10	16	10
Сумська	5	20	15
Чернігівська	8	7	2
Одеська	2	10	2
Вінницька	2	3	
Чернівецька	2	7	1
Херсонська	2		
Житомирська	1	1	7
Київська міська		1	1
Миколаївська		2	
Запорізька			2
Дніпропетровська			1
Луганська			1
Київська			2

¹ Войцещук А.Д. Залучення кінологічних команд та скануючі систем до процедур митного контролю для попередження ризиків митного простору країни Інфраструктура ринку. Випуск 11. 2017.

Департамент СПКЗ ДФС		2	4
Всього	226	228	159

Протягом 2010-2017 рр. завдяки залученню кінологічних команд митниць Державної фіскальної служби на кордоні нашої держави було виявлено більше, ніж 450 кг наркотичних та психотропних речовин, більше 1 млн. пачок цигарок, 580 одиниць вогнепальної зброї та 2552 шт. набоїв.

Таблиця 8.3

Динаміка виявлення кінологічними командами України контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів тощо

Предмет виявлення	Загальна кількість		
	2015 р.	2016 р.	6 міс. 2017 р.
Канабіс	19,8 кг	30,890 кг	28,611 кг
Насіння канабісу			164 од
Смола канабісу	5,72 г		
Опій	2 мл	480 мл	
Опійний мак			4 од
Кокаїн	104,72 г		1,17 г
Макова соломка	10 г		
Прекурсори		3931 таблетки	15400 г
Прекурсор ефедрин	0,0088 г		
Калію перманганат	28,36 г		
Психотропні речовини	1091 таблетка		333 капсули, 1202 таблетки, 400 мл, 5001,22 г
Амфетамін	10,26 г	323,57 г	
Трамадол	283 таблетки, 40 капсул	100 таблеток	2088 таблеток
Частини до зброї	271 од	54 од	14 од
Зброя	34 од	95 од	4 од
Набої	800 од	10797 од	865 од
Гільзи		1600 од	
Гільзи використані різного калібру		1031 од	
Пристрої для виготовлення патронів	2 од		
Порох			908 г
Цигарки	72729 пачок	130784 пачок	347266 пачок
Тютюн для кальяну	7500 г		

Щодо порід собак, дослідники до найбільш ефективних пошуковців відносять такі: німецька вівчарка, лабрадор, спанієль, стаффордширський тер'єр. В митних органах, крім цих порід, для роботи у кінологічних командах залучаються ще бельгійська вівчарка, біль, фокстер'єр. Підготовка собак включає в себе загальне, спеціальне дресирування і подальше тренування. Дресирування здійснюється відповідно до програм, розроблених на весь курс

дресирування та проводиться відповідно до рекомендацій, викладених у методичних посібниках.

Значну роль у розвитку кінологічної діяльності відіграє Всесвітня митна організація (ВМО) за сприянням якої було створено ряд регіональних кінологічних центрів. Наявність статусу Регіонального кінологічного центру дозволяє більш повно задіяти потенціал кінологічних підрозділів для протидії з контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та вибухових речовин, дає правові підстави для сприяння в підготовці фахівців-кінологів і собак у митних службах країн ВМО, дозволяє істотно удосконалити кінологічну діяльність.

Питання для самоперевірки

- 1. Охарактеризуйте з економічної точки зору сутність митного контролю.*
- 2. Вкажіть складові митного контролю.*
- 3. Охарактеризуйте принципи митного контролю.*
- 4. Розкрийте функції митного контролю.*
- 5. Дайте визначення попереднього документального контролю.*
- 6. Вкажіть види попереднього документального контролю.*
- 7. Який термін перебування товарів і транспортних засобів під митним контролем встановлено митним кодексом України?*
- 8. Охарактеризуйте засоби ідентифікації товарів.*
- 9. Дайте визначення зони митного контролю.*
- 10. Вкажіть особливості кінологічного забезпечення митного контролю в Україні.*

Тематика рефератів

- 1. Митний контроль переміщення через митний кордон транспортних засобів, що ввозяться громадянами в Україну для постійного користування.*

2. Митний контроль переміщення через митний кордон культурних цінностей.
3. Особливості переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України та ефективність митного контролю.
4. Митний контроль переміщення через митний кордон поштових відправлень.
5. Митний контроль переміщення через митний кордон товарів у міжнародних експрес відправленнях.

РОЗДІЛ ІХ

МИТНІ ДЕЛІКТИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

9.1. Девіантна поведінка та митна злочинність

Особливий феномен існування митної злочинності пов'язаний з існуванням специфічних форм девіацій в митній сфері. Девіантні форми поведінки в наш час не тільки стрімко поширюються, але й набувають особливих рис, незвичних і навіть лякливих для суспільства. Іноді девіації прямо ведуть до протиправних і злочинних дій, а тому стає зрозумілим інтерес до цього феномена як з боку теоретиків, практиків, так і суспільства загалом.

Девіантна поведінка (відхильна поведінка) - поведінка індивіда або групи, яка не відповідає загальноприйнятим нормам, внаслідок чого відбувається порушення цих норм. Проблема девіантної поведінки та її корекція завжди була важливою у педагогіці, психології, кримінології, але останнім часом вона набуває масового характеру в інших сферах¹. Не виключенням стала і митна справа, зовнішньоекономічна діяльність, де проблематика правопорушень, митної злочинності надзвичайно актуалізуються.

Індивідуальна природа людини, її характер, пов'язана та взаємообумовлена уявою, виступає внутрішнім чинником поведінки людини, визначає індивідуальну схильність людини до тої чи іншої поведінки, а отже й злочинної, девіантної. Девіантна поведінка веде до вчинення злочину, правопорушення. Адже «правопорушення» - це порушення права, акт, протиправний праву, його нормам, закону. Вчинити правопорушення - «переступити» право. «Кожне окреме правопорушення як явище реальної дійсності є конкретним: воно вчиняється конкретною особою, в певному місці та у певний час, суперечить чинній правовій нормі, характеризується точно

¹ Герчаківський С. Д. Девіантна поведінка суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та особливості протидії. *Світ фінансів*. 2016. Вип. 2. С. 53-66.

визначеними ознаками»¹. Властивості та ознаки правопорушень ідентифікують загальні риси девіантної поведінки.

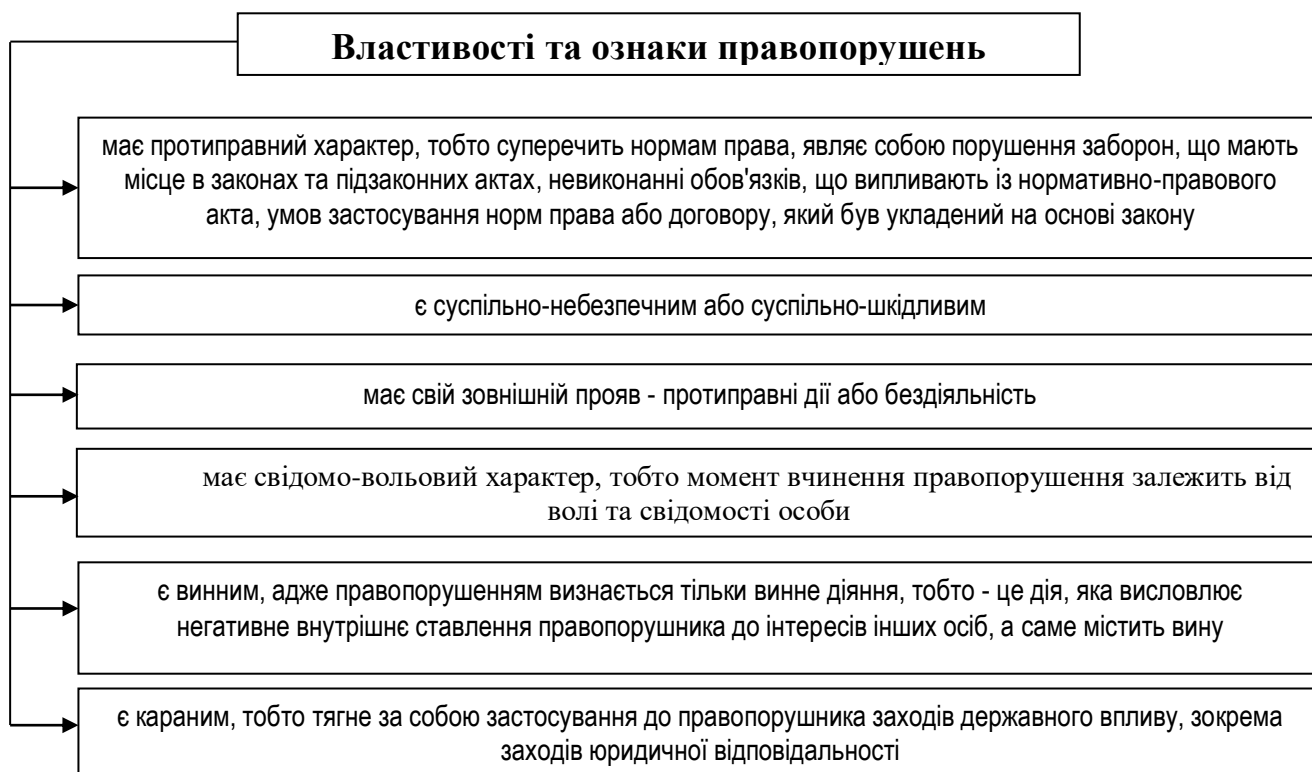

Рис. 9.1. Властивості та ознаки правопорушення

Загальновизнаною є класифікація правопорушень за ступенем суспільної небезпеки та завданої шкоди². Відповідно до цього критерію правопорушення поділяються на: а) злочини - передбачені кримінальним законодавством, протиправні суспільно небезпечні діяння, які спричиняють чи можуть спричинити істотну шкоду певним охоронюваним державою суспільним відносинам; б) проступки - протиправні, винні діяння, які не настільки небезпечні, як злочини, але завдають шкоду особі, суспільству, державі, вчиняються в усіх врегульованих правом сферах суспільного життя, мають різні об'єкти посягання і викликають юридичні наслідки за їх вчинення - стягнення.

Відтак девіантна поведінка у зовнішньоекономічній сфері передбачає пристосування, вибір рольової поведінки, яку визначає особистість та

¹ Малеин Н.С. Правонарушение: понятие, причины, ответственность / Н.С. Малеин. - М. : Юр. лит., 1985. - 192 с.

² Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін. - Харків: Право, 2009. - 584 с.

специфічна ситуація. Існує величезна кількість яскравих прикладів досягнення феноменального економічного успіху. Економічна підприємливість розглядається як позитивна девіація, особливо в період реформ¹. Однак можливості для такого успіху в суспільстві розподілені вкрай нерівномірно, і деякі люди, які бажають його досягти, рано чи пізно виявляють, що багато шляхів до «швидкого збагачення» значно обмежені, або ж зовсім закриті. Злочинність у цьому випадку виступає тим засобом, використання якого забезпечує досягнення основної мети - розбагатіти.

Митна злочинність - відносно нове поняття у фінансовій, правовій науці України. Більш того, воно й досі не зустрічається в термінології та вітчизняних законодавчих актах. Не слід забувати про стабільне існування митних злочинів протягом багатьох епох, незважаючи на те, що їх характеристика постійно змінювалася зі зміною їх суспільної оцінки. Довгий час сукупність дій, що порушували моральні, етичні та інші аналогічні погляди щодо дотримання порядку зовнішньої торгівлі між державами, племенами та іншими видами об'єднань людей, у тому числі, в порядку «мовчазної торгівлі», що існувала в історії первісного людського суспільства, знаходили відповідну негативну оцінку з боку суспільства². «Злочинність є одночасно і наука, і мистецтво, і ідеологія, і релігія, і політика, і економіка, і спорт, оскільки вона органічно включає в себе елементи всіх цих достойних сфер людської діяльності. Але вона є і дещо більшим, оскільки пронизує собою всі згадані сфери зверху до низу, і без неї не може існувати жодна з них»³. Отже, злочинності притаманний невід'ємний та органічний зв'язок зі всіма сферами життя людини.

Митні злочини - це особлива та специфічна група злочинів, тому відносно них держава вимушена знайти також специфічні, адекватні цим злочинам заходи (санкції, методи) їх протидії. При цьому повинні враховуватись два фактори: по-перше, специфічність злочинів, в тій чи іншій мірі пов'язаних з

¹ Мельничук Т.В. Сучасні концепції причин організованої злочинної діяльності у зовнішньоекономічній сфері [Електронний ресурс] Електронна бібліотека юридичної літератури. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/22777/%D2#chapter>

² Додін Є.В. Митна злочинність: поняття та структура. *Митна справа*. 2010. №3. С. 17-29.

³ Бачинин В.А. Філософія права і преступлення./ В.А. Бачинин. - Харків: Фолио, 1999. - 607 с.

порушенням порядку переміщення товарів (предметів) через митний кордон України; по-друге, переростання митних деліктів з національних у транснаціональні. Основні показники правопорушень у сфері митної справи за 2013-2018 рр. зображено в табл. 9.1.

Таблиця 9.1

Аналіз протидії митним деліктам в Україні за 2013-2018 роки

Основні показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Заведено справ про порушення митних правил	23299	15108	17808	23235	32282	48877
на суму, млн. грн.	796,15	704,22	1814,22	2093,79	1596,4	3444,67
Розглянуто справ про порушення митних правил митницями ДФС	6947	5292	7004	12839	21652	39191
Накладено штрафів, млн. грн.	54,9	67,36	615,63	555,87	503,28	9822,75
Стягнуто штрафів, млн. грн.	14,67	12,48	20,38	31,32	59,28	124,61
Справи про порушення митних правил, передані на розгляд судів	15228	9944	9771	8833	7791	6239
на суму, млн. грн.	698,86	610,62	1773	1906,29	1472,61	2530,17
Конфіскацію застосовано, млн. грн.	195,04	182,17	898,48	354,42	432,22	268,5
Припинено справ про ПМП	1406	963	798	748	1061	916
на суму, млн. грн.	399,67	291,12	465,5	539,11	822,84	784,38
Накладено штрафів, млн. грн.	134,27	138,76	830,21	299,92	400,31	213,6

Отже, класичними митними деліктами, що формують сукупність поняття «митна злочинність» є контрабанда та порушення митних правил.

9.2. Поняття контрабанди, запобігання її вчиненню та відповідальність

Практично у всіх країнах світу під контрабандою (contro - проти, bando - урядової постанови) розуміється переміщення через митний кордон (кордон держави) товарів та інших предметів таємно чи тих, які заборонені, визнається злочином. При цьому контрабанда стара, як і митне право. Власне, коли з'явилося контрольоване із стягненням мита переміщення товарів через митний кордон, тоді з'явилась і контрабанда.

Існування контрабанди призводить до того, що митні органи перестають виконувати регулятивну чи захисну функцію, але дискримінаційний характер

митних відносин не зникає. Під дискримінаційний ефект попадають ті, кого митний тариф повинен захищати, — національні виробники, тому що вони працюють на ринку офіційно і досить обмежені у можливості мінімізації податкового тиску. А це, у свою чергу, зумовлює виникнення недобросовісної конкуренції, в якій перемагають товари іноземного виробництва, що реалізуються за демпінговими цінами. Тому економічні наслідки тінізації митно-тарифних відносин мають безпосередній вплив на економічну ситуацію в країні¹.

Контрабандою є переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

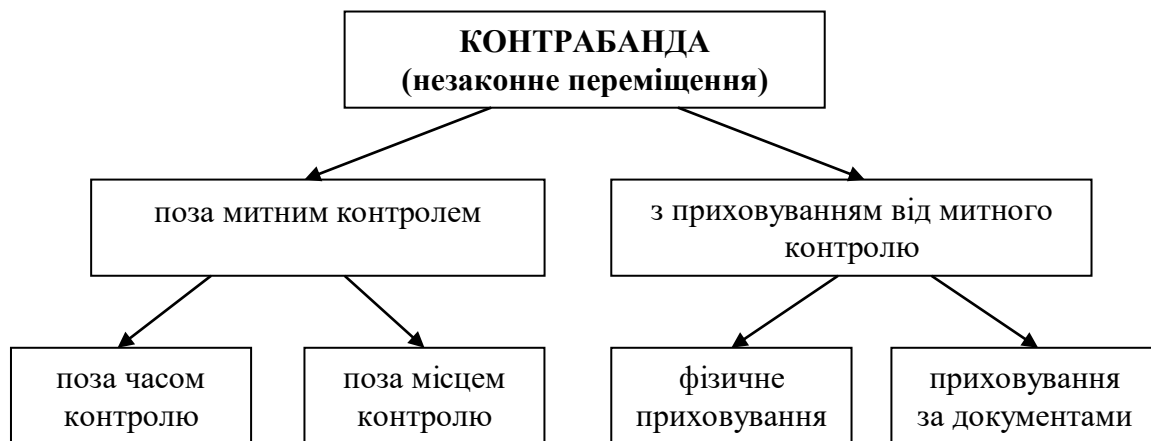

Рис. 9.2. Сутнісні ознаки контрабанди

Об'єктом контрабанди визнається державний порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності, який включає в тому числі й загальний і спеціальний порядок переміщення товарів через митний кордон. Безпосереднім

¹ Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності - Гребельник О. П. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/19170417/ekonomika/ponyattya_kontrabandi_porushennya_mitnih_pravil

об'єктом контрабанди є встановлений порядок переміщення матеріальних цінностей і окремих предметів й речовин, що вилучені з вільного обігу через митний кордон України. Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок переміщення відповідних предметів через митний кордон України, який є необхідною умовою нормальної діяльності митних органів щодо стягнення передбачених законодавством платежів, здійснення митного контролю і митного оформлення предметів. Додатковим факультативним об'єктом контрабанди можуть виступати встановлений порядок обігу предметів дозвільної системи, порядок сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, громадська безпека, здоров'я населення.

Предметом контрабанди є культурні цінності та інші предмети, у тому числі й ті які вилучені з вільного обігу: отруйні, сильнодіючі, вибухові речовини, радіоактивні матеріали, зброя та боєприпаси. Виняток становить мисливська гладкоствольна зброя.

Контрабандою завдається шкода або створюється загроза для:

- економічної безпеки, особливо при незаконному вивезенні стратегічної сировини та товарів;
- суспільної безпеки при незаконному переміщенні наркотиків, психотропних речовин, зброї;
- національної безпеки України чи безпеки інших країн в разі незаконного вивезення (ввезення) зброї масового ураження, а також матеріалів чи технологій, які використовуються для їх виготовлення;
- інтересів культури в разі контрабанди культурних цінностей¹.

Об'єктивна сторона контрабанди полягає в незаконному переміщенні через митний кордон України (ввезення на територію України чи вивезення заборонених предметів будь-яким способом. Як правило, контрабанда здійснюється у вигляді активних дій. Хоча й не виключена бездіяльність, особливо при співучасті, коли дії співучасників між собою не пов'язані.

¹ Митне право України (Лекції) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chitalka.net.ua/textbooks/106/6959.html>

Контрабанда вважається закінченою з того моменту, коли предмети контрабанди були фактично переміщені через митний кордон і при наявності хоча б однієї з ознак в діях особи, яка вивозила чи ввозила ці предмети контрабандним шляхом.

Судова практика визнає контрабанду закінченою з моменту перетинання митного кордону України. В той же час для контрабанди характерна стадія підготовки до скоєння злочину. Як підготовка до контрабанди кваліфікуються дії з незаконним отриманням ліцензії на вивезення наркотичних засобів, свідоцтва на вивезення культурних цінностей, обладнання схованок, схилення інших осіб до спільного учинення контрабанди чи створення інших умов для скоєння контрабанди.

Із суб'єктивної сторони контрабанда передбачає наявність прямого умислу. Винний усвідомлює обставини і характер незаконного переміщення заборонених предметів і речовин через митну територію України і прагне їх ввезти на територію України з порушенням встановленого порядку чи вивезти з України. Тож контрабанда скоюється з прямим умислом (наміром).

Суб'єктами контрабанди можуть бути фізичні особи: громадянин України, іноземець, апатрид, які досягли 16 років. Як спеціальний суб'єкт визнається посадова особа, яка скоїла цей злочин із використанням своєї посади¹.

З 17 січня 2011 року набув чинності закон України про декриміналізацію економічних злочинів. Закон вступив в силу через місяць після його опублікування. Він замінив кримінальну відповідальність за окремі види злочинів у господарській і економічній сфері на адміністративну. Зокрема, з Кримінального кодексу вилучені статті 202, 203, 207, 208, 214, 215, 217, 218, 220, 221, 223, 225, 226, 228, 234, 235. При цьому Кодекс про адміністративні правопорушення доповнено новими статтями, за вчинення злочинів щодо яких передбачалася кримінальна відповідальність.

¹ Митне право України (Лекції) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chitalka.net.ua/textbooks/106/6959.html>

Закон встановлює, що штраф може бути замінений судом на інше покарання лише у разі його несплати в строк, встановлений судовим рішенням. Згаданим законом гуманізована відповідальність за вчинення злочинів, передбачених статтями Кримінального кодексу 364-1, 365-1, 365-2, а також введені обов'язки, які можуть бути покладені на особу при обранні запобіжного заходу, не пов'язані з утриманням під вартою. Зокрема, орган дізнання, слідчий, прокурор, суддя, суд має право покласти на підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого обов'язки: прибути на виклик до органу дізнання, досудового слідства, до прокурора або до суду; не залишати населений пункт, в якому він зареєстрований, проживає; не відвідувати певні місця.

Крім того, передбачена можливість покладання обов'язку повідомляти про зміну місця проживання або місця роботи, а також здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт для виїзду за кордон, інші документи, які дають право виїзду з України. Також, змінено порядок застосування такого запобіжного заходу, як застава.

Отже, однією з найбільш важливих особливостей закону про декриміналізацію економічних злочинів є скасування кримінальної відповідальності за контрабанду товарів.

Відповідно до Закону України від 15.02.1995 №62/95-ВР «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» митні органи з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, разом з іншими державними органами, що мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, можуть використовувати метод контрольованої поставки зазначених засобів, речовин і прекурсорів.

Згаданий Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» надає наступні визначення: перелік — згруповані у списки наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори наркотичних засобів і психотропних речовин, включені до таблиць I — IV згідно із законодавством

України та міжнародними договорами України; наркотичні засоби — речовини природні чи синтетичні, препарати, рослини, включені до Переліку; препарат — суміш речовин у будь-якому фізичному стані, що містить один чи декілька наркотичних засобів та (або) одну чи декілька психотропних речовин, включених до таблиць II і III Переліку, або суміш речовин у будь-якому фізичному стані, що містить один чи декілька наркотичних засобів, психотропних речовин, включених до таблиць II і III, і прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до таблиці IV Переліку; психотропні речовини — речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, включені до Переліку; прекурсори — речовини, які використовуються для виробництва, виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, включені до Переліку; аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин — заборонені до обігу на території України речовини синтетичні чи природні, не включені до Переліку, хімічна структура та властивості яких подібні до хімічної структури та властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких вони відтворюють.

На митні органи покладено обов'язки надавати необхідну допомогу при проведенні оперативно-розшукових заходів у зоні митного контролю, за дорученням спеціальних органів по боротьбі з організованою злочинністю проводити забезпечувати контрольовані поставки наркотичних і психотропних засобів.

В 2017 році випадки незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів були виявлені на кордоні з Російською Федерацією -295, з Республікою Білорусь - 110, з Молдовою 93, з Польщею - 74, з Угорщиною - 60, з Румунією - 7, зі Словаччиною - 6. Упродовж 2016 року митницями ДФС виявлено 1122 факти незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (за 2015 рік виявлено 970 фактів). Найбільша кількість випадків затримань припадає на автомо-

більший вид транспорту - 540, залізничний - 106, авіаційний - 31, морський - 23, поштовий зв'язок - 383, пішки - 39 випадків¹.

Виявлено випадки незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів на кордоні з Російською Федерацією - 221, з Молдовою - 182, з Республікою Білорусь - 132, з Угорщиною - 85, з Польщею - 72, з Румунією - 15, та з Словаччиною - 10. З метою встановлення джерел і каналів переміщення наркотичних засобів та осіб, які беруть у цьому участь, відповідно до ст. 456 «Контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» Митного кодексу України оперативними підрозділами правоохоронних органів України спільно з підрозділами митниць ДФС проведено 76 контрольованих поставок зазначених речовин.

Загалом протягом 2013-2018 рр. митними органами України вилучено 2778 кг важких наркотиків, а саме: героїну, кокаїну, канабісу. Дані представлено на рис. 9.3.

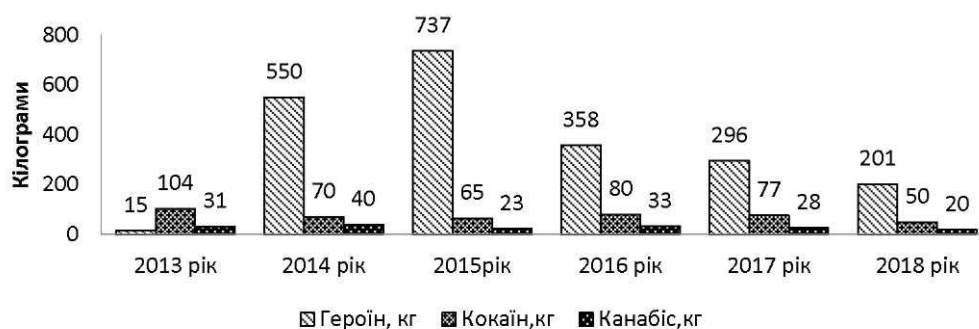

Рис. 9.3. Кількість вилучених важких наркотиків, 2013-2018 рр.²

Також звертає на себе увагу щорічне збільшення фактів незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів з використанням поштових та експрес-відправлень, так у 2014 році було виявлено 101 факт незаконного переміщення наркотиків з використанням поштових відправлень, що становило 9% від загальної кількості зазначених

¹ Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року). Поглиблений огляд наркоситуації в Україні. URL: <http://www.ummcda.org.ua/index.php/86-natsionalnij-zvit-za-2017-rik-shchodo-narkotichnoji-situatsiji-v-ukrajini-za-danimi-2016-roku>.

² Найденко О. Є., Резнікова Є. С. Боротьба з контрабандою як один із методів забезпечення митної безпеки держави. Modern Economics. №17. 2019. С. 172-176.

правопорушень, у 2015 році -189 фактів (19%), у 2016 році виявлено 383 зазначених фактів (34%), у 2017 році - 595 фактів (42%). Найбільша кількість фактів виявлення наркотиків у поштових відправленнях з таких країн: Нідерланди, Ізраїль, Німеччина, Китай, Таїланд¹.

Аналіз роботи по лінії боротьби з контрабандою наркотиків свідчить, що контрабандисти постійно удосконалюють, змінюють методи, спрямованість своєї злочинної діяльності та використовують такі головні шляхи переміщення наркотиків через територію України².

Рис. 9.4. Головні шляхи переміщення наркотиків через територію України³.

Підсумовуючи вищевикладене можемо констатувати, що цілком не випадково, що Уряд поставив серед найважливіших проблему ефективної протидії поширенню в Україні наркотиків і наркозлочинності. Нині реальну загрозу для нашої держави становлять незаконні дії з опієм, героїном, кокаїном, синтетичними наркотичними засобами, які переправляються через територію

¹ Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року). Поглиблений огляд наркоситуації в Україні. URL: <http://www.ummcda.org.ua/index.php/86-natsionalnij-zvit-za-2017-rik-shchodo-narkotic.hnoj-situatsiji-v-ukrajini-za-danimi-2016-roku>.

² Методичні рекомендації з питань боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в установах виконання покарань та слідчих ізоляторів / Оверченко І.С., Олійник О.І., Стеблинська О.С., Брітанов А.В. - К.: Державна пенітенціарна служба України, 2015. - 70 с.

³ Контрабанда наркотиків як транснаціональна загроза [Електронний ресурс]. <https://www.researchgate.net/publication/323870817>

України. Держава зацікавлена у виявленні і затриманні осіб, які контрабандним шляхом перевозять наркотичні засоби територією держави.

9.3. Порушення митних правил та відповідальність за їх вчинення

Порушення митних правил є різновидом адміністративного правопорушення, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений Митним кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи Митним кодексом чи іншими законами України, і за які Митним кодексом передбачена адміністративна відповідальність¹.

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені Митним кодексом, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Протиправність — це юридичний вираз суспільної небезпеки правопорушення. Вона виявляється в тому, що певне суспільно небезпечне діяння визнається порушенням митних правил тільки тоді, коли воно передбачене чинним законодавством². Винність характеризує психічне ставлення особи до скоєної дії чи бездіяльності та її наслідків, виражене у формі умислу й необережності.

Порушення митних правил визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки й бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

¹ Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI /Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495%D0%B1-17/paran5#n5>

² Митний кодекс України : навч.-метод. посіб. / заг. редакція М.Я. Азарова — К.: Державна митна служба України, 2012. – 904 с.

Відповідальність за порушення митних правил встановлюється виключно митним кодексом України. Склад порушення включає в себе ознаки, що характеризують зовнішній акт поведінки особи, його спрямованість і наслідки, і ознаки, що характеризує самого правопорушника і його психічне відношення до вчиненого. Відповідно цьому ознаки складу порушення митних правил об'єднуються в чотири групи (елементи) (рис. 9.5).

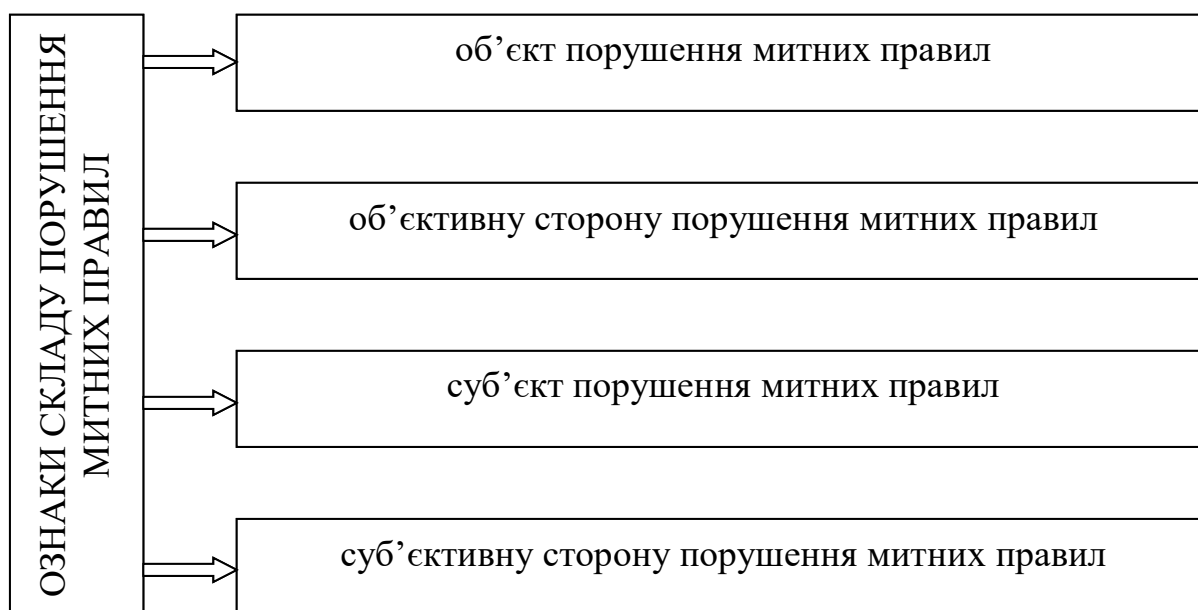

Рис. 9.5. Ознаки складу порушення митних правил

Об'єктом порушень митних правил є суспільні відносини, які охороняються законом і яким в результаті посягання завдається чи може бути завдана шкода, а також те, на що спрямоване посягання.

Об'єктивною стороною порушень митних правил є сукупність передбачених законом ознак, які характеризують зовнішній прояв діяння, що посягає на об'єкти правової охорони, а також об'єктивні умови цього посягання.

Суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами — посадові особи цих підприємств. Під громадянами слід розуміти фізичних осіб: громадян України, іноземців, осіб без

громадянства. Під посадовими особами підприємств слід розуміти керівників та інших працівників підприємств (резидентів та нерезидентів), які в силу постійно або тимчасово виконуваних ними трудових (службових) обов'язків відповідають за додержання вимог, встановлених митним кодексом України, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона порушень митних правил характеризується психічним ставленням особи до вчинення правопорушення:

- вина — психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої Митним кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності;
- мотив — внутрішнє спонукання особи, яке створило психологічні передумови скоєння правопорушення;
- мета — наслідок, якого прагне досягти особа, вчиняючи правопорушення.

Порушення митних правил визнається зробленим навмисно, якщо особа, що його скоїла, усвідомлювала протиправний характер своєї дії (бездіяльності), передбачала можливі шкідливі наслідки і бажала їх (прямий умисел) чи свідомо допускала настання цих наслідків (непрямий умисел).

Не є порушенням митних правил дія, яка хоч і визначається митним кодексом України як така, але вчинена в стані крайньої необхідності, тобто з метою усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за існуючих обставин не могла бути усунута іншими засобами та якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода.

За порушення митних правил можуть бути накладені такі адміністративні стягнення (рис.9.6).

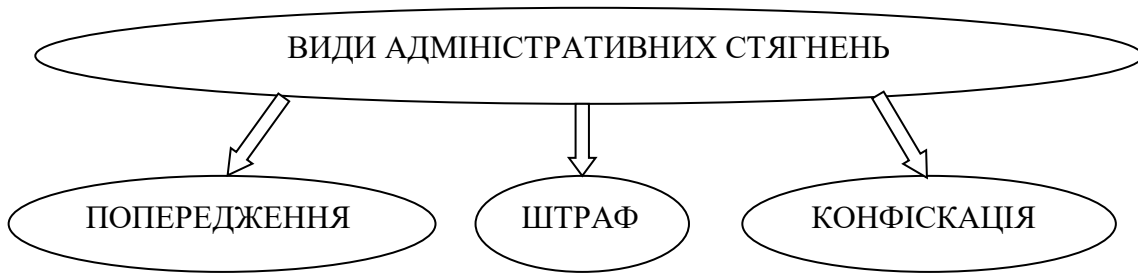

Рис. 9.6. Види адміністративних стягнень за порушення митних правил

Адміністративні стягнення за порушення митних правил — це заходи відповідальності за митні правопорушення, що передбачені санкцією норми митного права. Вони застосовуються митними та судовими органами і поряд із загальними мають ряд спеціальних характерних ознак.

Адміністративні стягнення за порушення митних правил завжди відбивають реакцію держави на правопорушення у вигляді негативної оцінки як зробленого правопорушення, так і самого правопорушника.

За одне і те саме порушення митних правил може накладатися тільки основне або основне і додаткове адміністративні стягнення. Якщо статтею, якою встановлюється адміністративна відповідальність за порушення митних правил, передбачається основне і додаткове адміністративні стягнення, застосування лише додаткового адміністративного стягнення без основного не допускається, крім випадку, передбаченого частиною третьою статті 467 Митного кодексу.

Попередження або штраф можуть застосовуватися тільки як основний вид стягнення за вчинене правопорушення, передбачене всіма статтями, за винятком ст. 473 Митного кодексу України. Конфіскація товарів, товарів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовувались виключно для перевезення пасажирів і товарів через

митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних угод про транспортне сполучення) та транспортних засобів, що використовувались для переміщення товарів, може застосовуватися як основний вид стягнення за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 473 та 482— 484 Митного кодексу.

Попередження як адміністративне стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Попередження виноситься у формі постанови про накладення адміністративного стягнення. Попередження, як один з видів адміністративного стягнення, застосовується переважно до осіб, винних у здійсненні незначних проступків, які не представляють великої суспільної небезпеки. Попередження оформляється письмово шляхом винесення постанови органом (посадовою особою), що розглядає справу.

Штраф як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається Митним кодексом залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення.

Найбільш поширеним видом покарання порушників у митному праві є штраф. Більшість санкції статей, що установлюють відповідальність за порушення митних правил, передбачають накладення штрафів. Штраф виражається в одержанні з порушника в дохід держави, визначеної санкцією відповідної статті суми грошових коштів. При встановленні видів штрафу і його розмірів митне законодавство враховує специфіку окремих видів порушення митних правил, особливість цих діянь з погляду всіх елементів складу правопорушень, особливість осіб, що заподіюють збиток економічним інтересам держави.

Конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів комерційного

призначення — безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу і безоплатній передачі їх у власність держави.

Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються Митним кодексом України та іншими законами України.

Таким чином, законодавством створено цілісну систему заходів, спрямованих на забезпечення законності при застосуванні стягнень у справах про порушення митних правил до осіб, що здійснили порушення, і в той же час на виключення неправомірних порушень їх прав і законних інтересів.

9.4. Види порушень митних правил

1. Порушення режиму зони митного контролю

Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, перетинання меж зони митного контролю громадянами, які не перетинають митний кордон України, та посадовими особами державних органів, які не здійснюють види контролю, зазначені у частині першій статті 319 Митного кодексу, та їх пересування в межах цієї зони з порушенням порядку, встановленого статтею 332 Митного кодексу, — тягнуть за собою

попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — встановлений Митним кодексом (ст.332 Митного кодексу України) режим зони митного контролю, тобто приписи, заборони та обмеження щодо перебування товарів, транспортних засобів та громадян, умови розташування будівель та споруд, а також проведення у цій зоні господарських робіт.

Об'єктивна сторона виражається у вчинення будь-яких дій, що порушують режим зони митного контролю. Такими діями є: переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони (з товарами, транспортними засобами і без таких) громадян, посадових осіб органів державної влади (крім митних органів), які не перетинають митний кордон, а також у проведенні у такій зоні без дозволу митного органу господарських робіт та інші дії.

Під зоною митного контролю (далі — ЗМК), слід розуміти місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності.

Згідно зі ст. 329 Митного кодексу України, ЗМК створюються у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до кодексу. Забезпечення режиму ЗМК покладено на митні органи.

Під режимом ЗМК слід розуміти встановлені законодавством України з питань митної справи приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт.

Таким чином, такому переміщенню та проведенню господарських робіт повинно передувати отримання дозволу митного органу.

Суб'єктом даного правопорушення може бути будь-яка особа, що підлягає адміністративній відповідальності (громадяни, що досягли віку адміністративної відповідальності, які знаходяться в осудному стані та посадові особи). Суб'єктами цього правопорушення не можуть бути працівники митних органів.

Суб'єктивна сторона — правопорушення може бути вчинено як умисно, так і з необережності. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

2. Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем

Проведення з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, операцій, не передбачених статтями 203, 325 Митного кодексу, або проведення операцій, передбачених зазначеними статтями, без дозволу митного органу, — тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Зміна стану товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації — отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, користування та розпорядження ними без дозволу митного органу, а так само невжиття передбачених частиною четвертою статті 204 Митного кодексу заходів щодо товарів, строк тимчасового зберігання яких під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації — отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі закінчився, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Видача без дозволу митного органу або втрата товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації — отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України (ст. 325) порядок проведення без дозволу митного органу вантажних і інших операцій з товарами, митне оформлення яких не закінчено, та порядок митного контролю, як сукупності заходів, здійснюваних митними органами України в межах своєї компетенції, дії пов'язані або з видачею без дозволу митних органів, або з втратою товарів та транспортних засобів, які знаходяться під митним контролем.

Об'єктивна сторона — виражається в здійсненні операцій з товарами, транспортними засобами, що знаходяться під митним контролем, а саме зміна їх стану, користування і розпорядження ними без дозволу митного органу.

Безпосередній об'єкт — порядок навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепакування, зважування та визначення інших істотних характеристик товарів, що перебувають під митним контролем, взяття проб та зразків таких товарів, зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах або їх упаковці, транспортних засобах комерційного призначення, а також заміна транспортного засобу комерційного призначення.

Зміна стану — здійснення операцій з товарами і транспортними засобами, що перебувають під митним контролем, у результаті яких змінюються властивості товарів (ввезення товарів і транспортних засобів у зборі, з наступним демонтажем з метою представлення митним органам не цілих агрегатів, а їх комплектуючих).

Суб'єкт — громадяни, що на момент здійснення правопорушення досягли 16-літнього віку, а також посадові особи підприємств. Суб'єктивна сторона — дане правопорушення може бути вчинено умисно, або з необережності.

Дане правопорушення вважається закінченим з того моменту, як особа зробила описані в диспозиції даної статті дії, незалежно від заподіяння збитку чи настання інших наслідків.

3. Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача їх без дозволу митного органу або втрата

Перевищення встановленого статтею 95 Митного кодексу строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення (а при переміщенні в межах зони діяльності одного митного органу — від одного підрозділу цього органу до іншого), митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби не більше ніж на одну добу — тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення встановленого статтею 95 Митного кодексу строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби більше ніж на одну добу, але не більше ніж на десять діб — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перевищення встановленого статтею 95 Митного кодексу строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митних або інших документів на ці товари більше ніж на десять діб, а так само втрата цих товарів, транспортних засобів, документів чи видача їх без дозволу митного

органу — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — посягання на порядок митного оформлення товарів та транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Об'єктивна сторона — недоставлення до митного органу України товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем і перевозяться з одного митного органу України до іншого, а так само прийнятих для передачі митному органу України митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби.

Суб'єктами цього правопорушення можуть бути посадові особи підприємств — декларант, митний брокер, перевізник (в залежності від того, на кому саме в проміжок часу, коли було здійснено порушення, полягав обов'язок доставлення товарів та транспортних засобів комерційного призначення, а так само документів на них у митний орган) та громадяни, що підлягають адміністративній відповідальності.

4. Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю

Порушення встановленого Митним кодексом порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто переміщення через митний кордон України особою, яка формою проходження митного контролю обрала проходження (проїзд) через «зелений коридор», товарів, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, або товарів в обсягах, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України, — тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо безпосередніми предметами правопорушення є товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, — також конфіскацію цих товарів.

Об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України порядок проходження спрощеного митного контролю. Об'єктивна сторона — установлений відповідно до Митного кодексу порядок проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто наявність під час проведення митного контролю в особи, яка формою проходження митного контролю обрала проходження через таку зону (коридор), товарів, заборонених чи обмежених до переміщення через митний кордон України, або товарів у кількостях, що перевищують неоподатковувану податком норму переміщення через митний кордон України.

Двоканальна система — це спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один з двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України. Канал, позначений символами зеленого кольору («зелений коридор»), призначений для декларування шляхом вчинення дій громадянами, які переміщують через митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території, та не підлягають письмовому декларуванню. Громадянин самостійно обирає відповідний канал («зелений» або «червоний» коридор) для проходження митного контролю за двоканальною системою.

Обрання «зеленого коридору» вважається заявою громадянина про те, що переміщувані ним через митний кордон України товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території та свідчить про факти, що мають юридичне значення.

Громадяни, які проходять (проїжджають) через «зелений коридор», звільняються від подання письмової митної декларації. Звільнення від подання

письмової митної декларації не означає звільнення від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України.

Суб'єкт — громадяни, що на момент здійснення правопорушення досягли 16-річного віку. Суб'єктивна сторона — дане правопорушення може бути вчинено умисно або з необережності. Правопорушення вважається закінченим з моменту здійснення особою зазначених у диспозиції даної статті дій.

5. Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення

Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних та достовірних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби комерційного призначення, які підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України, — тягне за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів з конфіскацією зазначених товарів, транспортних засобів.

Об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України порядок декларування товарів, транспортних засобів, переміщуваних через митний кордон України. Об'єктивна сторона — недекларування товарів, транспортних засобів, переміщуваних через митний кордон України, тобто незаява за встановленою формою точних та достовірних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість, терміни декларування і т.п.) про товари, транспортні засоби, що підлягають обов'язковому декларуванню у випадку переміщення через митний кордон України.

Недекларування товарів, транспортних засобів, переміщуваних через митний кордон України — незаявлення за встановленою формою точних відомостей про товари і транспортні засоби, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю і митного оформлення.

Склад правопорушення буде лише у випадках, коли не було виявлено приховування від митного контролю. Товари, транспортні засоби в разі

пред'явлення їх митному контролю в повному обсязі до початку митного огляду, навіть якщо вони не записані власником до митної декларації, не можуть вважатись переміщуваними з порушеннями митних правил. Таки товари, транспортні засоби є неоформленими належним чином і можуть не підлягати пропуску, але вважатись предметами порушення митних правил не повинні.

Суб'єкт — громадяни, що на момент здійснення правопорушення досягли 16-річного віку, а також посадові особи підприємств. Суб'єктивна сторона — дане правопорушення може бути вчинено умисно або з необережності.

6. Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання

Пересилання через митний кордон України в міжнародних експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання законодавством України, а також пересилання у міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання актами Всесвітнього поштового союзу, — тягне за собою конфіскацію цих товарів.

Об'єкт правопорушення — встановлений Митним кодексом України порядок переміщення через митний кордон України, в тому числі транзитом через територію України міжнародних поштових відправлень та міжнародних експрес-відправлень.

Об'єктивна сторона — пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання у відповідності до актів Всесвітнього поштового союзу, Правил користування послугами поштового зв'язку.

Міжнародні поштові відправлення — упаковані та оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою «М», дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою «Консигнація»,

відправлення міжнародної прискореної пошти «EMS», які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв'язку.

Міжнародні експрес-відправлення — належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться експрес-перевізником будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом експрес-перевізника з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що здійснили таке пересилання. Суб'єктивна сторона — дане правопорушення може бути вчинено умисно або з необережності.

7. Перешкодження посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів

Перешкодження посадовій особі митного органу під час здійснення нею митного контролю або провадження в справі про контрабанду чи порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів, документів — тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перешкодження посадовій особі митного органу, невиконання її вимог під час проведення перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, чи документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — встановлений Митним кодексом України порядок організації митного контролю, проведення документальних перевірок, провадження в справах про контрабанду та порушення митних правил.

Об'єктивна сторона – перешкоджання посадовій особі митного органу України в виконанні покладених на неї обов'язків та реалізації передбачених Митним кодексом України прав по здійсненню митного контролю, проведення документальних перевірок, а також під час провадження в справах про контрабанду та порушення митних правил.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що здійснили такі дії. Суб'єктивна сторона — дане правопорушення може бути вчинено умисно або з необережності. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

8. Неподання митному органу звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем

Неподання утримувачем магазину безмитної торгівлі, складу тимчасового зберігання, митного складу, вантажного митного комплексу, особою, відповідальною за експлуатацію складу організації — отримувача гуманітарної допомоги, митному органу звіту про рух товарів, а також порушення порядку ведення обліку таких товарів — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — встановлений Митним кодексом України порядок подання митному органу передбаченої законодавством звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем та знаходяться в магазині безмитної торгівлі, складі тимчасового зберігання, митному складі, вантажному митному комплексі, відповідальною особою, а також порушення порядку ведення такої звітності. Об'єктивна сторона: а) неподання митному органу звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем; б) порушення порядку ведення звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем або на територіях спеціальних митних зон.

Суб'єкт відповідальності — посадові особи підприємств, що здійснили такі дії. Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Став-

лення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

9. Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності

Ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.

Об'єкт правопорушення — охоронювані законом права інтелектуальної власності. Об'єктивна сторона — порушення законодавства про інтелектуальну власність з комерційною метою, здійснене під час переміщення товарів через митний кордон України.

Право інтелектуальної власності — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним кодексом України та іншим законом.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що здійснили такі дії. Суб'єктивна сторона — дане правопорушення може бути вчинено умисно або з необережності.

10. Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони

Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів з цієї території, проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони, а так само порушення встановленого частиною другою статті 436 Митного кодексу строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні, у разі

анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цієї зони — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — встановлений Митним кодексом порядок ввезення товарів на територію вільної митної зони та вивезення з неї товарів, а також порушення 90-денного строку розпорядження товарами з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу. Об'єктивна сторона - невиконання умов порядку та строків ввезення та вивезення товарів з/на території (-ю) вільної митної зони товарів.

Вільна митна зона — це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Суб'єкт відповідальності — власник товарів, уповноважена ним особа або утримувач вільної митної зони. Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

11. Порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами

Проведення з товарами, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, операцій, передбачених частиною другою статті 127 Митного кодексу, без дозволу митного органу — тягне за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Зміна стану товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, без дозволу митного органу, невжиття передбачених частиною п'ятою статті 129 Митного кодексу заходів щодо товарів, строк зберігання яких в режимі митного складу закінчився, а так само порушення встановленого частиною другою статті 429 Митного кодексу строку розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, у разі анулювання дозволу на відкриття та

експлуатацію цього складу — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Видача без дозволу митного органу або втрата товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення: а) встановлений законодавством порядок розміщення товарів на митних складах; б) встановлені Митним кодексом України строки, умови і порядок зберігання та проведення операцій з товарами, що зберігаються на митних складах. Об'єктивна сторона — невиконання умов розміщення, строків і порядку зберігання та проведення без дозволу митних органів операцій з товарами, що зберігаються на митних складах, зміна стану товарів, видача без дозволу митного органу або втрата товарів.

Суб'єкт відповідальності — власник товарів, уповноважена ним особа або утримувач складу. Суб'єктивна сторона — характеризується умисною формою вини. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

12. Порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі

Порушення встановлених Митним кодексом порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі, у разі ліквідації магазину або зупинення дії чи анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення: а) встановлений законодавством порядок розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі; б) встановлені Митним кодексом України строки, умови і порядок зберігання та проведення операцій з товарами, що розміщеними у магазині безмитної торгівлі. Об'єктивна сторона — невиконання умов та строків розпорядження товарів, розміщеними у магазині безмитної торгівлі.

Суб'єкт відповідальності — посадові особи підприємств, що здійснили такі дії. Суб'єктивна сторона — характеризується умисною формою вини. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

13. Порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів

Порушення встановленого Митним кодексом та іншими актами законодавства України порядку здійснення операцій з переробки товарів, у тому числі невивезення за межі митної території України (неввезення на митну територію України) товарів, що переміщувалися через митний кордон України з метою переробки, та/або продуктів їх переробки після закінчення строку переробки, — тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — встановлений законодавством порядок переробки товарів та їх вивезення. Об'єктивна сторона — невиконання умов та строків переробки товарів. Кількість операцій з переробки товарів у митному режимі переробки на митній території не обмежується.

Суб'єкт відповідальності — посадові особи підприємств. Суб'єктивна сторона — дане правопорушення може бути вчинено умисно або з необережності.

14. Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів

Перевищення встановленого відповідно до Митного кодексу строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України не більше ніж на три доби — тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення строку тимчасового ввезення товарів

на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України більше ніж на три доби, але не більше ніж на десять діб — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перевищення строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України більше ніж на десять діб — тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — встановлений Митним кодексом України (ст. 103, 113) порядок пропуску товарів з метою тимчасового вивезення або ввезення. Об'єктивна сторона — порушення зобов'язання про зворотне вивезення або ввезення, тобто: невивезення за митний кордон України товарів, які були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення у визначений строк; неввезення на митну територію України товарів, які були тимчасово вивезені за митний кордон України у визначений строк.

Суб'єкт правопорушення — осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

15. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем

Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем, тобто поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, або з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу — тягнуть за

собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів, транспортних засобів — безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 483 Митного кодексу, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів, транспортних засобів — безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.

Об'єкт правопорушення — встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, який є необхідною умовою нормальної діяльності митних органів по стягненню передбачених законодавством митних платежів, здійсненню митного контролю і митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Об'єктивна сторона — дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза місцем розташування митного органу або поза часом здійснення митного оформлення. Під дією розуміється активна поведінка (вчинок) особи, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на спричинення певних негативних наслідків.

Суб'єкт правопорушення — осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини.

16. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю

Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого цією статтею або статтею 482 Митного кодексу, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Об'єкт правопорушення — встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Об'єктивна сторона — дії, спрямовані на переміщення товарів,

транспортних засобів через митний кордон України. Під дією розуміється активна поведінка (вчинок) особи, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на спричинення певних негативних наслідків.

Під тайниками слід розуміти спеціально виготовлені, обладнані або пристосовані сховища (їх функціональне призначення є виключно для незаконного переміщення товарів), а також конструктивні порожнини, ємності транспортних засобів, багажу тощо.

Використанням інших засобів, що утруднюють виявлення предметів (тобто «фізичне» приховування), має визнаватися, зокрема, приховування останніх у валізах, одязі, взутті, головному вбранні, речах особистого користування, на тілі або в організмі людини чи тварини.

Надання одним предметам вигляду інших — це зміна їх зовнішніх ознак (форми та стану, упаковки, ярликів, етикеток тощо).

Суб'єкт правопорушення — осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Посадова особа підприємства — керівник та інший працівник підприємства (резиденти та нерезиденти), які в силу постійно або тимчасово виконуваних ними трудових (службових) обов'язків відповідають за додержання вимог, встановлених Митним кодексом України, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини. Для кваліфікації дій за ст. 483 Митного кодексу України не мають значення мотив і мета їх вчинення, а також чи настали від цього шкідливі наслідки.

17. Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю

Зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю,

— тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів або їх конфіскацію.

Об'єкт правопорушення — встановлений законодавством України порядок оформлення та переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Об'єктивна сторона — дії (перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів) або бездіяльність (зберігання товарів, транспортних засобів), спрямовані на зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Суб'єкт правопорушення — осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Суб'єктивна сторона — дане правопорушення може бути вчинено умисно або з необережності.

18. Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів

Заявлення в митній декларації з метою неправомірного звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру неправдивих відомостей щодо істотних умов зовнішньоекономічного договору (контракту), ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача товару, неправдивих відомостей, необхідних для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, та/або надання з цією ж метою митному органу документів, що містять такі відомості, або несплата митних платежів у строк, встановлений законом, або інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів, за відсутності ознак злочину, а так само використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 300 відсотків несплаченої суми митних платежів.

Об'єкт правопорушення — встановлений законодавством України порядок оподаткування та сплати митних платежів, що забезпечує формування доходної частини державного бюджету, а також порядок використання товарів в цілях, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів. Об'єктивна сторона — дії, тобто активна поведінка (вчинок) особи, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на застосування особою при декларуванні товарів саме таких ставок митних платежів, які справляються з товарів, що переміщуються через митну територію України, та звільняють від сплати митних платежів або зменшують їх розмір, а також дії, спрямовані на порушення встановленого законодавством України порядку використання товарів в цілях, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів, обманні маніпуляції з податковими пільгами.

Суб'єктом правопорушення є осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умисною або необережною (самовпевненість або недбалість) формами вини.

9.5. Провадження у справах про порушення митних правил

Завданнями провадження у справах про порушення митних правил є своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її з дотриманням вимог закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, та запобігання таким правопорушенням.

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил передбачає наступні стадії (рис. 9.7).

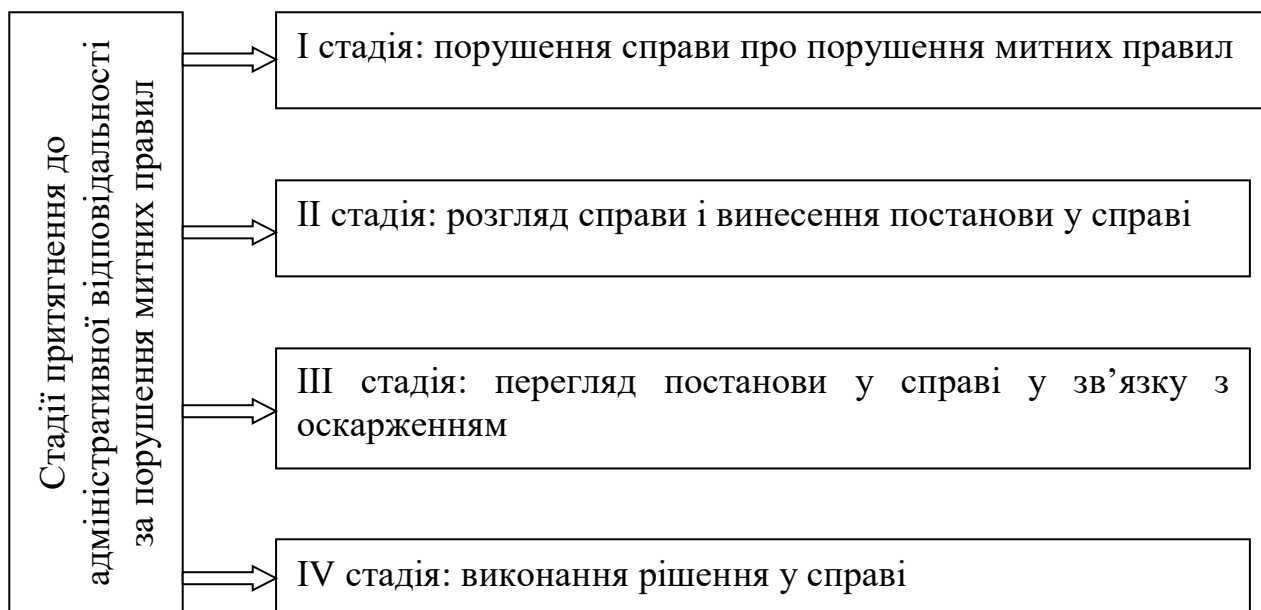

Рис. 9.7. Стадії притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил

Порушення справи, є початковою стадією провадження. У межах цієї стадії складається протокол про порушення митних правил, протокол про адміністративне затримання, передбачений статтею 507 Митного кодексу України; протоколи процесуальних дій, передбачених ст. 508 Митного кодексу України. Тобто фактично здійснюється митне розслідування у справі з відповідним процесуальним оформленням його результатів. Метою митного розслідування є збирання доказової бази у справі, якісна підготовка справи для розгляду по суті.

Друга стадія провадження — розгляд справи і винесення постанови у справі, вважається центральною стадією провадження. Сутність цієї стадії полягає у тому, що уповноважений орган (митний орган або місцевий суд (суддя) здійснює остаточне розслідування у справі і дає правову оцінку діям особи, щодо якої складено протокол про порушення митних правил. Тобто саме на цій стадії вирішуються завдання провадження у справах про порушення митних правил. Винесенням постанови у справі про порушення митних правил закінчується стадія розгляду справи.

Третя стадія провадження у справах про порушення митних правил являє собою перегляд винесеної постанови в справі у зв'язку з оскарженням (опротестуванням) у передбачених законом випадках. Зокрема, порядок оскарження постанов митниці передбачено статтею 529 Митного кодексу України.

Четверта стадія провадження в справі — виконання рішення у справі, обумовлена необхідністю забезпечення виконання винесеної постанови. Її сутність полягає в кінцевій практичній реалізації адміністративного стягнення, призначеного порушнику. У процесі виконання постанови, особа, яка вчинила порушення митних правил, перетерплює відповідні позбавлення й обмеження особистого або матеріального характеру. Лише за цієї умови адміністративне стягнення виконає свою соціальну функцію.

Протокол про порушення митних правил мають право складати:

- посадові особи, які відповідно до посадових інструкцій уповноважені здійснювати митний контроль, митне оформлення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України і які безпосередньо виявили порушення митних правил;

- посадові особи митних органів, які згідно з посадовими обов'язками мають таке право;

- інші посадові особи, уповноважені керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, або керівником митниці.

Протокол складається у кожному випадку виявлення порушення митних правил, він є єдиною формою документу, в якому фіксується факт вчинення порушення митних правил, ніякого іншого документу про прийняття до провадження митними органами не оформляється. Від того, наскільки грамотно, змістовно і умотивовано складений протокол, залежить якість розгляду справи про порушення митних правил, правильність розгляду справи по суті й обґрунтованість застосування адміністративного стягнення.

Протокол про порушення митних правил складається у двох примірниках, перший з яких залишається в справах митного органу, другий вручається під розписку особі, щодо якої складено протокол. До протоколу про порушення митних правил можуть бути додані фотознімки, матеріали звукозапису та відеозапису, плани, схеми, відбитки тощо. Фотографії, схеми, малюнки, креслення — це ілюстрації, що пояснюють зміст протоколу, а в сукупності своїй становлять складову його частину.

Питання для самоперевірки

- 1. Назвіть визначення контрабанди. Які предмети можуть бути контрабандою?*
- 2. Що є безпосереднім об'єктом контрабанди? Хто може бути суб'єктом контрабанди?*
- 3. Які наслідки існування контрабанди? Яка відповідальність наступає за вчинення контрабанди? Які заходи передбачено законодавством для запобігання контрабанді?*
- 4. Дайте визначення порушення митних правил. Які види відповідальності передбачені законодавством за порушення митних правил?*
- 5. Які види стягнення застосовуються за вчинення порушення митних правил? Які є основні та додаткові адміністративні стягнення? Які строки накладення адміністративних стягнень за вчинення порушення митних правил?*
- 6. Які товари є забороненими до переміщення через митний кордон України?*
- 7. Скільки видів порушень митних правил передбачено Митним кодексом України?*
- 8. Відповідальність за які порушення митних правил передбачає застосування попередження до порушника, конфіскацію товарів?*
- 9. Що включає в себе провадження у справі про порушення митних правил?*
- 10. Що є причинами для порушення справи про порушення митних правил?*

Тематика рефератів

1. Особливості провадження справ про порушення митних правил в Україні.
2. Ефективність діяльності митних органів щодо протидії контрабанді зброї.
3. Проблематика незаконного переміщення людей через митний кордон України.
4. Сучасні технічні засоби в протидії митній злочинності в Україні та світі.
5. Світовий досвід запобігання митним деліктам.

ПРИКЛАД КОМПЛЕКСНОГО ПРАКТИЧНОГО ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ) з дисципліни "Митна справа" виконується самостійно кожним студентом. КПЗ охоплює усі основні теми дисципліни "Митна справа".

Метою виконання КПЗ є оволодіння теоретичними аспектами митного оподаткування, навичками розрахунку митних податків, належних до сплати у бюджет та заповнення первинних митних документів. Виконання КПЗ є одним із обов'язкових модулів з курсу та передбачає його захист. КПЗ включає 2 етапи: 1) теоретична частина (обґрунтування окремих теоретико-організаційних аспектів митної справи та його висвітлення з 2 основних питань по 2 блоках переліку визначеному нижче); 2) практична частина (розв'язування комплексної задачі з визначення митних платежів та заповнення МД і ДМВ. Студент вибирає питання з Блоку 1 та Блоку 2 відповідно до спискового номера в журналі групи. Обсяг висвітлення 16-20 сторінок А4 (без врахування титульного листа) на обидва питання із зазначенням списку літератури (не менше 8-10 джерел) з відповідними посиланнями на використану літературу та з висновком по питаннях. Після висвітлення теоретичних питань студент подає детальний розв'язок задачі із заповненою МД і ДМВ.

БЛОК 1

1. Митна справа в контексті інтеграції України в глобальну економіку.
2. Завдання митних органів в умовах нових інституційних змін.
3. Управління ризиками у митній сфері.
4. Завдання, що покладаються на державні інституції в сфері митного контролю.
5. Місце і роль митної справи в системі національної безпеки держави.
6. Зміст та сучасні реалії державної зовнішньоекономічної політики.
7. Сутність, переваги та недоліки політики протекціонізму. Форми протекціонізму.

8. Сутність, переваги та недоліки політики вільної торгівлі.
9. Підстави для введення митних тарифів.
10. Класифікація нетарифних методів державного регулювання міжнародної торгівлі.
11. Зміст і види прихованих методів торгової політики.
12. Антидемпінгове мито: економічний зміст, завдання та особливості застосування в Україні.
13. Компенсаційне мито: економічний зміст, завдання та особливості застосування в Україні.
14. Спеціальне мито: економічний зміст, завдання та особливості застосування в Україні.
15. Загальна характеристика цінових ефектів введення імпортного мита.
16. Аналіз загальної рівноваги тарифних ефектів.
17. Тарифна квота.
18. Сутність та класифікація митних платежів в Україні
19. Порядок нарахування, сплати мита в Україні та його фіскальна ефективність.
20. Порядок нарахування і сплати ПДВ при переміщенні товарів (інших предметів) через митний кордон України та його фіскальна ефективність.

БЛОК 2

1. Ввезення та вивезення валюти України фізичними особами.
2. Ввезення та вивезення валюти України юридичними особами.
3. Переміщення іноземної валюти, чеків, банківських металів через митний кордон України.
4. Вивезення та увезення іноземної валюти в Україну юридичними особами на транспортних засобах.
5. Порядок ввезення в Україну, митного оформлення та оподаткування особистих речей, що ввозяться громадянами.
6. Засоби та способи переміщення товарів (інших предметів) через митний кордон України.

7. Митні процедури на морському та річковому транспорті.
8. Митні процедури на авіатранспорті.
9. Митні процедури на залізничному транспорті.
10. Митні процедури на автомобільному транспорті.
11. Митні процедури на трубопровідному транспорті та лініях електропередач.
12. Переміщення товарів через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях.
13. Особливості екологічного, санітарно-гігієнічного та гемологічного контролю на митному кордоні України.
14. Митне оформлення гуманітарної допомоги.
15. Контроль за експортом брухту і відходів чорних та кольорових металів.
16. Поняття, зміст і форми правоохоронної діяльності митних органів.
17. Контрабанда та боротьба з нею митних органів України.
18. Особливі, контрольні поставки через митний кордон контрабандних наркотичних засобів та інших подібних речовин.
19. Поняття та загальна характеристика порушення митних правил.
20. Порядок і терміни оскарження у справах про порушення митних правил.

Задача.

В Україну із Польщі поставляється товар – полотно трикотажне з бавовни на умовах поставки EXW Poznan. Розмір партії становить – 10123 кг, ціна за 1 кг вантажу 4,03 EUR, яка зазначена в інвойсі. Загальна вартість партії товару зазначено в товаросупровідній документації. Додатково суб'єктом ЗЕД понесено 50,00 EUR витрат на навантаження товару, 175 EUR витрат на страхування, 190 EUR витрат в країні експорту. Вартість транспортування до митниці призначення 550,00 EUR, по території України – 8500 грн. Вантаж перетнув митний кордон України 06.11.2019 року. Митне оформлення

здійснене посадовою особою митниці в позаробочий нічний час протягом 4 годин. Курс EUR на момент подання МД становив 27,28 UAH = 1 EUR.

Ставка мита – 15 %, але не менше як 2,5 EUR за 1 кг.

1. Обрунтувати формування митної вартості товарів відповідно до умови поставки.
2. Визначити фактурну і митну вартість товару.
3. Визначити плату за митне оформлення товарів і транспортних засобів
4. Нарахувати ввізне мито.
5. Визначити вид мита.
6. Нарахувати податок на додану вартість.
7. Здійснити нарахування в графі 47 МД.

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП

8. Визначити загальну суму митних платежів.
9. Заповнити декларацію митної вартості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сандровский К. Таможенное право в Украине: учебное пособие /К.К. Сандровский. – К.: Вентури., 2000 – С. 3.
2. Ершов А.П. Международные таможенные отношения: Учеб. пособие / А.П. Ершов. - СПб. : ИВЭСЭП : С-Петербург. филиал РТА им. В.Б. Бобкова : Знание, 2000. – С. 5
3. Ківалов С. В. Митна політика України: підручник / С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2002. – С. 8.
4. Додін Є. В. Правові основи митної справи України / Є. В. Додін // Митна справа. – 2004. – № 4. – С . 6–18
5. Тимошенко И. В. Таможенное регулирование ВЭД: учеб.-практ. пособие. /И.В. Тимошенко. – М.: Бератор-пресс, 2003. – С . 33
6. Бережнюк І.Г . Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – С.16.
7. Митний кодекс України від 13.03.2012, № 4495-VI (з наступними змінами і доповненнями): за станом на 01.01.2014 р. [Електронний ресурс]// Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.6&nobreak=1>
8. Гребельник О. Митна справа. 3-тє вид. перероб. та доп.: Підручник/О.П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С.54
9. Митна енциклопедія: У двох томах. Т.2/: Редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С.32
10. Таможенное право : учебник для вузов / Отв. редактор проф. Б. Н. Габричидзе. – М. : Изд-во БЕК, 1995. – С. 9
11. Ківалов С. В. Митна політика України: підручник / С. В. Ківалов , Б. А. Кормич . – Одеса: Юридична література, 2002. – С . 9.
12. Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации / под ред. А. Н. Козырина. – М.: Спарк, 1996. – С . 24.

13. Козырин А. Н. Правовое регулирование таможенно-тарифного механизма (сравнительно-правовое исследование): дис. ... доктора юрид. наук. 12.00.02/ Козырин Александр Николаевич – М., 1994. С . 17.
14. Бережнюк І.Г Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – С. 28.
15. Філатов В.В. Напрямки сучасної митної політики України / В.В. Філатов // Митна справа. – 2009. – № 4(64). – С. 25-26.
16. Дубініна А. Митна справа: Підручник./ А. А.Дубініна, С. В.Сорокіна, О. І.Зельніченко — К.: Центр учбової літератури, 2010. — С. 28.
17. Пашко П.В. Реалізація функцій митної політики України в умовах глобалізації/П. В. Пашко //Вісник КНТЕУ. – 2009. - № 4. – С. 6-8
18. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: словник–довідник / [За ред. В. П. Галушко]. – К.: НУБіП України, 2010. – С. 39.
19. Гребельник О.П. Основи митної справи: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 600 с.
20. Історія митної справи в Україні/ В.М.Бойко, Г.В.Багрій-Шахматов. - Київ: В-ць В.Карпенко, 2002.- 52 с.
21. Чорний В.Б. Україна і митна справа: Історичний нарис. – К., КВІЦ. 2000. – 220 с., С.37
22. Габричидзе Б.М., Полежаєв Д.М. Становлення та розвиток митної служби у державі (1917-1991 рр.) . Держава і право. 1992. № 10.
23. Указ Президент України "Про утворення Державного митного комітету України" від 11.12.1991, № 1 [Електронний ресурс]: Режим доступу з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1/91>
24. Актуальні питання теорії та практики митної справи: монографія/ [Бережнюк І.Г., Пашко П.В., Войцешук А.Д. та ін.]; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – С. 17.

25. Постанова Кабінету Міністрів України "Про створення територіальних митних управлінь" від 08.07.1994 р., № 465 [Електронний ресурс]//Режим доступу з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/465-94-%D0%BF>
26. Указ Президент України "Про Держану митну службу України" від 29.11.1996, № 1145/96 [Електронний ресурс]: Режим доступу з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1145/96>
27. Гребельник О. Митна справа.3-тє вид.перероб. та доп.:Підручник/О.П. Гребельник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С. 58
28. Наказ Державної митної служби України "Про створення регіональних митниць та ліквідацію деяких митниць" від 15.09.2006 р. № 785 [Електронний ресурс] / Режим доступу з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.11470.0>
29. Наказ Державної митної служби України "Про ліквідацію митних органів" від 29.01.2008 р., № 61, [Електронний ресурс] / Режим доступу з http://uazakon.com/documents/date_b1/pg_gswswm.htm
30. Указ Президента України "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 09.12.10, № 1085/2010 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Режим доступу з http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U1085_10.html
31. Указ Президента України "Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади" від 24.12.2012, № 726/2012 [Електронний ресурс] // Режим доступу з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/726/2012>
32. Офіційний сайт Міністерства доходів і зборів України станом на 01.01.2014 р.[Електронний ресурс]/ Режим доступу з <http://minrd.gov.ua>
33. Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів України: Постанова Кабінету міністрів України від 1.03.2014 р. № 67 / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/67-2014-%D0%BF>

34. Про утворення Державної фіскальної служби : Постанова Кабінету міністрів України від 21.05.2014 р. № 160 // Урядовий кур'єр. – № 101. – від 6 червня 2014 р.
35. Осипчук М. Д. Тенденції та особливості нетарифного регулювання міжнародної торгівлі в сучасних умовах / М.Д. Осипчук // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2013. – Т.18, Вип. 3/3. – С. 8-11.
36. Митні кодекси зарубіжних країн [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://kompmp.rada.gov.ua/kompmp/control/uk/publish/category;jsessionid=6980E7A394C083E9041F1F0A3ABV3827?cat_id=46421.
37. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
38. Ефективність державного управління / Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін. ; за заг ред. І Розпутенка – К. : КІС, 2002 – 420 с.
39. Киреев А. П. Международная экономика : в 2-х ч. - Ч 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства : учеб. пособие для вузов / А. П. Киреев. - М. : Междунар. отношения, 1998. - 416 с.
40. Борисенко О.П. Нетарифні заходи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні: проблеми та шляхи вирішення / О.П. Борисенко // Аналітика і влада . - 2011. - № 4. - С. 188-194.
41. Усков М. О. Інструменти зовнішньоторговельної політики як чинник подолання асиметрії соціально-економічного розвитку регіонів / М. О. Усков // Економіка і регіон. - Полтава : ПолтНТУ, 2009. - № 3 (22). - С. 26-32.
42. Чайковська В. В. Розмежування методів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: правовий аспект/В. В. Чайковська // Вісн Одес. нац. ун-ту. Правознавство. - Одеса : [б. в.], 2007. - Т. 12 - Вип. 12 - С 79-86.
43. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» редакція від 17.11.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

44. Панфілова О.Є. Правова природа захисних заходів у зовнішній торгівлі та особливості їх застосування /О.Є. Панфілова// Митна справа. – 2011. – № 5. – С. 39 – 45.
45. Тюріна Н. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [текст] навчальний посібник / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацка. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 408 с.
46. Угода про субсидії і компенсаційні заходи від 15.04.1994р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/981_015
47. Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» редакція від 02.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/549-15>
48. Романенко В.В. Класифікація нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі / В.В. Романенко// Митна справа. – 2012. – № 3. – С. 49 – 56.
49. Постанова Кабінету міністрів України «Про порядок встановлення та застосування правила адвалерної частки та виконання виробничих та технологічних операцій» від 20.12.2006 року №1765 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12>
50. Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів / Міжнародний документ від 14.06.1983 (приєднання від 17.05.2002) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_079
51. Класифікація товарів – інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності : Навчальний посібник / за заг. ред. Макаренка А.В. – Хмельницький: ІНТРАДА, 2009. – С. 17-18.
52. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності» / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/428-2012-%D0%BF#n12>

53. Митний тариф України. Додаток до Закону України "Про Митний тариф України" від 19 вересня 2013 року № 584-VII / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/584%D0%B0-18/page9>
54. Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 № 599 "Про затвердження форми декларації митної вартості та Правил її заповнення" [Електронний ресурс] // Режим доступу з <http://minrd.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/62386.html>
55. Наказ ДМСУ від 13.07.2012 №362 "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю правильності визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України"[Електронний ресурс] // Режим доступу з <http://minrd.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/kontrol-mitnoi-vartosti/62666.html>
56. Класифікатор типів декларацій : затверджений наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».
57. Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа: затверджено наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».
58. Положення про митні декларації : затверджено постановою Кабінету міністрів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

59. Батычко В.Т. Таможенное право в вопросах и ответах / В.Т. Батычко. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2005. – 235 с., с. 125
60. Митниця в 21 сторіччі. Зростання росту та розвитку шляхом сприяння та безпеки кордону: Бачення Всесвітньої митної організації. ВТО. – Брюссель. – 2018. – Червень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.wcoomd.org/files/1.%20Public%20files/PDFandDocuments/Annex%20II%20%20Customs%20in%20the%2021st%20Century.pdf.
61. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. 2-е изд., перераб. и доп. – М.:, 2001. – 234 с.
62. Погодина Н.А. Основные принципы проведения таможенного контроля / Н.А. Погодина. // Вопросы экономики и права. – 2009. - № 8. – С. 30-33.
63. Лялька А.Б. Фіскальна функція митних органів України / А.Б. Лялька. // Митна справа. – 2012. – № 5. – С. 56-60.
64. Пашко П. Реалізація функцій митної політики в умовах глобалізації / П. Пашко. // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 4. – С. 5-12., с. 9
65. Митний кодекс України (втратив чинність): від 12 грудня 1991 року № 1970-ХІІ [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».
66. Шавшина В.П. Таможенное регулирование. Таможенный контроль. Взгляд на желаемое, действительное и возможное. Таможенно-правовая политика России в условиях вступления в ВТО / В.П. Шавшина. // Материалы международной научно-практической конференции 14-15 апреля 2006 года. – Саратов, 2006. – С. 141-142., с. 142
67. Методичні рекомендації щодо порядку оформлення документів у ході проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, а також реалізації їх матеріалів : затверджені наказом Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН,

Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

68. Порядок здійснення попереднього контролю в пунктах пропуску через державний кордон України : затверджено постановою Кабінету міністрів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН»; Попередній документальний контроль <http://ukrcs.com.ua/ua/misc/customs-clearance/46/>.

69. Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України : затверджено постановою Кабінету міністрів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

70. Порядок створення зон митного контролю : затверджений наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

71. Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України : затверджений наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, Інтелектуальна платформа 9.1.5© Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН».

72. Бочкарев С.В. Справочник кинолога (для сотрудников силовых ведомств) [Електронний ресурс] / С.В. Бочкарев, А.В.Герасимов., С.П. Дорошенко, П.А. Мигун. и др. - М.: Объедин. ред. МВД России, 2005. -256 с. - Режим доступа : <http://www.lawlibrary.ru/izdanie55111.html>

73. Про затвердження Положення про кінологічне забезпечення територіальних органів Міністерства доходів і зборів України : наказ [видано Міністерством доходів і зборів України від 08.07.2014 № 396]

74. Войцещук А.Д. Залучення кінологічних команд та скануючих систем до процедур митного контролю для попередження ризиків митного простору країни. Інфраструктура ринку. Випуск 11. 2017.
75. Герчаківський С. Д. Девіантна поведінка суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та особливості протидії // Світ фінансів. 2016. Вип. 2. С. 53-66.
76. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.- Харків: Право, 2009. - 584 с.
77. Мельничук Т.В. Сучасні концепції причин організованої злочинної діяльності у зовнішньоекономічній сфері [Електронний ресурс] Електронна бібліотека юридичної літератури. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/22777/%D2#chapter>
78. Додін Є.В. Митна злочинність: поняття та структура. Митна справа. 2010. №3. С. 17-29.
79. Бачинин В.А. Философия права и преступления./ В.А. Бачинин. - Харьков: Фолио, 1999. - 607 с.
80. Митне право України (Лекції) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chitalka.net.ua/textbooks/106/6959.html>
81. Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року). Поглиблений огляд наркоситуації в Україні. URL: <http://www.ummcda.org.ua/index.php/86-natsionalnij-zvit-za-2017-rik-shchodo-narkotichnoji-situatsiji-v-ukrajini-za-danimi-2016-roku>.
82. Найденко О. Є., Резнікова Є. С. Боротьба з контрабандою як один із методів забезпечення митної безпеки держави. Modern Economics. №17. 2019. С. 172-176.
83. Методичні рекомендації з питань боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в установах виконання покарань та слідчих ізоляторів / Оверченко І.С., Олійник О.І., Стеблинська О.С., Брітанов А.В. - К.: Державна пенітенціарна служба України, 2015. - 70 с.

84. Контрабанда наркотиків як транснаціональна загроза [Електронний ресурс]. <https://www.researchgate.net/publication/323870817>
85. Митний кодекс України : навч.-метод. посіб. / заг. редакція М.Я. Азарова — К.: Державна митна служба України, 2012. – 904 с.
86. Key Statistics and Trends in Trade Policy / United Nations Conference on Trade and Development: Trade Analysis Branch, Division on International Trade in Goods and Services, and Commodities. – Geneva, 2013. – 28 p.
87. Regulation (EC) № 450/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 laying down the Community Customs Code (Modernized Customs Code). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008R0450:EN:NOT>.

УКРАЇНА (форма МД-2)		1 Д Е К Л А Р А Ц І Я		А МИТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ/ЕКСПОРТУ/ПРИЗНАЧЕННЯ			
1 6	Примірник для країни відправлення/експорту Примірник для країни призначення	2 Відправник/Експортер N		3 Форми 4 Відв. спец.			
		8 Одержувач N		9 Особа, відповідальна за фінансове регулювання N			
		10 Країна перш. призн./ост. від.		11 Торг. країна/ Країна виробн.		12 Відомості про вартість	
		14 Декларант/Представник N		15 Країна відправлення/експорту		16 Країна походження	
		18 Ідентифікація і країна реєстрації трансп. засобу при відправленні/прибутті		19 Конт.		20 Умови поставки	
		21 Ідентифікація і країна реєстрації активного транспортного засобу на кордоні		22 Валюта та загальна сума за рахунком		23 Курс валюти	
		25 Вид транспорту на кордоні		26 Вид транспорту в межах країни		27 Місце навантаження/розвантаження	
		29 Митний орган в'їзду/в'їзду		30 Місце знаходження товарів		28 Фінансові та банківські відомості	
		31 Вантажні місця та опис товарів		32 Товар N		33 Код товару	
		44 Додаткова інформація/ Подані документи/ Сертифікати і дозволи		34 Код країни походж.		35 Вага брунто (кг)	
47 Нарахування платежів		37 П Р О Ц Е Д У Р А		38 Вага нетто (кг)			
50 Принципал N		Підпис:		С МИТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ			
51 Передбачуваний митний орган (і країна) транзиту		представлений		40 Загальна декларація/Попередній документ			
52 Гарантія не дійсна для		Код		41 Додаткові одиниці виміру			
D/J ВІДМІТКИ МИТНОГО ОРГАНУ ВІДПРАВЛЕННЯ/ПРИЗНАЧЕННЯ		Печатка:		42 Ціна товару			
Результат:		Підпис і прізвище декларанта/представника:		43 Код МВВ			
Накладення пломби:		Номер:		44 Код ДІ			
Тип:				45 Коригування			
Строк доставки (дата):				46 Статистична вартість			
Підпис:				48 Відстроєння платежів			
				49 Реквізити складу			
				в ПОДРОБИЦІ РОЗРАХУНКІВ			
				53 Митний орган (і країна) призначення			
				54 Місце і дата:			

Додатковий аркуш МД-3

Лицьовий бік

УКРАЇНА (форма МД-3)		1 ДЕКЛАРАЦІЯ		А МИТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ/ЕКСПОРТУ/ПРИЗНАЧЕННЯ					
2 Відправник/Експортер 8 Одержувач №		3 Форми 1 6		C BIS					
31 Вантажні місця та опис товарів	Маркування та кількість - Номери контейнерів - Кількість та розпізнавальні особливості	32 Товар №	33 Код товару	34 Код країни походж.	35 Вага бруutto (кг)	36 Преференц.			
				37 П Р О Ц Е Д У Р А	38 Вага нетто (кг)	39 Квота			
				40 Загальна декларація/Попередній документ			41 Додаткові одиниці виміру	42 Ціна товару	43 Код МВВ
							Код ДІ	45 Коригування	46 Статистична вартість
44 Додаткова інформац./ Подані документи/ Сертифікати і дозволи									
	31 Вантажні місця та опис товарів	Маркування та кількість - Номери контейнерів - Кількість та розпізнавальні особливості	32 Товар №	33 Код товару	34 Код країни походж.	35 Вага бруutto (кг)	36 Преференц.		
					37 П Р О Ц Е Д У Р А	38 Вага нетто (кг)	39 Квота		
					40 Загальна декларація/Попередній документ			41 Додаткові одиниці виміру	42 Ціна товару
					Код ДІ	45 Коригування	46 Статистична вартість		
44 Додаткова інформац./ Подані документи/ Сертифікати і дозволи									

2

Продовження лицьового боку

44 Додаткова інформац./ Подані документи/ Сертифікати і дозволи				41 Додаткові одиниці виміру			42 Ціна товару		43 Код МВВ						
				Код ДІ			45 Коригування		46 Статистична вартість						
	31 Вантажні місця та опис товарів	Маркування та кількість - Номери контейнерів - Кількість та розпізнавальні особливості	32 Товар №	33 Код товару	34 Код країни походж.	35 Вага бруutto (кг)	36 Преференц.								
					37 П Р О Ц Е Д У Р А	38 Вага нетто (кг)	39 Квота								
40 Загальна декларація/Попередній документ					41 Додаткові одиниці виміру	42 Ціна товару	43 Код МВВ								
					Код ДІ	45 Коригування	46 Статистична вартість								
44 Додаткова інформац./ Подані документи/ Сертифікати і дозволи															
	47 Нарахування платежів	Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП	Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП				
		Усього по першому товару:					Усього по другому товару:								
		Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП	Вид	Сума	СП	← Усього					
Усього по третьому товару:					Усього:					<table border="1"> <tr> <td>1</td> <td>Примірник для країни відправлення/експорту</td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>Примірник для країни призначення</td> </tr> </table>		1	Примірник для країни відправлення/експорту	6	Примірник для країни призначення
1	Примірник для країни відправлення/експорту														
6	Примірник для країни призначення														
С МИТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ															

Форма митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа МД-4

Лицьовий бік

УКРАЇНА (форма МД-4)		1 ДЕКЛАРАЦІЯ		А МИТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ/ЕКСПОРТУ		
1 Примірник для країни відправлення/експорту	2 Відправник/Експортер №		3 Форми		4 Відв. спец.	
	8 Одержувач №		5 Всього т-ів		6 Всього місць	
	14 Декларант/Представник №		9 Особа, відповідальна за фінансове врегулювання №		7 Довідковий номер	
	18 Ідентифікація і країна реєстрації трансп. засобу при відправленні		10 Країна перш. призн.		11 Торг. країна	
	21 Ідентифікація і країна реєстрації активного транспортного засобу на кордоні		12 ЄСП		13 ЄСП	
	25 Вид транспорту на кордоні		14 Декларант/Представник №		15 Країна відправлення/експорту	
	26 Вид транспорту в межах країни		15 Країна відправлення/експорту		16 Країна походження	
	27 Місце навантаження		15 Країна відправлення/експорту		17 Країна призначення	
	29 Митний орган виїзду		19 Конт.		20 Умови поставки	
	30 Місцезнаходження товарів		21 Ідентифікація і країна реєстрації активного транспортного засобу на кордоні		22 Валюта та загальна сума за рахунком	
1 Вантажні місця та опис товарів	31 Вантажні місця та опис товарів		32 Товар №		33 Код товару	
	Маркування та кількість - Номери контейнерів - Кількість та розпізнавальні особливості		34 Код країни походж.		35 Вага бруто (кг)	
			36 Код країни призначення		37 Код товару	
			37 Код товару		38 Код країни походж.	

2

				Продовження лицьового боку	
				37 ПРОЦЕДУРА	
				38 Вага нетто (кг)	
				39 Квота	
				40 Загальна декларація/Попередній документ	
				41 Додаткові одиниці виміру	
				Код ДІ	
				46 Статистична вартість	
44 Додаткова інформація/Подані документи/Сертифікати і дозволи					
47 Нарахування платежів		Вид		48 Відстрочення платежів	
		Основа нарахування		49 Реквізити складу	
		Ставка			
		Сума			
		СП			
		Усього:			
50 Принципал №		Підпис:		С МИТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ	
51 Передбачувані митні органи (і країна) транзиту		представлений			
		Місце і дата:			
52 Гарантія не дійсна для				Код	
				53 Митний орган (і країна) призначення	
D ВІДМІТКИ МИТНОГО ОРГАНУ ВІДПРАВЛЕННЯ		Печатка:		54 Місце і дата:	
Результат:				Підпис і прізвище декларанта/представника:	
Накладення пломби:		Номер:			
Тип:					
Строк доставки (дата):					
Підпис:					

Додатковий аркуш МД-5

Лицьовий бік

УКРАЇНА (форма МД-5)		1 ДЕКЛАРАЦІЯ		А МИТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ/ЕКСПОРТУ		
2 Відправник/Експортер №		3 Форми		C BIS		
		1				
31 Вантажні місця та опис товарів	Маркування та кількість - Номери контейнерів - Кількість та розпізнавальні особливості	32 Товар №	33 Код товару			
		34 Код країни походж.		35 Вага бруutto (кг)		
		37 П Р О Ц Е Д У Р А		38 Вага нетто (кг)		39 Квота
		40 Загальна декларація/Попередній документ				
44 Додаткова інформац./ Подані документи/ Сертифікати і дозволи			41 Додаткові одиниці виміру		Код ДІ	
			46 Статистична вартість			

2

Продовження лицьового боку

44 Додаткова інформац./ Подані документи/ Сертифікати і дозволи			41 Додаткові одиниці виміру		Код ДІ	
			46 Статистична вартість			
31 Вантажні місця та опис товарів	Маркування та кількість - Номери контейнерів - Кількість та розпізнавальні особливості	32 Товар №	33 Код товару			
		34 Код країни походж.		35 Вага бруutto (кг)		
		37 П Р О Ц Е Д У Р А		38 Вага нетто (кг)		39 Квота
		40 Загальна декларація/Попередній документ				
44 Додаткова інформац./ Подані документи/ Сертифікати і дозволи			41 Додаткові одиниці виміру		Код ДІ	
			46 Статистична вартість			
47 Нарахування платежів	Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП	
Усього по першому товару:			Усього по другому товару:			
Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП	← УСЬОГО	
					1 Примірник для країни відправлення/експорту	
Усього по третьому товару:			Усього:			
С МИТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ						

Доповнення МД-6

Лицьовий бік

УКРАЇНА (форма МД-6)

Доповнення №

до ВМД №

2

Продовження лицьового боку

ВІДПІТКИ МИТНОГО ОРГАНУ ВІДПРАВЛЕННЯ/ПРИЗНАЧЕННЯ

Печатка:

Місце і дата:

Підпис і прізвище декларанта/представника:

УКРАЇНА (форма МД-7)

Доповнення №

до ВМД №

2

Продовження лицьового боку

ВІДМІТКИ МИТНОГО ОРГАНУ ВІДПРАВЛЕННЯ

Печатка:

Місце і дата:

Підпис і прізвище декларанта/представника:

УКРАЇНА (форма МД-8)

СПЕЦИФІКАЦІЯ

№	Опис та кількість товару	Код товару	Вага бруutto, кг	Фактурна вартість	Митна вартість

2

Продовження лицьового боку

ФОРМА МИТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ М-16 N _____

Назва митного органу _____ Підрозділ митного оформлення _____
 Авіанакладна N _____ Дата подання _____
 Рахунок N _____ Код валюти _____
 Прізвище одержувача _____ Офіційний курс гривні до іноземної валюти _____
 Країна відправлення _____

Відривний корінець митної
 декларації М-16 N _____
 Назва митного органу _____

Авіанакладна N _____
 Рахунок N _____
 Прізвище одержувача _____

Порядковий номер	Найменування товару, його відмінні ознаки та вартість у валюті України або іноземній валюті	Кількість	Код згідно з УКТЗЕД	Нараховані митні платежі										
				акцизний податок		мито		податок на додану вартість		інші		усього		
				ставка податку	сума	ставка податку	сума	ставка податку	сума	ставка податку	сума	сума	сума	
	гривень	копійок		гривень	копійок		гривень	копійок	ку	гривень	копійок	гривень	копійок	

Д І В І Д Р І В У

Нараховані митні платежі

Вид платежу	Сума	
	гривень	копійок
Акцизний податок		
Мито		
Податок на додану вартість		
Інші		
Усього		

Назва сортувальної станції _____ Митні платежі нараховано _____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище посадової особи митного органу)

_____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище декларанта або уповноваженої ним особи)

Місце для відбитка особистої номерної печатки

Місце для відбитка печатки декларанта або уповноваженої ним особи

Сума словами (гривень): _____
 _____ (ініціали та прізвище посадової особи митного органу)

Місце для відбитка особистої номерної печатки

ДЕКЛАРАЦІЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ

Основний аркуш

1. Продавець	Для відміток митного органу
2(а). Покупець	
2(б). Декларант	
Увага! Згідно із законодавством декларант несе відповідальність за достовірність усіх відомостей, зазначених у цій декларації та в документах, поданих для підтвердження правильності визначення митної вартості товарів. У процесі митного оформлення товарів декларант зобов'язаний у строки, передбачені законодавством, подати додаткові відомості, що підтверджують правильність визначення заявленої митної вартості.	3. Умови поставки
	4. Номер і дата рахунка
	5. Номер і дата укладення договору (контракту)
6. Номер і дата прийняття митним органом рішень щодо відомостей, зазначених у графах 7 - 9 ДМВ-1	
7(а). Чи пов'язані між собою продавець та покупець?*	☐ так ☐ ні
7(б). Чи вплинула взаємозалежність продавця та покупця на ціну товару?*	☐ так ☐ ні
8(а). Чи є обмеження для покупця щодо користування товаром, за винятком обмежень: установлених законом чи запроваджених органами державної влади географічного регіону, в якому товари можуть бути перепродані що не впливають значною мірою на вартість товарів	☐ так ☐ ні
8(б). Чи є будь-які умови договору або застереження стосовно продажу оцінюваних товарів або їх ціни, що унеможливають визначення митної вартості?	☐ так ☐ ні
Якщо "так", то зазначте конкретні умови. Якщо умову кількісно визначено, то заповніть графу 11(б).	
9(а). Чи передбачено роялті та ліцензійні платежі, які покупець повинен вносити прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів?	☐ так ☐ ні
9(б). Чи є умова, за якої відповідна частина виручки від будь-якого	

подальшого перепродажу, передачі або використання оцінюваних товарів на митній території України прямо чи опосередковано йде на користь продавця?

так ні

Якщо в графах 9(а) і 9(б) дано відповідь "так", то деталізуйте її, а в графах 15 і 16 цієї декларації зазначте відповідну суму.

* Особи вважаються такими, що пов'язані між собою, тільки в разі, коли: вони є посадовими особами або керівниками підприємств один в одного; вони є партнерами у спільній підприємницькій або іншій діяльності, яку не заборонено законодавством; вони є роботодавцем і найманим працівником; будь-яка особа прямо чи опосередковано володіє, контролює або утримує 5 чи більше відсотків випущених акцій, що дають право голосу, або акцій обох з них; один з них прямо або опосередковано контролює іншого; обидва вони прямо або опосередковано контролюються третьою особою; разом вони прямо або опосередковано контролюють третю особу; вони є членами однієї сім'ї.

10(а). Кількість додаткових аркушів до цієї декларації

10(б). Місце заповнення _____
_____ 200_ р.

(прізвище, ім'я та по батькові декларанта)

Підпис та печатка декларанта

		Аркуш N		Форма ДМВ-1
		Номер товару	Номер товару	Номер товару
		Код товару	Код товару	Код товару
Для відміток митного органу				
А. Підстава для розрахунку	11(а). Ціна договору в іноземній валюті (кошти, що фактично сплачені або підлягають сплаті продавцеві)			
	Ціна договору, гривень			
	Код валюти			
	Курс перерахунку			
	11(б). Непрямі платежі, гривень			
	12. Усього "А", гривень			
Б. Додаткові	13. Витрати покупця на оплату:			

нарахування до ціни договору, що не включені до розділу "А"* і підлягають включенню до митної вартості, гривень	а) комісійних та інших посередницьких послуг (за винятком комісійних за закупівлю товару)			
	б) контейнерів, тари та пакування			
	14. Вартість товарів і послуг, поставлених прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів, якщо така вартість не включена до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті: а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо			
	б) інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів			
	в) матеріалів, витрачених в процесі виробництва оцінюваних товарів			
	г) інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, креслення тощо, виконаних за межами України			
	15. Роялті та ліцензійні платежі, які стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів (див. графу 9)			
	16. Відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, передачі або використання товарів, що оцінюються, на митній території України прямо чи опосередковано йде на користь продавця (див. графу 9)			
	17. Витрати на доставку до _____, (місце доставки) у тому числі на: а) транспортування			
	б) завантаження, розвантаження тощо			
в) страхування				

	18. Усього "Б"			
	19. Плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу після ввезення			
В. Списання сум, включених до розділу "А", гривень*	20. Витрати на транспортування після ввезення на митну територію України			
	21. Податки та збори (обов'язкові платежі), які справляються в Україні			
	22. Усього "В"			
23. Заявлена митна вартість:				
а) у гривнях				
б) в іноземній валюті				
Г. * Якщо суму сплачено в іноземній валюті, в цьому розділі зазначається сума в іноземній валюті та курс перерахунку за кожним товаром і елементом вартості.				

Номер позиції з розділів "Б" і "В"	Код валюти	Сума	Курс перерахунку
Підпис та печатка декларанта			

